

Становлення ефективної взаємодії між вищими органами аудиту і парламентами

Документ SIGMA №54

Публікацію погодила Карен Хілл, керівниця програми SIGMA

2 Rue André Pascal
75775 Paris Cedex 16 France
<mailto:sigmaweb@oecd.org>
Тел.: +33 (0) 1 45 24 82 00
www.sigmaweb.org

Цей документ SIGMA був підготовлений за фінансової допомоги Європейського Союзу. Не слід повідомляти, що він представляє офіційну точку зору ЄС, ОЕСР чи його країн-членів або партнерів, які беруть участь у програмі SIGMA. Висловлені думки та використані аргументи належать авторам.

Цей документ, а також будь-які дані та будь-яка карта, включені в нього, не зачіпають статус або суверенітет над будь-якою територією, розмежування міжнародних кордонів і кордонів, а також назву будь-якої території, міста чи району.

© OECD 2017 – Використання цього матеріалу, в цифровому або друкованому вигляді, регулюється Положеннями та умовами, які можна знайти на сторінці веб-сайту OECD <http://www.oecd.org/termsandconditions>.

ОЕСР є замовником перекладу цього документу, офіційними версіями якого є лише тексти англійською та французькою мовами. Назва цього документу англійською мовою: Brétéché, B. and A. Swarbrick (2017), "Developing Effective Working Relationships Between Supreme Audit Institutions and Parliaments", SIGMA Papers, No. 54, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/d56ab899-en>.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	4
ВСТУП.....	7
1 . Місія ВОА – СТВОРЮВАТИ І посилювати вплив	9
1.1 Вступ.....	9
1.2 Очікування від ВОА.....	11
1.3 Підсумки.....	16
2. Очікування з БОКУ парламентів	17
2.1 Офіційні механізми роботи зі звітами ВОА.....	17
2.2 Очікування від парламентських аудиторських комітетів (ПАК)	18
2.3 Підсумки.....	20
3 . СТОСУНКИ між ВОА І парламентами: деякі контекстні ЧИННИКИ	22
3.1 Вступ.....	22
3.2 Чинники впливу на взаємодію між ВОА і парламентом.....	22
3.3 Парламентські механізми перевірки роботи ВОА	26
3.4 Організація державної влади.....	27
3.5 Бюджетно-облікова система	28
3.6 Динаміка політичного середовища.....	28
3.7 Підсумки.....	28
4 . Аналіз взаємодії між ВОА і парламентами: передовий досвід в Європі та головні чинники ефективності	29
4.1 Вступ.....	29
4.2 Робоча програма аудиту	29
4.3 Звітність перед парламентом	31
4.4 Комунікаційна діяльність.....	33
4.5 Нагляд за дотриманням попередніх висновків і рекомендацій ВОА	35
4.6 Звітність про результати діяльності ВОА.....	39
4.7 Обробка парламентами звітів ВОА	40
4.8 Підсумки.....	44
Додаток 1. Міжнародні стандарти і визнані принципи стосунків між парламентами і ВОА.....	45
Додаток 2. Інструментарій для зміцнення робочих стосунків між ВОА і парламентами	51
Додаток 3. Анкета.....	54
АЛБАНІЯ	59
АВСТРІЯ	64
БЕЛЬГІЯ	69
БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА.....	74
БОЛГАРІЯ	78
ХОРВАТІЯ.....	82
КІПР ¹	86
РЕСПУБЛІКА ЧЕХІЯ	89
ДАНІЯ	93

ЕСТОНІЯ.....	98
РАХУНКОВА ПАЛАТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	103
ФРАНЦІЯ.....	109
КОЛИШНЯ ЮГОСЛАВСЬКА РЕСПУБЛІКА МАКЕДОНІЯ	113
НІМЕЧЧИНА	117
ГРЕЦІЯ	121
УГОРЩИНА.....	124
КОСОВО *	132
ЛАТВІЯ.....	138
ЛИТВА.....	142
ЛЮКСЕМБУРГ	149
МАЛЬТА	153
ЧОРНОГОРІЯ	161
ПОЛЬЩА	167
ПОРТУГАЛІЯ	170
РУМУНІЯ.....	174
СЕРБІЯ	184
СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА.....	193
СЛОВЕНІЯ	199
ІСПАНІЯ	204
ШВЕЦІЯ.....	207
ТУРЕЧЧИНА	211
СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО	217
Програма SIGMA	223

1. Примітка Туреччини

Інформація в цьому документі з посиланням на «Кіпр» стосується південної частини острова. На острові немає єдиної влади, яка представляла б і турків, і кіпріотів-греків. Туреччина визнає Турецьку Республіку Північного Кіпру (ТРПК). Поки в рамках ООН не буде знайдене стійке і справедливе рішення, Туреччина дотримуватиметься своєї позиції щодо «кіпрського питання».

Примітка всіх держав Європейського Союзу членів ОЕСР та Європейського Союзу

Республіка Кіпр визнається всіма членами Організації Об'єднаних Націй окрім Туреччини. Інформація в цьому документі стосується території, що перебуває під ефективним контролем уряду Республіки Кіпр.

* Це позначення не зачіпає позиції щодо статусу і відповідає Резолюції Ради Безпеки ООН 1244/99 і Консультативному висновку Міжнародного Суду щодо проголошення незалежності Косова.

АНОТАЦІЯ

Вищі органи аудиту (ВОА) і парламенти – це дві найважливіші установи в сфері контролю використання державних коштів урядовими органами. Зазвичай парламенти не мають інструментів чи досвіду самостійної перевірки використання урядом державних коштів. Вони покладаються на об'єктивну і фахову оцінку ВОА, щоб бути впевненими та поінформованими стосовно достовірності фінансової звітності і використання державних ресурсів.

Проте парламенти вдаються до послуг ВОА лише тоді, коли вони цікаві і зрозумілі в політичному контексті. Тому для ВОА при виконанні їхніх контрольних завдань важливо, аби їхня робота була актуальною, приносила додану вартість і мала вплив завдяки не лише проведеному аналізу і звітуванню про те, що сталося, а і прогнозуванню та підказкам, де і що можна покращити, як застосувати передовий досвід. Саме таким чином аудит державного сектору сприяє поліпшенню стандартів керівництва, управління, прийняття рішень та ефективнішому використанню державних коштів.

Цей документ містить рекомендації для ВОА і парламентів стосовно побудови ефективної взаємодії. У ньому описуються та аналізуються міжнародні стандарти і відповідні чинники, особливості і досвід по всій Європі, а також порушуються пріоритетні питання ефективності взаємодії і передового досвіду. У ньому пропонується інструментарій для посилення взаємодії між ВОА і парламентами. Звіт ґрунтується на доробках 33 ВОА з країн-членів Європейського Союзу (ЄС), країн-кандидатів і потенційних кандидатів на вступ до ЄС.

У документі описано чинні міжнародні стандарти, які відображають високі очікування щодо того, як ВОА звітують перед парламентами про підсумки аудиту і зусилля, які ті повинні докласти, щоб допомогти парламентаріям зрозуміти і використовувати такі звіти. Від ВОА вимагається постійна взаємодія зі своїм парламентом, щоб бути в курсі його очікувань і розуміти, що парламентарії усвідомлюють роль ВОА і знають, як користуватися результатами його роботи.

У документі також йдеться про певні чинники, що впливають на ці стосунки, які слід враховувати при напрацюванні практичних правил взаємодії між ВОА і парламентом. Конституційні та історичні засади ВОА, парламентська система, урядова структура, а також система формування бюджету і бухгалтерського обліку формують стосунки між ВОА і парламентом.

На початку 2016 р. у відповідь на запитання SIGMA 33 ВОА повідомили, наскільки вони відповідають цим очікуванням. Вони також надали інформацію про те, як їхні парламенти використовують аудит у своїй роботі. Результати опитування підтверджують, що всі ВОА постійно аналізують шляхи посилення свого впливу, розробляють нові процедури, націлюють комунікацію, підвищують прозорість і виявляють ініціативу. Різноманітність і варіативність пропонованого досвіду стає джерелом натхнення для будь-якого ВОА, який прагне підвищення впливу своєї взаємодії з парламентом. До певної міри це стосується і парламентів, готових брати на себе зобов'язання використовувати звіти ВОА для належного контролю урядових органів.

Ефективна взаємодія починається з різних засобів співпраці на етапі планування ВОА річних і багаторічних робочих програм. Більшість ВОА бере до уваги конкретні пропозиції свого парламенту щодо аудиту, попри існування чи відсутність законодавства стосовно запиту парламенту на проведення аудиту. Приклади наявного передового досвіду для досягнення цього охоплюють узгодження з парламентом процедури консультацій щодо запитів на аудит та обмеження кількості аудитів на запит, які необхідно провести. Вони також охоплюють інформування парламенту про робочу програму ВОА і стратегічний план аудиту, сприяння парламенту у наданні регулярних відгуків, зв'язок із профільним та іншими причетними комітетами, а також спостереження за парламентськими дискусіями для визначення потенційного предмету аудитів.

Основою взаємодії між ВОА і парламентами є аудиторські звіти, які ВОА надсилають до парламенту. Хоча всі європейські ВОА звітують перед парламентом, між країнами існують значні відмінності щодо того, коли, як саме і як часто вони це роблять. Кращий досвід звітування ВОА перед парламентом складається з такого:

- подання звітів до парламенту та їхнє одночасне оприлюднення;
- забезпечення розподілу звітів серед усіх причетних членів парламенту/комітетів;
- проведення презентацій і брифінгів щодо доповідей;
- використання прес-релізів для висвітлення важливих положень звітів;
- вибірковість у звітах, які подаються до парламенту, або поради щодо того, які звіти відбирати для розгляду;
- розгляд тематичних звітів за результатами попередніх аудитів.

Багато ВОА виходять за рамки простого надання парламентам аудиторських звітів. Вони беруть на себе ініціативи, спрямовані на встановлення хороших робочих стосунків зі своїми парламентами, підвищення обізнаності з роллю ВОА і допомоги в розумінні аудиторських звітів. Такі заходи покликані привертати увагу парламентів до звітів ВОА. Визнаний передовий досвід спілкування з парламентами охоплює таке: проведення регулярних зустрічей, доповнених неформальними робочими контактами і співбесідами; узгодження порядку денного і графіків звітності; організація конференцій, круглих столів, семінарів; узгодження меморандумів про взаєморозуміння щодо процедур співпраці; встановлення комунікаційної стратегії; підвищення взаєморозуміння шляхом відряджень персоналу.

Найпоширеніший парламентський механізм співпраці з ВОА і використання їхньої роботи для притягнення урядів до відповідальності полягає у покладанні цього завдання на парламентський комітет. У європейських парламентах це є функцією бюджетних комітетів чи окремих ревізійних комітетів, які можуть бути постійними комітетами чи діяти як підкомітети. У низці країн галузеві комітети також виступають за стимулювання і використання аудиторської роботи ВОА. Передовий досвід парламентської комунікації охоплює таке:

- встановлення належної системи відповідальності комітетів щодо звітів ВОА;
- створення спеціалізованого аудиторського комітету чи підкомітету;
- забезпечення достатнього кадрового та аналітичного ресурсу в парламенті;
- залучення галузевих комітетів, особливо до роботи зі звітами про оцінку ефективності;
- використання офіційної процедури звільнення від подальших зобов'язань як частини бюджетного циклу.

Для гарантування результативності аудиторської роботи і сприяння покращенню управління державними коштами усі європейські ВОА контролюють, що робиться у відповідь на їхні зауваження, і як виконуються рекомендації, наведені у їхніх аудиторських звітах. Багато ВОА підтримують базу даних, а деякі публікують інформацію про діяльність перевірених державних установ за результатами аудиту. Інші види передового досвіду, визначені для процедур контролю, стосуються звітності про виконання рекомендацій через фіксовані проміжки часу, інтеграцію системи моніторингу до системи планування контролю і наступних аудитів та приділення особливої уваги звітуванню про виконання рекомендацій стосовно оцінки ефективності.

Аудиторська робота ВОА стає вагомішою, якщо парламенти також контролюють аудиторську роботу стосовно виконання урядом бюджету. Багато парламентів Європи розробили відповідні процедури. Приклади передового досвіду включають:

- розроблення типових процедур і графіків парламентського обговорення звітів ВОА, що дає можливість своєчасно робити висновки;
- призначення доповідача по конкретних звітах ВОА;
- організація слухань за участі суб'єктів перевірки;
- вимагання від державних органів чи суб'єктів перевірки планів дій і встановлення термінів для вжиття заходів;
- розгляд санкцій у випадках ігнорування рекомендацій ВОА чи парламенту (політичних, фінансових і дисциплінарних);
- вимагання звітів від об'єкта аудиту чи державних органів про вжиття відповідних заходів.

Майже всі ВОА звітують перед парламентом про свою діяльність для демонстрації відповідальності за свою роботу. Зазвичай це робиться шляхом звітування про їхню діяльність і використані у попередньому році ресурси, або в окремому річному звіті про діяльність чи у спеціальному розділі їхнього річного звіту. Передовий досвід, таким чином, передбачає доправлення до парламенту аудиту річного звіту про стан рахунків і використання ресурсів та річного звіту про діяльність і виконання робочої програми. Інші приклади стосуються регулярних зовнішніх експертних оцінок та оцінки заощаджень, отриманих для державного сектору.

Цей передовий досвід, що ліг в основу відповідних стандартів і принципів, втілюється у «Набір інструментів для зміцнення взаємодії між ВОА і парламентами», вміщений у Додатку 2. Не існує «єдиного мірила» ефективності взаємодії між ВОА і парламентами, та і з часом форми взаємодії слід змінювати. Але набір інструментів може допомогти відшукати нові механізми чи засоби підтримки і підвищення ефективності взаємодії.

ВСТУП

Останніми роками спільнота BOA досліджує, який позитивний вплив може мати її робота, і як вона може сприяти поліпшенню життя громадян. Схвалення у 2013 р. Міжнародною організацією вищих аудиторських установ (INTOSAI) Міжнародного стандарту вищих аудиторських установ¹ (ISSAI) «Цінність і переваги BOA»² чітко демонструє важливу роль BOA у покращенні використання державних ресурсів і заохоченні до ефективнішого надання державних послуг. Головною складовою забезпечення цієї цілі є розвиток ефективної взаємодії між BOA та їхніми відповідними парламентами.

На зустрічі в Стамбулі в 2011 р. BOA мережі країн-кандидатів і потенційних кандидатів на вступ до ЄС (Мережа) визначили «підвищення впливу BOA» своїм спільним пріоритетом, особливо у співпраці з національними парламентами. У листопаді 2013 р. BOA Чорногорії провів конференцію Мережі щодо співпраці між BOA і парламентами, результатом якої було рішення розробити цей посібник. Мета – навести приклади передового досвіду щодо розвитку й управління взаємодією з парламентами, а також допомогти виявити можливості для зміцнення обопільно вигідних взаємовідносин з парламентами. SIGMA погодилася допомогти Мережі у розробці посібника.

Основне завдання цього посібника – представити огляд досвіду країн ЄС і Мережі для подальшого розвитку взаємодії між BOA і парламентами. У ньому наведені основні чинники забезпечення ефективної взаємодії та ефективні підходи, що можна застосувати. В посібнику досліджуються встановлені в різних стандартах очікування, рекомендації і література про таку взаємодію, а також вплив різних політичних, конституційних, правових і управлінських чинників і традицій, які впливають на організаційні структури та умови підзвітності. Загальне завдання полягає у наданні Мережі ідей і рішень для посилення взаємодії з відповідними парламентами, оскільки вони дедалі нарощують свої спроможності в сфері проведення аудитів.

Посібник було підготовлено згідно з вимогами ISSAI та інших стандартів, на основі загальнодоступної літератури та інформації від BOA країн-членів ЄС і Мережі у вигляді опитування. Відповіді на анкету були отримані від 33 із 36 запитаних установ. Деталі опитування розміщені у другій частині документа.

У розділі 1 викладається теоретичне підґрунтя підзвітності і досліджуються відповідні стандарти і принципи ефективної взаємодії між BOA і парламентами. У розділі 2 досліджуються очікування, які властиві парламентам. У розділі 3 аналізуються умови стосунків між BOA і парламентами. У розділі 4 вивчається поточна взаємодія між ними з метою відбору прикладів кращого досвіду відповідно до стандартів і принципів, визначених у розділах 1 і 2. Це дає можливість показати те, що можна назвати інструментарієм передового досвіду для BOA і парламентів, який слід застосовувати при пошуку ними шляхів підвищення ефективності їхньої взаємодії.

У центрі уваги цього посібника щодо взаємодії між BOA і парламентами знаходиться питання, як BOA може підвищити впливовість своєї роботи. З огляду на це було обмежено параметри досліджень, щоб вони стосувалися лише ефективного використання і впливу аудиторських звітів та інших продуктів BOA, таких як висновки і консультації. Інші сфери, в яких перетинаються інтереси BOA і парламенту, наприклад парламентська процедура призначення генерального аудитора чи голови BOA, або ухвалення бюджету BOA, не розглядалися.

¹ Міжнародні стандарти вищих органів аудиту (ISSAI), <http://www.issai.org/>.

² ISSAI 12 «Цінність і переваги BOA – поліпшення життя громадян» (*The Value and Benefits of SAIs – Making a Difference to the Lives of Citizens*) (затверджено у 2013 р.), доступно за адресою http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework/2-prerequisites-for-the-functioning-of-sais.htm.

Висловлюємо вдячність за внесок у підготовку цього документа ВОА усіх країн-членів ЄС і Мережі, зокрема за підтримку з боку робочої групи від ВОА Туреччини, Албанії, Косова і Сербії. Доповідь була підготовлена за фахової участі експертів пана Яна Пітера Лінгена і пана Клауса Гетца, а також рецензована паном Аластером Сварбріком і пані Б'янкою Бретеше.

1 . МІСІЯ ВОА – СТВОРЮВАТИ І ПОСИЛЮВАТИ ВПЛИВ

1.1 Вступ

Відповідно до *Лімської декларації* (ISSAI 1, розділ 1) ³:

«Концепція і принцип аудиту притаманні державному фінансовому управлінню, оскільки управління державними коштами являє собою довіру. Аудит є не самоціллю, а невід'ємною частиною регуляторної системи, метою якої є виявлення на достатньо ранніх етапах відхилень від загальноприйнятих стандартів і порушень принципів законності, ефективності та економії у сфері фінансового управління. Він уможлиблює вжиття виправних заходів у певних випадках, притягнення до відповідальності підзвітних суб'єктів, отримання компенсації за завдану шкоду чи вжиття заходів із запобігання таким порушенням, або принаймні ускладнення їх вчинення».

За надійної системи публічної фінансової звітності особи, відповідальні за ведення державного підприємництва і використання державних ресурсів, звітують перед користувачами і платниками за надані послуги, згідно із законодавством і належними стандартами. Державні ресурси повинні бути захищені, належним чином обліковані і використані ощадливо, вправно та ефективно.

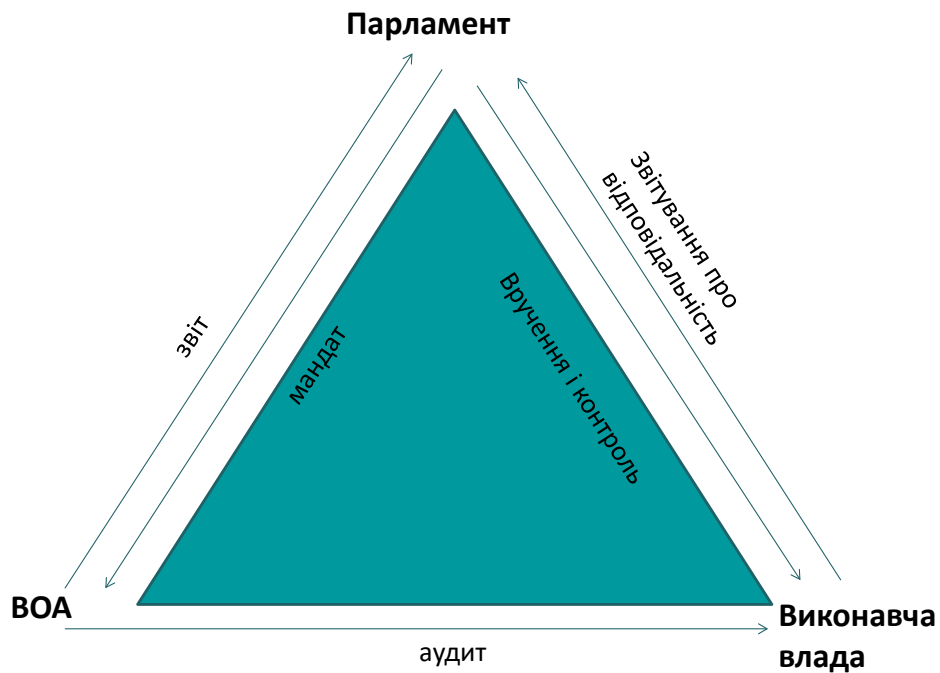
Засаднича роль парламенту полягає в ухваленні державного бюджету і забезпеченні підзвітності уряду за виконання бюджету, у забезпеченні від імені громадян і користувачів державних послуг законного, відповідального, цільового, економного, вправного та ефективного використання ресурсів. Для ефективної роботи депутатам потрібна об'єктивна, підтверджена фактами інформація про те, наскільки вміло уряд збирає і витрачає державні кошти.

ВОА відіграють важливу роль у системі підзвітності між парламентом і урядом (виконавчою владою), а також назовні – перед громадянами і користувачами державних послуг. Вони надають незалежні та об'єктивні звіти й інформацію щодо: достовірності фінансових звітів уряду; використання ним ресурсів; збереження ввірених йому активів і ресурсів; дотримання законів, нормативних актів та інших відповідних настанов, які дозволяють парламентам (та іншим зацікавленим сторонам) притягувати уряд до відповідальності. Основна підстава існування ВОА полягає в наданні зацікавленим сторонам гарантій і достовірної інформації в інтересах громадськості.

Взаємодія ВОА зі своїм парламентом та урядом наочно представлена у трикутнику підзвітності (див. малюнок 1). У цьому контексті ВОА мають визначитися з тим, як їм найкраще виконувати свої функції по відношенню до інших учасників системи.

³ ISSAI 1, *Лімська декларація* (схвалена 1977 р.), доступна за [адресою http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework](http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework).

Малюнок 1. Трикутник підзвітності

Джерело: Stapenhurst, Rick et al. (2014), *Слідом за грошима: порівняння парламентських комітетів з контролю державних рахунків*, Лондон.

Трикутник підзвітності ґрунтується на такому принципі: парламент ухвалює державний бюджет і уповноважує виконавчу владу виконувати його (доручення); виконавча влада звітує про виконання бюджету перед парламентом; незалежна аудиторська установа відповідно до свого конституційного/правового мандату здійснює аудит виконання бюджету і звітує перед парламентом; парламент від імені громадян притягає виконавчу владу до відповідальності (контроль), а в деяких країнах офіційно звільняє її від подальших зобов'язань з виконання бюджету. Усі сторони трикутника при використанні державних ресурсів мають дотримуватися належної підзвітності.

Парламенти зобов'язані контролювати виконання ухваленого ними бюджету. Цей обов'язок випливає з парламентського мандату, наданого виборцями. Опираючись на ВOA, парламент відповідає за ефективне, вправне й ощадливе використання виконавчою владою наданих згідно з бюджетом ресурсів. Недостатньо покладатися на виконавчу владу, щоб ефективно реагувати на висновки і рекомендації ВOA, бо це б суперечило засадничому обов'язку парламенту здійснювати контроль над виконавчою владою.

При виконанні своєї ролі у системі підзвітності для ВOA важливо враховувати, як гарантувати те, що їхня робота є актуальною, додає вартості і має позитивний вплив не лише завдяки оглядам і звітуванню про те, що вже відбулося, але і завдяки передбаченням, знаходженню варіантів того, як зробити краще, а також просуванню передового досвіду. Таким чином, аудит державного сектору сприяє підвищенню стандартів управління, кращому врядуванню та напрацюванню рішень і, насамкінець, ефективнішому використанню державних коштів.

ISSAI разом з іншими стандартами і принципами формують засадничі принципи і рекомендації для ВOA. В них йдеться про те, що саме ВOA у співпраці з парламентом мав чи міг би враховувати

під час аналізу можливостей створення і посилення впливу. У решті цього розділу йдеться про основні очікування, викладені у відповідних стандартах та інструкціях щодо того, як ВОА звітують перед парламентами і взаємодіють з ними. У наступному розділі зазначається, що очікується від парламентів під час роботи зі звітами ВОА і в процесі спілкування з ними. Детальні вимоги щодо стандартів і принципів викладені в додатку 1.

1.2 Очікування від ВОА

Місія ВОА полягає в тому, щоб звітувати і надавати гарантії стосовно використання урядом державних ресурсів і, як наслідок, сприяти належній роботі системи підзвітності. Як описано в попередньому розділі, взаємодія між ВОА і парламентом є базовою складовою ефективного виконання цієї місії із забезпечення впливовості ВОА і зміцнення підзвітності. В ISSAI та інших профільних стандартах містяться певні принципи і вимоги, яких ВОА має дотримуватися, щоб відповідати професійним стандартам для ВОА. У таблиці 1 наведено аналіз головних вимог до ВОА у його взаємодії з парламентом.

Таблиця 1. Стандарти і принципи ВОА для ефективної взаємодії з парламентом

	Вимоги	Довідка
Звітність	Звіти подаються до парламенту і публікуються.	ISSAI 1 Розділ 16 ISSAI 10 Принцип 7 ISSAI 12 Принципи 2, 3, 4 ISSAI 20 Принцип 7 <i>Принципи державного управління, принципи 15, 16⁴</i>
	Для полегшення доступу до звітів і покращення їхнього розуміння використовуються відповідні комунікаційні засоби.	ISSAI 12 Принцип 4 ISSAI 20 Принцип 8
	Своєчасне та об'єктивне інформування законодавчих органів.	ISSAI 12 Принцип 3
	У звітах про аудит містяться теми, загальні висновки, тенденції, першопричини і рекомендації для обговорення із зацікавленими сторонами.	ISSAI 12 Принцип 3
Комунікаційна роль і робота ВОА	Встановлюйте добрі ділові стосунки, комунікаційні правила і процедури у спілкуванні з парламентом.	ISSAI 12 Принцип 3 ISSAI 20 Принцип 7
	Взаємодійте з парламентом і комітетами, підвищуйте їхню обізнаність із роллю ВОА.	
	Допомагайте парламенту розуміти аудиторські звіти.	
	Надавайте поради щодо того, як результати аудиту і висновки ВОА можуть бути використані найбільш ефективно.	
Відповідність спілкування потребам зацікавлених сторін	Усвідомлюйте очікування зацікавлених сторін і реагуйте на їхні зауваження, однак не ставте під загрозу свою незалежність.	ISSAI 12 Принцип 5
	Забезпечте, щоб очікування і погляди зацікавлених сторін були враховані при плануванні організації і проведення аудиту.	ISSAI 12 Принцип 5
	Оцініть, чи вірять зацікавлені сторони у свою ефективність і здатність сприяти удосконаленню державного сектору.	ISSAI 12 Принцип 7
Інше спілкування	Комунікація сприяє усвідомленню зацікавленими сторонами потреби у прозорості і підзвітності в державному секторі.	ISSAI 12 Принцип 3

⁴ OECD (2014), *Принципи державного управління*, OECD, Париж, <http://www.sigmaxweb.org/publications/Principles-Public-Administration-Nov2014.pdf>

	Періодична оцінка того, чи BOA ефективно спілкується.	ISSAI 12 Принцип 3
	Беріть участь в обговоренні шляхів покращення діяльності державного сектора.	ISSAI 12 Принцип 7
Подальші дії	Подавайте до парламенту супровідні звіти.	ISSAI 10 Принцип 7 ISSAI 12 Принцип 3 ISSAI 20 Принципи 3, 7
	Ведіть моніторинг і відстеження виконання рекомендацій BOA і парламенту.	ISSAI 10 Принцип 7 ISSAI 20 Принцип 3 <i>Принципи державного управління</i> , Принцип 16
Поводження зі звітністю	Подавайте до парламенту річний звіт про діяльність.	ISSAI 10 Принцип 3
	BOA повинні підлягати зовнішньому контролю і звітувати перед зацікавленими сторонами.	ISSAI 12 Принцип 8 ISSAI 20 Принципи 7, 9

1.2.1 Звітвання перед парламентом – основа стосунків із парламентом

Засадничі принципи роботи BOA, що містяться в ISSAI 1⁵ (*Лімська декларація*), і передумови незалежності BOA в ISSAI 10⁶ (*Декларація Мехіко про незалежність BOA*) визначають головні очікування/вимоги до BOA щодо розвитку ефективних стосунків із парламентом.

Впродовж багатьох років *Лімська декларація*, схвалена в 1977 р., визначає найважливіші очікування у стосунках BOA з парламентами. У її розділі 16 зазначено, що BOA мають бути «наділені повноваженнями і зобов'язані звітувати перед парламентом і оприлюднювати свої звіти». Зазначається, що оприлюднення звітів посилюватиме мотивацію до виконання висновків BOA. Це було підкріплено ISSAI 10, схваленими Міжнародним конгресом вищих аудиторських органів (INCOSAI)⁷ у 2007 році. Принцип 7 ISSAI 10 стверджує, що BOA мають подавати звіти на розгляд парламенту⁸ і надалі стежити за виконанням рекомендацій щодо коригувальних дій, що BOA слід мати власну внутрішню систему контролю для забезпечення того, щоб об'єкти аудиту рахувалися з їхніми зауваженнями і рекомендаціями, зокрема наданими законодавчими органами, і що надалі BOA слід передавати парламенту супровідні звіти для розгляду і дій.

Таким чином, ISSAI 1 і 10 визначають параметри стосунків, які BOA повинні мати з парламентом. Згодом були розроблені ISSAI, які визначають процедури і рекомендації щодо різних аспектів цих стосунків та очікувань, якими керуються BOA в їхньому розвитку і підтриманні. Зокрема, ISSAI 12⁹ (*Цінність і переваги BOA*) та ISSAI 20¹⁰ (*Принципи прозорості і підзвітності*) уможливають

⁵ ISSAI 1, *Лімська декларація* (схвалена 1977 р.), доступна за [адресою http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework](http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework).

⁶ ISSAI 10, *Декларація Мехіко про незалежність BOA* (схвалена 2007 р.), доступна за [адресою http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework/2-prerequisites-for-the-functioning-of-sais.htm](http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework/2-prerequisites-for-the-functioning-of-sais.htm).

⁷ Який проводиться кожні три роки.

⁸ Між поняттями «законодавчий орган» і «парламент» є відмінності, але для нашої роботи в цій праці використовуємо їх як взаємозамінні. Laver, M. (2008), *Співвідношення між органами законодавства і парламентами*, Weingast, B. and Wittman, D. (eds.), *Oxford Handbook of Political Economy*, Oxford University Press, Oxford.

⁹ ISSAI 12 «Цінність і переваги BOA – зміна життя громадян» (затверджений у 2013 р.), доступний за [адресою http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework/2-prerequisites-for-the-functioning-of-sais.htm](http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework/2-prerequisites-for-the-functioning-of-sais.htm).

¹⁰ ISSAI 20, *Принципи підзвітності та прозорості* (схвалено 2010 р.), доступний за [адресою http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework/2-prerequisites-for-the-functioning-of-sais.htm](http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework/2-prerequisites-for-the-functioning-of-sais.htm).

подальшу роботу над очікуваннями чи вимогами, яким BOA повинні відповідати у своїх стосунках з парламентом (та іншими зацікавленими сторонами).

Що стосується звітування перед парламентом, у ISSAI 12, приміром, стверджується, що «BOA, згідно зі своїми повноваженнями, повинні подавати звіти про аудит до законодавчого чи іншого відповідального державного органу, як це визначено».

Стандарти також встановлюють очікування щодо якості інформації, яку BOA доводять до парламенту. Вони вимагають актуальності, об'єктивності і своєчасності надаваної інформації. Вони також вказують, що у звітах слід відображати теми, загальні висновки, тенденції, першопричини і рекомендації. Заохочуються поради щодо висновків, використання яких давало б найбільший ефект, наприклад, рекомендації з приводу передового досвіду.

Принципи державного управління (2014), розроблені SIGMA у партнерстві з Європейською комісією (ЕК), визначають, що саме на практиці означає належне врядування, і перелічують засадничі вимоги, яких мають дотримуватися державні органи країн у процесі інтеграції до ЄС. У сфері управління державними фінансами та аудиту вони відповідають вимогам розділу 32 *acquis* ЄС. У «підпринципі» 15.8 вони містять засадничі очікування щодо взаємодії між BOA і парламентом: «Вищий орган аудиту наділений повноваженнями і відповідно до Конституції зобов'язаний щорічно і незалежно звітувати про свої висновки перед парламентом чи іншим відповідальним державним органом, а сам звіт публікувати».

Насамкінець, один із параметрів програми оцінювання діяльності *Рамкової системи оцінки управління державними фінансами* (PEFA¹¹) стосується зовнішнього аудиту і роботи BOA. Однією з чотирьох головних сфер, які оцінюються, є звітність перед парламентом.

1.2.2 Комунікація – розуміння ролі і діяльності BOA

Спираючись на викладені в деклараціях Ліми і Мехіко найважливіші очікування, ISSAI очікують від BOA напрацювання дієвих механізмів спілкування і стосунків з парламентом та його профільними наглядовими комітетами. Зокрема, ISSAI 12 вказує, що «BOA повинні розвивати фахові стосунки з профільними комітетами законодавчого нагляду, а також керівництвом і радами аудиторських установ, щоб допомогти їм краще розуміти аудиторські звіти і висновки та вживати належні заходи». Про це також йдеться в ISSAI 20, де сказано, що «BOA підтримують міцні стосунки з профільними парламентськими комітетами, щоб допомогти їм краще розуміти звіти і висновки аудиту та вживати належні заходи».

Тому очікується, що BOA розвиватимуть стосунки з парламентом, щоб переконатися, що в ньому розуміють роль BOA та його аудиторських звітів. Це чітко вказує на те, що сьогодні, згідно зі стандартами, офіційного подання звітів недостатньо для стимулювання відповідних подальших заходів і дій. BOA повинні робити більше, щоб пояснити свою роль і роботу, яку вони виконують, надавати роз'яснення щодо звітів та інших питань, а також бути активними у залученні до співпраці і роз'ясненні своєї роботи. Їм слід розробити і впровадити ефективну комунікаційну стратегію, щоб гарантувати, що їхня робота може мати вплив і підтримувати належне управління. Як зазначено в ISSAI 12, BOA повинні спілкуватися у спосіб, завдяки якому б він:

- покращував знання і розуміння зацікавлених сторін ролі та відповідальності BOA як незалежного аудитора державного сектору;
- сприяв усвідомленню зацікавленими сторонами необхідності прозорості і підзвітності державного сектору;

¹¹ PEFA (2016), *Структура для оцінки управління державними фінансами*, Секретаріат PEFA, Вашингтон, округ Колумбія, https://pefa.org/sites/default/files/PEFA%20Framework_English.pdf.

- забезпечував розуміння аудиторської роботи і результатів діяльності BOA.

ISSAI 21¹² надає деякі приклади передового досвіду, включно із презентаціями BOA результатів звітів для парламентських комітетів, орієнтуванням і навчанням членів парламенту фінансовому менеджменту, поширенням серед парламентаріїв посібника щодо аналізу державних витрат і проведенням неформальних зустрічей з головами і членами парламентських комітетів для роз'яснення ролі і повноважень BOA та отримання інформації стосовно потреб різних комітетів.

1.2.3 Комунікація – актуальність для зацікавлених сторін

При виконанні своїх завдань і забезпеченні того, що їхня робота створює додану вартість і має вплив, ISSAI твердо наполягають на важливості того, щоб діяльність BOA була актуальною для парламенту, громадян та інших зацікавлених сторін. ISSAI 12 (Цінності і переваги BOA – зміни в житті громадян) містить авторитетні вказівки щодо цього:

BOA можуть продемонструвати свою актуальність, відповідаючи на вимоги громадян, на очікування різних зацікавлених сторін, а також на раптові ризики і мінливе середовище, в якому проводяться перевірки. Крім того, важливо, щоб BOA підтримували змістовний та ефективний діалог із зацікавленими сторонами щодо того, як їхня робота сприяє покращенню державного сектору. Це дозволяє BOA бути надійним джерелом незалежних та об'єктивних оцінок, здатних змінювати на краще державний сектор.

У зв'язку з цим Принцип 5 (Реагування на мінливе середовище і нові ризики), Принцип 6 (Ефективне спілкування із зацікавленими сторонами) і Принцип 7 (Надійне джерело незалежних та об'єктивних оцінок і настанов) ISSAI 12 пропонують чіткі очікування від BOA щодо забезпечення актуальності їхньої роботи, а саме:

- обізнаність із очікуваннями зацікавлених сторін і реагування на них;
- належне реагування на нагальні суспільні проблеми при підготовці робочої програми;
- оцінка змін і нових ризиків у сфері проведення аудиту і своєчасне реагування на них;
- забезпечення належного врахування очікувань з боку зацікавлених сторін і нових ризиків при стратегічному, виробничому та аудиторському плануванні;
- співпраця із зацікавленими сторонами і врахування їхніх оцінок без шкоди для незалежності BOA;
- оцінка того, чи вважають зацікавлені сторони, що BOA є ефективним і сприяє покращенню діяльності державного сектору.

Хоча важливо, щоб BOA могли самостійно розробляти та визначати свою робочу програму, суттєвою є і взаємодія з парламентом та іншими зацікавленими сторонами. Це гарантує, що BOA визначив головні проблеми, що позначаються на державних органах при плануванні та оцінюванні параметрів аудиту, а також реалізує програму, що є актуальною і цікавою для парламенту й інших зацікавлених сторін. Така співпраця, поєднана BOA з чітким процесом визначення актуальних тем аудиту, мінімізуватиме ризик ігнорування важливих для державних служб питань, посилить впливовість результатів діяльності BOA, сприятиме напрацюванню актуальної і корисної робочої програми.

¹² ISSAI 21, *Принципи прозорості – передовий досвід* (схвалено 2010 р.), http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework/2-prerequisites-for-the-functioning-of-sais.htm.

Іноді непокоїть те, що взаємодія з парламентом та іншими зацікавленими сторонами з приводу робочої програми або розгляд запитів на проведення аудиту якимось чином загрожують незалежності ВОА. Однак якщо остаточне рішення щодо тем аудиту чи робочої програми є компетенцією ВОА, і якщо ВОА виражено ставиться до розгляду запропонованих тем аудиту, саму по собі взаємодію з парламентом та іншими зацікавленими сторонами не слід вважати загрозою незалежності.

Тому ISSAI 12 чітко стверджує, що ВОА повинен ефективно взаємодіяти з парламентом (як і з іншими зацікавленими сторонами), щоб забезпечити обізнаність із очікуваннями і думками парламенту, щоб в парламенті було розуміння викликів, з якими може зіштовхнутися ВОА, і що всі вони враховані ВОА при планування аудиту.

Для забезпечення комунікації та актуальності для зацікавлених сторін у стандартах також передбачається, що ВОА повинні:

- сприяти дискусіям стосовно покращень у державному секторі, не ставлячи під загрозу свою незалежність;
- за допомогою відповідних комунікаційних засобів полегшити всім зацікавленим сторонам доступ до своїх звітів;
- розробити комунікаційну стратегію і процедури взаємодії з парламентом;
- періодично оцінювати, чи вважають зацікавлені сторони, що ВОА ефективно спілкується.

1.2.4 Подальший контроль

Стандарти містять очікування від ВОА щодо нагляду за дотриманням висновків і рекомендацій, сформульованих у звітах ВОА, та звітності про результати. ISSAI 10, 12 і 20 безпосередньо стосуються подальших дій. Очікується також супровід виконання рекомендацій парламенту, одного з його комітетів або правління об'єкту аудиту (як належить).

Таким чином, загальні обов'язки ВОА щодо звітності полягають у звітуванні ВОА перед парламентом (та іншими зацікавленими сторонами) про результати своєї роботи для оцінки ним того, чи вжив уряд або його установи належні заходи відповідно до рекомендацій ВОА.

Ефективний контроль за роботою зі звітами ВОА також є однією з тем для проведення зовнішнього аудиту в рамках PEFA, при цьому отриманий бал визначається рівнем ефективності і своєчасності контролю за результатами втілення рекомендацій у звітах ВОА.

1.2.5 Звітність про результати діяльності ВОА

ВОА повинні відповідати за власну роботу і використання державних ресурсів. Стандартами передбачається оцінювання і звітність про діяльність ВОА. В них йдеться про очікування стосовно звітування ВОА про свою діяльність перед парламентом та іншими зацікавленими сторонами, включно з фінансовими звітами, а ці звіти підлягатимуть зовнішньому аудиту або аналізу, результати яких також повідомляються зацікавленим сторонам. Наприклад, ISSAI 10 стверджує, що «ВОА повинні подавати законодавчому органу щорічний звіт про свою діяльність...». А ISSAI 12 наголошує, що «ВОА підлягають незалежному зовнішньому аудиту, включно із зовнішнім аудитом їхньої діяльності, і повинні надавати ці звіти зацікавленим сторонам».

Стандартами також передбачається, що ВОА аналізуватимуть, чи вважають зацікавлені сторони, що вони діють продуктивно та сприяють покращенню державного сектору, і чи ВОА проводить ефективну політику спілкування. Відтак вони повинні взаємодіяти і консультуватися з парламентом, щоб оцінити, чи досягають вони поставленої мети.

Насамкінець, що стосується ефективності ВОА, то робоча група INTOSAI з цінності і переваг ВОА розробила систему оцінювання діяльності (СОД)¹³, яка включає оцінку комунікації із законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади. Система була перевірена в кількох регіонах INTOSAI. Остаточна версія була схвалена під час засідання INCOSAI (Абу-Дабі, 2016 р.). СОД закладає параметри передового досвіду комунікації з парламентом, за якими можна оцінювати діяльність ВОА. Вони охоплюють сфери, окреслені в цьому розділі, які переважно відповідають ISSAI. Деталі наводяться в додатку 2.

1.3 Підсумки

Очікування від ВОА у плані взаємодії з парламентом чітко прописані в ISSAI та інших пов'язаних настановах для того, щоб він звітував і засвідчував належне використання урядом державних ресурсів, і таким чином підсилював дієздатність системи підзвітності.

Існує думка, що сформульовані в ISSAI очікування є доволі високими, і це саме те, чого варто очікувати від ВОА у розвинутих країнах зі зрілою демократією. Однак це не применшує їхньої актуальності для всіх ВОА, оскільки ці органи повинні прагнути фахового виконання своїх повноважень при забезпеченні дедалі більшого впливу. А в країнах, які прагнуть вступу до ЄС, вони повинні намагатися відповідати очікуванням відповідно до конкретних обставин кожної країни.

¹³ Система оцінювання діяльності ВОА , грудень 2016 р., доступна за [адресою http://www.idi.no/en/idi-cpd/sai-pmf](http://www.idi.no/en/idi-cpd/sai-pmf).

2. ОЧІКУВАННЯ З БОКУ ПАРЛАМЕНТІВ

У принципі, парламенти є незалежними у питаннях розгляду звітів ВОА, за винятком законодавчих вимог у деяких країнах. Як наслідок, існує не так багато стандартів чи принципів, якими парламенти керуються при розробці своїх механізмів обробки звітів ВОА або їхній взаємодії з ВОА. Отже, ВОА не мають визначального набору принципів, на які вони можуть посилатися при зверненнях до парламенту з проханням приділяти належну увагу звітам ВОА, щоб посилити свій вплив. Однак *Принципи державного управління* разом з вимогами розділу 32 *acquis* та *Рамкової системи PEFA щодо оцінки стану управління державними фінансами*¹⁴ містять найважливіші принципи, які і є відправною точкою.

2.1 Офіційні механізми роботи зі звітами ВОА

У центрі уваги цих документів знаходиться розуміння, що для парламенту існує офіційний механізм для роботи над звітами ВОА, і що парламент належним чином ставиться до них, притягаючи уряд до відповідальності. Ці очікування можна вважати мінімально загально визнаними принципами.

Рамкова програма PEFA розвиває далі ці очікування, звертаючи увагу на:

- своєчасність розгляду парламентом аудиторських звітів;
- обсяги проведених парламентом громадських слухань щодо головних висновків;
- вживання парламентом рекомендованих дій;
- втілення рекомендацій виконавчою владою і систематичний контроль з боку парламенту.

Існує обмежена кількість інших стандартів, на які можна спиратися. Жодні офіційні стандарти не вказують на існування спеціального комітету, який би займався звітами ВОА і повсякденно спілкувався з ВОА, не кажучи вже про парламентський комітет з аудиту чи комітет з питань державних розрахунків. Однак часто вважається, що такий особливий комітет був би бажаним для ефективної роботи зі звітами ВОА. Зрештою, все залежить від того, як парламент організовує свою роботу і процедури, включно з тим, в який спосіб він делегує частину роботи своїм комітетам.

Хоча рекомендації згідно зі стандартами є досить обмеженими, існує низка дослідницьких робіт з питань фінансового нагляду з боку парламентів¹⁵. Вони містять додаткові вказівки щодо того, що можна вважати найкращими підходами стосовно парламентського фінансового нагляду. Яскраві приклади передового досвіду для будь-якого типу спеціального комітету містять таке:

- він повинний мати чітко визначений мандат із широким колом повноважень;
- слід мати достатньо працівників і ресурсів для забезпечення роботи комітету;
- засідання комітету мають бути відкритими;
- мають бути ухвалені чіткі процедури контролю парламенту над опрацюванням аудиторських звітів, які б доповнювали процедури ВОА;
- для парламентаріїв має проводитися навчання на початку і впродовж їхніх повноважень.

¹⁴ PEFA (2016), *Система оцінки управління державними фінансами*, Секретаріат PEFA, Вашингтон, округ Колумбія, https://pefa.org/sites/default/files/PEFA%20Framework_English.pdf.

¹⁵ Vuzaljko, Karolina та ін. (2010), *Державний фінансовий нагляд; Порівняльний аналіз парламентських комітетів у Європі*, магістерська робота, Маастрихтська Вища школа управління, Маастрихт, <https://governtransparently.files.wordpress.com/2013/04/wbi-final.pdf>.

Існує багато інших досліджень, які містять додаткові поради щодо найкращої практики конкретно для парламентських аудиторських комітетів.

2.2 Очікування від парламентських аудиторських комітетів (ПАК)

Парламентський аудиторський або рахунковий комітет є одним із інструментів, який парламенти можуть обрати для роботи зі звітами ВОА. Не існує жодних обов'язкових європейських чи міжнародних конвенцій, у яких би передбачалося, як саме ПАК організують свої стосунки з ВОА. Для цього існує лише національне законодавство, включно з положеннями Конституції, парламентськими законами або регламентами. Парламенти мають значну свободу щодо способів взаємодії з ВОА. Проте існують порівняльні опитування¹⁶, які надають достатньо доказів різноманітності підходів різних країн до шляхів організації ПАК і, що важливіше в цьому контексті, їхньої взаємодії із ВОА.

Попри відсутність єдиного авторитетного джерела, де б підсумовувався парламентський «передовий досвід» організації взаємодії між ПАК і ВОА, можна окреслити основні загально визнані принципи роботи. Вони впливають із порівняльних досліджень, а також із різноманітних інших профільних документів та охоплюють таке:

- *Принципи державного управління SIGMA*, зокрема щодо управління державними фінансами (особливо принцип 16), у поєднанні з вимогами глави 32 *acquis* ;
- PEFA 2016, *Складові оцінки управління державними фінансами*¹⁷, у частині VII якої містяться показники якості контролю аудиторських звітів законодавчим органом;
- Документ № 33 SIGMA 2002, *Взаємодія між ВОА та парламентськими комітетами*¹⁸;
- документ 2015 року «*Співпраця для підзвітності: Інструменти комунікації вищого органу аудиту і комітету з державних рахунків*», опублікований німецьким Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH¹⁹ від імені ЄС і Федерального міністерства економічного співробітництва і розвитку Німеччини²⁰.

Найсуттєвіші питання щодо вимог і рекомендацій у цих документах, про які йдеться у даному посібнику, стосуються двох важливих речей: 1) повноваження і ресурси ПАК і 2) яким чином ПАК опрацьовує надану ВОА інформацію.

2.2.1 Повноваження і ресурси ПАК

Юридичні права і привілеї ПАК та їхні кадрові ресурси мають вирішальне значення для їхньої здатності максимально використовувати інформацію, надану ВОА, та ефективно сприяти парламентському контролю, нагляду і підзвітності в цілому. За рекомендаціями Стапенхерста (Stapenhurst) та ін., серед іншого, ПАК слід було б:

- мати від 5 до 11 парламентаріїв;

¹⁶ Парламент Шотландії (2003), *Парламентський аудит: Комітет з аудиту в порівняльній площині*, або Stapenhurst, Rick et al. (2014), *Слідом за грошима: порівняння парламентських комітетів з державних рахунків*, Pluto Press, Лондон.

¹⁷ PEFA (2016), *Складові оцінки управління державними фінансами*, Секретаріат PEFA, Вашингтон, округ Колумбія, https://pefa.org/sites/default/files/PEFA%20Framework_English.pdf

¹⁸ ОЕСР (2002), *Взаємодія між вищими органами аудиту та парламентськими комітетами*, SIGMA Papers, № 33, OECD Publishing, Париж, <http://dx.doi.org/10.1787/5kml60vd5x8r-en>.

¹⁹ <https://www.giz.de/>.

²⁰ GIZ (2015), *Співпраця для підзвітності: Інструменти комунікації вищого органу аудиту і комітету з державних рахунків*, <https://www.giz.de/en/downloads/giz2015-en-gfg-cooperation-accountability.pdf>.

- бути очолюваним представником від опозиції;
- призначатися на строк депутатського терміну;
- мати чіткий мандат і повноваження для забезпечення виконання рекомендацій;
- діяти у позапартійний спосіб;
- мати достатні ресурси, досвідченого управлінця та компетентний персонал з профільною підготовкою і необхідними навичками;
- використовувати аудитора як експерта-консультанта під час усіх своїх обговорень.

Аналогічно у документі SIGMA 2002 року пропонується, щоб ПАК, за можливості:

- діяв «неполітичним чином»;
- мав у своєму складі представника опозиції як голову комітету;
- користувався належною кадровою підтримкою, яка передбачала б відрядження принаймні одного зі співробітників ВОА для допомоги комітету у питаннях звітності;
- інформував парламент про зроблені ним висновки;
- підтримувався парламентом у його висновках і рекомендаціях;
- забезпечував своєчасну підготовку власних звітів і рекомендацій, щоб сприяти притягненню уряду до відповідальності.

Програма PEFA передбачає, що «звіт уповноваженого комітету про результати розгляду звіту(ів) зовнішнього аудиту має бути представлений для розгляду (і в ідеалі обговорений) за участі всіх членів законодавчого органу, щоб повною мірою завершити перевірку» (стор. 83).

По суті, перша група чинних принципів покликана гарантувати, що ПАК повною мірою використовує досвід, яким ВОА повинний поділитися. Вони мають бути навчені з тим, щоб зробити вагомий внесок у функцію підзвітності всього парламенту і підвищити здатність уряду коригувати свою діяльність.

Повноваження та ресурси ПАК є критично важливими для ВОА, оскільки ПАК виступають як головні переговорники (або арбітри) між ВОА і парламентом.

2.2.2 Робота з інформацією, наданою ВОА

Коли річні звіти дають підстави для (обґрунтованого) звільнення виконавчої влади від подальших зобов'язань (або, у рідкісних випадках, відмовляють в цьому), пріоритетом для ПАК стає вчасність розгляду звіту. Їм належить обговорити зауваження і рекомендації ВОА і оперативно скласти власні звіти, спираючись на інформацію ВОА та чітко позначивши проблеми. Такий підхід підвищив би вірогідність того, що виконавча влада працюватиме над вказаними зауваженнями. У документі № 33 SIGMA зазначається: «Практика багатьох парламентських комітетів полягає у тому, що свій звіт про отриманий від ВОА звіт вони готують в оптимальні терміни. Власні рекомендації для уряду вони роблять на основі вказаних ВОА даних і рекомендацій (...) Звіти парламентського комітету і ВОА будуть кориснішими і прийнятнішими для уряду, коли міститимуть спрямовані на майбутнє рекомендації» (стор. 34).

У *Принципах державного управління* (розділ про управління державними фінансами згідно з підпринципом 7 принципу 5) стверджується, що відповідний(-і) парламентський(-і) комітет(-и) має обговорити річний фінансовий звіт і пов'язаний з ним звіт ВОА до дискусій щодо наступного (проекту) бюджету (стор. 85).

У програмі PEFA також наголошується на важливості вчасного власного перегляду парламентом звітів ВОА. Зазначається, що це «є наріжним показником ефективності функції підзвітності». Пропонується, аби парламентська перевірка звіту ВОА про щорічний фінансовий звіт уряду здійснювалася протягом трьох місяців з моменту його подання. Наголошується на тому, що

Різке збільшення кількості поданих аудиторських звітів, коли зовнішні аудитори надолужують відставання від графіку, може завадити вчасності. За таких обставин комітет(-и) може вирішити віддати пріоритет аудиторським звітам, які охоплюють останні завершені звітні періоди разом із об'єктами перевірок, які мають незадовільну репутацію у плані дотримання вимог. При оцінюванні до таких показників передового досвіду слід ставитися прихильно, а не акцентувати увагу лише на затримках через ретельність перевірки звітів, що охоплюють більш віддалені періоди (стор. 83).

Ще три загальні принципи щодо розгляду парламентом інформації, наданої ВОА до програми PEFA, стосуються такого:

- прозорість інформації, що надається ВОА;
- відкритість обговорень у ПАК;
- пряма взаємодія з працівниками ВОА.

Перший загальновизнаний принцип полягає в тому, що вся інформація, яку ВОА надає парламенту, має бути загальнодоступною, якщо немає вагоміших міркувань.

По-друге, ПАК, за можливості, повинні діяти особливо відкрито. У документі № 33 SIGMA сказано: «У багатьох країнах було визнано корисним дозволити широку громадськість і ЗМІ бути присутніми на засіданнях парламентського комітету (ПК), щоб заохочувати прозорість та обізнаність широкої громадськості щодо обговорюваних питань»²¹. Програма PEFA передбачає, що в ідеалі «всі слухання проводяться публічно, окрім суворо обмежених і пов'язаних, зокрема, з національною безпекою чи подібними чутливими темами. Звіти комітету обговорюються при повному складі парламенту і оприлюднюються на його офіційному сайті чи у будь-який інший доступний для громадськості спосіб».

Насамкінець, загальновизнано, що хоча письмові документи є основним джерелом інформації ВОА для парламентів, останнім слід прагнути залучати співробітників ВОА до своїх обговорень. У документі № 33 SIGMA у цьому зв'язку чітко зазначено, що «бажано, щоб голова ВОА та/або старші співробітники ВОА були присутні під час зустрічей ПК, коли мають обговорюватися аудиторські звіти ВОА»²². Подібним чином Програма PEFA передбачає, що «слухання щодо найважливіших результатів звітів зовнішнього аудиту можуть вважатися «докладними», якщо до них залучають представників ВОА для пояснення зауважень»²³.

2.3 Підсумки

За мінімального рівня чітко встановлених принципів, яким мусять підпорядковуватися парламенти при розгляді звітів і взаємодії з ВОА, очікування, щонайменше, полягають у тому, щоб парламенти мали офіційні механізми розгляду звітів ВОА, і щоб вони використовувалися для притягнення уряду до відповідальності. У літературі стосовно ПАК існує широкий консенсус щодо

²¹ OECD (2002), *Відносини між вищими органами аудиту та парламентськими комітетами*, SIGMA Papers, No. 33, OECD, Paris, p. 34, <http://dx.doi.org/10.1787/5kml60vd5x8r-en>.

²² *Idem*

²³ PEFA (2016), *Структура оцінки управління державними фінансами*, Секретаріат PEFA, Вашингтон, округ Колумбія, стор. 83, https://pefa.org/sites/default/files/PEFA%20Framework_English.pdf.

того, як їх слід організувати і забезпечити ресурсами, щоб повною мірою скористатися напрацюваннями і досвідом, пропонованими ВОА. Існує також загальний набір рекомендованих принципів щодо поводження ПАК з інформацією, наданою ВОА, зокрема з регулярними аудиторськими звітами. У спілкуванні з парламентами ВОА можуть і мусять сприяти створенню дієвих парламентських механізмів. При цьому ВОА можуть посилатися на згадані мінімальні очікування, а також на передовий досвід, вказаний у порівняльних дослідженнях.

3 . СТОСУНКИ МІЖ ВОА І ПАРЛАМЕНТАМИ: ДЕЯКІ КОНТЕКСТНІ ЧИННИКИ

3.1 Вступ

Наведені у попередніх розділах стандарти і принципи створюють основу стосунків між ВОА і парламентами. Щоб їм відповідати, слід рахуватися з культурним, правовим і політичним середовищем конкретної країни. Між країнами існують значні відмінності в конституційно-правовому устрої парламентів, ВОА, урядових установ і бюджетних систем. Усі вони впливають на систему підзвітності та ефективності взаємодії між ВОА і парламентами. У цьому розділі розглядаються деякі важливі для взаємодії між ВОА і парламентами чинники.

3.2 Чинники впливу на взаємодію між ВОА і парламентом

3.2.1 Організаційні моделі

В ISSAI пропонується об'єктивно безстороння для всіх ВОА система, але ВОА створювалися в рамках культурних, правових і політичних традицій конкретних країн, що потягло за собою існування значних відмінностей у їхній діяльності. Попри відмінності, більшість ВОА дотримується однієї з трьох моделей:

- Офісна (парламентська/Вестмінстерська) модель
- Судова (наполеонівська) модель
- Управлінська (колегіальна) модель

За офісної моделі ВОА здебільшого очолює один керівник (генеральний аудитор), який подеколи є чиновником парламенту, як у Великій Британії, що вже означає тісні стосунки з парламентом. Фахівці ВОА переважно мають фінансовий і бухгалтерський досвід. Традиційно ВОА цієї моделі зосереджуються на фінансовому аудиті, а в останні роки – на співвідношенні ціни та якості, і менше – на дотриманні законів і нормативних актів. Однак на практиці деякі ВОА цього типу докладно звітують про окремі випадки ухилень. У деяких конкретних ситуаціях вони зобов'язані передавати справи прокурору. Зазвичай вони не уповноважені змушувати виконувати рекомендації чи ініціювати санкції проти державних службовців. Щоб мати вплив, ВОА офісної моделі мають покладатися на свою аргументацію, надійність як незалежне джерело об'єктивної інформації і взаємодіяти із зацікавленими сторонами, зокрема з парламентом.

Ефективність цієї моделі роботи ВОА у притягненні уряду до відповідальності залежить від підтримки з боку парламенту, який використовує досвід ВОА. Робота ВОА має більший вплив, коли парламент активно цікавиться його діяльністю і використовує для ретельного контролю за використанням урядом державних ресурсів і притягнення його до відповідальності. Це більше заохочує уряд діяти відповідно до висновків ВОА. Коли ж парламент мало цікавиться роботою ВОА, або його контроль слабкий, відповідальність за використання державних ресурсів може бути знехтуваною, а вплив ВОА виявитися обмеженим.

За судової моделі ВОА функціонує як суд. Його працівниками є суддями зі статусом, подібно до суддів інших судів, а його фахівці, як правило, мають юридичну підготовку. Діяльність ВОА судової моделі спрямовується на перевірку й оцінку законності операцій з рахунками, опрацьованими державними обліковцями. У своїх висновках судові ВОА оцінюють законність дій державних обліковців. Вони можуть або позбавити їх повноважень, або згідно з висновками накласти на них санкції у разі недотримання ними правил, що регулюють управління державними фінансами. Судові ВОА також, як правило, подають до парламенту звіт про зведений державний кошторис за кожен бюджетний період, на підставі якого парламент може надати уряду повноваження ще

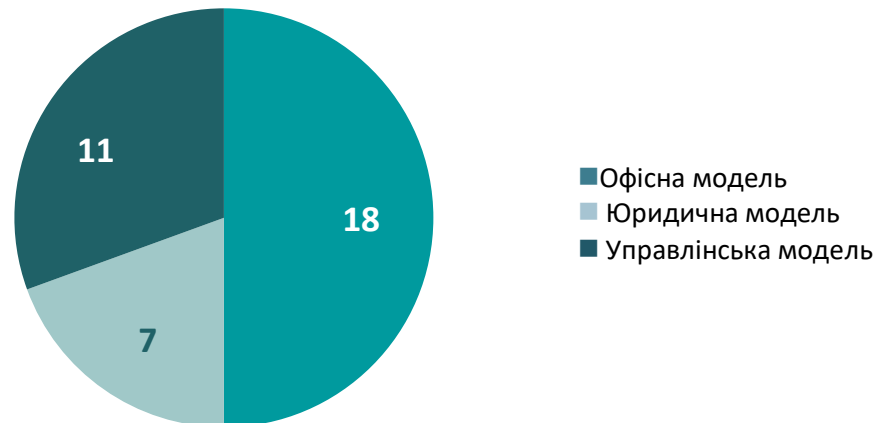
на рік, якщо його задовольняє управління державними коштами. Традиційно ВОА притягає державних службовців до відповідальності, а парламенту, як правило, залишається обмежуватися використанням звіту ВОА у процедурі звільнення уряду від подальшої відповідальності за виконання державного бюджету у цілому. Однак у сучасних умовах більшість ВОА судового типу мають мандат, який охоплює фінансовий аудит і контроль ефективності, а також звітність щодо системних питань.

За управлінської або колегіальної моделі керівництво ВОА здійснюється колегією, радою або групою генеральних аудиторів однакового рангу. У деяких країнах, приміром у Німеччині, члени ради чи колегії мають рівний із суддями статус. У центрі уваги діяльності ВОА цього типу (і відповідно попередній досвід персоналу) знаходяться загальне функціонування права й історичний контекст країни, в якій вони діють. Існують приклади того, як такі ВОА поширюють діяльність на фінансовий аудит, властивий офісній моделі (прикладом є Нідерланди), або на правові аспекти – за судовою моделлю (приклад Люксембургу). Як і ВОА за офісною моделлю, вони, як правило, не мають повноважень чи інструментів примусу для впровадження рекомендацій, або ініціювання санкцій проти державних службовців. Зацікавленість та активна роль парламенту у використанні роботи такого типу ВОА є визначальними чинниками для його впливовості.

Малюнок 3.1 дещо довільно розділяє ВОА 28 країн-членів ЄС, 7 країн Мережі та ЄС²⁴ за групами. Справа у тім, що ці групи не є однорідними, бо часом нелегко зарахувати ВОА до однієї з трьох категорій, оскільки їм властиві ознаки більш ніж однієї моделі. До того ж, деякі ВОА еволюціонували від однієї моделі до іншої.

²⁴ Рахункова палата ЄС (РП) є незалежним зовнішнім аудитором і ВОА ЄС. РП є також членом Мережі.

Малюнок 3.1 Кількість вищих органів аудиту (ВОА) за організаційною моделлю

Джерело: результати опитування та веб-сайти вищих органів аудиту.

Примітки:

Офісна модель ВОА: Албанія, Австрія*, Боснія і Герцеговина, Болгарія*, Хорватія, Кіпр, Данія, Естонія, Фінляндія, Угорщина, Ірландія, Косово, Литва, колишня югославська Республіка Македонія, Мальта, Польща*, Словенія* і Велика Британія.

Судова модель ВОА: Бельгія, Франція, Греція, Італія, Португалія, Іспанія і Туреччина.

Управлінська модель ВОА: Чеська Республіка, Рахункова палата Євросоюзу (РП ЕС), Німеччина, Латвія*, Люксембург, Чорногорія, Нідерланди, Румунія, Сербія, Словацька Республіка і Швеція*.

* ВОА, класифікація яких може бути дискусійною.

3.2.2 Повноваження ВОА

Як показано вище, модель ВОА і традиції країни відіграють важливу роль у визначенні того, чи був з історичного погляду підхід ВОА до аудиту фінансовим або ж юридичним, та якими були його стосунки з парламентом. Хоча ВОА проводять аудит у різний спосіб та з різними акцентами, спільнота ВОА розвивається, а її стандарти стають дедалі більш регламентованими, а відтак багато ВОА вже проводять і фінансовий аудит, і контроль відповідності та ефективності.

Наприклад, у той час як судові ВОА, такі як Суд аудиторів у Франції, все ще дотримуються судової ролі при правовій оцінці законності операцій, здійснених державними бухгалтерами, вони також проводять фінансовий аудит та перевірку ефективності і доповідають результати парламенту. Раніше робота Рахункового суду Туреччини (РСТ) переважно зосереджувалася на законності рахунків. Однак за нового законодавства для проведення фінансового аудиту та контролю ефективності його наділено ширшими повноваженнями.

ВОА офісної чи управлінської моделі позбавлені суддівської функції щодо законності операцій. Але вони все ж здійснюють певного обсягу контроль відповідності вимогам, щоб переконатися у дотриманні належних правових норм при здійсненні транзакцій. Це може виконуватися в поєднанні з фінансовим аудитом, як у Швеції. При цьому обсяг контролю відповідності обмежується питанням дотримання закону про асигнування або бюджет. Від інших ВОА, наприклад від РП (Європейська рахункова палата, або Суд аудиторів) чи ВОА Польщі, можуть вимагати більш детальної звітності щодо невідповідності правовим нормам. Як правило, вони зобов'язані повідомляти про суттєві порушення відповідним правоохоронним чи прокурорським службам. У декількох країнах (зокрема у Сербії і Чорногорії) ВОА конкретно відповідають за

слідство і звітують перед прокуратурою про незначні ухилення (проступки), а також економічні і кримінальні правопорушення.

Звітування про фінансовий аудит часто є досить простим, оскільки аудит, як правило, проводиться в рамках відповідної системи фінансової звітності з метою надання висновку (без застережень, із застереженнями, негативний або відхилений²⁵) щодо надійності і достовірності фінансової інформації. Це дозволяє парламенту відносно легко бути вибірково уважним та приділяти час лише випадкам негативних оцінок і зауваженням щодо відхилень, або відмова від висновків. При аудиті (контролі) ефективності це виглядає складніше, оскільки тлумачення результатів, висновків і рекомендацій є більш відкритим для обговорень і може виявитися політично чутливішим. Як результат, аудит ефективності очікувано викликає у зацікавлених сторін підвищений інтерес і дозволяє ВОА претендувати на більший вплив, хоча це тягне за собою певні ризики. Наприклад, хоча у Великій Британії всі звіти за підсумками аудиту в тому чи іншому вигляді подаються парламенту, Комітет з державних рахунків, як правило, зосереджується на звітах про аудит ефективності, включно з конкретними розслідуваннями. Так, у 2015 році він розглядав лише звіти ВОА про аудит ефективності. Натомість, часто аудит ефективності обмежується відповідними показниками, як у випадку з РСТ.

Існує багато видів державних установ, на які поширюється компетенція ВОА. Усі ВОА за визначенням перевіряють рахунки і використання державних ресурсів центральними виконавчими органами. Але ВОА країн-членів і Мережі на різних рівнях залучаються до аудиту регіональних і місцевих органів влади, муніципалітетів, державних підприємств та інших органів і отримувачів²⁶. Наприклад, в Австрії, Хорватії і Польщі повноваження ВОА охоплюють усі рівні влади, муніципалітети, державні підприємства і всі інші державні органи. Звісно, це означає, що ВОА має проводити аудит цих установ і про підсумки повідомляти регіональним і місцевим радам, що додає складнощів.

В інших країнах, таких як Ірландія, Швеція та Німеччина, ВОА орієнтовані на державні органи і, до певної міри, на державні підприємства і на центральний уряд. За цих умов аудит на регіональному чи місцевому рівні може проводитися відповідного порядку аудиторськими установами, або приватними аудиторськими компаніями. Наприклад, у Великій Британії існують комплексні домовленості з регіональними аудиторськими установами в Шотландії, Уельсі та Північній Ірландії, відповідальними за аудит регіональних і місцевих урядів. Повноваження центрального уряду в цих регіонах також делеговані. А от в Англії після нещодавнього закриття Аудиторської комісії аудит місцевих і муніципальних адміністрацій здійснюється приватним сектором, хоча певні обов'язки щодо місцевого самоврядування були передані ВОА Великої Британії.

3.2.3 Звітність перед парламентом

Методи звітності тісно пов'язані з характером мандату і повноважень ВОА та є ще одним важливим чинником взаємодії між ВОА і парламентами. Існує велике розмаїття за типом, характером і розмірами звітів, які ВОА надсилають до парламентів. Наприклад, кількість поданих ВОА звітів коливається від одного-двох до сотень щорічно. Звіти деяких ВОА охоплюють основні висновки різних типів і об'єктів аудиту. Інші ВОА надсилають окремі звіти з конкретного предмету

²⁵ ISSAI 1700 , *Формування висновку і звітність щодо фінансової доповіді* (схвалено 2010 р.), http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework/4-auditing-guidelines.htm.

ISSAI 1705 , *Зміни до висновку у звіті незалежного аудитора* (схвалено 2010 р.), http://www.issai.org/en_us/site-issai/issai-framework/4-auditing-guidelines.htm.

²⁶ Національна служба аудиту Великої Британії (2005), *Державний аудит у Європейському Союзі*, Лондон, <https://www.nao.org.uk/report/state-audit-in-the-european-union/>.

чи теми, або щодо окремого об'єкту. Як наслідок, характер необхідної взаємодії між ВОА і парламентом так чи інакше відобразить характер звітування ВОА перед парламентом.

3.2.4 Лідерство і розвиток

ВОА еволюціонують і розвиваються, і зміни всередині ВОА, природно, можуть вплинути на їхні зв'язки з парламентом. Важливими є особисті стосунки між керівництвом і посадовими особами інституцій, зокрема між головами ВОА і профільного парламентського комітету. Зміни персоналій на цих посадах позначаються на всій роботі, і на ВОА, особливо офісного типу.

Робоче середовище ВОА може змінити його дієздатність, яка залишається актуальною і корисною для парламенту, впливаючи на взаємодію. Приклади стосуються розробки стандартів аудиту, плинності кадрів і навчання персоналу, технічного вдосконалення, такого як інструменти інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), доступність все більших обсягів даних і необхідність адаптації до них, впровадження і розвиток внутрішнього аудиту та інші зміни в середовищі внутрішнього контролю. Покращення якості операційного і фінансового державного управління також має привести до більш позитивних результатів, зокрема у звітах фінансового аудиту, що, ймовірно, знизить зацікавленість громадськості і парламенту у таких звітах.

3.2.5 Роль парламенту у визначенні робочої програми ВОА

Здатність парламенту впливати або визначати робочу програму ВОА також матиме вплив на характер і тип стосунків ВОА з парламентом. У більшості країн є законодавчі положення щодо звернень парламенту до ВОА з проханням розглянути конкретні питання чи теми. Навіть за відсутності такого законодавства ВОА, як правило, наголошують на своїй готовності отримати пропозиції чи запити від парламенту та інших зацікавлених сторін. Проте майже в кожній країні розуміють, що зрештою ВОА сам має вирішувати, що саме належить до його робочої програми. Наприклад, хоча контролер і генеральний аудитор²⁷ у Великій Британії користується повною самостійністю у виконанні своїх функцій, він зобов'язаний за законом «брати до уваги будь-які пропозиції Комітету з державних рахунків», коли вирішує, чи здійснювати перевірку будь-яких вартісних показників. За відсутності правових підстав, які б вимагали розгляду запитів з боку членів парламенту чи комітетів, ВОА уважно розглядає порушені питання, і деякі з цих запитів приводять до всебічного розслідування і звітування у справі стосовно ціни і якості.

3.3 Парламентські механізми перевірки роботи ВОА

Існують численні особливості організаційних механізмів. Однак результати нашого опитування показують, що парламентські механізми фінансового нагляду, як правило, передбачають існування в парламенті або особливого комітету з діяльності ВОА, або відповідальність бюджетного комітету. Основна відмінність між цими двома моделями полягає у формі нагляду, здійснюваного цими комітетами: або *ex ante* та *ex post*, або тільки *ex post*²⁸. Парламентські комітети з аудиту, як правило, займаються лише *поточним* фінансовим наглядом, а бюджетні комітети, відповідальні за діяльність ВОА, також беруть участь у процедурі схвалення бюджетних законопроектів, а тому також мають функцію попереднього нагляду. Природно, що коли комітет відповідає не тільки за нагляд за діяльністю ВОА, то його увага й інтерес значною мірою зосереджуються на розгляді державного бюджету, і він має менше часу на нагляд за діяльністю ВОА. Та у деяких випадках, коли відповідальність лежить на бюджетному комітеті, створюється

²⁷ Контролер і генеральний аудитор — звання голови ВОА Великої Британії.

²⁸ Дослідження Vuzalijko та співавторів щодо державного фінансового нагляду підтримує розмежування в країнах-членах ЄС ролей парламентських бюджетних комітетів та/або спеціалізованих комітетів, що займаються аудитом. Vuzalijko, Karolina та ін. (2010), *Державний фінансовий нагляд; порівняльний аналіз парламентських комітетів у Європі*, Маастрихт, <https://governtransparently.files.wordpress.com/2013/04/wbi-final.pdf>.

профільний підкомітет, який функціонує для всіх тем і цілей, як парламентський комітет з аудиту (приклад Сербії).

Хоча це і основні наявні механізми, є ще кілька інших. Наприклад, у румунській двопалатній системі зазвичай відбувається спільне засідання обох комітетів двох палат, на якому розглядають аудиторські звіти і готують спільний звіт для Сенату і Палати депутатів. В Іспанії діє спільний комітет обох палат, який займається звітами ВОА. А Швеція явно відступає від згаданих механізмів, оскільки звіти ВОА там опрацьовуються відповідним галузевим чи тематичним, а не спеціалізованим комітетом. У Польщі аудиторські звіти подаються одночасно до державного аудиторського комітету і профільного галузевого чи тематичного комітету.

У дедалі більшій кількості країн, на додаток до ролі, яку відіграють комітети з аудиту або бюджету, звіти ВОА щодали частіше і відповідно до сфери їхніх інтересів використовують та обговорюють галузеві або тематичні комітети, зокрема стосовно контролю ефективності.

Для парламентських механізмів не існує «єдиного мірила». Вони залежать від того, як діє вся система комітетів, включно з можливістю створення підкомітетів, обсягами делегування парламентської роботи комітетам на пленарних засіданнях, можливістю спільної роботи комітетів, а також тим, чи бюджетні дебати відбуваються лише в бюджетному, чи в галузевих комітетах, або чи є міністри уряду членами парламенту, чи ні. В останньому випадку для аудиторського комітету стає важливішим мати голову, який представлятиме опозицію. Окремий комітет або підкомітет з аудиту не обов'язково створює більше можливостей для обробки звітів ВОА, але може сприяти приверненню більшої уваги до звітів ВОА і підвищенню його значущості та авторитету.

Слід мати на увазі, що депутати більш схильні цікавитися майбутнім (тобто, стратегією, бюджетом, законодавством), ніж ВОА, які природно дивляться назад у своїй аудиторській роботі. Це створює значущий виклик для ВОА, які прагнуть уваги парламентів до своєї роботи. Це підкреслює важливість для ВОА у своїх аудитах надавати цінну інформацію і реалістичні, перспективні рекомендації, оскільки це підвищує потенційний інтерес парламентаріїв, а, отже, і впливовість аудиторської роботи. ВОА мають замислюватися, наскільки вони можуть бути актуальними для парламентів. Водночас парламенти повинні зважати на те, яку додаткову цінність можуть мати ВОА для їхньої роботи на додаток до інших інструментів, які вони використовують для нагляду і контролю, таких як розслідування і запити, та більш традиційних інструментів, як то слухання, інтерв'ю чи усні або письмові запитання до уряду.

3.4 Організація державної влади

Трикутник підзвітності в розділі 1.1 цього документа показує спрощену модель прямих взаємин між виконавчою владою, парламентом і ВОА. При цьому виконавча влада розглядається як єдиний державний орган, відповідальний перед парламентом за всю діяльність. Але насправді система підзвітності часто є складнішою. Наприклад, якщо організацію виконавчої влади поділено між напівавтономними агенціями, то керівники таких органів підзвітні безпосередньо парламенту. Такий стан речей може призвести до більшої завантаженості як ВОА, так і парламенту, проблемами управління державними установами, а водночас – до відвернення уваги від питань системного порядку.

У трикутнику підзвітності також є парламент як єдиний орган, тоді як насправді система підзвітності функціонуватиме через різні комітети чи робочі органи, а іноді й розподілятиметься між двома палатами парламенту. Такий розподіл роботи в парламенті часто відображає організаційну структуру уряду з окремими комітетами для всіх – або принаймні головних – міністерств. Для ВОА важливо з'ясувати те, як механізми підзвітності позначатимуться на ефективності комунікацій і звітності.

3.5 Бюджетно-облікова система

Іншим чинником потенційного впливу на взаємодію між ВОА і парламентами є бюджет і система бухгалтерського обліку. У такій системі, що характеризується касовим обліком, аудиторська робота ВОА щодо виконання бюджету дасть результати, що будуть відмінні від висновків, отриманих у результаті аудиту рахунків. Подібним чином аудит відносно незначних бюджетних рядків призводить до висновків, відмінних від аудиту великих бюджетних позицій. Для окремого інвестиційного бюджету потрібен інший підхід до аудиту, з іншим типом аналізу. Аудит бюджету, що ґрунтується на ефективності, автоматично залучатиме показники ефективності, що розширить параметри щорічного аудиту і зумовить підготовку звіту іншого типу. Хоча ці перемінні не впливають безпосередньо на взаємодію між ВОА і парламентом, вони впливають на тип аудиторського звіту, який подається парламенту, потенційно змінюючи вимоги до парламенту при роботі з цими звітами.

3.6 Динаміка політичного середовища

Вибори до парламенту зазвичай відбуваються кожні чотири-п'ять років, а іноді й частіше через політичні міркування. Це вже передбачає динамічність процесів зміни парламентаріїв, заміни голів і складу профільного комітету, а відтак і необхідність для ВОА налагоджувати нові стосунки. Процедури можуть змінюватися, як з часом і інтерес парламенту до конкретних тем, оскільки головні питання, що впливають на країну та її електорат, еволюціонуватимуть і розвиватимуться. Інтерес парламенту до питань державного управління буде коливатися залежно від поточних проблем і викликів, і, природно, зміст стратегій і програм може бути більш цікавим для політиків, ніж їхнє втілення державними органами.

Як наслідок, ВОА повинен бути гнучким і без шкоди для своєї незалежності здатним ефективно реагувати на політичне середовище, що змінюється, щоб гарантувати, що його експертні знання вважатимуться актуальними.

3.7 Підсумки

Стосунки між ВОА і парламентом регулюються великою кількістю чинників, починаючи з конституційно-правових умов і закінчуючи особистими стосунками між головою ВОА і спікером парламенту чи головою профільного комітету. На це також може впливати внутрішня конкуренція в парламенті або розбіжності всередині ВОА. Стосунки між ВОА і парламентами постійно перебувають під впливом цих чинників. Тому необхідною для підтримки ефективних робочих стосунків є здатність ВОА бути гнучким, адаптивним і чутливим до мінливих обставин. Це означає, що ВОА і парламенти повинні постійно спілкуватися між собою та оцінювати свою взаємодію, щоб забезпечувати належне відстеження роботи ВОА парламентаріями.

З огляду на відмінність обставин від країни до країни, не може бути єдиної моделі ефективних робочих стосунків між ВОА і парламентами. Те, що працює в одній країні в певний момент, може не працювати в іншій, а те, що працює в країні на даному відтинку часу, згодом може вже не працювати в цій же країні. Необхідно визнати, що ідеального рішення для ефективних робочих стосунків не існує. Це є процесом постійного пошуку кращої опції за конкретних обставин, випробовування відповідних напрацювань інших країн. Слід при цьому пам'ятати, що в кінцевому підсумку впливовість діяльності ВОА та його внесок у загальну систему підзвітності є головними завданнями.

4 . АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ВОА І ПАРЛАМЕНТАМИ: ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД В ЄВРОПІ ТА ГОЛОВНІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ

4.1 Вступ

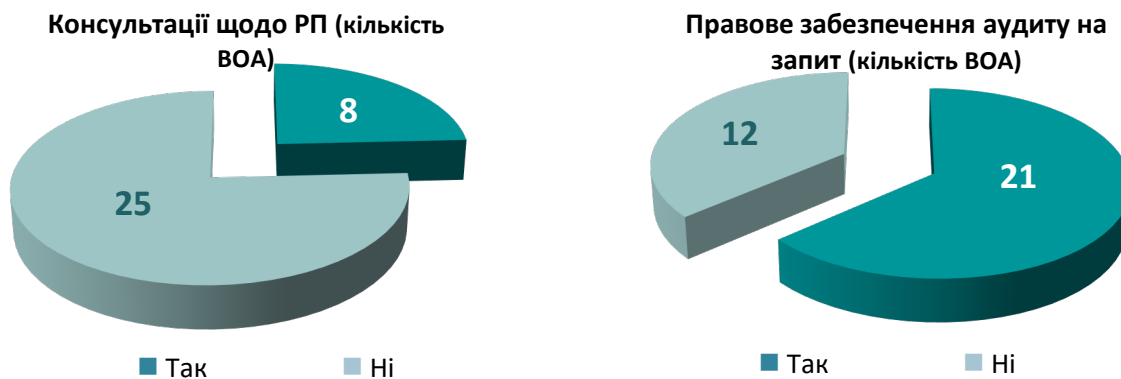
У цьому розділі аналізуються особливості і досвід стосунків між ВОА і парламентами. Інформація надходить переважно з опитування і загальнодоступних ресурсів ВОА та парламентів. Розділ ґрунтується на структурах/стандартах, описаних у розділах 1 і 2, та матеріалах розділу 3, звертаючись до європейського досвіду і виділяючи головні чинники ефективних стосунків та сфери передового досвіду.

4.2 Робоча програма аудиту

ВОА повинні бути позбавлені вказівок чи втручання з боку парламенту або уряду у виборі тем аудиту, а також у плануванні, програмуванні, виконанні, звітності і подальшій роботі. Водночас ВОА можуть задовольняти конкретні запити парламенту чи уряду щодо розслідування чи аудиту. Вони також повинні забезпечити, щоб очікування зацікавлених сторін враховувалися при розробці програм аудиту, і щоб зацікавлені сторони були залучені, а їхні думки враховані.

На практиці різноманітні правові і практичні механізми дозволяють зацікавленим сторонам подавати запити на проведення аудиту чи робити свій внесок у робочі програми ВОА у країнах-членах ЄС і Мережі. Це узагальнено на малюнку 4.1.

Малюнок 4.1. Умови участі в аудиті і робоча програма (РП)

Джерело: результати опитування.

Примітки:

ВОА з консультаціями щодо запропонованої ними робочої програми: Албанія, колишня югославська Республіка Македонія, Косово, Литва, Польща, Словенія, Швеція і Велика Британія.

ВОА з правовим забезпеченням аудиту на запит: Австрія, Бельгія, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Хорватія, Чехія, Данія, Іспанія, Франція, Угорщина, Косово, Литва, Люксембург, Мальта, Польща, Португалія, Румунія, Словацька Республіка, Словенія, Туреччина і Велика Британія.

Відповіді на анкету показують, що в 21 країні діє правове регулювання щодо подання парламентом запитів на аудит, хоча часто остаточне рішення (9 з 21) щодо згоди із запитом приймає ВОА. В інших випадках (12 з 21) ВОА все ж зобов'язаний прийняти запит, хоча кількість аудитів, які належатиме провести на запит, може обмежуватися для забезпечення нормального функціонування ВОА та уникнення надмірного навантаження. Наприклад, ВОА Болгарії повинен приймати до п'яти запитів на аудит на рік, австрійський ВОА не повинен приймати більше трьох одночасно, а ВОА Португалії – лише два на рік. Якщо надходить більше запитів, то португальський

VOA намагається задовольнити їх упродовж своєї річної робочої програми. У Литві VOA має приймати всі запити на аудит, але на практиці в середньому робиться лише один запит на рік, що не становить проблеми для VOA. У Словенії остаточне рішення залишається за VOA, але парламент має право вносити пропозиції, з яких VOA мусить розглянути не менше п'яти, а принаймні дві з них має запропонувати парламентська опозиція. У своєму річному звіті VOA мусить врахувати всі пропозиції і вказати, які з них були прийняті. Така практика дозволяє VOA безпосередньо відбирати пропозиції та приймати рішення щодо обсягів і процедур.

У деяких країнах положення законодавства щодо запиту на проведення аудиту обмежене членами аудиторського комітету. На Мальті запит на аудит має надійти від трьох із семи членів аудиторського комітету. В Ірландії у правилах процедури парламенту зазначається, що комітет з аудиту може вносити пропозиції щодо аудиту без шкоди для незалежності VOA.

Якщо таких законодавчих положень не існує (12 VOA), у дев'яти випадках з парламентом не консультуються щодо робочої програми, хоча це не означає, що пропозиціями щодо аудиту знехтували. Наприклад, VOA Латвії активно збирає пропозиції раз на рік. В Естонії парламент збирає пропозиції для подання на розгляд VOA. При підготовці своєї річної робочої програми РП також враховує пропозиції і запити від Європейського парламенту і його комітетів. У Німеччині всі запити спеціального комітету парламенту приймаються, якщо вони не завдають політичної шкоди VOA, або не є занадто витратними.

За одним винятком (Греція, через її судову модель VOA), усі опитані VOA розглядають пропозиції парламенту щодо можливих тем аудиту чи організацій, які підлягають аудиту. Деякі з них навіть активно прагнуть такого внеску від парламенту, тим самим дотримуючись стандарту для VOA щодо врахування поглядів та очікувань зацікавлених сторін при розробці своїх програм аудиту. Це має загалом підвищити увагу парламентів до звітів VOA і сприяти їхній більшій впливості.

Важливо керувати очікуваннями у взаємодії з парламентами і зацікавленими сторонами. Серед іншого, повноваження, ресурси і специфічний досвід VOA можуть бути обмежувальним чинником в його здатності задовольняти парламентські запити чи надавати високоякісні звіти у потрібний термін. Розгляд політично мотивованих запитів на аудит здатний ускладнити роботу VOA, який може опинитися в центрі політичних змагань, що завдасть шкоди його репутації професійної, об'єктивної і незалежної установи. Відтак корисно було б зробити перелік доступних для парламенту інструментів розслідування, включно з аудитом VOA, і обговорити з ним те, за яких обставин та умов аудит чи розслідування з боку VOA були б доцільнішими. VOA міг би розробити чіткі критерії оцінки запитів на аудит і надати їх парламенту, щоб пояснити підходи VOA.

Окрім конкретних пропозицій щодо теми чи потенційного об'єкта аудиту, парламенти також можуть робити свій внесок у довгострокові стратегічні плани аудиту. Так, VOA Латвії обговорив із парламентаріями питання бюджетної системи, щоб визначити сфери інтересів, які можна було б внести у довгостроковий план аудиту. Це свідчить про те, що, незалежно від правового середовища, майже всі VOA дбають про внески від парламенту, щоб продемонструвати зацікавленим сторонам свою відповідальність. VOA повинні переконатися, що взаємодія з парламентом є ефективною, а проведення обов'язкових аудитів на запит не шкодить пріоритетам VOA. Таблиця 2 підсумовує передовий досвід у царині робочих програм VOA, заснований на припущенні, що VOA не отримують вказівок чи втручання з боку парламенту й уряду при напрацюванні своїх робочих програм аудиту.

Таблиця 2. Передовий досвід для робочої програми ВОА

Передовий досвід для робочої програми	
Запит на аудит	Узгоджуйте з парламентом процедуру консультацій перед поданням офіційного запиту.
Правові засади запиту на проведення аудиту	Обмежте кількість аудитів на запит, які б підлягали проведенню одночасно чи протягом року.
Робоча програма	Інформуйте парламент про робочу програму (якщо це законодавчо можливо). Надайте парламенту можливості регулярно робити свій внесок (шляхом проведення зустрічей й обговорень). Взаємодійте зі спеціальним комітетом та іншими профільними комітетами. Стежте за дискусіями в парламенті для визначення потенційних аудитів.
Стратегічний план	Надайте парламенту можливість робити внесок (зустрічі, обговорення, конференції).

Джерело: результати опитування.

4.3 Звітність перед парламентом

Результати опитування підтверджують, що перед парламентом звітують всі ВОА, переважно на конституційних чи інших правових підставах. У деяких випадках аудиторські звіти (здебільшого щодо фінансових звітів) адресуються суб'єктам аудиту. Ті, своєю чергою, зобов'язані надіслати фінансову звітність разом зі звітом ВОА до парламенту, як у Великій Британії. У багатьох країнах звіт публікується одночасно з його поданням до парламенту, а в деяких діють особливі правила. Так, у Люксембурзі, наприклад, звіт може бути оприлюднений лише після того, як він був представлений парламенту.

Хоча всі ВОА звітують перед парламентом, опитування свідчить, що між країнами існують значні відмінності:

Німеччина: ВОА складає щорічний звіт про важливі встановлені аудитом дані і вміщує відповідні рекомендації аудитів, проведених протягом року. Це – вичерпний звіт, який певною мірою охоплює всі види аудиту, але сконцентрований довкола контролю ефективності. ВОА також може видавати спеціальні звіти для інформування законодавчих органів та уряду з питань особливої ваги. Все ж пріоритетом його аудиторської звітності перед парламентом є щорічний звіт.

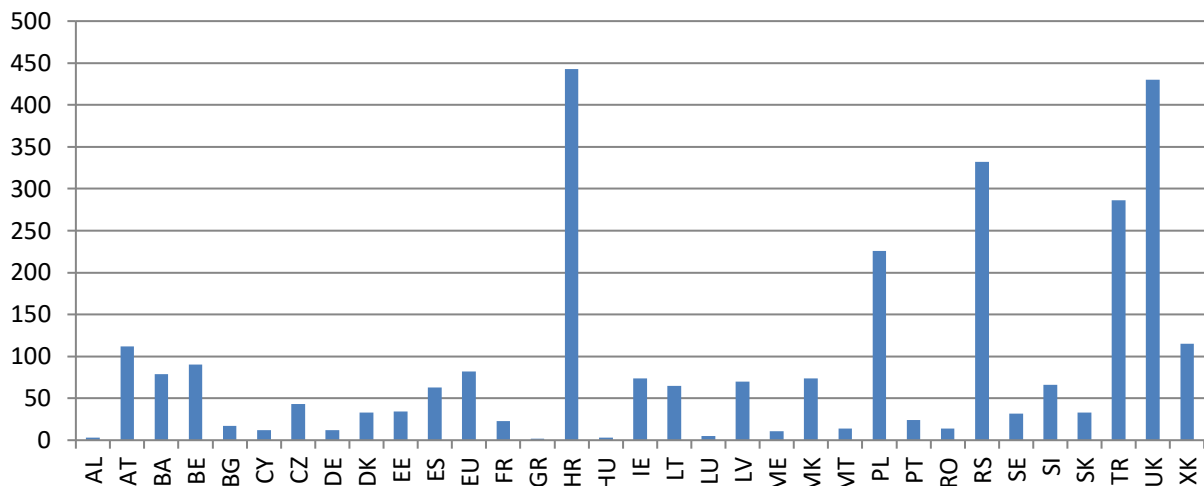
Греція: ВОА подає два звіти щорічно: річний звіт і річну декларацію. У річному звіті висвітлюються результати аудиторських операцій і спостережень, коментарі щодо виявлених порушень адміністративно-фінансових правил чи бюджету. У ньому пропонуються заходи із запобігання повторенню порушень, реформування і вдосконалення законодавства про сферу діяльності ВОА. Річна декларація подається у річному фінансовому звіті і балансі держави; ВОА звітує про виконання бюджету і правильність рахунків.

Туреччина: ВОА надсилає парламенту два типи звітів: загальні та інституційні. Він надає парламенту на рік п'ять загальних звітів, які охоплюють такі сфери, як виконання державного бюджету, фінансова статистика міністерства фінансів, аудит державних установ і підприємств. У 286 інституційних звітах, представлених у 2015 році, йдеться про індивідуальні щорічні інституційні аудити, проведені ВОА. Вони охоплюють аудит управління фінансами і перевірку відповідності, а подеколи – аудит ефективності, де перевіряються внесені до звіту показники. Крім того, ВОА надсилає безпосередньо до місцевих парламентів сотні звітів про місцеві адміністрації.

Велика Британія: результати роботи ВОА з фінансового аудиту (у т.ч. аудит відповідності) доводяться до відома парламенту у формі висновку, опублікованого разом із річною фінансовою звітністю кожної окремої перевіреної установи і (коли керівник ВОА вважає за необхідне) у супровідному звіті. Зазвичай, вони подаються парламенту об'єктом аудиту, хоча в окремих випадках ВОА робить це безпосередньо. У 2015-16 рр. подавалося понад 350 окремих звітів. ВОА подає парламенту безпосередньо всі свої звіти з перевірки ефективності (60 у 2015-16 рр.).

Як показано на малюнку 4.2, існують значні відмінності в кількості звітів, які ВОА подають своїм парламентам: від 2 (Греція) – до 443 (Хорватія). Слід зазначити, що кількість звітів просто відображає мандат, загальну правову базу і спроможність ВОА, та жодним чином не вказує ні на якість звітів, ні на зміст аудиторської роботи.

Малюнок 4.2 Кількість звітів, поданих до парламенту у 2015 році

Джерела: результати опитування і веб-сайти ВОА.

Примітка: Базовим роком для Бельгії є 2014.

Абревіатури: AL (Албанія), AT (Австрія), BA (Боснія і Герцеговина), BE (Бельгія), BG (Болгарія), CY (Кіпр), CZ (Чехія), DE (Німеччина), DK (Данія), EE (Естонія), ES (Іспанія), EU (Європейський Союз), FR (Франція), GR (Греція), HR (Хорватія), HU (Угорщина), IE (Ірландія), LT (Литва), LU (Люксембург), LV (Латвія), ME (Чорногорія), MK (колишня югославська Республіка Македонія), MT (Мальта), PL (Польща), PT (Португалія), RO (Румунія), RS (Сербія), SE (Швеція), SI (Словенія), SK (Словацька Республіка), TR (Туреччина), UK (Велика Британія), XK (Косово).

Серед інших чинників, саме кількість поданих звітів впливає на результативність їхнього опрацювання парламентами. Законодавство встановлює, чи має ВОА окремо подавати всі аудиторські звіти, чи їх можна узагальнити, приміром у річному звіті. ВОА Чорногорії, наприклад, подає узагальнення всіх звітів у своєму річному звіті, але також вибірково надає парламенту окремі звіти, які оцінює як важливі. Такий підхід дозволяє привертати увагу до найважливіших звітів.

Інший підхід – подавати всі звіти з порадами щодо пріоритетів для вивчення парламентом. У Великій Британії парламентський аудиторський комітет і комітет з державних рахунків на підставі брифінгів ВОА вирішують, які зі звітів аудиту ефективності перевірятимуться (приблизно половина поданих звітів). Звіти з фінансового аудиту розглядаються лише тоді, коли ВОА окреслює конкретні питання для обговорення. Відтак у ВОА є кілька опцій, щоб допомогти парламенту цілеспрямовано зосередити увагу на найважливіших звітах чи проблемах. Їхньою спільною метою є розробка процедур, які допомагають у взаємодії з парламентом забезпечити обробку по суті тих звітів, які дійсно цього потребують. Опрацювання звітів по суті, природно,

залежить від спроможності парламенту. Також необхідно враховувати відмінності між річними і спеціальними звітами.

Існують різні шляхи подання звітів до парламенту. Деякі ВОА і парламенти мають доволі формалізовану процедуру, за якої голова ВОА надсилає звіт спікеру парламенту (Чеська Республіка), який передає його до профільного комітету. Інші надсилають звіти безпосередньо до спеціалізованого комітету (Албанія), або навіть всім членам парламенту (ЄС). У деяких випадках парламент поширює звіти самостійно (Хорватія), але зазвичай річний звіт представляє голова ВОА на засіданні парламенту чи профільного комітету. Подеколи запитання до ВОА можливо поставити під час презентації. Окремі ВОА проводять брифінги щодо аудиторських звітів і надають більш детальну інформацію. Такі брифінги можуть допомогти парламентаріям і їхнім робочим органам фахово працювати з аудиторськими звітами.

Всі ВОА розміщують звіти на своїх веб-сайтах. Багато ВОА поширює прес-релізи після публікації звіту. Часто звіти містять узагальнення, покликані полегшити знайомство з матеріалом і привернути увагу до конкретних найцікавіших тем. Всі ВОА наголошують, що їхні звіти містять чіткі висновки і рекомендації. Деякі ВОА, наприклад РП Євросоюзу, запровадили новий тип звіту, який базується на сукупності попередніх аудиторських перевірок на певну тематику. Це дозволяє робити огляди і висновки високого ґатунку щодо системних проблем та їхніх першопричин.

Результати чітко вказують на відсутність єдиного вірного способу задовольнити вимоги ISSAI щодо звітності. У кожному випадку ВОА має обрати щось своє з різноманіття механізмів. Приклади передового досвіду щодо звітності наведені в таблиці 3. Попри те, як саме ВОА звітує про свою роботу, йому необхідно взаємодіяти з парламентом, щоб гарантувати, аби там могли ефективно опрацювати подані звіти. Це дозволяє парламенту зосередитися на пріоритетних документах, питаннях чи темах, запропонованих ВОА. Тільки так ВОА може досягти мети, вказаної в ISSAI, щодо забезпечення того, щоб парламент скеровував свою увагу на актуальні сфери при розгляді тем і загальних висновків.

Таблиця 3. Звітність ВОА: передовий досвід

Кращі підходи до звітування
Слід одночасно подавати звіти парламенту і публікувати їх.
Переконатися, що звіти поширюються серед усіх причетних парламентаріїв/комітетів.
Пропонувати презентації і брифінги стосовно звітів.
Використовувати прес-релізи для висвітлення важливих проблем.
Розглянути можливість відбору з числа поданих звітів, або радити, які саме звіти слід взяти для вивчення.
Розглянути можливість подання тематичних звітів, в яких узагальнюються дані попередніх аудитів.

Джерело: результати опитування.

4.4 Комунікаційна діяльність

Багато з опитаних ВОА ініціативно дотримуються стандартів, які передбачають, що ВОА мають налагодити хороші робочі стосунки з парламентом, підвищувати обізнаність із роллю ВОА і допомагати в його розумінні аудиторських звітів. ВОА Греції, попри його судовий статус,

проводив брифінги щодо звітів для двох парламентських комітетів, оскільки вважає інституціоналізацію такої діяльності позитивною для стосунків із парламентом. ВОА Туреччини розробив нову комунікаційну стратегію щодо парламенту й інших органів. ВОА Бельгії має експертів із комунікацій, які допомагають аудиторам у складанні чітких і зрозумілих звітів. ВОА Латвії повідомляє про свій графік звітності перед парламентом, щоб привернути до цього заходу максимальну увагу. ВОА Албанії, Сербії, Угорщини і Литви організують конференції і круглі столи з окремих тем, на які запрошуються парламентарії, або проводять спільні семінари. Такі заходи сприяють кращому розумінню і заохочують до узгодження процедур співпраці. Подеколи це відбувається у формі меморандумів про взаєморозуміння, як у колишній югославській Республіці Македонія, Угорщині і Сербії. ВОА колишньої югославської Республіки Македонія розробив посібник і буклет для членів парламенту, щоб ознайомлювати їх з роллю і діяльністю ВОА і консультувати стосовно того, як читати аудиторські звіти. Після кожних виборів ВОА Швеції проводить для членів парламенту семінар щодо ролі і діяльності ВОА. Усі ВОА підтримують із парламентами стосунки певного порядку – від доволі формальних, раз на рік, до майже щоденного неформального спілкування. Взаєморозуміння покращується завдяки контактам. Але досягти його можна і шляхом спілкування із членами парламенту, як це роблять ВОА Латвії і Сербії. Для привернення до себе уваги ВОА Угорщини проводить конкретні дослідження щодо цікавих для парламенту питань.

Опитування засвідчило, що комунікаційна діяльність ВОА дедалі більше спрямовується на привернення уваги парламенту до звітів шляхом залучення інших парламентських комітетів (Албанія, РП, Чеська Республіка, Велика Британія), або на сприяння створенню аудиторського комітету чи підкомітету (колишня югославська Республіка Македонія, Хорватія, Румунія, Туреччина). Інший спосіб розбудови взаєморозуміння і хороших робочих стосунків полягає у відрядженнях співробітників ВОА до парламенту чи навіть обмінах відрядженнями. Ірландія, Швеція і Велика Британія є такими прикладами. ВОА Косова також вивчає питання таких відряджень. У таблиці 4 узагальнено окремі приклади відповідного передового досвіду.

Комунікація є вулицею із двостороннім рухом. Ефективність комунікаційної стратегії і відповідних заходів ВОА залежатиме від того, як їх сприймає парламент. При цьому особливої ваги набуватиме динаміка політичного середовища. Тому важливо, щоб ВОА постійно оновлювали свої комунікаційні підходи, розумілися на нових можливостях і вдавалися до нових засобів, зокрема тих, що виникають завдяки технічним розробкам.

Таблиця 4. Передовий досвід ВОА у спілкуванні з парламентом

Передовий досвід спілкування з парламентом

Регулярне проведення зустрічей з парламентом, доповнене неформальними контактами на робочому рівні.
Узгодження з парламентом порядку денного і графіків звітності.
Організація конференцій, круглих столів і семінарів.
Видання інструктивних матеріалів і буклетів.
Організація для нових парламентаріїв навчання/ознайомлення з ВОА.
Узгодження з парламентом меморандумів про взаєморозуміння щодо процедур співпраці.
Розробка комунікаційної стратегії.
Покращення взаєморозуміння шляхом відрядження персоналу.

Джерело: результати опитування.

4.5 Нагляд за дотриманням попередніх висновків і рекомендацій ВОА

Нагляд з боку ВОА за дотриманням висновків і рекомендацій можна розділити на три категорії. У випадку ВОА із судовими функціями, контроль за виконанням рішень здійснюється через відповідні судові або дисциплінарні суди. І ВОА, і парламент позбавлені права на втручання. Друга категорія стосується виявлення можливого шахрайства і корупції, про що ВОА повинен повідомити прокуратуру для подальшого розслідування. Знову ж таки, ВОА і парламент позбавлені конкретної подальшої ролі, хоча інформування про стан переданих до прокуратури справ вітається.

Третя категорія охоплює аудиторські висновки і рекомендації. Із результатів опитування видно, що всі ВОА контролюють дотримання висновків і впровадження рекомендацій, наведених у їхніх звітах, як згідно зі стандартами і слід було очікувати. Багато ВОА підтримують сучасну базу даних. Так, Боснія і Герцеговина та Чорногорія використовують Excel; Болгарія та Ірландія – електронний реєстр; спеціалізоване програмне забезпечення використовується в колишній югославській Республіці Македонія. Багато ВОА зберігають цю базу даних для себе, але деякі свою інформацію оприлюднюють. У Литві, наприклад, стан впровадження рекомендацій оприлюднюється в режимі реального часу на веб-сайті ВОА. Сербія планує робити те ж саме. ВОА Болгарії оприлюднює випадки несвоєчасного впровадження рекомендацій об'єктом аудиту. Шведський ВОА щорічно звітує перед парламентом про нагляд за дотриманням висновків і рекомендацій аудиторських звітів. ВОА Литви робить те саме двічі на рік. Деякі ВОА відображають дані про рекомендації з аудиторських звітів, які були прийняті суб'єктами аудиту, та ті, що не були. ВОА Данії і Латвії тісно співпрацюють зі своїми профільними парламентськими комітетами з питань моніторингу за впровадженням і вимагають дій, коли реакція об'єкта аудиту є недостатньою.

Часто ВОА впроваджують процедури подальшого моніторингу до системи періодичного перегляду втілення рекомендацій і звітують щодо такого нагляду та планування подальших аудитів. Наприклад, ВОА Боснії і Герцеговини систематично звітує про впровадження рекомендацій попередніх аудиторських звітів. Таку систему контролю, внесenu до річного циклу аудиту, має ВОА Австрії. Протягом року після аудиту об'єкти аудиту перевіряються на предмет впровадження ними рекомендацій. Результати публікуються в річному звіті ВОА і використовуються для відбору тем для наступних цільових перевірок впровадження рекомендацій.

Відносно простим є застосування такої процедури при проведенні щорічного фінансового аудиту чи контролю відповідності. Складніше з аудитом ефективності, оскільки звітність про подальші дії, пов'язані з аудитами ефективності, зазвичай є частиною річного звіту. Наприклад, ВОА Португалії у річному звіті про державні рахунки повідомляє про рекомендації попереднього звіту і стан їхнього впровадження. Так само РП ЄС у звіті про діяльність повідомляє про відсоток впроваджених ЄК рекомендацій. Але вона також запровадила консолідовані звіти, які конкретно висвітлюють подальші заходи за її рекомендаціями, і послідовно відстежує виконання своїх рекомендацій у річних звітах. Для консолідованих звітів, які стосуються подальших заходів за попередніми звітами про аудит ефективності, РП ЄС бере вибірку всіх рекомендацій, зроблених у серії звітів, і аналізує ступінь їхнього впровадження. ВОА Швеції має подібний підхід і подає щорічний звіт, який охоплює дії, вжиті відповідно до кількох попередніх аудиторських звітів.

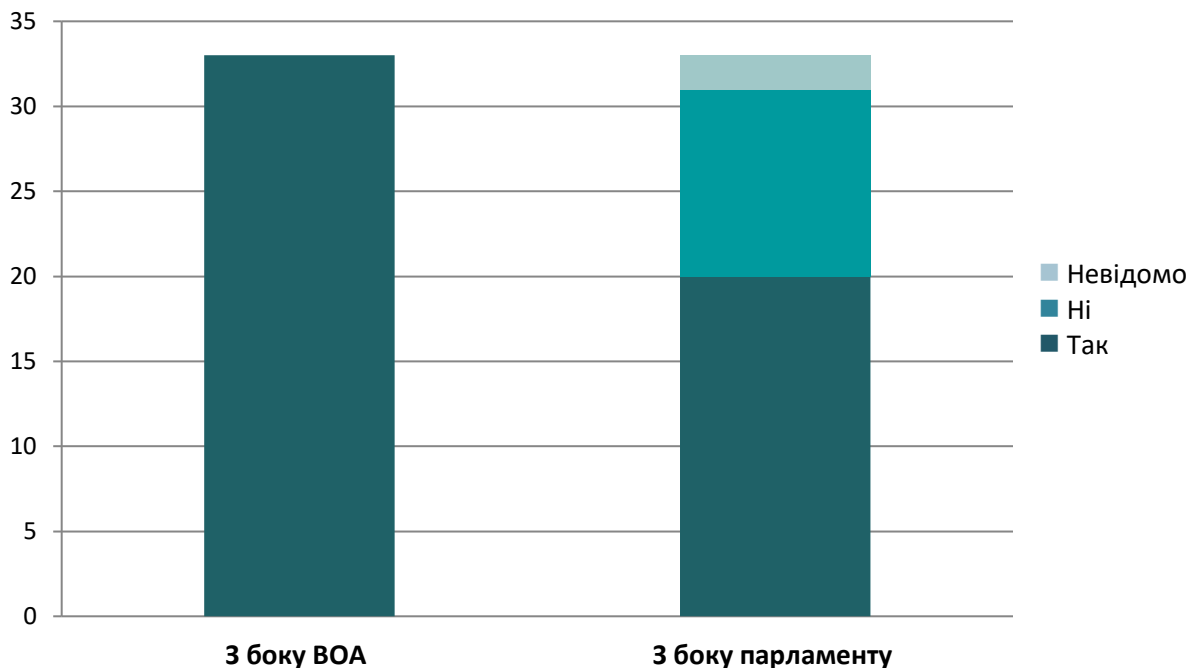
Деякі ВОА мають повноваження видавати обов'язкові для виконання вимоги до об'єкта аудиту у відповідь на рекомендації аудиту (наприклад Словенія). В інших країнах ВОА вимагають від об'єкта аудиту план дій або звіт про те, як об'єкт аудиту відреагував на рекомендації аудиту. Цікава норма існує на Кіпрі, де об'єкт аудиту повинен надати ВОА звіт про впровадження рекомендацій разом із поданням свого проєкту бюджету на затвердження парламенту, безпосередньо пов'язуючи впровадження рекомендацій ВОА зі схваленням фінансування. ВОА Угорщини має право ініціювати дисциплінарні провадження проти керівника об'єкту аудиту, якщо його рекомендації не враховуються, а також може рекомендувати скоротити його бюджет. Польський ВОА має право пропонувати зміни до чинного законодавства для подолання проблем, виявлених під час аудиту (пропозиції *de lege ferenda*). У Чорногорії об'єкт аудиту юридично зобов'язаний подати звіт про впровадження рекомендацій ВОА у встановлені ним строки. Аналогічні зобов'язання існують у колишній югославській Республіці Македонія і Словацькій Республіці. У таблиці 5 наведено деякі приклади передового досвіду у частині процедур контролю ВОА.

Таблиця 5. Передовий досвід щодо процедур контролю ВОА

Приклади передового досвіду щодо процедура контролю ВОА
Рекомендації добре обґрунтовані, дієві, реалістичні і конкретні.
Створена система моніторингу.
Статус рекомендацій оприлюднено.
Про впровадження рекомендацій повідомляється через фіксовані проміжки часу.
Моніторинг об'єднано в систему для планування оглядів і проведення контрольних аудитів.
Особлива увага приділяється звітності щодо впровадження рекомендацій у звітах про аудит ефективності.

Багато ВОА бачать можливість удосконалювати процедури контролю з боку парламентів. Згідно з опитуванням, 11 ВОА (33%) критично ставляться до рівня або ефективності парламентського контролю за дотриманням висновків і впровадженням рекомендацій ВОА. Повідомляється, що в низці парламентів взагалі відсутні процедури контролю.

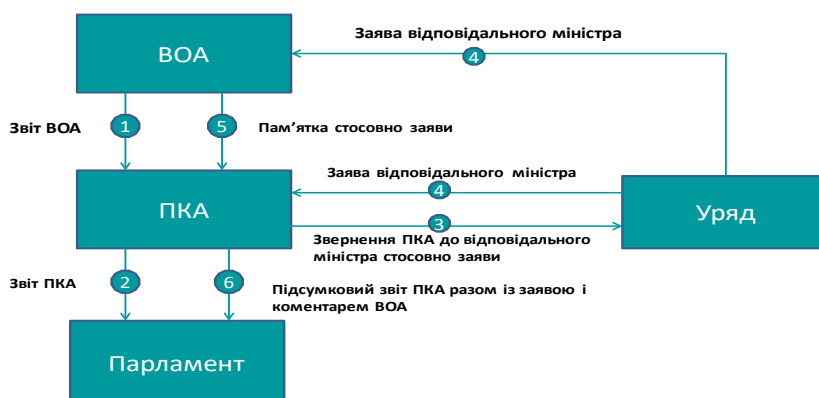
Малюнок 4.3 Процедури контролю з боку ВОА і парламентів

Джерело: результати опитування.

ВОА і спеціальні парламентські комітети Данії, Латвії і Великої Британії тісно взаємодіють у справі моніторингу за виконанням рекомендацій і вимагають заходів, які повинні вживатися об'єктами аудиту. У Данії аудиторський комітет вимагає від компетентних міністрів доповідати щодо опрацювання звітів ВОА, а згодом звертається до ВОА за відповідними коментарями. У своєму звіті перед парламентом аудиторський комітет спирається на відповідь міністра і коментарі ВОА, пропонуючи власний висновок. Ця процедура проілюстрована на малюнку 4.4.

Малюнок 4.4 Процедури ВОА і парламенту Данії

Джерело: відповідь ВОА Данії на опитування.

Подібної процедури дотримуються і в Латвії, де на засіданні комітету з аудиту об'єкт аудиту надає коментарі до звіту ВОА і вміщених у ньому рекомендацій. ВОА надає додаткові коментарі та роз'яснення. Після обговорення поміж членами аудиторської комісії встановлюється графік звітування об'єкта аудиту про впровадження рекомендацій. ВОА зобов'язаний надати свій висновок щодо стану впровадження. ВОА Хорватії, колишньої югославської Республіки Македонії, Румунії, Словацької Республіки і Туреччини вважають, що створення у парламенті окремого комітету з аудиту буде корисним для якісного опрацювання звітів ВОА, включно з контролем за дотриманням висновків і впровадженням рекомендації. Досвід країн, які вже мають такий комітет з аудиту (див. розділ 4.7), доводить його правильність, особливо для звітів про фінансовий аудит і аудит відповідності. Проте ВОА Естонії стверджує, що більшого впливу можна досягти завдяки взаємодії з урядом, а не парламентом. Але хоча це може бути виправдано за конкретних обставин, ВОА також зобов'язані підтримувати підзвітність, а це вимагає залучення парламенту.

ВОА, які загалом задоволені тим, як парламент працює з аудиторськими звітами, все ще бачать можливості для вдосконалення. Наприклад, ВОА Боснії і Герцеговини задоволені ставленням парламенту до фінансових звітів і звітів з аудиту відповідності, оскільки вони спираються на встановлені парламентом процедури. Але цей ВОА хотів би мати подібні процедури і для звітів про аудит ефективності.

Таблиця 6. Передовий досвід щодо процедур парламентського контролю

Приклади передового досвіду щодо процедур парламентського контролю
Розроблено стандартні процедури роботи зі звітами ВОА.
Організуються слухання з об'єктами аудиту.
Вимагається план дій від уряду чи об'єкта аудиту.
Встановлюються терміни для виконання планів дій чи конкретних заходів.
Питання санкцій з боку ВОА чи парламенту (політичних, фінансових і дисциплінарних) розглядається у випадках відвертого ігнорування рекомендацій.
Від об'єктів аудиту чи від уряду вимагаються звіти про стан впровадження заходів.

Джерело: результати опитування.

4.6 Звітність про результати діяльності ВОА

Згідно з опитуванням, усі ВОА, окрім Кіпру та Ірландії, звітують перед парламентами про свою діяльність у попередньому році у формі окремого річного звіту про діяльність (29 ВОА) або в спеціальному розділі річного звіту (Греція, Чорногорія). ВОА Ірландії публікує щорічний звіт про діяльність на своєму веб-сайті. Це свідчить про те, що всі опитані ВОА відповідально ставляться до обов'язку звітувати про свою діяльність.

Загалом ці звіти про діяльність містять переліки напрямів використання ресурсів. ВОА Великої Британії дає оцінку заощаджень у державному секторі у відповідності до своїх звітів і рекомендацій. Це складна справа, але методологія передбачає узгодження з об'єктом аудиту, що підвищує достовірність результатів. У 2015 році ВОА Великої Британії підрахував, що на кожен витрачений на ВОА фунт стерлінгів він повернув 19 фунтів заощаджень. Це показник впливу і результативності, який полегшує встановлення кількісних цілей на наступний плановий період.

Окрім щорічного обліку діяльності і ресурсів, ВОА можуть продемонструвати свою підзвітність шляхом запрошення контролерів ззовні для проведення незалежних експертних оцінок та оприлюднення складених ними звітів. На підставі опитування, проведеного у 2015 р. підкомітетом INTOSAI з експертних оцінок, 20 із 36 ВОА ЄС і країн Мережі пройшли оцінювання в 1999-2015 роках. Деякі з них – кілька разів протягом цього часу. З огляду на відгуки на опитування (назагал 41%), ймовірно, бракує реальної кількості експертних оцінок. П'ятнадцять ВОА ЄС і країн Мережі оприлюднили звіти про експертну оцінку на сайті Комітету з розбудови спроможностей INTOSAI.

Річні звіти про діяльність, зовнішній аудиторський контроль рахунків ВОА і періодичні експертні оцінки – все це сприяє формуванню репутації ВОА як професійної, об'єктивної, прозорої та ефективної установи. Це сприяє зміцненню довіри й авторитету в роботі ВОА і, отже, допомагає створювати і зміцнювати їхню впливовість. У таблиці 7 наведено приклади передового досвіду.

Таблиця 7 . Передовий досвід щодо звітності про результати діяльності ВОА

Приклади передового досвіду щодо звітності про результати діяльності ВОА
Готуються і публікуються перевірені річні звіти про рахунки і використання ресурсів.
Готуються і публікуються річні звіти про діяльність і виконання робочої програми
Зовнішні експертні оцінювання проводяться на регулярних засадах разом із публічною звітністю.
Виконується оцінювання заощаджень у державному секторі.

Джерело: результати опитування.

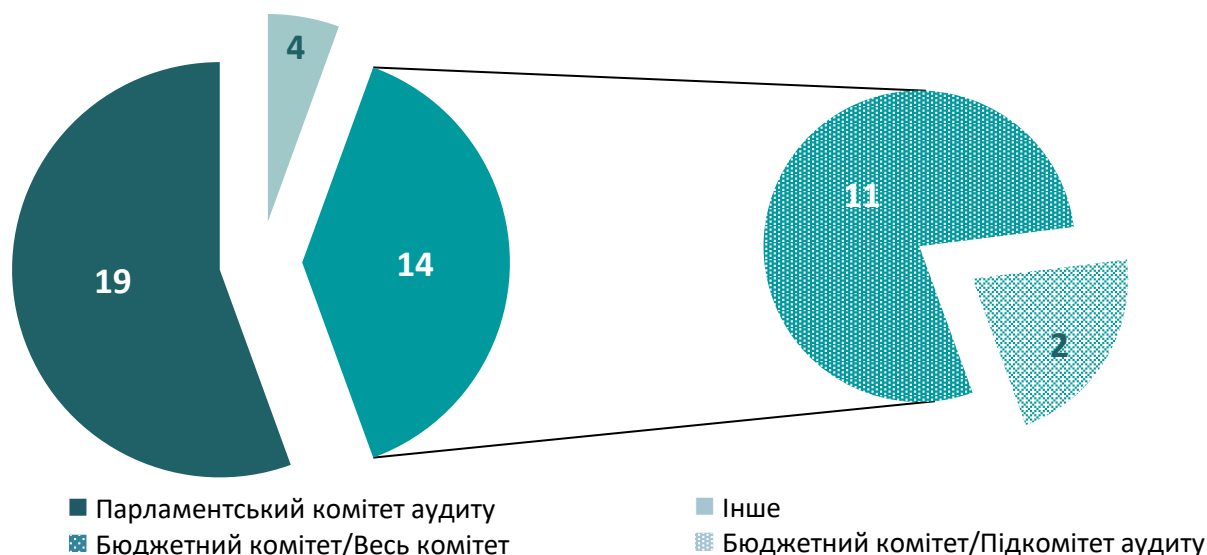
4.7 Обробка парламентами звітів ВОА

У розділі 3.3 узагальнено основні парламентські заходи щодо перевірки роботи ВОА та описані особливості бюджетних і аудиторських комітетів та аудиторських підкомітетів як найбільш поширених організаційних утворень для роботи зі звітами ВОА. У дедалі більшій кількості країн предметні або галузеві комітети також відіграють більш важливу роль як наслідок стимулювання з боку ВОА або самого аудиторського комітету.

У Нідерландах, наприклад, парламентський комітет з аудиту відіграє координаційну роль, щоб активно залучати галузеві комітети. Однак без процедурних гарантій це може призвести до конкуренції між комітетами. ВОА Албанії і Великої Британії, а також РП ЄС докладають зусиль для більшого залучення галузевих комітетів до обговорення звітів ВОА, пропонуючи, приміром, брифінги щодо спеціальних звітів. ВОА Чеської Республіки дійшов висновку щодо корисності підвищення інтересу до його звітів з боку галузевих комітетів. А у випадку Туреччини парламент має один галузевий комітет, який відповідає за заслуховування аудиторських звітів державних підприємств. Всіма іншими аудиторськими звітами займається бюджетний комітет.

На малюнку 4.5 узагальнено головні підходи комітетів при роботі зі звітами ВОА у країнах-членах ЄС і країнах Мережі.

Малюнок 4.5 Кількість парламентів згідно із підходами комітетів до роботи зі звітами ВОА

Джерело: Європейський парламент (2012), *Результати опитування і парламентський контроль за виконанням бюджету*, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/490661/IPOL-JOIN_ET\(2012\)490661_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/490661/IPOL-JOIN_ET(2012)490661_EN.pdf).

Примітки:

Звіти ВОА, які опрацьовує парламентський комітет з аудиту: Австрія, Кіпр, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Європейський Союз, Фінляндія, Німеччина, Греція, Ірландія, Косово, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Словенія, Іспанія, Велика Британія.

Звіти ВОА опрацьовуються всім складом бюджетного комітету: Албанія, Боснія і Герцеговина, Хорватія, Франція, колишня югославська Республіка Македонія, Угорщина, Італія, Чорногорія, Португалія, Румунія, Туреччина.

Звіти ВОА опрацьовуються аудиторським підкомітетом бюджетного комітету: Болгарія, Сербія.

Бельгія, Польща, Словацька Республіка і Швеція мають інші процедури.

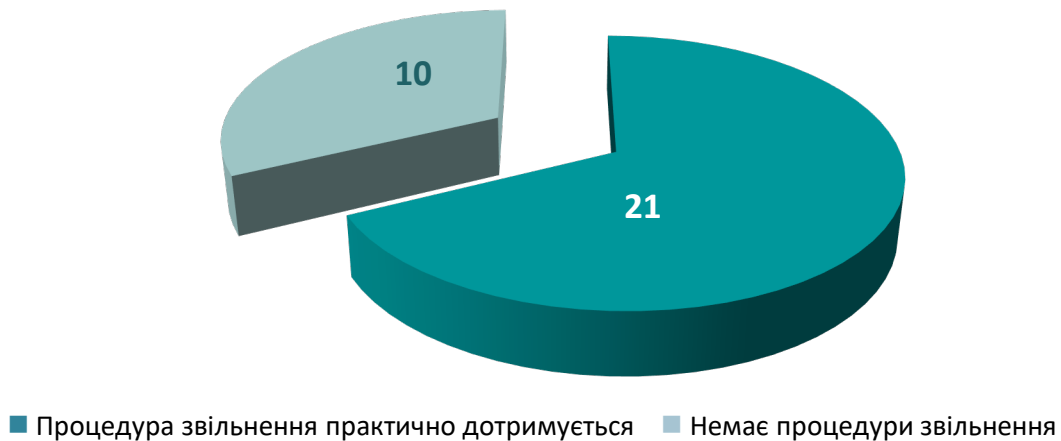
Згідно з опитуванням, ВОА Хорватії, колишньої югославської Республіки Македонія, Румунії і Туреччини активно виступають за створення окремого аудиторського комітету чи підкомітету.

Окрім обговорень на рівні комітетів, у багатьох країнах на засіданнях парламентів проводяться дебати з питань діяльності ВОА. Зазвичай це стосується виконання державного бюджету і часто пов'язано з офіційними рішеннями парламенту про закриття рахунків або звільнення уряду від зобов'язань у зв'язку із державним бюджетом. Обговорення в комітетах переважно є підготовкою до дискусій на пленарному засіданні, де вони можуть бути більш зосереджені на головних темах і висновках, які необхідно зробити.

Встановлення офіційних процедур звільнення від подальших зобов'язань може бути корисним для стимулювання підзвітності, роблячи звільнення політично вагомим і формуючи у парламенті стандартний підхід до притягнення уряду до відповідальності. Зрештою, рішення про закриття рахунків чи звільнення є політичним. Тому те, як парламент може використовувати звільнення, залежить від можливих наслідків. Наприклад, Європейський парламент може відкласти процедуру звільнення, щоб натиснути на Єврокомісію і виправити чи відкоригувати недоліки чи системні збої. Якщо Європейський парламент відмовляє у такому звільненні, то політичним наслідком буде відставка Єврокомісії, що іноді називають «ядерним варіантом». У деяких країнах наслідки відмови у звільненні є обмеженішими. Приміром, примусово можуть відправити у відставку лише керівника об'єкту аудиту. У Боснії і Герцеговині, де звільнення пов'язується із затвердженням бюджету кожної державної установи на наступний рік, парламент

може ухвалити як покарання рішення про скорочення бюджету, якщо ВОА дасть негативний висновок щодо рахунків. Малюнок 4.6 узагальнює процедури звільнення.

Малюнок 4.6 Кількість парламентів, які практикують процедуру звільнення

Джерело: результати опитування.

Примітки:

Практикують процедуру відставки: Албанія, Бельгія, Боснія і Герцеговина, Кіпр, Данія, Європейський Союз, Естонія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Ірландія, Латвія, Литва, Чорногорія, Польща, Португалія, Румунія, Словенія, Туреччина, Велика Британія.

Відсутня процедура відставки: Австрія, Болгарія, колишня югославська Республіка Македонія, Косово, Люксембург, Мальта, Сербія (але юридично можливо), Словацька Республіка, Іспанія, Швеція.

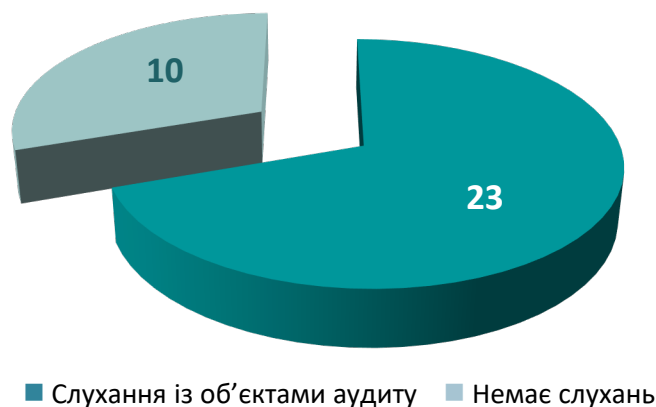
Інформація про Хорватію і Чехію відсутня.

Хоча між звільненням і закриттям рахунків існують відмінності, на мал. 4.6 вони показані разом.

Звісно, що звільнення є останньою з опцій бюджетного циклу, і результати процедури звільнення в ідеалі слід використовувати лише як поштовх для затвердження бюджету на наступний рік.

У багатьох парламентах запрошують на слухання профільних керівників і міністрів, відповідальних за галузі, часто разом з представниками ВОА. Дозволи об'єктам аудиту пояснити свою позицію і надання ВОА можливості висвітлити головні питання і реагувати на зауваження, висунуті об'єктами аудиту, допомагають парламентаріям більш обґрунтовано ухвалювати рішення. Однак слід мати на увазі, що такі слухання потребують організаційного забезпечення, відтак вкрай важливо діяти вибірково. Малюнок 4.7 ілюструє частку країн, які дотримуються цього варіанту.

Малюнок 4.7 Кількість парламентів, де за регламентом об'єкти аудиту залучені до слухань

Джерело: результати опитування.

Примітки:

Слухання з об'єктами аудиту: Бельгія, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Хорватія (лише зрідка), Кіпр, Чеська Республіка, Естонія, Європейський Союз, Франція, Німеччина, Ірландія, Косово, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Чорногорія, Польща, Словацька Республіка (лише зрідка), Словенія, Швеція (лише зрідка), Туреччина, Велика Британія.

Слухання не проводяться: Албанія (можливі за законом), Австрія, Данія, колишня югославська Республіка Македонія, Греція, Угорщина, Португалія, Румунія, Сербія, Іспанія.

У незначній кількості європейських парламентів діє система використання доповідачів для підготовки засідань, згідно з якою член-доповідач відповідає за підготовку засідання комітету з приводу конкретного звіту ВОА. Член-доповідач аналізує звіт, часто за безпосередньої допомоги ВОА. У Чеській Республіці, приміром, доповідач може попросити відповідального за звіт працівника ВОА допомогти підготувати парламентське обговорення цього звіту. У Європейському парламенті доповідач консультується з відповідальним працівником РП ЄС і готує звіт до засідання комітету, на якому звіт РП виноситься на обговорення.

Малюнок 4.8 Кількість парламентів із процедурою участі доповідачів

Джерело: результати опитування.

Примітки:

З процедурою участі доповідачів: Австрія, Бельгія, Боснія і Герцеговина, Чеська Республіка, Європейський Союз, Франція, Німеччина, Люксембург, Польща, Португалія, Велика Британія.

Відсутні доповідачі: Албанія (юридично можливо), Болгарія, Хорватія, Данія, Естонія, колишня югославська Республіка Македонія, Греція, Угорщина, Ірландія, Косово, Латвія, Литва, Мальта, Чорногорія, Румунія, Сербія, Словацька Республіка, Словенія, Іспанія, Туреччина.

Інформація про Кіпр і Швецію відсутня.

Через наявність широкого спектру правового й історичного минулого парламентів, важко узагальнити чинники успіху ефективних робочих стосунків з ВОА, або виділити те, що мало б

вважатися передовим досвідом. Що добре працює в одному середовищі, може не спрацювати або і бути зовсім непридатним для іншого. Однак відповіді на опитування у цьому контексті містять деякі напрацювання, які варто розглянути (Таблиця 8).

Таблиця 8. Приклади передового досвіду щодо парламентських процедур

Передовий досвід щодо парламентських процедур
Відповідальність комітету за опрацювання звітів ВОА врегульована належним чином.
Створено цільовий аудиторський комітет або підкомітет.
Галузеві комітети залучаються до опрацювання звітів про аудит ефективності.
Офіційна процедура звільнення є частиною бюджетного циклу в контексті бюджетного нагляду.
Для конкретних звітів ВОА призначається доповідач.
Слухання проводяться із залученням об'єктів аудиту.
Існує графік парламентського обговорення звітів ВОА для вчасної підготовки висновків.
У парламенті є достатні кадрові та аналітичні ресурси.

Джерело: результати опитування.

4.8 Підсумки

Опитування виявило значне розмаїття стосунків між ВОА і парламентами. Більшість ВОА перебуває у постійному пошуку можливостей покращання стосунків для посилення своєї впливовості. Задля прогресу вони діють ініціативно. Хоча парламенти не брали участі в опитуванні, відомо, що деякі парламенти нещодавно змінили свої процедури для ефективнішого використання звітів ВОА, приміром, створивши профільний комітет або підкомітет (Сербія, 2015 р.). Така ідея активно просувалася сербським ВОА кілька років поспіль.

Це підтверджує загальну картину того, що ВОА активно шукають можливості для формування і зміни своїх стосунків із парламентом для посилення своєї впливовості. Динамізм середовища, в якому покращується якість управління державними фінансами та, як наслідок, зростає увага до контролю ефективності з боку ВОА, означає стійкість такого процесу. Зібраний у цьому документі передовий досвід допомагає ВОА і парламентам знайти конкретні можливості для посилення ефективності їхніх робочих стосунків. Огляд найкращих підходів щодо стандартів і очікувань міститься у додатку 2, який варто розглядати як інструментарій допомоги ВОА і парламентам у їхньому пошуку нових механізмів і процедур. Слід підкреслити, що хоча ВОА є пріоритетною цільовою групою цього документа, парламенти також відповідають за аналіз ефективності своїх стосунків з ВОА і формування передумов для їхнього покращання.

Роль, яку ЗМІ можуть відігравати у посиленні впливу і приверненні уваги парламенту до аудиторських звітів, виходила за рамки цієї статті. Але ISSAI 12, принцип 6-4, стверджує, що ВОА повинні належним чином взаємодіяти зі ЗМІ, щоб полегшити спілкування з громадянами. У трикутнику підзвітності, в розділі 1.1, громадяни не згадуються, але, зрозуміло, що саме парламент представляє громадян. У такому сенсі відповідна взаємодія зі ЗМІ сприяє кращому функціонуванню системи підзвітності. Тому ВОА мають вивчати, як їхнє спілкування зі ЗМІ може найкращим чином підвищити ефективність їхніх робочих стосунків з парламентом.

ДОДАТОК 1. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ І ВИЗНАНІ ПРИНЦИПИ СТОСУНКІВ МІЖ ПАРЛАМЕНТАМИ І ВОА

Принципи державного управління для країн-кандидатів і потенційних кандидатів на вступ до ЄС

У 2014 р. SIGMA спільно з ЄС розробила ці принципи, визначивши, у чому насправді полягає належне врядування, та окресливши найважливіші вимоги, яких країнам слід дотримуватися у процесі інтеграції до ЄС. Тому вони використовуються як базис для визначення ефективності державного управління в країнах-кандидатах і потенційних кандидатах на вступ до ЄС. У сфері управління державними фінансами принципи 15 і 16 стосуються ролі ВОА:

- Принцип 15: Незалежність, повноваження та організація вищої аудиторської установи встановлені і захищені конституційною і правовою базою та виконуються на практиці.
- Принцип 16: Вищий орган аудиту застосовує стандарти неупереджено й об'єктивно, щоб забезпечити якісний аудит, який сприятливо впливає на діяльність державного сектору.

Принцип 16 містить два підпринципи, пов'язані зі стосунками ВОА з парламентом. Існує унормований механізм розгляду парламентом звітів ВОА. Саме ВОА надають законодавчій владі, зокрема правовим комітетам, профільну, об'єктивну й актуальну інформацію. У методичному додатку є ще один критерій стосовно того, що парламент має приділяти належну увагу звітам, коли притягає уряд до відповідальності.

Міжнародні стандарти вищих органів аудиту (ISSAI)

ISSAI 1 – Лімська декларація, розділ 16. Звітність перед парламентом і широким загалом:

«Вищий орган аудиту має наділятися повноваженнями і відповідно до Конституції зобов'язаний щороку незалежно звітувати про свої висновки перед парламентом чи іншим компетентним державним органом. Такий звіт має оприлюднюватися. Це забезпечить його належне поширення та обговорення, а також посилить можливості забезпечення впровадження висновків вищого органу аудиту».

ISSAI 10 – Декларація Мехіко. Наявність ефективних механізмів контролю за рекомендаціями ВОА:

«ВОА подають свої звіти законодавчому органу, одній з його комісій, або, за потреби, правлінню об'єкта аудиту для перегляду і подальших заходів щодо конкретних рекомендацій стосовно коригувальної роботи.

ВОА мають свою внутрішню систему контролю для забезпечення того, щоб об'єкти аудиту належним чином розглядали зауваження і рекомендації, а також ті, що були зроблені законодавчим органом, однією з його комісій або, за потреби, правлінням об'єкта аудиту.

ВОА подають свої подальші звіти законодавчому органу, одній з його комісій, або, за потреби, правлінню об'єкта аудиту для розгляду і дій, навіть якщо ВОА мають законодавчі повноваження щодо здійснення контролю і санкцій».

ISSAI 12 – Цінність і переваги вищих органів аудиту – зміни життя громадян. У 2013 році INTOSAI прийняла ISSAI 12 – фундаментальний та амбітний перелік стандартів, частково заснований на чинних стандартах INTOSAI. ISSAI 12 описує 12 принципів цінностей і переваг ВОА, виходячи з їхнього основного завдання впливати на ситуацію, які пов'язані між собою трьома головними цілями:

- посилювати підзвітність, прозорість і добросесність органів влади і державного сектору;
- постійно демонструвати громадянам, парламенту й іншим зацікавленим сторонам свою відповідність вимогам;
- власним прикладом доводити зразковість своєї організації.

Принципи були побудовані навколо фундаментальних очікувань того, що БОА змінять життя громадян на краще. Вісім із 12 принципів ISSAI 12 торкаються стосунків між парламентами і БОА, і кожен принцип супроводжується низкою стандартів, яких БОА мають прагнути дотримуватися. Під час розробки ISSAI 12 у 2010 р., на XX форумі INCOSAI в Південній Африці, був представлений дискусійний документ. Визнання БОА як інституції, яка впливає на життя громадян, було визначено як засаднича вимога, яка гарантує, що уряд несе відповідальність за законне і відповідальне використання ресурсів за призначенням, ощадливо, ефективно і результативно. Головним чинником існування БОА було визнано надання гарантій і достовірної інформації зацікавленим сторонам в інтересах суспільства.

Деякі з головних стандартів ISSAI 12 щодо стосунків між БОА і парламентами:

«Стандарт 12.2.4: БОА повинні подавати звіти про аудит відповідно до своїх повноважень до парламенту чи, за потреби, до іншого компетентного державного органу. Цей стандарт подібний до ISSAI 1, розділ 16, пункт 1. Звичайно, важливо, щоб у парламентській системі БОА представляв свої звіти парламенту. ISSAI 1 зосереджується на юридичних повноваженнях і зобов'язаннях, ISSAI 12 розглядає місію БОА як відправний пункт.

Стандарт 12.3.2: БОА повинні відповідно до своїх повноважень надавати законодавчій владі, її комітетам чи правлінням об'єктів аудиту безсторонню, актуальну і своєчасну інформацію. Цей стандарт встановлює вимоги до якості інформації, яку надає БОА: об'єктивна, актуальна і своєчасна. Хоча формулювання стосується повноважень БОА, стандарт передбачає, що, коли це можливо, БОА повинен надавати інформацію і подавати звіти до парламенту після їхнього складання. Це пов'язано з ISSAI 20, принцип 8, в якому, серед іншого, йдеться про таке: БОА ініціюють і проводять аудит і своєчасно видають звіти. Прозорість і підзвітність будуть на висоті, якщо аудиторська робота і відповідна інформація не застаріють.

Стандарт 12.3.5: БОА повинні розвивати професійні стосунки з профільними комітетами законодавчого нагляду та керівництвом і радами аудиту, щоб допомогти їм краще зрозуміти аудиторські звіти і висновки та вжити належні заходи. Цей стандарт уточнює, що офіційного подання звітів замало для стимулювання подальших заходів і дій. БОА мають робити більше: пояснювати причини і контекст, проводити поточні брифінги, виявляти ініціативу, бути дієвими, розробляти і впроваджувати ефективну комунікаційну стратегію.

Стандарт 12.4.3: БОА повинні сприяти доступу до своїх звітів усім зацікавленим сторонам, вдаючись до наявних засобів комунікації. Цей стандарт посилається на ISSAI 20, принцип 8, для подальших настанов. У відповідній інструкції наведено низку прикладів передового досвіду, таких як проведення прес-конференцій, підготовка звітів та інша доступна на веб-сайті БОА інформація.

Стандарт 12.5.1: БОА повинні знати очікування зацікавлених сторін і, за потреби, реагувати на них своєчасно і без шкоди для своєї незалежності. Стандарт 12.5.2: БОА повинні, відповідати належним чином на найважливіші проблеми, що впливають на суспільство, при підготовці своїх робочих програм. Стандарт 12.5.4: БОА повинні, за потреби, гарантувати, що очікування зацікавлених сторін і ризики, що виникають, враховуються у стратегічних і робочих планах та планах аудиту. Ці стандарти унаочнюють важливість того, щоб робота БОА

була актуальною для зацікавлених сторін, щоб самі вони відповідали очікуванням, і щоб вони рахувалися з такими чинниками при підготовці власних планів. Не зашкоджуючи незалежності ВОА, вони чітко спрямовують їх до ефективної взаємодії та спілкування з парламентом, щоб ВОА розуміли і відповідали на очікування парламентів.

Стандарт 12.6.1: ВОА повинні спілкуватися у спосіб, який покращує обізнаність і розуміння зацікавлених сторін ролі та відповідальності ВОА як незалежного аудитора державного сектору. Стандарт 12.6.2: комунікація ВОА має сприяти усвідомленню зацікавленими сторонами необхідності прозорості і підзвітності в державному секторі. Стандарт 12.6.3: ВОА повинні спілкуватися із зацікавленими сторонами, щоб забезпечити розуміння аудиторської роботи і результатів роботи ВОА. Стандарт 12.6.5: ВОА повинні взаємодіяти із зацікавленими сторонами, визнаючи їхні різні ролі і враховувати їхні погляди без шкоди для своєї незалежності. Ці стандарти стосуються ефективної комунікації із зацікавленими сторонами, зокрема з парламентом. ВОА мусить переконатися, що його робота і роль зрозумілі, а також підвищити усвідомлення обов'язковості підзвітності. Потреба у залученні змушує ВОА активно взаємодіяти із зацікавленими сторонами, що посилює їхню впливовість. А це може охоплювати й уважний розгляд пропозицій та запитів щодо потенційних тем аудиту.

Стандарт 12.6.6: ВОА плягати періодично оцінювати ступінь впевненості зацікавлених сторін в ефективності спілкування з ВОА. Стандарт 12.7.4: ВОА зобов'язані періодично оцінювати, чи зацікавлені сторони вважають, що вони ефективні та чи сприяють покращенню державного сектору. Обидва стандарти стосуються обов'язку ВОА оцінювати свою загальну ефективність та, зокрема, якість своєї комунікаційної роботи. Загалом така оцінка може проводитися в контексті експертного оцінювання. Але можливі й інші інструменти, як-от анкети, інтерв'ю чи зовнішнє опитування науковців чи експертів-консультантів. Для ВОА важливо знати, які очікування парламентаріїв від ВОА, щоб мати можливість задовольнити ці очікування, або, якщо необхідно, керувати цими очікуваннями.

Стандарт 12.8.1: ВОА повинні виконувати свої обов'язки таким чином, щоб забезпечити підзвітність, прозорість і належне державне управління. Стандарт 12.8.5: ВОА повинні підлягати незалежному зовнішньому контролю, включно із зовнішнім аудитом їхньої діяльності, і надавати ці звіти зацікавленим сторонам. Стандарт 12.9.1: ВОА повинні приймати і дотримуватися принципів належного управління та відповідним чином звітувати. Ці стандарти стосуються обов'язку ВОА звітувати і нести відповідальність за свою роботу і використання ресурсів. Те саме стосується і парламенту».

ISSAI 20 – Принципи прозорості і підзвітності

Відповідно до принципу 6 ISSAI 20 щодо публічної звітності ВОА про свою роботу і використання ресурсів, в підпринципах зазначено, що фінансові звіти ВОА оприлюднюються і підлягають зовнішньому незалежному аудиту або парламентському нагляду. ВОА можуть використовувати показники своєї діяльності для визначення цінності їхньої аудиторської роботи для парламенту, громадян та інших зацікавлених сторін. Цим засвідчується роль парламенту у притягненні ВОА до відповідальності за його роботу.

Принцип 7 стверджує, що ВОА публічно звітують про результати своїх аудитів і висновки щодо всієї діяльності уряду:

- ВОА оприлюднюють свої висновки і рекомендації за результатами аудиту, якщо вони не вважаються конфіденційними згідно зі спеціальними законами і нормативними актами.
- ВОА звітують про подальші заходи, вжиті внаслідок їхніх рекомендацій.

- ВOA, що утворені як суди, звітують про санкції і стягнення, накладені на бухгалтерів і керівників.
- ВOA також публічно звітують про загальні результати аудиту, наприклад, загальне виконання урядом бюджету, фінансовий стан і діяльність, загальний прогрес в управлінні фінансами і (за наявності у місцевому законодавстві) про професійну спроможність.
- ВOA підтримують міцні стосунки з відповідними парламентськими комітетами, щоб допомогти їм краще розуміти аудиторські звіти і висновки та вжити належні заходи.

У супровідній презентації передового досвіду (ISSAI 21) згадується про ВOA, які орієнтують і навчають парламентаріїв управлінню фінансами, про посібник для них із вивчення державних видатків, а також про неформальні зустрічі з головами і членами парламентських комітетів для роз'яснення ролі і повноважень ВOA й отримання відгуків стосовно потреб різних комітетів.

Система оцінювання діяльності ВOA

У контексті ISSAI 12 робоча група INTOSAI з питань цінності і переваг ВOA розробила СОД (система оцінювання діяльності). Вона була протестована в кількох регіонах INTOSAI, а остаточна версія була схвалена на форумі INCOSAI 2016 р. в Абу-Дабі. СОД охоплює комунікацію із законодавчою, виконавчою і судовою владами. Відповідний передовий досвід, який ВOA має запозичити, такий:

- а) При формуванні загального плану аудиту за відсутності офіційного запиту враховувати теми публічних дебатів у парламенті.
- б) Шукати доступні можливості у документах і практичних підходах країни для кращої взаємодії з парламентом і членами профільних комітетів, а також представляти аудиторські звіти і підсумки роботи ВOA.
- в) Сприяти законодавчому процесу, пропонуючи рекомендації чи поправки, спрямовані на вдосконалення системи державного управління.
- г) За запитом своєчасно надавати законодавчим органам доступ до інформації про роботу ВOA.
- д) У разі потреби, звертатися до депутатів і профільних комітетів щодо своєї діяльності.
- е) Розвивати фахові стосунки з комітетом законодавчого нагляду, щоб допомогти краще розуміти аудиторські звіти і висновки та вжити належні заходи.
- ж) Підвищити обізнаність парламенту з роллю і повноваженнями ВOA.
- з) Запровадити стратегію і процедури свого спілкування із законодавчим органом.

Stapenhurst, Rick та ін. (2014), *Слідом за грошима: порівняння парламентських комітетів з державних рахунків*²⁹ описує деякі речі, що могли б сприяти створенню ідеального комітету з державних рахунків:

- Комітет невеликий. Схоже, що комітети добре працюють у складі 5-11 його членів, але жоден із них не має бути міністром уряду.
- Високопоставлені діячі опозиції причетні до роботи ПАК і, ймовірно, очолюють комітет.
- Голова – високопоставлений парламентарій, добросесний і шанований парламентом.
- Комітет призначається на повний термін повноважень парламенту.

²⁹ Stapenhurst, Rick та ін. (2014), *Слідом за грошима: порівняння парламентських комітетів з державних рахунків*, Pluto Press, Лондон.

- Комітет забезпечений належними ресурсами і досвідченим персоналом, а також компетентним (-ими) аналітиком (-ами).
- Є визначеність щодо ролі і відповідальності комітету.
- Комітет збирається часто і регулярно.
- Слухання відкриті для громадськості; повна стенограма і короткий протокол швидко доступні для оприлюднення.
- Провідний комітет заздалегідь планує свою роботу і готує порядок денний кожного його засідання у повному складі.
- Типовий спостерігач – це старший державний службовець («бухгалтер»), якого супроводжують інші посадовці, які глибоко розуміються на питаннях, що розглядаються.
- Звіт аудитора автоматично передається до комітету, і аудитор зустрічається з комітетом, щоб пройти основні моменти звіту.
- На додаток до порушених аудитором тем комітет часом приймає рішення про розслідування інших питань.
- Комітет прагне певного консенсусу у своїх звітах.
- Комітет не рідше одного разу на рік подає парламенту змістовні офіційні звіти.
- Комітет встановив процедуру впровадження урядом його рекомендацій та інформування про те, які заходи були вжиті, якщо такі були.
- У всіх своїх обговореннях комітет використовує аудитора як експерта-консультанта.
- Парламенти щорічно проводять дебати щодо роботи комітету.

Vuzaljko, Karolina та ін. (2010), *Державний фінансовий нагляд; Порівняльний аналіз парламентських комітетів у Європі*

На стор. 56-60 цієї дослідницької доповіді про державний фінансовий нагляд³⁰ узагальнено висновки, які частково можуть бути використані як критерії ефективних робочих стосунків з позицій парламенту.

1. Повноваження комітетів з державних фінансів (КДФ – термін, яким позначаються комітети різних типів, що зазвичай займаються звітами ВОА, як-от бюджетні комітети чи комітети з державних рахунків) мають бути чітко визначені, а самі вони наділені повноваженнями широкого діапазону.
2. У складі КДФ особливу увагу слід приділити присутності представників опозиції.
3. Безперервність роботи КДФ протягом скликання парламенту є важливою для забезпечення належного контролю за звітами ВОА.
4. Нагальною є активна участь членів і голови.
5. Корисним є навчання для членів КДФ і на початку їхньої каденції, і впродовж їхньої каденції.
6. КДФ слід забезпечити необхідним персоналом і ресурсами.
7. КДФ повинні зустрічатися досить часто, щоб забезпечити змістовний розгляд звітів ВОА.
8. КДФ має встановити чіткі механізми контролю, які б доповнювали інструментарій контролю, що має ВОА.

³⁰ Бузалько, Кароліна та інші, (2010), *Державний фінансовий нагляд; Порівняльний аналіз парламентських комітетів у Європі*, магістерська робота, Маастрихтська вища школа управління, Маастрихт, <https://governtransparently.files.wordpress.com/2013/04/wbi-final.pdf>.

9. КДФ повинні бути максимально прозорими, збиратися і звітувати публічно, що дозволяє максимально тиснути на виконавчу владу з метою покращення управління і контролю.
10. КДФ слід щорічно звітувати про стан державного фінансового нагляду та оцінювати власну діяльність, щоб забезпечити покращення свого функціонування.

ДОДАТОК 2. ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ РОБОЧИХ СТОСУНКІВ МІЖ ВОА І ПАРЛАМЕНТАМИ

	Вимоги до ВОА	Передовий досвід
Звітність	Звіти до парламенту передані та опубліковані. ISSAI 1, 10, 12 і 20	<ul style="list-style-type: none"> • Подання звіту до парламенту з одночасним оприлюдненням. • Проведення презентацій і брифінгів щодо звітів. • Використання прес-релізів для висвітлення важливих проблем. • Розгляд тематичних звітів, що містять результати попередніх аудитів.
	Належні засоби комунікації використовуються для кращого доступу і підвищення розуміння звітів. ISSAI 12 і 20	
	Законодавчим органам надається належна, своєчасна та об'єктивна інформація. ISSAI 12	
	В аудиторських звітах визначаються теми, загальні висновки, тенденції, першопричини і рекомендації аудиту; звіти обговорюються з головними зацікавленими сторонами. ISSAI 12	
Спілкування: роль і робота ВОА	З парламентом встановлюються хороші робочі стосунки, комунікаційна стратегія і процедури взаємодії. ISSAI 12 і 20	<ul style="list-style-type: none"> • Розробка стратегії комунікації. • Узгодження з парламентом меморандумів про взаєморозуміння щодо процедур співпраці. • Регулярне проведення зустрічей з парламентом, доповнюване неформальними контактами на робочому рівні. • Взаємодія зі спеціальним та іншими профільними комітетами. • Нагляд за тим, що звіти поширюються серед усіх причетних членів/комітетів. • Пропонування проведення презентацій і брифінгів щодо звітів. • Вибірковість щодо поданих звітів, або консультації щодо того, які звіти взяти для перевірки. • Організація конференцій, круглих столів і семінарів. • Видання інструктивних матеріалів і буклетів. • Організація для нових депутатів навчання/введення в справи ВОА. • Підвищення розуміння за допомогою відряджень персоналу.
	Відбувається взаємодія з парламентом і його комітетами, підвищується обізнаність із роллю ВОА. ISSAI 12 і 20	
	Надається допомога парламенту у кращому розумінні аудиторських звітів. ISSAI 12 і 20	
	Надаються поради щодо того, як висновки і підсумки аудиту можуть бути використані з найбільшою ефективністю. ISSAI 12 і 20	

	Вимоги до БОА	Передовий досвід
Спілкування: актуальність для зацікавлених сторін	Усвідомлюйте очікування зацікавлених сторін і реагуйте на їхні погляди, не ставлячи під загрозу незалежність. ISSAI 12	<ul style="list-style-type: none"> • Узгодження з парламентом процедури проведення консультацій перед поданням офіційного запиту на аудит. • Обмеження кількості аудитів на запит, які проводяться одночасно або протягом року. • Інформування парламенту про робочу програму (якщо це законодавчо можливо). • Сприяння парламенту у регулярному наданні своїх внесків (шляхом проведення зустрічей і співбесід). • Стеження за тематичними обговореннями в парламенті для визначення потенційних тем аудитів.
	Забезпечте, щоб очікування і наміри зацікавлених сторін враховувалися у планах організації і, власне, аудиту. ISSAI 12	
	Оцініть, чи вірять зацікавлені сторони, що БОА є ефективним і сприяє покращенню державного сектору. ISSAI 12	
Спілкування: інше	Комунікація сприяє усвідомленню зацікавленими сторонами необхідності прозорості і підзвітності державного сектору. ISSAI 12	<ul style="list-style-type: none"> • Готуються і публікуються річні звіти про діяльність і виконання робочої програми. • Зовнішні експертні оцінки проводяться на регулярній основі з публічною звітністю. • Розглядаються тематичні звіти, що містять результати попередніх аудитів.
	Періодична оцінка того, чи БОА ефективно спілкується. ISSAI 12	
	Робити свій внесок у дебати про покращення в державному секторі. ISSAI 12	
Здійснення контролю	Звітувати перед парламентом про заходи контролю. ISSAI 10, 12 і 20	<ul style="list-style-type: none"> • Рекомендації обґрунтовані, здійсненні, реалістичні і конкретні. • Створена система моніторингу. • Статус рекомендацій оприлюднено. • Про впровадження рекомендацій повідомляється через фіксовані проміжки часу. • Моніторинг об'єднаний у систему планування огляду і контрольних аудитів. • Особлива увага приділяється інформуванню щодо впровадження рекомендацій у звітах про аудит ефективності.
	Нагляд за впровадженням рекомендацій БОА і парламенту. ISSAI 10 і 20, Принципи державного управління - принцип 16	
Звітування	Подавати до парламенту річний звіт про діяльність. ISSAI 10	

	Вимоги до ВОА	Передовий досвід
	ВОА підлягають зовнішньому контролю і звітують про свою роботу перед зацікавленими сторонами. ISSAI 12 і 20	<ul style="list-style-type: none"> • Готуються та оприлюднюються перевірені річні звіти про рахунки і використання ресурсів. • Готуються і оприлюднюються річні звіти про заходи і хід виконання робочої програми. • Зовнішнє експертне оцінювання проводиться на регулярній основі з публічною звітністю. • Оцінки заощаджень робляться для державного сектору.
	Очікування парламентів	Передовий досвід
Підзвітність	Парламент притягає уряд до відповідальності. <i>Принципи державного управління і PEFA</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Розроблено стандартні процедури роботи з аудиторськими звітами. • Слухання проводяться з об'єктом аудиту. • Вимагається план дій від уряду або об'єкта аудиту. • Встановлюються терміни виконання плану дій чи вжитих заходів. • Санкції з боку ВОА або парламенту (політичні, фінансові і дисциплінарні) розглядаються за умов ігнорування рекомендацій. • Потрібні звіти про впровадження від об'єктів аудиту або уряду.
Опрацювання звітів ВОА	У парламенті діє процедура розгляду звітів ВОА. <i>Принципи державного управління - принцип 16 і PEFA</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Зобов'язання комітету щодо звітів ВОА унормовано. • Створено спеціалізований комітет чи підкомітет з аудиту. • До роботи зі звітами про аудит діяльності залучені галузеві комітети. • Офіційна процедура звільнення від подальших зобов'язань є частиною бюджетного циклу в контексті бюджетного нагляду. • Для конкретного звіту ВОА призначається доповідач. • Узгоджуються порядок денний і графіки звітності перед парламентом. • Встановлено графік парламентського обговорення звітів ВОА, щоб уможливити своєчасність ухвалення висновків. • У парламенті є достатньо кадрових та аналітичних ресурсів.
	Парламент забезпечує своєчасне вивчення аудиторських звітів і дає висновки та рекомендації. PEFA	
	Парламент стежить за їхнім впровадженням урядом. PEFA	

ДОДАТОК 3. АНКЕТА

1) Правова основа:

- а) Чи могли б ви описати законодавчу базу щодо зобов'язань ВОА перед парламентом (приміром, повідомлення про план роботи ВОА, зобов'язання ВОА щодо звітності і необхідності провести аудит на запит парламенту)? Будь ласка, зверніть увагу на те, що визначено в Конституції і законі про державний аудит і, за потреби, у законі про бюджетну систему чи у подібному до нього.

2) Практика звітності ВОА:

- а) Будь ласка, опишіть типи звітів, які ВОА надсилає до парламенту, наприклад, фінансовий аудит, аудит відповідності, аудит ефективності, висновки, річні/квартальні (діяльність) звіти (включно зі звітами про роботу самого ВОА, про здійснення ним своїх повноважень). Також надайте інформацію щодо такого:
- чи звітує ВОА окремо про кожен аудит, чи результати кількох аудитів об'єднані в один звіт;
 - кому адресуються звіти (спікеру парламенту та/чи голові спеціального³¹ комітету), і чи передаються вони (чи ні) іншим причетним комітетам;
 - чи є будь-які терміни або кінцева дата для подання звітів парламенту.
- б) Чи має ВОА якісь конкретні процедури щодо надсилання своїх звітів до парламенту; і чи провадить він будь-яку іншу діяльність з приводу звітів, таку як брифінги чи презентації для парламенту/парламентського комітету?
- с) Будь ласка, заповніть наведену нижче таблицю, щоб надати інформацію про кількість і тип звітів, поданих до парламенту ВОА у 2015 році. Якщо класифікація аудитів «фінансовий, щодо дотримання і щодо ефективності» не відповідає змісту звітування перед парламентом вашої установи про свою аудиторську роботу, все одно повідомте про кількість поданих аудиторських звітів і про деталі звітування ВОА стосовно його аудиторської роботи.

³¹ Профільний комітет: парламентський комітет, уповноважений на основі закону або внутрішніх парламентських процедур опрацювати звіти ВОА.

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти щодо аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість поданих							
Кількість обговорених парламентом							
Подано спікеру	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	
В копії іншим причетним комітетам	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	
Організовано брифінги для парламентського комітету	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	
Резюме подано до парламенту	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	ТАК/НІ	

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА:

а) Чи не могли б ви описати процедуру парламенту щодо опрацювання звіту ВОА? Відповідаючи, будь ласка, надайте деталі щодо того, чи:

- існують усталені процедури роботи зі звітами ВОА в регламенті парламенту або у чомусь подібному;
- існує профільний комітет, який опрацьовує звіти ВОА, і чи очолює його член опозиції чи урядової партії/партій, і чи ґрунтується це на традиції, процедурі чи політичних домовленостях.
- комітет призначає доповідача, приміром, для конкретного аудиторського звіту;
- проводяться слухання, на які запрошуються об'єкт аудиту або інші відповідні особи для надання роз'яснень чи додаткової інформації;
- комітет, за потреби, може залучати незалежних зовнішніх експертів для перевірки звітів, або вимагати у відповідних осіб додаткової письмової інформації чи роз'яснень;
- дебати щодо звітів ВОА проводяться в комітеті(-ах) та/або на пленарному засіданні;
- інші комітети, поряд із профільним, також розглядають звіти ВОА;

- парламентський «продукт» створюється як підсумок обговорення звіту ВОА, наприклад резолюції чи звіту; чи ці «продукти» оприлюднюються;
 - у парламенті діє унормована процедура звільнення від подальших зобов'язань; чи дотримуються її на практиці і чи причетний до цієї процедури ВОА та/або його звіти.
- b) Будь ласка, надайте інформацію про кількість і фаховий рівень персоналу в парламенті, що забезпечує комітет(-и) в роботі зі звітами ВОА. А також інформацію про їхню роль, зокрема чи вони:
- роблять письмові висновки, аналізи чи брифінги перед дебатами щодо звітів ВОА;
 - складають перелік запитань для комітету (комітетів) для постановки на слуханнях;
 - готують проекти звітів чи роблять інший внесок у результати роботи комітету(-ів).
- c) Будь ласка, надайте інформацію про залучення ВОА до розгляду парламентами його звітів. Наприклад, чи робить він таке:
- ВОА бере якусь участь у підготовці комітетів чи парламентів до слухань;
 - ВОА відвідує парламентські засідання, коли обговорюються звіти ВОА; який рівень представництва ВОА та який тип чи рівень внеску у засідання він забезпечує.

4) Звіти ВОА:

- Чи зосереджується ВОА на загальних/системних проблемах і рекомендаціях у своїй комунікації до парламенту?
- Чи є створення і діяльність систем внутрішнього контролю питанням, яке висвітлюється у звітах ВОА?
- Чи всі аудиторські звіти містять чіткі підсумки та аудиторські висновки?

5) Контроль за звітами ВОА:

- a) Чи могли б ви описати, як ВОА здійснює моніторинг і контроль за реалізацією висновків і рекомендацій звіту. При розгляді надайте деталі щодо того, чи:
- відстежує ВОА впровадження висновків і рекомендацій, прийнятих об'єктами аудиту, а також які методи застосовуються для відстеження впровадження висновків і рекомендацій;
 - приділяє парламент увагу впровадженню рекомендацій ВОА згідно з аудиторськими звітами; механізми, які вони використовують для цього;
 - звітує ВОА саме про впровадження/невпровадження рекомендацій, зокрема щодо створення і роботи систем внутрішнього контролю; і якщо так, то чи це стимулює парламент до контролю;
 - зобов'язують уряд звітувати про впровадження рекомендацій ВОА. Чи регулярно використовуються звіти ВОА як мотив для щорічних дебатів щодо проєктів бюджетів?

6) Аудит на запит парламенту:

- a) Якщо існує законодавча норма, яка дозволяє парламенту вимагати проведення аудиту, чи могли б ви описати, як вона практично застосовується і як часто? Якщо законодавчих положень не існує, чи все-таки парламент звертається до ВОА за аудитом з конкретних питань або за порадами, і якщо так, то опишіть, як ВОА реагує?

7) Програма роботи :

- a) Чи консультиє ВОА парламент (парламентські комітети, спікера парламенту, інші парламентські органи тощо) щодо своєї річної (багаторічної) робочої програми аудитів? Якщо так, то опишіть, як проводяться ці консультації, чи надає парламент пропозиції і чи уважно ставиться ВОА до них.

8) Рівень і частота контактів:

- a) Будь ласка, опишіть рівень і частоту офіційних та неформальних контактів між ВОА і парламентом. Для прикладу, будь ласка, опишіть, чи:
- існує регулярний (зокрема неформальний) контакт між головами ВОА і профільного комітету парламенту, і як часто такі контакти відбуваються (наприклад, щомісяця, щокварталу тощо);
 - контакти підтримуються на повсякденному робочому рівні;
 - якийсь працівник чи підрозділ ВОА призначені відповідати за зв'язки з парламентом.

9) Передовий досвід:

- a) Чи є якісь конкретні приклади, на які ви хотіли б вказати як на передовий досвід щодо того, як ВОА регулює свої стосунки з парламентом для підвищення впливовості своєї роботи і звітів?

10) Перспективи:

- a) Які є недоліки в нинішніх стосунках, і що передбачається зробити для їхнього виправлення в досяжному майбутньому? Чи передбачається, що ВОА і парламент співпрацюватимуть над цією проблемою?

- 11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися останні п'ять років?**

Відповіді ВОА

Відповіді надавалися вищими органами аудиту країн-членів ЄС і країн Мережі у відповідь на опитування, проведене на початку 2016 року. Хоча в SIGMA ці доробки редагувалися, в принципі за сутністю отримані тексти не змінилися, і відповідні ВОА залишаються відповідальними за їхній зміст.

АЛБАНІЯ

Вищий державний аудит

1) Правова основа

Відповідно до статті 164 Конституції Албанії, Вищий орган аудиту Албанії (АЛВОА) представляє парламенту Албанії звіт про виконання державного бюджету за попередній рік, висновок щодо звіту Ради міністрів про видатки бюджету за попередній рік (до ухвалення парламентом державного бюджету на наступний рік), інформацію про результати перевірок за всіма запитами парламенту і річний звіт про свою діяльність.

Зобов'язання ВОА надавати вищезгадані звіти до парламенту також вказані у законі про ВОА.

2) Практика звітності ВОА

АЛВОА надсилає до парламенту звіт про виконання державного бюджету за попередній рік разом із висновком щодо звіту Ради міністрів про видатки державного бюджету за попередній рік до затвердження парламентом державного бюджету на наступний рік. Звіт містить результати кількох фінансових аудитів, аудитів відповідності, аудитів ефективності та ІТ-аудитів, проведених АЛВОА протягом відповідного року.

АЛВОА надсилає парламенту щорічний звіт (звіт про ефективність) про аудиторську й іншу роботу.

Обидва вищезгадані звіти показують результати кількох аудитів в об'єднаному звіті.

Обидві доповіді адресовані голові спеціального парламентського комітету – комітету з економіки і фінансів. Вони копіюються і роздаються кожному члену комітета, а згодом і кожному депутату перед їхнім обговоренням на пленарному засіданні.

АЛВОА подає звіт про виконання державного бюджету на початку жовтня, а звіт про діяльність – наприкінці квітня кожного року.

Кожному звіту передуює брифінг, де висвітлюються найважливіші у звіті повідомлення.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти і документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість поданих	Недоступний окремо, див. звіт ВОА про аудит ефективності	1	Недоступний окремо, див. звіт ВОА про результати діяльності	Звіт про виконання державного бюджету за попередній рік	Звіт про результати діяльності ВОА, що охоплює всі – фінансовий, відповідності, ефективності та ІТзвіти, проведені у 2015 році	Не застосовується	
Кількість обговорених парламентом				Звіт АЛВОА про виконання державного бюджету за 2014 рік був обговорений парламентом на пленарному засіданні, де парламент затвердив держбюджет на 2016 р.	Звіт про діяльність ВОА був обговорений на комітеті з економіки і фінансів		
Подано спікеру	Недоступний	1	Недоступний	Так	Так	Не застосовується	
Подано на розгляд голови профільного комітету	Недоступний	1	Недоступний	Так	Так	Не застосовується	
В копії іншим причетним комітетам	Недоступний	Недоступний	Недоступний	Так	Так	не застосовується	
Організовано брифінги для парламентського комітету	Недоступний	Недоступний	Недоступний	Недоступний	Недоступний	Не застосовується	
Резюме подано до парламенту	Недоступний	Недоступний	Недоступний	Недоступний	Недоступний	Так	

3) Парламентські процедури стосовно звітів ВОА

Існує профільний комітет, який опрацьовує звіти ВОА. Його назва – комітет з економіки і фінансів. Його очолює член однієї з правлячих партій, якого узгоджують шляхом домовленостей.

Дебати щодо звітів ВОА проводяться в комітеті з економіки і фінансів, а іноді і на пленарних засіданнях. На пленарному засіданні, де затверджується державний бюджет на наступний рік, депутати беруть за основу звіт ВОА щодо виконання державного бюджету за попередній рік. Члени парламенту звертаються до звіту про роботу ВОА, коли щодо ВОА є рішення парламенту, яке було обговорено і затверджено на пленарному засіданні.

Профільний комітет може призначити доповідача для конкретного аудиторського звіту, але досі на практиці цього не траплялося.

Профільний комітет, за потреби, може залучати незалежних зовнішніх експертів для перевірки звітів, або запитувати додаткову письмову інформацію чи роз'яснення, але досі на практиці це не робилося.

Профільний комітет може скликати слухання, на які запрошуються об'єкт аудиту та інші причетні особи для надання роз'яснень чи додаткової інформації, але досі на практиці це не робилося.

Інші комітети, окрім профільного (комітет з економіки і фінансів), також можуть розглядати звіти ВОА, але досі на практиці це не робилося.

Періодично готується парламентський «продукт» – резолюція щодо ВОА з рекомендаціями стосовно його майбутньої діяльності. Остання постанова від 26 червня 2014 р. під назвою «Постанова про оцінку діяльності АЛВОА за 2013 рік» була опублікована в Офіційному журналі № 101 від 2 липня 2014 року.

Кадрове забезпечення

У парламенті немає численного допоміжного персоналу для комітетів. Є один секретар комітету з економіки і фінансів, який веде протокол кожного засідання комітету з обговорення звітів ВОА. Ці протоколи розміщуються на веб-сайті парламенту.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

На запит профільного комітету (комітет з економіки і фінансів) та інших комітетів АЛВОА може підготувати письмові документи/роз'яснення, або зустрітися з представниками комітету, щоб підтримати їх при підготовці до слухань, але досі на практиці цього не траплялося.

АЛВОА відвідує парламентські засідання, коли на рівні комітетів або пленарних засідань обговорюються його звіти. Зазвичай ВОА представляє його голова, супроводжуваний генеральним секретарем ВОА і директором юридичного департаменту. Вони відповідають на запитання членів комітетів або депутатів на пленарних засіданнях і надають роз'яснення, коли їх запитують.

4) Звіти ВОА

У своїх звітах перед парламентом АЛВОА наголошує на загальних/системних проблемах і рекомендаціях. Такий наголос робиться двічі: на брифінгах, де ознайомлюють як зі звітом про виконання державного бюджету, так і річним звітом про діяльність ВОА. А ще докладніше – в обох звітах.

Створення і функціонування систем внутрішнього контролю є темою, яка висвітлюється в обох звітах АЛВОА, але особливо у звіті про виконання державного бюджету. Серед основних рекомендацій звітів ВОА є ті, що стосуються вдосконалення системи і функціонування внутрішнього контролю, а також якості і компетентності власних аудиторів.

Усі аудиторські звіти містять чіткі підсумки та аудиторські висновки.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

АЛВОА відстежує, що відбувається з результатами, висновками і рекомендаціями, прийнятими об'єктами аудиту, а також інструментами, які застосовує об'єкт аудиту для виправлення ситуації. Під час кожного нового аудиту перше, що робить аудиторська група, — це оцінює ступінь впровадження рекомендацій ВОА, що містяться в останньому аудиторському звіті.

Парламент звертає увагу на реалізацію рекомендацій ВОА у звітах про аудит, але згідно з останніми звітами ЄС про прогрес Албанії дотепер ефективного парламентського контролю за цими рекомендаціями не існує.

АЛВОА конкретно і часто повідомляє про стан впровадження/невпровадження своїх рекомендацій, у тому числі щодо створення і функціонування систем внутрішнього контролю. Але дотепер спонукання з боку парламенту дотримуватися їх було безуспішним.

Парламент не вимагав від уряду звітувати про впровадження рекомендацій ВОА. Звіти ВОА регулярно використовуються членами парламенту на щорічних дебатах щодо проєктів бюджетів.

6) Аудит на запит парламенту

Через відсутність законодавства, яке б дозволяло парламенту вимагати проведення аудиту, АЛВОА вважає пріоритетним будь-який запит чи пропозицію членів парламенту щодо тем майбутнього аудиту, або додаткової інформації щодо проведених аудитів. Зазвичай ці запити і пропозиції надходять під час спеціальних засідань комітетів з обговорення звітів ВОА. Вони також можуть виникати під час неформальних зустрічей депутатів з керівником чи іншими старшими посадовцями ВОА, або з виступів і заяв депутатів перед ЗМІ.

7) Робоча програма

АЛВОА консультує парламент щодо своєї (багато-) річної робочої програми аудитів. Це робиться шляхом запрошення членів профільного комітету (комітет з економіки і фінансів) до участі у щорічному аналізі ефективності, у популяризації аудиторської роботи і в щорічній науковій конференції.

АЛВОА поширює свої публікації серед членів профільного комітету (комітет з економіки і фінансів) в електронному і паперовому вигляді. За останні 4 роки (2012-2015) АЛВОА опублікував 50 книг.

Щоразу, коли члени парламенту виступають з пропозиціями, АЛВОА розглядає їх дуже ретельно.

8) Рівень і частота контактів

Підтримуються регулярні (у тому числі неформальні) контакти між керівником ВОА і головою компетентного комітету парламенту (комітет з економіки і фінансів). Зазвичай вони відбуваються щомісяця.

Повсякденними контакти не бувають, оскільки члени цього комітету дуже завантажені справами.

Немає співробітників або підрозділів ВОА, спеціально призначених для зв'язків з парламентом. Зазвичай підтримує і розвиває ці стосунки керівник ВОА. АЛВОА готовий виділити персонал і створити окремий підрозділ зі стосунків з парламентом, але це залежить від розуміння парламентом важливості нарощування співпраці ВОА – парламент. АЛВОА працює над поглибленням розуміння парламентом його роботи.

9) Передовий досвід

Тривалий процес схвалення парламентом нового закону щодо АЛВОА у 2014 році, який би повністю відповідав стандартам INTOSAI (за заявою генерального директорату з бюджету і представництва ЄС у Тирані), є хорошим прикладом постійних спроб ВОА підвищити свою незалежність і впливовість своєї роботи і звітів.

10) Перспективи

Слабкою ланкою є те, що робота і звіти ВОА недостатньо відомі іншим комітетам і депутатам загалом.

Консультації і зустрічі для обміну інформацією між ВОА й іншими комітетами розглядаються АЛВОА як ефективний інструмент підвищення рівня обізнаності і розуміння парламентом ролі ВОА.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися останні п'ять років?

АЛВОА має загалом хороший рівень виконання його рекомендацій, за винятком тих, що стосуються звільнень з посад і державної служби тих високопосадовців, яких ВОА викрив у завданні шкоди державним інтересам. Тут рівень реалізації дуже низький. АЛВОА хотів би більшої участі парламенту, щоб підштовхнути уряд до впровадження таких рекомендацій, оскільки вони покликані безпосередньо боротися з антикультурою безкарності в країні.

АВСТРІЯ

Аудиторський суд

1) Правова основа

Австрійський аудиторський суд (ААС) перевіряє на федеральному, земельному і муніципальному рівнях, чи використовуються державні ресурси ощадливо, вправно та ефективно. Його основними завданнями є аудиторські та консультаційні послуги. Діяльність, функції, організація і становище ААС регулюються розділом VI федерального конституційного закону (<http://www.rechnungshof.gv.at/en/austrian-court-of-audit/legal-provisions/the-title-five-of-the-federal-constitution-audit-of-financial-operations.html>). Більше інформації про це міститься в законах окремих земель (<http://www.rechnungshof.gv.at/en/aca/legal-provisions/laender-constitutions.html>) і в законі про австрійський аудиторський суд (<http://www.rechnungshof.gv.at/en/aca/legal-provisions/federal-act-on-the-austrian-court-of-audit.html#c659>).

Відповідно до статті 126d федерального конституційного закону Австрії, ААС щороку не пізніше 31 грудня звітує перед Національною радою про свою діяльність у попередньому році (звіт про діяльність). Такі самі зобов'язання для земель і муніципального рівня містяться в пункті 6 статті 127 і параграфі 7 статті 127a федерального конституційного закону Австрії. Звіти ААС розміщуються на веб-сайті ААС після подання Національній раді, земельному парламенту і міській раді.

ААС подає (пункт 2 статті 121 федерального конституційного закону Австрії) до Національної ради звіт про річну федеральну фінансову звітність, у якому представлені федеральні доходи і видатки протягом попереднього фінансового року, що дозволяє оцінити фактичне управління бюджетом.

Перше обговорення звітів ААС відбувається в комітеті аудиторського суду Національної ради. Після розгляду цим комітетом звітів ААС вони передаються на пленарне засідання Нацради. Подібні норми діють на рівні земель і муніципалітетів (для земельного парламенту і муніципальної ради). Правила процедури Національної ради і парламентів земель регулюють стратегічно важливу участь ААС у засіданнях комітетів і пленарних засіданнях. Відповідно до статті 123a федерального конституційного закону Австрії керівник ААС має право брати участь у дебатах Національної ради та її комітетів (і підкомітетів) щодо поданих ААС звітів. Це охоплює федеральну фінансову звітність, пропозиції щодо окремих частин аудиту, які має виконувати ААС, а також розділи федерального фінансового закону про роботу ААС. Відповідно до змістовних положень закону про регламент Національної ради, керівник ААС має право бути заслуханим на дебатах із цих питань.

Вибір ААС тем аудиту є повністю незалежним. Відповідно до пункту 4 статті 126b, ААС, за рішенням Національної ради або на вимогу членів Національної ради, здійснює окремі заходи з аудиту управління коштами, що належать до сфери його компетенції. Більш докладне регулювання встановлюється законом про регламент Національної ради. ААС також проводить подібні перевірки на обґрунтований запит федерального уряду або федерального міністра і повідомляє про результати аудиту органу, який подає заявку. Подібні норми існують на рівні земель і муніципалітетів.

2) Практика звітності ВОА

ААС представляє звіти про результати діяльності, дотримання правил і фінансовий аудит у будь-який час, а наприкінці року – звіт про свою діяльність. Кілька аудитів охоплено однією звітною збіркою. На додаток до цих звітів ААС подає звіт про середні доходи і пенсії за вислугу років, що виплачуються федеральними державними підприємствами та агентствами, а також звіт про середній дохід всього населення (звіт про доходи). ААС також подає щорічний звіт і подальші звіти на особливо чутливі теми (приміром, нещодавній позиційний документ щодо ефективнішого шкільного управління).

Звіти передається парламенту і, за потреби, всім причетним органам. Поряд із депутатами – членами комітету аудиторського суду парламенту, ААС інформує всіх депутатів інших комітетів парламенту залежно від теми звіту (зокрема, депутатів комітету з транспорту – щодо питань транспорту). Після доручення до парламенту звіти розміщуються на сайті ААС.

До 30 червня ААС подає річну федеральну фінансову звітність Національній раді, а звіт про свою діяльність – наприкінці року.

Порядок надсилання звітів парламенту

Відповідно до пункту 1 статті 126d федерального конституційного закону, ААС звітує перед Національною радою про підсумки аудиту. Кілька друкованих примірників звіту тоді ж подаються до Національної ради. Звіти обговорюються у створеному для цього комітеті аудиторського суду. Депутати вирішують, коли обговорювати той чи інший звіт. Після депутатських обговорень керівник ААС коментує виявлені аудитором недоліки. Опісля звіт обговорюють на пленарному засіданні Національної ради, де після виступів депутатів слово може взяти керівник ААС.

ААС, за потреби, проводить брифінги для депутатів перед засіданнями комітету.

Кількість і типи звітів

ААС проводить аудит фінансового менеджменту державного сектору за принципами ощадливості, вправності та ефективності. Аудит ААС є всебічним і не розрізняє між фінансовим аудитом, аудитом відповідності й ефективності.

У 2015 році ААС представило Національній раді 18 збірок звітів із 71 звіту, звіт про щорічні федеральні фінансові рахунки і власний річний звіт. Тоді ж 84 збірки звітів із 122 звітів були представлені землям і вісім збірок звітів з вісьмома звітами – муніципалітетам.

У 2015 році Національна рада розглядала звіти ААС на 10 засіданнях комітету аудиторського суду, трьох засідань бюджетного комітету і п'яти пленарних засіданнях (на ці засідання також можуть виноситися звіти, що не були розглянуті у попередні роки).

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Відповідно до пункту 2 статті 126d федерального конституційного закону Національна рада утворила постійний комітет – комітет аудиторського суду для обговорення звітів ААС. Формальні положення про комітети (тобто, формування, процедурні правила тощо) викладені в статтях 29-45 закону про регламент Національної ради. Голова Національної ради скликає засідання, а комітет обирає собі голову, секретаря і заступників голови, якщо це потрібно (пункти 1 і 2 статті 34 закону про регламент Національної ради).

Обраний голова комітету аудиторського суду, як правило, є депутатом від опозиції. На початку кожного засідання комітет обирає доповідача по кожному звіту. Після підсумкових дебатів комітет рекомендує Національній раді (пленарній сесії) врахувати це обговорення аудиторського звіту.

Комітети можуть безперешкодно запрошувати експертів на засідання комітетів, якщо це вважається необхідним. Між іншим, за останні 2 роки австрійського члена РП ЄС двічі запрошували на засідання комітету аудиторського суду з питань ЄС.

Кадрове забезпечення

У Нацраді й у комітеті аудиторського суду представлені шість політичних партій. Кожному з членів Національної ради, які входять до складу ААС, допомагає один штатний працівник від політичної партії. Такі працівники відповідають за розгляд тем, що обговорюються в комітеті. Підготовка засідань комітетів є справою депутатів та їхнього персоналу.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Голова ААС може брати участь і виступати на пленарних засіданнях Національної ради та її комітетів і підкомітетів під час обговорення звітів ААС і звіту щодо федеральних фінансових рахунків. Це також стосується обговорень щодо інструкцій стосовно розслідувань проблем та обговорень бюджету ААС.

Згідно з пунктом 1 статті 49, ААС звітує перед Національною радою про свою діяльність за попередній рік і відповідно до статті 99 щороку до 31 грудня – про свої конкретні аудиторські заходи. Крім того, ААС може в будь-який час звітувати перед Національною радою про певні виявлені питання.

Для цього керівник ААС після розподілу звітів ААС доправляє їх для попереднього обговорення на засіданні постійного комітету (комітет судового аудиту). Федеральна фінансова звітність передається комітету відповідно до розділу 32а.

Комітет береться за обговорення звітів ААС протягом шести тижнів. Комітет судового аудиту може вирішити, які респонденти заслуховуватимуться на відкритому засіданні відповідно до положень розділу 28b, параграф 2. Аудіовізуальні записи не допускаються. Тривалість виступів на дебатах не може перевищувати 10 хвилин.

Керівник ААС завжди бере участь у засіданнях комітету. Його супроводжують генеральний директор, керівник аудиторської групи та, за потреби, один (чи більше) член(-и) аудиторської команди.

4) Звіти ВОА

ААС обирає тему, пріоритетну для своєї програми аудиту у наступному році. Системи внутрішнього контролю є предметом постійного аудиту. У 2014 році програма аудиту ААС зосереджувалася на системах внутрішнього контролю і провела 30 аудитів у цій сфері. Результати аудитів систем внутрішнього контролю, проведених ААС, залучені до настанов ААС у частині систем внутрішнього контролю, що посилює консультативну функцію ААС.

Усі оприлюднені ААС звіти містять чіткі підсумки та аудиторські висновки.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

ААС розробила нову систему оцінки ефективності. На першому етапі досліджуються рекомендації у звітах за попередній рік, тобто в організацій, які пройшли аудит, запитують про хід впровадження рекомендацій (дослідження кабінетне, класифікація: виконано/гарантовано/відмінно). Результати контрольного розслідування публікуються в щорічному звіті про діяльність.

Контрольні аудити проводяться відповідно до запиту як другий етап оцінки ефективності. Контрольні аудити є невеликі і вибірково зосереджуються на впровадженні рекомендацій аудиту. ААС перевіряє проконтрольовані організації на предмет досягнутих результатів (аудит на місці). ААС оприлюднює окремий аудиторський звіт із зауваженнями, відображеними у контрольних аудиторських звітах. Подібні звіти стають підставою для процедури подальших щорічних перевірок.

Така оцінка ефективності є важливою складовою стійкості аудиту, оскільки вона підвищує цінність аудиторської діяльності і ефективність сформульованих рекомендацій.

6) Аудит на запит парламенту

Відповідно до параграфа 4 статті 1 і параграфа 4 статті 15 федерального закону про австрійський аудиторський суд, Національна рада і провінційний парламент можуть доручати ААС проводити спеціальні аудити.

У частині 1 статті 99 регламенту Національної ради зазначено, що «1) Національна рада може ... вирішити звернутися до ААС з проханням провести спеціальний аудит управління державними коштами».

Відповідно до пункту 2 статті 99, такі аудити можуть бути замовлені кваліфікованою меншістю з 20 депутатів Національної ради.

Пункт 3 розділу 99 доповнює, що жодні подальші пропозиції не можуть вноситися, допоки тривають перевірки управління державними коштами згідно з параграфом (2).

У 2015 році ААС провела три аудита за запитом (із загальом 100 аудитів).

7) Робоча програма

ААС готує свою програму аудиту на незалежних засадах. Парламент має право вимагати проведення спеціальних аудитів (див. вище).

8) Рівень і частота контактів

ААС надає вичерпну інформацію про опубліковані ним аудити на запити депутатів Національної ради та її працівників. Відбуваються активні обговорення з депутатами Національної ради та її працівниками, за допомогою яких ААС постійно оновлює свої знання про події і настрої в парламенті. Мета – підтримання постійних контактів із депутатами Національної ради.

За такі регулярні контакти і зв'язки з парламентом в ААС відповідає підрозділ комунікації.

Офіційні контакти відбуваються раз на місяць (приблизно 10 засідань на рік) на засіданнях комітету судового аудиту.

9) Передовий досвід

Національна рада у своєму контролі за фінансовими рахунками і фінансовим менеджментом спирається на аудит ААС. Тому, як вже зазначалося, у парламенті проводиться багато тематичних заходів. Так, у 2015 році в комітеті судового аудиту відбулося 10 засідань, на яких змістовно обговорювалися підсумки аудиту ААС.

БЕЛЬГІЯ

Аудиторський суд

1) Правова основа

Створений за статтею 180 Конституції бельгійський аудиторський суд є допоміжним органом парламенту. Він здійснює зовнішню перевірку бюджетних, бухгалтерських і фінансових операцій федеральної держави, громад, регіонів, залежних від них установ державної служби і провінцій.

Повноваження суду викладені в [законі від 29 жовтня 1846](#) року, який кілька разів змінювався, та в законі від 16 травня 2003 року. Закон наділяє суд в його діяльності великою незалежністю і реальною автономією.

[Регламент](#) було ухвалено Палатою представників 5 лютого 1998 року та опубліковано в бельгійському Офіційному журналі 4 вересня 1998 року.

Стаття 5, параграф 1, підпункт 4 закону від 29 жовтня 1846 року про організацію аудиторського суду передбачає: «Палата представників може доручити суду перевірку законності і правильності деяких видаткових програм і фінансовий аудит служб та установ, що підпадають під його юрисдикцію».

Останній підпункт пункту 1 статті 5 закону від 29 жовтня 1846 р. уповноважує Палату представників доручати аудиторському суду проведення аудиту управління службами та установами, що підпадають під його юрисдикцію.

Це положення закону було нещодавно застосовано.

2) Практика звітності ВОА

Юридичні зобов'язання ВОА щодо звітності

Посилання, приміром, робляться на статтю 180 Конституції Бельгії, див. https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/GrondwetUK.pdf.

Див. також федеральний закон від 22 травня 2003 р. (лише французькою мовою) про організацію федерального державного бюджету та рахунків:

[ст. 54](#). У відповідних випадках аудиторський суд повідомляє Палаті представників свої зауваження щодо документів, зазначених у статтях 45, 50, 51, 52 і 53.

[ст. 75](#). До [31 жовтня] наступного за бюджетним року аудиторський суд передає загальний звіт до секретаріату Палати представників зі своїми зауваженнями, <http://www./FR/law/loi%20du%2022%20mai%202003.htm>.

Цілі комунікаційної стратегії

Комунікаційна стратегія відображає цінності аудиторського суду і принципи комунікації, розроблені в заяві щодо місії суду.

Стратегія спрямована на поширення правильної, безсторонньої, повної, актуальної, зрозумілої і корисної інформації про перевірки, проведені аудиторським судом. Така інформація подається у

паперових та електронних звітах. Аудиторський суд безпосередньо надає корисну і достовірну інформацію за результатами своєї роботи до засідань парламенту. Сформульовані у звітах результати, висновки і рекомендації сприяють цьому привілейованому одержувачу у виконанні законотворчої і бюджетної функцій, а також у справі контролю за виконавчою владою. Завдяки поширенню чітко складених звітів аудиторський суд робить великий внесок у покращення державного управління.

У документі щодо комунікаційної стратегії аудиторського суду йдеться про таке:

- принципи, покладені в основу комунікаційної стратегії суду;
- публічний характер його звітів;
- матеріали, які напрацьовуються, і практична реалізація стратегії.

Принципи комунікаційної стратегії

- Комунікаційна стратегія спрямована на забезпечення чіткого й однозначного подання підсумків, висновків і рекомендацій аудиторського суду за результатами розслідувань.
- Обговорення з адміністрацією і компетентним міністром фіксуються аудиторським судом у публікаціях для надання якісної інформації.
- Аудиторський суд надсилає і, за потреби, подає свої звіти до парламентських асамблей, де вони обговорюються.
- Дотримуючись міжнародних стандартів зовнішнього аудиту, точніше принципу процедури перегляду, аудиторський суд надає інформацію лише з опублікованих звітів. На подальшому етапі уточнюється обсяг звітів і виправляються невірні тлумачення.
- Звіти аудиторського суду видаються мовами відповідних засідань парламентських асамблей.
- У процесі комунікації аудиторський суд забезпечує збереження конфіденційності даних.

Оприлюднення звітів аудиторського суду

Комунікаційна стратегія аудиторського суду базується на публічному характері її звітів. Проте першими зі звітами суду знайомлять депутатів парламентських асамблей, затим – ЗМІ і громадськість.

Ця послідовність стосується:

- інформації, призначеної для депутатів;
- інформації, призначеної для зацікавлених міністрів та органів державної влади;
- співпраці з пресою;
- передавання звітів суду будь-якій зацікавленій особі чи організації.

Матеріали і практична реалізація комунікаційної стратегії

Публікації аудиторського суду складаються зі щорічного звіту про рахунки федеральної держави, громад і регіонів із результатами аудиту, проведеного за цими рахунками, із конкретних звітів, які створюються або відповідно до певних положень, або коли результати перевірок зумовлюють необхідність інформувати парламент. Також аудиторський суд публікує річний звіт про свою діяльність. Всі ці публікації можна безкоштовно завантажити з веб-сайту аудиторського суду, як і деякі дані, рахунки чи результати аудиту, які не фіксуються в річному чи окремому звіті і доступні лише в цифровому форматі.

Цей веб-сайт є найбільш повним і актуальним джерелом інформації про звіти, опубліковані судом.

Аудиторський суд випускає прес-релізи та організовує прес-конференції, щоб висловити свої погляди і відповісти на запитання преси.

Обговорення з парламентським комітетом

Представники суду презентують результати аудиту парламентському комітету. Уповноважені депутати можуть ставити запитання.

Звіт про діяльність

Раніше річний звіт про діяльність не оприлюднювався. Дані за 2015 рік увійдуть до річного звіту про діяльність суду за 2015 рік, який очікується незабаром на [сторінці https://www.ccrek.be/EN/Publications/AnnualReports.html](https://www.ccrek.be/EN/Publications/AnnualReports.html).

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Проводяться слухання, на які запрошуються для надання роз'яснень чи додаткової інформації об'єкт аудиту та інші причетні особи.

Дебати щодо звітів ВОА проводяться в комітеті(-ах).

Парламентський документ складається для узагальнення обговорення звіту ВОА.

Парламент обговорює і затверджує закон про загальний рахунок шляхом надання звільнення від подальших зобов'язань.

Кадрове забезпечення

Кожен парламент самостійно вирішує, який парламентський комітет розглядатиме звіти ВОА та яких процедур йому слід дотримуватися.

Парламентські документи, підготовлені за результатами обговорення звіту ВОА, пишуться співробітниками парламенту, які допомагають комітету(-ам).

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Представники аудиторського суду (член суду, директор, інспектор та аудитор(-и)) представляють результати аудиту компетентному парламентському комітету. Депутати можуть ставити запитання.

4) Звіти ВОА

Суд в аудиторських звітах дає рекомендації об'єкту аудиту (див. заява щодо місії, лише французькою мовою: <http://www.ccrek.be/FR/DeclarationDeMission.htm>).

Створення і функціонування систем внутрішнього контролю може бути темою, яка розкривається у звітах ВОА.

Усі аудиторські звіти містять чіткі підсумки та аудиторські висновки.

Однією з головних цілей бельгійського аудиторського суду є забезпечення чіткої комунікації із зацікавленими сторонами. Для досягнення цієї мети в аудиторському суді Бельгії працює команда фахівців з комунікацій, роль яких полягає в підтримці аудиторів у складанні звітів.

Див.: Ardelean, Veronica, Європейська рахункова палата, захід щодо ясності мови в Європейській рахунковій палаті, журнал Європейської рахункової палати, грудень 2015 р., стор. 27, http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/JOURNAL15_12/QJ-AD-15-0102A-C.pdf .

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Підготовка бюджетів

Дані зі звітів ВОА регулярно беруться до уваги у щорічних дебатах при складанні бюджетів.

Див. <https://www.ccrek.be/EN/Presentation/Competences.html#BudgetAnalysis> .

Контроль за виконанням звітів ВОА

Аудиторський суд регулярно здійснює контроль виконання своїх аудитів, щоб переконатися, що надані рекомендації були враховані об'єктами аудиту. Кожен звіт про фінансовий аудит починається з розділу, який підсумовує обсяги виконання аудитів попереднього року.

Кожен парламент самостійно визначає спосіб впровадження рекомендацій аудиторського суду.

Приміром, протокольна угода між фламандським парламентом і бельгійським аудиторським судом від 20 березня 2012 р. (див. статтю 74 регламенту фламандського парламенту) передбачає, що суд складає перелік, структурований на основі директивних листів кожного міністра із рекомендаціями, на які, як очікується, дасть відповідь фламандський уряд. Цілісний опис надсилається спікеру фламандського парламенту, і кожен міністр одночасно отримує частину переліку, що містить рекомендації, щодо яких він звітує у своїх офіційних листах. Від міністрів очікується описовий звіт про те, як були втілені рекомендації.

6) Аудити на запит парламенту

Стаття 5, параграф 1, 4 закону від 29 жовтня 1846 р. про організацію аудиторського суду передбачає: «Палата представників може доручати суду перевірки законності і правильності деяких видаткових програм, а також фінансові аудити служб і установ, що підпадають під юрисдикцію суду».

Останній підпункт пункту 1 статті 5 закону від 29 жовтня 1846 р. уповноважує Палату представників доручати аудиторському суду проведення аудиту управління службами й установами, що підпадають під юрисдикцію суду.

Цей розділ закону було застосовано нещодавно.

7) Робоча програма

ВОА не консультується з парламентом щодо своєї річної робочої програми аудитів.

Офіційні консультації з парламентами щодо визначення робочої програми не відбуваються. Однак у процесі розробки річної програми діяльності і тем аудиту суд рахується із зауваженнями парламенту, що пролунали під час дебатів та інших заходів (запитання, резолюції, законодавчі ініціативи).

8) Рівень і частота контактів

Між керівником суду і головою парламенту підтримуються регулярні контакти (у т.ч. неформальні).

9) Передовий досвід

Одним із головних завдань бельгійського аудиторського суду є забезпечення чіткої комунікації із зацікавленими сторонами. Для цього в аудиторському суді Бельгії працює команда фахівців з комунікацій, роль яких полягає у підтримці аудиторів при складанні звітів.

Див.: Ardelean, Veronica Європейська рахункова палата, захід щодо ясності мови в Європейській рахунковій палаті, журнал Європейської рахункової палати, грудень 2015 р., стор. 27, http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/JOURNAL15_12/QJ-AD-15-0102A-C.pdf.

БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА

Вищий орган аудиту

1) Правова основа

Закон про аудит, стаття 12 (планування аудиту): Генеральний аудитор після консультацій зі своїми заступниками затверджує річний план аудиту аудиторської служби на наступний рік з урахуванням вимог, передбачених цим законом. До початку нового фінансового року план аудиту подається на ознайомлення парламентському комітету.

Закон про аудит, стаття 16 (аудиторська звітність): аудиторська служба подає звіт про фінансовий аудит об'єкту аудиту (протягом 90 днів після подання об'єктом аудиту річного звіту) і парламенту.

Для проведення аудиту річного звіту про виконання бюджету, передбаченого частиною 5 статті 13 цього закону, аудиторська служба протягом 90 днів з дня отримання річного звіту про виконання бюджету подає його парламенту.

Аудиторська служба протягом 30 днів після завершення аудиту подає об'єкту аудиту і парламенту звіт про аудит ефективності або спеціальний аудиторський звіт.

Аудиторська служба закладає найважливіші підсумки і рекомендації з приводу проведених фінансових аудитів, аудитів ефективності і спеціальних аудитів у річний аудиторський звіт та надсилає його парламенту (зведений аудиторський звіт). Річний аудиторський звіт подається парламенту разом зі звітом про перевірку річного звіту щодо виконання бюджету як його невід'ємна частина.

Закон про аудит, стаття 17 (додаткова звітність): аудиторська служба може, коли вважає за необхідне, подати до парламенту додатковий звіт про аудит з конкретної теми.

Закон про аудит, стаття 18 (спеціальний аудит): Парламент і парламентський комітет можуть будь-коли звернутися до аудиторської служби з проханням провести спеціальний аудит. Аудиторська служба приймає рішення про проведення спеціального аудиту, зазначеного у частині першій цієї статті, і письмово повідомляє про це парламенту відповідно до статті 16 закону.

2) Практика звітності ВОА

Аудиторська служба подає до парламенту окремі звіти про фінансовий аудит (зокрема щодо відповідності), звіти про аудит ефективності, спеціальні звіти, річний звіт про головні висновки і рекомендації аудиту (узагальнений звіт) та річний аудиторський звіт про виконання державного бюджету. Звіти доправляються до обох палат і їхніх компетентних парламентських комітетів.

Аудиторська служба подає свої фінансові звіти щоквартально і щорічно, а також річний звіт про діяльність. Вони адресуються голові компетентного парламентського комітету.

Аудиторська служба також подає парламенту звіти зі своєю фаховою оцінкою (звіт про експертну оцінку), включно зі звітом про заходи, вжиті аудиторською службою відповідно до цієї оцінки. Такий звіт надсилається голові компетентного парламентського комітету.

Порядок надсилання звітів парламенту

Для аудиторської служби не існує конкретних письмових процедур. Головний аудитор представляє найважливіші висновки аудиторських звітів на відповідних дебатах у парламентському комітеті.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	73		4		1	1	Аудит відповідності проводиться як складова фінансового аудиту
Кількість обговорених парламентом	73		4		1	1	
Подано спікеру	ТАК		ТАК		НІ	ТАК	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	ТАК		ТАК		ТАК	ТАК	
У копії іншим причетним комітетам	Ні		НІ		НІ	НІ	
Організовано брифінги для парламентського комітету	ТАК		ТАК		НІ	ТАК	
Резюме подано до парламенту	ТАК		ТАК		НІ	ТАК	

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Існують фіксовані процедури роботи зі звітами ВОА, викладені в настановах парламенту щодо перегляду та аналізу звітів про аудит. Це стосується лише звітів фінансового аудиту. Для звітів про аудит ефективності таких процедур немає.

Для роботи зі звітами ВОА в обох палатах парламенту є профільний комітет (комітет з фінансів і бюджету). Його очолює член правлячої партії/партій (згідно з процедурою).

Комітет призначає доповідача для конкретного аудиторського звіту.

Об'єкти аудиту й інші причетні особи запрошуються на слухання для надання роз'яснень чи додаткової інформації.

Дебати щодо звітів ВОА проводяться як у комітеті(-ах), так і на пленарному засіданні.

Інші комітети, поряд зі спеціальними, розглядають конкретні звіти ВОА, якщо в них викладаються питання їхньої компетенції.

Звіт про висновки парламентських дебатів щодо звіту ВОА розміщується на веб-сайті парламенту.

Парламент має усталену процедуру звільнення від подальших зобов'язань, якої дотримується на практиці. Звіти ВОА відіграють певну роль у цій процедурі.

Кадрове забезпечення

Обидві палати проводять звіти ВОА через фінансово-бюджетний комітет. Членам комітету допомагає секретар та ще один-два працівника. Секретар несе відповідальність за проведення брифінгів, за аналітичну роботу і запитання, а також за підготовку проєктів висновків, якими підсумовується розгляд комітетом звітів ВОА.

Залучення ВОА до розгляду звітів у парламенті

Генеральний аудитор (у супроводі інших компетентних працівників) відвідує парламентські засідання, коли обговорюються звіти ВОА, і представляє основні висновки і рекомендації своїх звітів. Співробітники ВОА також готові надавати будь-які роз'яснення, необхідні під час дебатів.

4) Звіти ВОА

ВОА щорічно звітує перед парламентом щодо всього переліку системних проблем, виявлених під час аудиту. У звіті пропонуються заходи щодо зміцнення систем, а також підвищення прозорості та ефективності державних видатків. Звіти про фінансовий аудит присвячено системі внутрішнього контролю об'єктів аудиту з окремим розділом стосовно внутрішнього контролю. В усіх звітах про фінансовий аудит містяться чіткі оцінки фінансової звітності і відповідності; всі звіти з аудиту ефективності також містять чіткі висновки.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

ВОА у файлі Excel, який регулярно оновлюється, веде облік висновків і рекомендацій, наданих об'єктам аудиту, і ступеню їхнього впровадження.

Парламент регулярно публікує висновки щодо об'єктів аудиту з приводу впроваджених рекомендацій ВОА, але у нього відсутні механізми контролю за виконанням висновків. Через це рівень впровадження рекомендацій ВОА досить низький (50-60%).

Фінансовий аудит складається з двох етапів. На етапі проміжного аудиту перевіряється виконання рекомендацій попередніх аудитів. Аналізуються заходи, вжиті на основі цих рекомендацій. Усі підсумкові звіти про фінансовий аудит містять окремий розділ стосовно рівня впровадження рекомендацій попереднього року. У ньому, зазвичай, міститься три підтеми: рекомендації втілені, рекомендації, що впроваджуються, і невпроваджені рекомендації. За такого підходу додається ще і виконання рекомендацій щодо системи внутрішнього контролю.

Протягом 60 днів з дня отримання аудиторського звіту об'єкт аудиту звітує перед генеральним аудитором і міністерством фінансів із зазначенням заходів, вжитих для подолання недоліків, порушень і невідповідностей, відображених у звіті про аудит.

Парламент може на підставі висновків і рекомендацій річного аудиторського звіту та/або річного звіту про виконання бюджету скоротити бюджет одного чи кількох бюджетокористувачів, або вжити інші заходи для виправлення недоліків. Звіти ВОА часто слугують основою для обговорення проєктів бюджетів, особливо для об'єктів аудиту, щодо яких висновки зроблені із застереженнями.

6) Аудит на запит парламенту

Законодавча норма міститься у статті 18 (див. відповідь 1). ВОА має дискреційне право вирішувати, проводити чи ні спеціальний аудит на запит парламенту. Парламент використовує цю норму нечасто. За останні п'ять років парламент звернувся лише за однією перевіркою. ВОА ніколи не відмовляв у проведенні запитуваного аудиту.

7) Робоча програма

Генеральний аудитор затверджує річний план роботи після консультацій зі своїми заступниками, враховуючи вимоги закону (приміром, перевірки на запит парламенту). План аудиту подається для ознайомлення парламентській комісії до початку нового фінансового року.

8) Рівень і частота контактів

Існують регулярні контакти на робочому рівні між відповідним персоналом ВОА (немає відділу, спеціально призначеного для зв'язків із парламентом) і допоміжним персоналом профільних парламентських комітетів. Частота таких контактів залежить від потреб ВОА і парламенту.

9) Передовий досвід

Письмові процедури розгляду звітів про фінансовий аудит, безумовно, підвищили ефективність парламентського розгляду аудиторського звіту і розуміння аудиту депутатами.

10) Перспективи

Відсутні письмово оформлені процедури для перегляду звітів про аудит ефективності.

Відсутність парламентського механізму контролю за виконанням об'єктами аудиту рекомендацій аудиту знижує ефективність впливу роботи ВОА і його звітів.

Існують плани розробки письмових рекомендацій щодо опрацювання звітів про аудит ефективності, щоб як посилити вплив цих звітів, так і підвищити рівень розуміння в парламенті.

Ці заходи мають і повинні охоплювати впровадження рекомендацій ВОА, щоб завдяки парламентським процедурами контролювати хід впровадження і притягати об'єкти аудиту до відповідальності за невпровадження рекомендацій ВОА.

Також необхідно регулярно навчати депутатів принципам аудиту державного сектору, особливо з урахуванням чотирирічного терміну їхніх повноважень.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

Хотілося б виділити питання незалежності ВОА. Парламент має бути навчений утримуватися від ухвалення законів і підзаконних актів, які підривають незалежність аудиторської служби, а депутати мають більше усвідомлювати значення незалежності ВОА.

БОЛГАРІЯ

Національна аудиторська служба

1) Правова основа

Відповідно до Конституції Республіки Болгарія, Національні збори створили вищий орган аудиту для нагляду за виконанням бюджету.

Структура, повноваження і процедури Національної аудиторської служби Болгарії (НАСБ) визначені в законі про національну аудиторську службу.

Обов'язки НАСБ перед парламентом викладені в розділі закону, що стосується підзвітності і контролю за його роботою.

НАСБ представляє парламенту такі звіти:

1. Звіти з висновками щодо заяв про виконання державного бюджету, бюджету органів державного соціального страхування, бюджету державного фонду медичного страхування і про видатки бюджету Болгарського національного банку (БНБ) за попередній рік.
2. Звіти про проведення аудитів бюджетних установ або із підвищеним впливом на відповідні бюджети й інші державні ресурси і заходи.
3. Звіти про ревізії, проведені за рішенням Національних зборів.

Національні збори чи один з їхніх комітетів можуть затребувати від НАСБ певні аудиторські звіти.

НАСБ може вносити до Національних зборів і їхніх спеціалізованих комітетів пропозиції щодо розгляду аудиторських звітів, які мають особливе значення для поліпшення бюджетної дисципліни та управління бюджетом та/або іншими державними коштами і діяльністю.

До 30 вересня НАСБ подає до Національних зборів звіт про діяльність за попередній рік.

Річний фінансовий звіт НАСБ перевіряється незалежним комітетом у складі не менше двох зареєстрованих аудиторів. Кількість членів і склад комітету визначаються Національними зборами. Звіт комітету на внесену заяву подається до Національних зборів разом зі звітом про діяльність НАСБ за відповідний рік. Голова НАСБ може письмово висловитися щодо звіту. Цей висновок додається до звіту, який надсилається на розгляд Національних зборів. Звіт і висновок голови НАСБ оприлюднюються після затвердження Національними зборами.

2) Практика звітності ВОА

Загальний підхід до звітності описаний у попередньому розділі.

Спеціальний звіт із зауваженнями і рекомендаціями з аудиту ефективності стосовно управління фондами ЄС подається до Комітету з європейських справ і нагляду.

У разі виявлення помилок і неточностей, які суттєво впливають на показники звіту стосовно виконання державного бюджету, НАСБ повідомляє міністру фінансів і комітету Національних зборів, відповідальному за бюджет, про виправлення, які слід внести у звіт.

Відповідно до Закону про фінансове управління і контроль у державному секторі, до 30 червня НАСБ подає до Національних зборів звіт про стан органів фінансового управління і контролю, а також внутрішній аудит і висновки щодо звітів.

Порядок надсилання звітів парламенту

Немає конкретних процедур щодо надсилання звітів до парламенту.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	1	3	10	1	1	1	
Кількість обговорених парламентом			1				
Подано спікеру	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	
У копії іншим причетним комітетам	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	
Організовано брифінги для парламентського комітету	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	
Резюме подано до парламенту	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Обговорення поданих ВОА звітів проводяться у відповідних комітетах парламенту.

Підкомітет з підзвітності державного сектору при бюджетно-фінансовому комітеті здійснює парламентський контроль, але фіксованих процедур для опрацювання звітів НАСБ не встановлено.

Кадрове забезпечення

Загалом членам постійних комітетів у виконанні їхніх обов'язків допомагають помічники, але спеціально для роботи зі звітами ВОА їх не наймають.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Представники НАСБ в особі його керівництва і керівника аудиторської групи відвідують засідання парламентського комітету під час обговорення аудиторських звітів. Вони повідомляють важливі дані, виявлені аудиторами, висновки і рекомендації, а також відповідають на запитання.

4) Звіти ВОА

Основні дані, висновки і рекомендації аудитів презентуються на дебатах постійних комітетів.

Стан і робота систем внутрішнього контролю перевіряються під час аудиту ефективності та відповідності.

Звіти про аудит відповідності та аудит ефективності містять чіткі висновки, тоді як звіти про фінансовий аудит – аудиторські погляди.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Контроль за виконанням рекомендацій здійснюється за правилами організації і контролю за впровадженням рекомендацій НАСБ.

Контроль за виконанням рекомендацій є обов'язковим етапом кожного аудиту за наявності таких рекомендацій.

Діяльність з контролю спрямовується на перевірку запровадження керівниками об'єктів аудиту рекомендацій НАСБ. Вони охоплюють систематичний огляд та аналіз рекомендацій у різних сферах, оцінку заходів із покращення використання бюджету та інших державних коштів і видів діяльності.

У разі невиконання рекомендацій інформація негайно передається до причетних установ.

Для відстеження ситуації з рекомендаціями ведеться їхній електронний реєстр.

Якщо рекомендація не виконується, НАСБ складає звіт із пропозиціями до Національних зборів, Ради міністрів або відповідної муніципальної ради щодо вжиття необхідних заходів.

Про невиконання наданих рекомендацій оголошується на сайті НАСБ.

6) Аудит на запит парламенту

Національні збори можуть доручити НАСБ проводити до п'яти аудитів на рік за межами передбачених річною програмою аудитів.

У 2015 році Національні збори попросили провести аудит банківського нагляду після того, як увагу громадськості привернула складна ситуація, в якій опинився один із банків. На виконання рішення

Національної асамблеї НАСБ провела перевірку ефективності і фаховості банківського нагляду Національним банком Болгарії за період з 1 січня 2012 року по 31 грудня 2014 року.

7) Робоча програма

Річна програма аудиту приймається НАСБ без консультацій з Національними зборами.

Річна програма аудиту подається Національним зборам протягом 7 днів з моменту її затвердження чи внесення змін.

Національні збори можуть попросити НАСБ провести до п'яти аудитів на рік поза межами аудитів, передбачених річною програмою.

8) Рівень і частота контактів

Голова НАСБ щомісяця контактує з головою бюджетно-фінансового комітету і підкомітетом з підзвітності державного сектору.

Керівник кабінету голови НАСБ відповідає за підтримання зв'язків із парламентом.

9) Передовий досвід

Національні збори ухвалили новий закон про державні фінанси за результатами проведеного НАСБ аудиту діяльності Мінфіну з організації та управління бюджетним процесом.

10) Перспективи

Національні збори повинні розглянути звіти з оцінками заяв про виконання державного бюджету, бюджету системи соціального страхування, бюджету державного фонду медичного страхування, бюджетних видатків БНБ та аудиторських звітів, виконаних за рішенням Національних зборів протягом трьох місяців з дня їхнього подання.

Здебільшого встановлений термін не дотримується, а частина поданих звітів не розглядається.

НАСБ працюватиме над створенням механізмів, згідно з якими до прийняття Національними зборами відповідних бюджетів на наступний рік бралися б до уваги звіти, які містять висновки щодо виконання державного бюджету, бюджету системи соціального страхування і бюджету державного фонду медичного страхування.

Ще одна мета полягає у налагодженні співпраці між новою фіскальною радою і НАСБ щодо позиції стосовно виконання державного бюджету і бюджетів автономних установ, таких як державний фонд медичного страхування.

ХОРВАТІЯ

Державна служба аудиту

1) Правова основа

Правова основа, яка регулює стосунки між Хорватською державною службою аудиту (ХДСА) і хорватським парламентом, викладена в законі про Державну службу аудиту (ОГ 80/11), законі про фінансування політичної діяльності і виборчої кампанії (ОГ 24/11, 61/). 11, 27/13 і 48/13 – оновлений текст), а також у регламенті хорватського парламенту.

2) Практика звітності ХДСА

ХДСА надає хорватському парламенту щорічний звіт про роботу та інші аудиторські звіти (окремо або групами звітів). Усі звіти подаються голові парламенту.

Кінцевий термін подання річного звіту про роботу ХДСА встановлено статтею 15 відповідного закону про державну службу аудиту. Генеральний аудитор звітує перед хорватським парламентом про роботу ХДСА наприкінці року за звітний рік, який починається 1 жовтня попереднього року і закінчується 30 вересня поточного року. На додаток до річного звіту ХДСА також подає звіти про аудиторські перевірки, проведені за цей звітний період.

Закон про державну аудиторську службу зобов'язує подавати хорватському парламенту звіт про виконання державного бюджету до 1 червня поточного року за попередній.

Звіти про аудит політичних партій, незалежних діячів і незалежних членів представницьких органів місцевого самоврядування подаються до парламенту Хорватії до кінця поточного року за попередній рік відповідно до закону про фінансування політичної діяльності і виборчих кампаній.

Порядок надсилання звітів парламенту

ХДСА має процедури надсилання звітів до парламенту, тоді як процедури, пов'язані з обробкою аудиторських звітів у парламенті, ґрунтуються на регламенті (усталеному порядку) хорватського парламенту.

Представники ХДСА залучаються до дебатів у комітетах аудиторських звітів, а у вступному слові представляють результати аудиту.

Аудиторські звіти також обговорюються на пленарному засіданні, у якому також беруть участь представники ХДСА, включно з генеральним аудитором, який виступає зі вступним словом.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність парламенту	Звіти на запит	Зауваження
Кількість подань	237	0	36	141 огляд фінансової звітності + 28 подальших аудитів	1	0	
Кількість обговорених парламентом	237	-	36	(141+28)*	1	-	*При обговоренні річного звіту про роботу
Подано спікеру	ТАК	-	ТАК	ТАК	ТАК	-	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	ТАК	-	ТАК	ТАК	ТАК	-	
У копії іншим причетним комітетам	ТАК*	-	ТАК*	ТАК*	ТАК*	-	*Розподіл по профільних комітетах здійснює парламент
Організовано брифінги для парламентського комітету	НІ	-	НІ	НІ	НІ	-	
Резюме подано до парламенту	ТАК*	-	ТАК*	ТАК*	ТАК*	-	*Резюме є звичайною частиною аудиторського звіту

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Після обговорення на пленарному засіданні хорватський парламент ухвалює висновок, яким зобов'язує уряд за певний час визначитися з приводу впровадження рекомендацій ХДСА. Цей документ розміщується на сайті парламенту (як і всі інші висновки).

Усі пленарні засідання повністю транслюються («наживо») на веб-сайті хорватського парламенту, що означає, що всі дебати і висновки є повністю відкритими для громадськості.

Кадрове забезпечення

Роботу парламентських комітетів забезпечує невелика кількість працівників, які допомагають у підготовці документів та інформації до дебатів, а також у підготовці висновків комітетів до пленарного засідання.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Перед дебатами ХДСА дає пояснення щодо аудиторських звітів. Представники ХДСА також регулярно відвідують засідання парламенту, коли обговорюються її звіти.

Представники ХДСА відвідують обговорення в комітетах та у вступному слові представляють результати аудиту. У засіданнях комітетів беруть участь: генеральний аудитор (завжди на засіданнях комітету з фінансів і бюджету, а також, залежно від теми, в інших комітетах), заступник генерального аудитора і координатори аудиту.

Аудиторські звіти обговорюються на пленарному засіданні, у якому також беруть участь представники ХДСА, включно з генеральним аудитором, який виступає зі вступним словом.

4) Звіти ВОА

У спілкуванні з парламентом ХДСА зосереджується на системних проблемах.

Система оцінки внутрішнього контролю є невід'ємною частиною кожного аудиту. На основі оцінки внутрішнього фінансового контролю державні аудитори визначають зони ризику.

Усі аудиторські звіти містять чіткі висновки (аудит ефективності) й оцінки (фінансовий аудит).

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Існує кілька способів і рівнів контролю:

Законний представник об'єкта аудиту надсилає офіційну відповідь до ХДСА про вжиті заходи за результатами перевірки не пізніше, ніж через 60 днів після отримання аудиторського звіту.

Виконання рекомендацій ХДСА перевіряється під час кожного аудиту як звичайна частина аудиторських процедур. Кожен аудиторський звіт містить інформацію про висновки і рекомендації з попередніх аудитів, де показано, які з них впроваджено, які знаходяться в процесі впровадження, а щодо яких не вжито жодних заходів.

У річному звіті про роботу ХДСА по кожній групі об'єктів аудиту показано, скільки рекомендацій було внесено та скільки з них впроваджено чи не впроваджено у процесі імплементації. Також надається інформація про висновки і рекомендації щодо систем внутрішнього контролю.

ХДСА проводить спеціальні контрольні перевірки (див. річний звіт про роботу, www.revizija.hr)

Насамкінець, хорватський парламент також аналізує рекомендації та їхнє виконання.

6) Аудит на запит парламенту

Положення закону про ХДСА дозволяють проводити аудит на запит хорватського парламенту, якщо генеральний аудитор вважає його обґрунтованим. З моменту ухвалення закону про ХДСА хорватський парламент не звертався з проханням про проведення аудиту.

7) Робоча програма

Консультації з парламентом щодо плану аудиту не проводяться. У статті 9 закону про ХДСА йдеться, що генеральний аудитор передає парламенту стратегічний план і річну робочу програму ХДСА.

8) Рівень і частота контактів

Впродовж року регулярно відбуваються контакти на засіданнях комітету з фінансів і бюджету та інших комітетів для обговорення звітів ХДСА. На засіданнях присутні генеральний аудитор (завжди на засіданнях комітету з фінансів і бюджету, а також, залежно від теми, в інших комітетах), заступник генерального аудитора і координатори аудиту.

9) Передовий досвід

Три роки тому за ініціативи ХДСА комітет з фінансів і бюджету погодив зміну періодичності подання звітів парламенту та процедуру їхнього оприлюднення. Це сталося через зобов'язання, що впливають із нового закону про свободу інформації, і з метою покращення ефективності та якості комунікації між хорватським парламентом і ХДСА. Як наслідок, ХДСА подає аудиторські звіти парламенту одразу після їхнього складання і майже одночасно публікує їх на веб-сайтах.

10) Перспективи

Слабких місць немає; лише є сфери, які мають потенціал для покращення, серед яких такі:

Створення парламентського комітету/підкомітету з аудиту, який конкретно займатиметься аудиторськими звітами ХДСА.

Запрошення відповідальних від об'єкту аудиту осіб на обговорення в комітетах аудиторських звітів як звичайна практика.

ХДСА розпочало обговорення обох цих питань із головою парламенту, а також з головою і членами комітету з фінансів і держбюджету. ХДСА організувала навчальну поїздку для групи депутатів до ВОА Великої Британії і британського парламенту, щоб ознайомити зі своєю комунікаційною практикою і методами роботи як із прикладами передового досвіду.

11) Чи є якісь інші важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років.

Дивіться розділи 9 і 10.

КІПР¹

Служба аудиту Республіки Кіпр

1) Правова основа

Правова основа стосовно зобов'язань ВОА перед парламентом викладена в Конституції Республіки Кіпр. Генеральний аудитор зобов'язаний подавати річний звіт президенту Республіки, який має внести його до парламенту.

2) Практика звітності ВОА

ВОА Кіпру подає річний звіт, який містить у стислій формі висновки і рекомендації стосовно всієї його роботи (фінансовий аудит, аудит відповідності, аудит ефективності). Окремі детальні звіти подаються до парламенту про аудит основних статутних органів згідно із вимогами відповідних законів.

Порядок надсилання звітів парламенту

Відсутні якісь особливі процедури надсилання звітів до парламенту, крім тих, що передбачені Конституцією. Генеральний аудитор регулярно бере участь у засіданнях комітету з державних рахунків, на яких обговорюються питання щодо річного звіту чи будь-які інші питання.

¹. Примітка Туреччини

Інформація в цьому документі з посиланням на «Кіпр» стосується південної частини острова. На острові немає єдиної влади, яка представляла б і турків, і кіпріотів-греків. Туреччина визнає Турецьку Республіку Північного Кіпру (ТРПК). Поки в рамках ООН не буде знайдено стійке і справедливе рішення, Туреччина дотримуватиметься своєї позиції щодо «Кіпрського питання».

Примітка всіх держав Європейського Союзу - членів ОЕСР та Європейського Союзу

Республіка Кіпр визнається всіма членами Організації Об'єднаних Націй, окрім Туреччини. Інформація в цьому документі стосується території, що перебуває під ефективним контролем уряду Республіки Кіпр.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	10	Внесено до річного звіту	2	--	--		
Кількість обговорених парламентом	10	Як зазначено вище	2	--	--		
Подано спікеру	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ		
Подано на розгляд голови спеціального комітету	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ		
У копії іншим причетним комітетам	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ		
Організовано брифінги для парламентського комітету	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ		
Резюме подано до парламенту	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ		

3) Парламентські процедури звітів ВОА

Коли комітет з державних рахунків отримує річний звіт, він починає процедуру з обговорення звіту з профільними міністерствами та провідними напівдержавними організаціями. У всій цій роботі бере участь генеральний аудитор. Об'єкти аудиту й інші зацікавлені сторони запрошуються до участі у засіданнях і надають свої пояснення комітету.

Кадрове забезпечення

У комітеті з державних рахунків є депутати від усіх партій. Вони мають особистих помічників. Секретар комітету з державних рахунків, консультуючись з його членами, готує запитання для сприяння дебатам.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Генеральний аудитор відвідує всі засідання комітету з державних рахунків та активно залучається до дебатів з метою розв'язання проблем, порушених у звітах.

4) Звіти ВОА

Перевіряється система внутрішнього контролю об'єктів аудиту, а всі недоліки повідомляються і вносяться до річного звіту.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

ВОА регулярно контролює роботу над висновками і рекомендаціями, які він надає об'єктам аудиту. Законодавча вимога полягає в тому, щоб об'єкти аудиту надавали звіт про відповідність рекомендаціям ВОА зі своїм річним бюджетом, який подається на затвердження парламенту.

6) Аудит на запит парламенту

Незалежність ВОА зумовлює відсутність законодавчого регулювання запитів парламенту щодо проведення аудитів. Проте існує тісна співпраця між ВОА і парламентом, і будь-яка пропозиція парламенту щодо проведення конкретного аудиту враховується.

7) Робоча програма

ВОА не консультується з парламентом щодо своєї річної робочої програми аудитів.

8) Рівень і частота контактів

Генеральний аудитор відвідує засідання комітету з державних рахунків регулярно – щотижня.

9) Передовий досвід

ВОА і генеральний аудитор підтримують тісні контакти з головою комітету з державних рахунків. Будь-який запит на аудит/розслідування з боку члена комітету невідкладно розглядається.

РЕСПУБЛІКА ЧЕХІЯ

Вища служба аудиту

1) Правова основа

Вища служба аудиту (ВСА) Чехії зобов'язана відповідно до закону про Вищу службу аудиту №166/1993 надсилати уряду свій річний план аудиту, річний звіт, заяву до державного балансу, заяву до звіту про розвиток економіки і виконання державного бюджету і всі аудиторські звіти. Ті самі документи мають надходити в обидві палати парламенту: Палату депутатів (нижня палата) і Сенат (верхня палата).

Зазвичай ці звіти надсилаються прем'єр-міністру і головам обох палат. На прохання будь-якої палати або її органів (приміром, комітету) ВСА протягом узгодженого терміну складає свій висновок щодо запропонованих нормативно-правових актів стосовно управління бюджетом, бухгалтерського обліку, державної статистики, а також аудиторської, наглядової та інспекційної діяльності. Голова ВСА може бути присутнім на засіданнях обох палат або їхніх органів при обговоренні пропозицій і фахових висновків ВСА. Голова ВСА має право виступати на засіданні. Коли палати чи їхні органи запрошують голову ВСА прийти на їхні засідання, його присутність є обов'язковою. Голова ВСА також може бути присутнім на засіданні уряду при обговоренні аудиторських звітів. Голова ВСА має право виступати на засіданні.

2) Практика звітності ВОА

ВСА проводить близько 40 аудитів на рік. Щодо кожного аудиту складається один аудиторський звіт, який у законі про державний аудит називають підсумковим. Аудиторський висновок – це письмовий звіт, у якому узагальнюються та оцінюються факти, виявлені в ході перевірки. Висновок аудиту є публічним. Аудиторські звіти надсилаються уряду й обом палатам парламенту після їхнього затвердження правлінням ВСА. Уряд, обидві палати парламенту та їхні органи також можуть запитувати протоколи аудиту. Протокол аудиту містить опис фактів і перелік виявлених недоліків, а також вказує на порушення правових норм. Протокол аудиту не є публічним і є підставою для аудиторського висновку (публічного аудиторського звіту). Уряд обговорює всі аудиторські звіти. У парламенті аудиторські звіти обговорюються в комітеті з бюджетного контролю. Цей комітет Палати депутатів створюється згідно із законом і формується кожного скликання. Комітет самостійно визначає кількість аудиторських звітів, які він обговорюватиме. У 2015 р. було обговорено 25 аудиторських звітів, у 2014 р. 13. Інші комітети обговорюють аудиторські звіти дуже рідко.

Аудиторський звіт офіційно надсилається голові Палати, який потім доправляє його комітету з бюджетного контролю. ВСА тісно співпрацює з цим комітетом.

Наприкінці календарного року річний план аудиту надсилається парламенту після його затвердження правлінням ВСА.

Річний звіт надсилається парламенту до 31 березня. Його обговорюють у комітеті з бюджетного контролю, а також у Верхній палаті парламенту.

Звіт про державний баланс надсилається парламенту через чотири місяці після того, як уряд подає державний баланс Палаті депутатів.

Заява до звіту про розвиток економіки і виконання державного бюджету надсилається парламенту через місяць після подання урядом звіту Палаті депутатів.

Порядок надсилання звітів парламенту

Процедури надсилання звітів парламенту див. вище.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	4	30	6	2	1	0	
Кількість обговорених парламентом	4	16	5	2	1	0	Аудиторські звіти обговорюються не лише в рік, коли ВСА доправило їх парламенту
Подано спікеру	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	Аудиторський звіт офіційно надсилається голові Палати, який передає його комітету з бюджетного контролю
У копії іншим причетним комітетам	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	
Організовано брифінги для парламентського комітету	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	
Резюме подано парламенту	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Аудиторські звіти обговорюються в комітеті з бюджетного контролю парламенту. Цей комітет створюється у складі Палати депутатів і формується кожного скликання. Вперше він був створений у 2006 році. Традиційно його очолює представник правлячої партії чи коаліції. Комітет визначає кількість аудиторських звітів, які він обговорюватиме. У 2015 р. було обговорено 25 аудиторських звітів, у 2014 р. 13.

Інші комітети обговорюють аудиторські звіти дуже рідко (один-два аудиторські звіти за каденцію).

На засідання комітету з бюджетного контролю до обговорення звітів з аудиту запрошуються голова ВСА, член ВСА, який проводив аудит, а також представники об'єкту аудиту. Представниками об'єкту аудиту здебільшого є заступник міністра, а іноді й інший міністр.

Комітет з бюджетного контролю приймає рішення щодо кожного обговореного аудиторського звіту.

Доповідачем завчасно обирається один із членів комітету. Він чи вона переважно консультиється з членом ВСА, який проводив конкретний аудит. Комітет також може залучати незалежних зовнішніх експертів та просити їх висловитися, або запросити їх на засідання комітету. Засідання комітету є відкритими. Комітет може запитувати будь-який матеріал (навіть конфіденційний) від об'єкту аудиту.

Кадрове забезпечення

Штат комітету з бюджетного контролю складається з трьох осіб. Вони надають лише адміністративну підтримку. Експертна підтримка надається ВСА об'єктами аудиту, або незалежними зовнішніми експертами.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Засідання комітету для обговорення звітів про аудит ВСА передбачає участь голови ВСА, члена ВСА, який проводив конкретний аудит, та аудиторів, які брали участь в аудиті.

Член комітету (доповідач) може заздалегідь звернутися за допомогою до співробітників ВСА.

4) Звіти ВОА

ВСА проводить близько 40 аудитів на рік. Щодо кожного аудиту складається один аудиторський звіт, який у законі про державний аудит називають підсумковим. Аудиторський висновок – це письмовий звіт, у якому узагальнюються та оцінюються факти, виявлені в ході проведеної перевірки. У звіті публічного аудиту підсумовуються системні показники. Усі аудиторські звіти містять висновок.

Окрім інших звітів, заяв та інших матеріалів, ВСА щороку складає звіт ЄС, наприклад, звіт про фінансовий менеджмент ЄС у Чеській Республіці.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

ВСА оцінює заходи з усунення недоліків, запропоновані ВСА і прийняті об'єктами аудиту.

Уряд обговорює всі аудиторські звіти. Уряд ухвалює постанову стосовно кожного аудиторського звіту. Більшість постанов вимагає від того чи іншого міністерства вжиття заходів щодо усунення недоліків (у 2015 р. це було у 88% випадків, у 2014 р. – у 86%). Дуже часто міністерства надсилають уряду звіти про виконання цих заходів із запізненням.

Потому ВСА оцінює ці заходи. Така оцінка проводиться з приводу кожного аудиту. У ході контрольних аудитів ВСА оцінює виконання вжитих заходів. Така оцінка завжди є частиною аудиторського звіту (контрольний аудит).

На другому етапі комітет з бюджетного контролю оцінює заходи з усунення недоліків. Комітет обговорює аудиторські звіти через кілька місяців після засідання уряду, щоб оцінити прогрес.

6) Аудит на запит парламенту

Уряд і обидві палати парламенту та їхні органи можуть звернутися до ВСА з проханням провести аудит. Вони називаються кваліфікованими пропозиціями. Правління ВСА може вирішити внести таку пропозицію до річного плану аудиту, опрацювати її в поточному аудиті, скористатися нею при підготовці річного плану аудиту в майбутньому, або взагалі не проводити такий аудит.

Протягом 2006–2015 рр. до ВСА надійшло 26 таких пропозицій: дві від уряду, чотири від Сенату і 20 від Палати депутатів. Комітет з бюджетного контролю запропонував 13 із них. Із 26 пропозицій 18 були внесені до річного плану аудиту, або ж будуть використані при підготовці річного плану аудиту в майбутньому. За цей саме період ВСА провело 362 перевірки.

7) Робоча програма

Також дивіться попередню відповідь. Більшість аудитів планується в рамках власної аналітичної діяльності ВСА. У річному плані аудиту кваліфіковані пропозиції становлять лише 5% аудитів.

8) Рівень і частота контактів

У 2015 р. відбулося вісім офіційних засідань комітету з бюджетного контролю. Крім офіційних зустрічей, мали місце зустрічі члена комітету (доповідача) з представником ВСА, який проводить конкретний аудит. Відбувається також багато неофіційних зустрічей представників ВСА з членами комітету й іншими посадовими особами парламенту.

ВСА також запрошує представників комітету на свої заходи, у т.ч. семінари і конференції.

9) Передовий досвід

На урядових засіданнях ведуться дуже продуктивні дебати щодо всіх аудиторських звітів ВСА. ВСА може допомогти забезпечити впровадження своїх рекомендацій на рівні виконавчої влади. У співпраці з парламентським комітетом ВСА може перевірити, чи були прийняті і виконані рекомендації і дотичні до них заходи.

10) Перспективи

Прикро, але подеколи парламент обговорює аудиторські звіти надто пізно після їхнього оприлюднення. Представники ВСА намагаються виправити цю ситуацію.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

Було б корисно, аби аудиторські звіти обговорювалися не лише на засіданнях комітету з бюджетного контролю, а й на засіданнях інших причетних комітетів.

ДАНІЯ

Національна служба аудиту

1) Правова основа

Правова основа переважно визначена у розділі 8.1. закону про генерального аудитора.

(<http://uk.rigsrevisionen.dk/legislation/the-auditor-general-act/>):

Генеральний аудитор надає допомогу комітету з державних рахунків у розгляді таких рахунків. Генеральний аудитор розглядає питання, в яких комітет з державних рахунків хотів би розібратися, і звітує про них. Комітет з державних рахунків і генеральний аудитор можуть наполягати на проведенні спільних засідань. На прохання комітету з державних рахунків генеральний аудитор бере участь у консультаціях з комітетами Фолькетингу і комітетом з державних рахунків.

2) Практика звітності ВОА

Практика подання звітності визначена розділом 17 закону про генерального аудитора:

(1) Генеральний аудитор перевіряє повноту державних рахунків і порівнює показники асигнувань і бухгалтерського обліку. Генеральний аудитор подає звіт комітету з державних рахунків у термін, який узгоджений між комітетом з державних рахунків і генеральним аудитором.

(2) Генеральний аудитор подає звіт комітету з державних рахунків про ті аудиторські справи, на яких генеральний аудитор бажає зупинитися з огляду на їхню фінансову або принципову важливість.

(3) Справа, яка міститься у звіті генерального аудитора, повідомляється відповідному міністру не пізніше, ніж за чотири тижні до подання звіту. Якщо справа стосується округів, зазначених у розділі 4(1)(i), то вона також має бути представлена на розгляд ради округу. Якщо справа стосується компаній з обмеженою відповідальністю, зазначених у першому реченні розділу 4(2), її також належить подати на розгляд ради директорів компанії. За умови попереднього листування з приводу справи таке подання не потрібне.

(4) Генеральний аудитор подає щорічний звіт про свою діяльність комітету з державних рахунків у час, який узгоджується з комітетом з державних рахунків.

Порядок надсилання звітів парламенту

Наш ВОА подає всі звіти комітету з державних рахунків (КДР). Аудитор, який складає звіт, представляє його членам КДР. КДР збирається щомісяця.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	1	15	11	-	1	5	до КДР
Кількість обговорених парламентом	1	15	11	-	1	5	від КДР
Подано спікеру	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	Можливо
У копії іншим причетним комітетам	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	Можливо
Організовано брифінги для парламентського комітету	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	Можливо
Резюме подано до парламенту	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ	

3) Парламентські процедури звітів ВОА

У КДР існують фіксовані процедури опрацювання звітів ВОА. Правила містяться в законі про КДР, законі про генерального аудитора і в регламенті парламенту.

КДР призначений для опрацювання звітів ВОА. Очолює КДР його член із найбільшим стажем роботи в комітеті.

Комітет не призначає доповідача.

Немає жодних слухань, на які об'єкт аудиту або інші відповідні особи запрошуються для надання роз'яснень або додаткової інформації;

КДР може вимагати додаткової інформації і роз'яснень.

Дебати щодо звітів ВОА проводяться в комітеті.

За необхідності, інші комітети, поряд із профільним, також можуть розглядати звіти ВОА;

КДР публікує звіти ВОА зі своїми зауваженнями.

Існує фіксована процедура звільнення від подальших зобов'язань. КДР готує спеціальний звіт за пам'ятними записками ВОА.

Кадрове забезпечення

КДР (шість політиків) підтримується трьома службовцями парламенту (двоє дослідників та один клерк). Вони відповідають за всі перераховані вище напрями.

<http://uk.rigsrevisionen.dk/the-public-accounts-committee/the-public-accounts-committee/>

Розгляд парламентом звітів

Національна ВОА відвідує засідання КДР (генеральний аудитор, керівник секретаріату й аудитори, які склали звіти). Вони надають інформацію і роз'яснення з питань, описаних у звітах.

4) Звіти ВОА

ВОА звітує тричі на рік.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Заходи контролю за впровадженням визначаються розділом 18 закону про генерального аудитора:

1) Комітет з державних рахунків надсилає звіти, зазначені в розділі 17(1) і (2), Фолькетингу і профільному міністру зі своїми коментарями. Звіт, зазначений у розділі 17(4), подається Фолькетингу.

2) Міністр надає комітету з державних рахунків відповідь щодо заходів і міркувань, наведених у звіті, протягом строку, визначеного комітетом з державних рахунків за рекомендацією генерального аудитора. Встановлюється строк не менше двох місяців і максимум чотири місяці. Для звіту, зазначеного в розділі 17(1), термін становить два місяці.

3) Міністр повинен отримати заяву від ради округу щодо зазначених у розділі 4(1)(i) округів. Стосовно товариств з обмеженою відповідальністю, зазначених у першому реченні розділу 4(2), міністр має отримати заяву від ради директорів компанії. На додаток до заяви, коментарі міністра щодо заяви окружної ради або ради директорів повинні бути внесені до відповіді, зазначеної у підпункті (2), щодо комітету з державних рахунків.

4) Відгук і заява окружної ради чи ради директорів товариства з обмеженою відповідальністю, зазначені у частині (3), одночасно надсилаються генеральному аудитору, який протягом місяця з моменту їхнього отримання надає свої коментарі комітету з державних рахунків.

5) Відповіді міністрів і коментарі генерального аудитора є частиною остаточного звіту комітету з державних рахунків перед Фолькетингом. До остаточного звіту можуть увійти згадані в підрозділі (3) заяви, якщо комітет з державних рахунків вважатиме таке за доцільне.

6) Аудит на запит парламенту

Тільки КДР може попросити ВОА провести спеціальний аудит. Близько 20% звітів ВОА підготовлено за запитом КДР.

7) Робоча програма

ВОА інформує КДР про свою річну робочу програму аудитів. Консультації щодо плану не проводяться, але КДР може вносити пропозиції.

8) Рівень і частота контактів

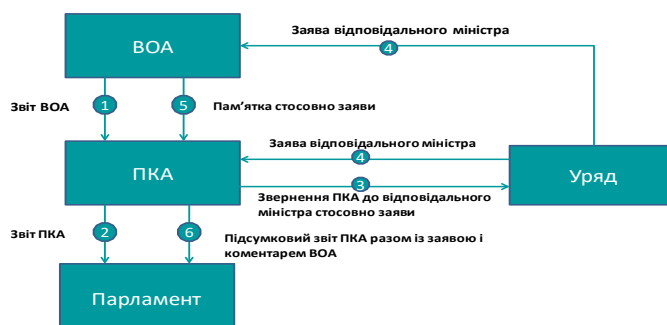
Існує регулярний контакт (щодня) між головою секретаріату ВОА і головою секретаріату КДР.

Генеральний аудитор зустрічається з КДР щомісяця.

9) Передовий досвід

Процедури контролю відповідають передовому досвіду у цій сфері.

ВОА звітує перед КДР про результати щорічного аудиту і основні напрацювання. Згодом ВОА і КДР стежать за ситуацією, щоб переконатися у тому, чи впроваджуються рекомендації міністерствами. Така процедура контролю є унікальною в міжнародній практиці і сприяє забезпеченню ефективності аудиту.

Після подання ВОА свого звіту до КДР члени комітету надають до нього свої коментарі, які згодом передаються парламенту.

У той же час КДР просить відповідального міністра особисто прокоментувати висновки аудиту.

Протягом двох-чотирьох місяців, як вирішить КДР, міністр інформує ВОА і комітет про заходи, які відомство вживатиме для впровадження рекомендацій.

На основі цієї заяви ВОА подає до КДР меморандум про подальші дії, рекомендуючи або закрити справу, оскільки всі питання були належним чином вирішені, або що все ще залишаються невирішені питання, і ВОА збирається продовжити контроль за ситуацією.

Заяви міністрів і підготовлені ВОА меморандуми щодо контролю оприлюднюються у підсумковому звіті про рахунки уряду, який раз на рік КДР подає парламенту. Звіт про рахунки уряду є основою для затвердження парламентом рахунків уряду за фінансовий рік.

10) Перспективи

Деякі звіти ВОА ҚДР надсилав іншим комітетам. Окремі із тих комітетів просили представити звіт ВОА. Вважається, що інтерес інших комітетів до звітів ВОА у подальшому зростатиме.

ЕСТОНІЯ

Національна служба аудиту

1) Правова основа

Незалежність Національної служби аудиту Естонії (НСАЕ) закріплена Конституцією і законом про Національну службу аудиту.

Відповідно до закону про Національну службу аудиту, НСАЕ самостійно приймає рішення щодо програми аудитів, включно з часом і предметом. Ніхто не може наказати НСАЕ виконувати якісь обов'язкові аудиторські функції. Депутати можуть поставити запитання генеральному аудитору (ГА) з тематики, яка їх цікавить чи є на порядку денному парламенту і належить до сфери діяльності НСАЕ.

Закон встановлює, що діяльність НСАЕ проводиться за графіком роботи, затвердженим ГА. Графік роботи доступний на сайті НСАЕ. ГА подає його спеціалізованому комітету з контролю за державним бюджетом парламенту.

Діяльність НСАЕ щорічно перевіряється аудитором, який призначається парламентом. НСАЕ подає парламенту свій річний аудиторський звіт.

Конституція також передбачає, що ГА представить парламенту огляд використання і збереження державних активів. Кожної осені ГА доповнює цей аналітичний звіт, де підсумовує роботу за рік та виступає з ним перед парламентом і відповідає на запитання депутатів.

2) Підходи ВОА до звітності

Відповідно до закону про державну службу аудиту, спеціалізований комітет з контролю за державним бюджетом парламенту є сполучною ланкою між НСАЕ і парламентом.

ГА подає всі матеріали аудиту (фінансові звіти, звіти щодо аудиту відповідності й ефективності) спеціалізованого комітету з контролю за державним бюджетом (на ім'я голови спеціалізованого комітету). Річний звіт НСАЕ та огляд використання і збереження державного майна подаються голові парламенту. Звіти надсилаються та обговорюються окремо. Для участі в обговоренні результатів аудиту у спеціалізованому комітеті запрошуються представники НСАЕ та об'єкту аудиту. Строки надсилання звітів до спеціалізованого комітету не регламентуються.

Звіти про аудит ефективності часто надсилаються до інших комітетів парламенту, де вони обговорюються таким саме чином. Подеколи комітети проводили спільні засідання для обговорення деяких аудиторських звітів НСАЕ.

Порядок надсилання звітів парламенту

Звіти надсилаються до спеціалізованого комітету з контролю за державним бюджетом в електронному форматі з цифровими підписами.

НСАЕ проводить закриті брифінги аудиторських звітів для членів спеціалізованого комітету з контролю за державним бюджетом, як правило, раз на тиждень.

Після брифінгу аудиторський звіт обговорюється на громадських слуханнях спеціалізованого комітету. Ці слухання доступні онлайн. Представники НСАЕ узагальнюють результати аудиту і

відповідають на запитання членів спеціалізованого комітету. Затим представники об'єкту аудиту представляють свої думки і пояснення. Наприкінці засідання голова спеціалізованого комітету підбиває підсумки обговорення, а інформація береться до уваги. Подеколи ухвалюють рішення зустрітися на ту ж тему за півроку, чи надіслати лист-повідомлення до відповідальної установи.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	18	6	6	2	2	-	
Кількість обговорених парламентом	2	5 (іноді більш ніж один раз)	7 (іноді більш ніж один раз)				
Подано спікеру	-	-	-		2	-	Також було два інформаційні запити депутатів, на які відповів ГА
Подано на розгляд голови спеціального комітету	18	6	7	2	2	-	
У копії іншим причетним комітетам	1	3	6		1	-	
Організовано брифінги для парламентського комітету	2	5	13	2	2	-	
Резюме подано до парламенту	18	6	6	2	2	-	

3) Парламентські процедури звітів ВОА

Відповідно до закону про державну службу аудиту, основним контактером НСАЕ у парламенті є спеціалізований комітет з контролю за державним бюджетом, що наглядає за ощадливим, оптимальним, ефективним і законним використанням коштів державного бюджету і державних активів.

У регламенті і законі про внутрішній розпорядок парламенту є загальні норми організації роботи парламентських комітетів, без окремої згадки про комітет з контролю за державним бюджетом.

Спеціалізований комітет з контролю за державним бюджетом щоразу формується шляхом політичних домовленостей і з урахуванням традицій. Усі фракції представлені одним або кількома членами. З 2015 р. було 6 фракцій, кожна представлена одним членом. Попередній комітет складався з восьми членів від чотирьох фракцій.

Головою комітету традиційно є представник провідної опозиційної фракції, а заступником – представник від коаліції.

Спеціалізований комітет не призначає доповідачів для аудиторських звітів. Звіти презентують представники НСАЕ.

Спеціалізований комітет проводить громадські слухання, на які запрошуються об'єкти аудиту й інші причетні особи для надання роз'яснень чи додаткової інформації. Дебати щодо звітів НСАЕ проводяться в спеціалізованому комітеті, іноді – у спеціальних комітетах та оприлюднюються в інтернеті.

Наприкінці засідання голова спеціалізованого комітету підбиває підсумки обговорення, які беруться до уваги. Зазвичай спеціалізований комітет після обговорення не готує окремого документа. Іноді видається прес-реліз. У деяких випадках домовляються через півроку провести ще одну зустріч на ту саму тему, або надіслати лист-повідомлення до відповідальної установи. З моменту створення комітету в 2004 році було 2 винятки, коли комітет підготував власний звіт щодо звіту НСАЕ.

Раз на рік ГА представляє парламенту (на пленарному засіданні) аналіз використання і збереження державних активів. Це єдина доповідь НСАЕ, яка обговорюється на пленарному засіданні.

До 31 серпня НСАЕ має завершити аудит річної звітності консолідованого річного звіту держави і перевірку законності операцій та подати підсумок до спеціалізованого комітету з контролю за державним бюджетом. Усі звіти НСАЕ спочатку подаються до спеціалізованого комітету. Звіт також надсилається до міністерства фінансів.

Мінфін має подати зведений річний звіт держави разом із проектом постанови про розподіл державного неконсолідованого надлишку грошових коштів. Він також має подати уряду Республіки опублікований аудиторський звіт НСАЕ про аудит річної звітності консолідованого річного звіту держави і перевірку законності операцій. Ці документи мають бути затверджені протягом семи робочих днів з дня отримання звіту від НСАЕ. Звіти розміщуються на веб-сайті одразу після подання до уряду Республіки. Затим уряд Республіки подає на затвердження парламенту затверджений зведений річний звіт держави. Аудиторський звіт НСАЕ необхідно додати до зведеного річного звіту держави. Перед винесенням на пленарне засідання парламенту звіти обговорюються у спеціалізованому комітеті з контролю за державним бюджетом та у фінансовому комітеті.

Коли звіт про виконання державного бюджету обговорюється у парламенті, ГА виступає на пленарному засіданні парламенту зі щорічним оглядом використання і збереження державних активів. До затвердження звіту про виконання державного бюджету депутати можуть поставити запитання щодо обох річних звітів НСАЕ.

Кадрове забезпечення

Роботу спеціалізованого комітету з контролю за державним бюджетом координують дві посадові особи, які відповідають за технічну організацію засідань. Вони запрошують представників об'єктів аудиту, а також збирають додаткову інформацію, якщо це необхідно.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

НСАЕ бере участь у підготовці слухань своїх звітів, радить, кого запросити на слухання та які додаткові матеріали члени спеціалізованого комітету можуть захотіти прочитати перед слуханням.

Представники НСАЕ інформують членів спеціалізованого комітету про результати аудиту. Брифінги є закритими заходами.

До складу делегації НСАЕ входять директор з аудиту, який підписав звіт, менеджер з аудиту й аудитори, залучені до аудиту.

4) Звіти ВОА

НСАЕ зосереджується на загальних/системних проблемах аудитів і дає рекомендації щодо покращення як аудитів, так і своїх повідомлень до парламенту.

У щорічному огляді державних консолідованих звітів НСАЕ послідовно наголошує на актуальності механізмів внутрішнього контролю і дає висновок щодо такого механізму у міністерствах.

Аудити містять чіткі думки і рекомендації відповідальним зацікавленим сторонам.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

НСАЕ регулярно стежить за впровадженням рекомендацій. Установи аудиту відстежують рекомендації і підсумовують події, що відбуваються щороку. На додачу до цього нещодавно в департаменті аудиту органів місцевого самоврядування було створено резюме результатів аудиту за останні 10 років (з часу його створення). НСАЕ також планує здійснити такі аналізи у інших відділах. НСАЕ конкретно не звітує про впровадження рекомендацій. При складанні бюджету були необхідні дані про відсоток впровадження рекомендацій. Проте безпосереднє чи регулярне використання і вплив цієї інформації було важко оцінити.

Спеціалізований комітет не стежить активно за виконанням рекомендацій НСАЕ. У деяких випадках наступні зустрічі організуються через півроку після слухання. Протягом 2015 року на додаткових засіданнях обговорювалися чотири аудити. Один із них обговорювався на чотирьох додаткових засіданнях, на які також були запрошені експерти і члени інших комітетів парламентів.

6) Аудит на запит парламенту

Закон про державну службу аудиту чи будь-який інший законодавчий акт не дає парламенту повноважень вимагати від НСАЕ проведення аудиту. Парламент може запропонувати теми, але НСАЕ є незалежною у рішенні стосовно того, чи проводити такий аудит.

Депутати можуть подавати письмові запитання керівним посадовим особам держави, у тому числі ГА, щодо питань, які їх цікавлять, або входять до порядку денного парламенту і належать до сфери діяльності конкретної посадової особи. На такі запити необхідно відповідати протягом 20 парламентських робочих днів (3 тижні на місяць і 4 дні на тиждень) перед пленарним засіданням парламенту. Відповіді на письмові запитання мають бути надані у письмовій формі протягом 10 парламентських робочих днів.

7) Робоча програма

Спеціалізований комітет з контролю за державним бюджетом щорічно збирає для НСАЕ ідеї щодо пропозицій перевірок. Зазвичай до НСАЕ подається 20-25 пропозицій. Служба аналізує пропозиції і відповідає спеціалізованому комітету, інформуючи, які з пропозицій будуть внесені до робочого графіку, які були перевірені, а які не будуть – з обґрунтуванням такого рішення.

Відповідно до закону про державну службу аудиту парламент не має повноважень вимагати від НСАЕ проведення аудиту.

8) Рівень і частота контактів

ГА зустрічається з головою спеціалізованого комітету з контролю за державним бюджетом, як правило, 4-5 разів на рік. ГА особисто бере участь у засіданні, коли представляє комітету новий графік роботи. Також він знайомить членів комітету зі щорічним оглядом використання і збереження державних ресурсів напередодні виступу на пленарному засіданні парламенту.

ГА час від часу бере участь у слуханнях комітету, якщо він хоче підкреслити важливість деяких аудиторських звітів.

ГА зустрічається зі спікером парламенту не рідше одного разу на рік, коли передає річний огляд стану використання і збереження державного майна.

Повсякденними контактами зі спеціалізованим комітетом займається менеджер з комунікацій НСАЕ.

10) Перспективи

Основна проблема НСАЕ полягає в тому, що обговорення результатів аудиту не має бажаного впливу, і часто обговорення припиняється зі слуханням. Члени комітету не виступають з ініціативами щодо удосконалення роботи уряду. Принцип роботи комітету є консенсусним, тому комітет нечасто приймає рішення продовжити роботу за результатами аудиту.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

Приклад НСАЕ показує, що, можливо, робота зі спеціалізованим комітетом не є найефективнішим методом забезпечення впровадження рекомендацій. У деяких випадках швидших результатів можна досягти, коли проблеми обговорюються з чиновниками на рівні виконавчої влади.

РАХУНКОВА ПАЛАТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1) Правова основа

Створена відповідно до Договору (Маастрихт, 1992) Рахункова палата (РП) Євросоюзу (Європейський суд аудиторів) проводить аудит на міжінституційних засадах, головним чином сформульованих у Договорі про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) і Фінансовому регламенті для загального бюджету ЄС.

Договір передбачає, що РП має допомагати Європейському парламенту (ЄП) і Раді Європейського Союзу (Раді) у здійсненні їхніх повноважень щодо контролю за виконанням бюджету, і що вона може будь-коли надавати зауваження стосовно конкретних питань і робити висновки на запит інституцій ЄС.

Головною складовою нашої допомоги ЄП і Раді є процедура звільнення Комісії та інших установ від подальших зобов'язань щодо виконання ними бюджету ЄС (ст. 319 Договору про функціонування ЄС – ДФЄС). Наріжним каменем цього процесу є річний звіт і, зокрема, результати заяви про достовірність звітності (стаття 287 ДФЄС).

Ми враховуємо потреби зацікавлених сторін при створенні своєї робочої програми, щоб забезпечити найбільшу відповідність і корисність наших аудитів. ЄП і Рада є головними зацікавленими сторонами, і ми розглядаємо зроблені ними запити і пропозиції разом із іншими нашими пріоритетами, коли приймаємо рішення щодо завдань аудиту.

2) Практика звітності ВОА

Результати аудиторської роботи публікуються на нашому веб-сайті і доступні для ЄП та інших зацікавлених сторін. У нас є три основних продукти:

- щорічні звіти, які переважно містять результати нашої фінансової роботи й аудиту відповідності бюджету ЄС і Європейських фондів розвитку. Крім того, ми публікуємо окремі щорічні звіти про агенції ЄС, децентралізовані органи і спільні проєкти³²;
- спеціальні звіти, які ми публікуємо протягом року, представляючи результати відібраних нами аудитів конкретних бюджетних сфер чи управлінських тем. Переважно це стосується аудиту ефективності;
- оцінки нового або оновленого законодавства, що впливає на фінансове управління, та інші продукти, засновані на дослідженнях (наприклад огляди середовища) на запит іншої установи, або виконані за власною ініціативою.

Ми також публікуємо і надаємо ЄП наступне:

- **річний звіт про діяльність**, що містить огляд наших головних здобутків і досягнень протягом року;
- **річна робоча програма**, в якій окреслені наші пріоритети і завдання на рік.

³² Стаття 287 Договору про функціонування Європейського Союзу

Наші **щорічні звіти** (включно із відповідями установ) публікуються в Офіційному журналі ЄС. Для звільнення від подальших зобов'язань ми надаємо копії Президенту ЄП, голові Комітету з бюджетного контролю і «доповідачеві». Також надсилаємо копію наших річних звітів кожному депутату Європарламенту.

Що стосується **спеціальних звітів**, то ми надсилаємо їх Президенту ЄП, всім депутатам Комітету бюджетного контролю (КБК) та іншим спеціалізованим комітетам ЄП, відповідальним за предмет аудиту. Ми вибираємо предмети для спеціальних аудитів під час щорічної процедури з програмування своєї роботи. При цьому ми враховуємо погляди зацікавлених сторін – у тому числі ЄП – щоб допомогти забезпечити максимальну доречність і корисність звітів.

Що стосується графіку, то фінансовий регламент передбачає, що РП не пізніше 15 листопада (рік +1) передає органам, відповідальним за надання звільнення (ЄП і Раді), свій річний звіт разом із відповідями установ. ЄП за рекомендацією Ради до 15 травня року +2 надає Комісії звільнення від зобов'язань щодо виконання бюджету за певний рік, який і є фінансовим роком, що розглядається.

Для спеціальних звітів у фінансовому регламенті не передбачено графіка їхньої публікації (звіти, за винятком загального, мають бути завершені протягом 13 місяців³³). Тому ми публікуємо їх протягом року, щоб забезпечити їхню безперервність та уникнути їхньої надмірної скупченості.

Згідно з безпаперовою політикою, запровадженою у 2016 році, ми більше не надсилаємо свої друковані звіти зацікавленим сторонам, а лише у день публікації сповіщуємо електронною поштою цільові комітети ЄП, секретаріати та інші головні зацікавлені сторони.

Усі звіти РП обговорюються у КБК. Крім того, членів РП запрошують представити їхні тематичні доповіді і взяти участь у дебатах у спеціалізованих комітетах ЄП, зацікавлених у конкретній темі.

У 2015 році ми опублікували 25 спеціальних доповідей на різноманітні теми та з предметів, що становлять інтерес. Здебільшого це були перевірки ефективності. Протягом 2015 року ми представили ЄП 26 спеціальних звітів (за 2014 і 2015 рр.), наші річні звіти про виконання бюджету ЄС за 2014 фінансовий рік і про Європейські фонди розвитку. Крім того, ми представили 52 спеціалізовані річні звіти³⁴, власний звіт про діяльність за 2014 рік і надали КБК два огляди становища стосовно підзвітності ЄС і ризиків для фінансового менеджменту.

3) Парламентські процедури щодо звіту ВОА

Згідно з правилом 125 Регламенту ЄП, у контексті процедури звільнення від бюджетних зобов'язань або діяльності парламенту у сфері бюджетного контролю голова Рахункової палати може бути запрошений для представлення коментарів, що містяться в річному звіті, спеціальних звітах чи висновках, або для роз'яснення робочої програми. Парламент може вирішити провести окреме обговорення будь-яких питань, порушених у таких документах, за участю Європейської Комісії і Ради, зокрема коли йдеться про порушення в управлінні фінансами.

³³ Стаття 163(1) Регламенту (ЄС, ЄВРАТОМ) 2015/1929 Європейського Парламенту і Ради від 28 жовтня 2015 року про внесення змін до Регламенту (ЄС, Євратом) № 966/2012 про фінансові правила, що застосовуються до загального бюджету Союзу.

³⁴ Повний текст усіх наших звітів доступний 23 мовами ЄС на нашому веб-сайті (<http://eca.europa.eu>)

Комітет КБК ЄП є нашим провідним партнером. Як і всі інші комітети ЄП, КБК обирає голову і до чотирьох заступників голів серед своїх повноправних членів. Як правило, політична структура (та склад) комітетів ЄП відображає структуру пленарної асамблеї.

Що стосується наших тематичних звітів, КБК через своїх координаторів політичних груп призначає члена-доповідача для кожного документа. Завданням члена-доповідача є підготовка робочого документа, який стане основою для обговорень у комітеті і часто використовується для підготовки щорічної процедури звільнення. Пленарним обговоренням і голосуванням за закони завжди передують комітетська стадія, яка ґрунтується на звітах комітетів.

Під час засідань комітету у присутності відповідального члена РП і представника ЄК відбувається обмін думками щодо тематичного звіту РП і робочого документа. Комітет уважно розглядає всі тематичні звіти РП, оскільки вони є невід'ємною частиною процедури звільнення. Крім того, ЄП ухвалює окрему постанову щодо тематичних звітів, опублікованих протягом року звільнення. Насамперед, у контексті щорічної процедури звільнення, наші спостереження за річними і тематичними доповідями складають основу для рішення, прийнятого ЄП після його розгляду.

Водночас у рамках процедури звільнення у контексті виконання бюджету, дебати КБК структуруються відповідно до розділів нашого щорічного звіту. Цей процес триває упродовж кількох засідань КБК і передбачає заслуховування комісарів, відповідальних за певні бюджетні сфери. Присутні при цьому і член РП, відповідальні за конкретний розділ. Комісарам пропонується надати ЄП детальний звіт про видатки бюджету у відповідних сферах. КБК у кінці березня голосує за звільнення бюджету; остаточне голосування відбувається на пленарному засіданні в квітні.

Європейські інституції зобов'язані розглянути зауваження, що містяться в резолюції ЄП, і вжити заходи стосовно захисту статків європейських платників податків шляхом покращення якості систем управління і затвердження заходів, покликаних захистити кошти ЄС. На прохання ЄП чи Ради установи зобов'язані звітувати про заходи, вжиті у відповідності до цих зауважень і коментарів.

Кадрове забезпечення

Кожен комітет ЄП підтримується секретаріатом комітету, тематичними підрозділами ЄП (забезпечує парламентські дослідження і змістовні брифінги) і власними секретаріатами політичних груп. Секретаріат комітету сприяє контактам з іншими установами і зацікавленими сторонами, здійснює заходи із забезпечення належних слухань у комітетах, консулює депутатів Європарламенту з усіх процедурних питань і надає допомогу у написанні проектів звітів і резолюцій.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Що стосується тематичних звітів, то наш працівник, відповідальний за інституційні зв'язки, разом із командою підтримки регулярно інформує комітети ЄП про заплановані тематичні звіти й очікувану дату їхньої публікації. Це допомагає комітетам планувати відповідну діяльність. Після підготовки і затвердження («ухвалення») РП звітів депутат-доповідач зв'язується із доповідачем від КБК і надає йому/їй попередній конфіденційний примірник тематичного звіту. Перед засіданням КБК часто проводяться обговорення/зустрічі, щоб дати депутату-доповідачу, який звітує перед КБК, додаткове уявлення про висновки і рекомендації тематичної доповіді і корисну з огляду на тематику дебатів у комітеті інформацію. На запрошення КБК депутат-доповідач РП представляє комітету тематичний звіт, відповідає на запитання євродепутатів і бере участь в обговореннях. На 8-му скликанні парламенту (2014-2019 рр.) КБК запровадив новий порядок, згідно з яким на засідання КБК запрошують профільний тематичний комітет. Іноді організуються спільні зустрічі. Крім того, деякі

з наших тематичних доповідей (після презентації в КБК) представляються та обговорюються в інших профільних комітетах, які цікавляться цією темою.

Щодо річного звіту, ми надсилаємо його інституціям ЄС і публікуємо в Офіційному журналі разом із відповідями установ. Голова РП представляє щорічні звіти комітету КБК і на пленарному засіданні ЄП та бере участь у дебатах про звільнення. Від подальших зобов'язань. Обговорення різних розділів річного звіту, відповідно до процедури звільнення, відбувається упродовж кількох засідань КБК і передбачає заслуховування комісарів по кожній галузі бюджету в присутності відповідальних членів РП.

4) Звіти ВОА

Наші тематичні звіти містять основні дані, висновки і рекомендації щодо предмета аудиту. Це може охоплювати як окремі транзакції, так і системи контролю.

Наш річний звіт поділено на розділи відповідно до різних сфер бюджету ЄС. Кожен розділ містить висновки і рекомендації щодо конкретної сфери. Окрім оцінки законності і правильності основних операцій, у деяких сферах також надаються висновки стосовно здійснених видатків. Крім того, результати нашого дослідження окремих систем контролю описані в розділах про доходи і видатки разом із рекомендаціями щодо їхнього вдосконалення.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

З 2012 року РП проводила огляд того, як ЄК дотримувалася його рекомендацій, наданих у попередніх тематичних звітах. Ми опублікували три зведені звіти про таке дотримання (SR 19/2012, SR 19/2013 і SR 2/2016), а в рамках річного звіту за 2013 р. – узагальнену форму спостережень за результатами моніторингу дотримання впродовж 2013 року. Інформація про дотримання рекомендацій попереднього річного звіту готується і відображається по кожному року у відповідних розділах.

Тематичні звіти щодо дотримання є невід'ємною складовою процедури звільнення від подальших зобов'язань. Відповідно до статті 166 фінансового регламенту, Єврокомісія та інші установи вживають усі необхідні заходи для опрацювання зауважень, що супроводжують рішення ЄП про звільнення, і коментарів, що супроводжують рекомендацію з приводу звільнення, затверджену Радою.

6) Аудит на запит парламенту

Відповідно до статті 287 ДФЄС Рахункова палата надає ЄП і Раді ЄС заяву про запевнення достовірності рахунків, а також про законність і правильність транзакцій, що лежать в їхній основі. РП складає річний звіт після закінчення кожного фінансового року.

Стосовно тематичних звітів у Договорі зазначено, що РП може будь-коли подавати зауваження з конкретних питань, зокрема у формі спеціальних звітів. Немає законодавчої норми, яка дозволяє парламенту вимагати проведення аудиту з конкретних питань, хоча ми враховуємо пропозиції і пріоритети при формуванні своєї робочої програми. Нижче дивіться відповіді на запитання 7 і 9.

7) Робоча програма

Ми отримуємо відгуки від ЄП щодо їхніх пропозицій і пріоритетів із різних джерел, таких як: документи з приводу звільнення від зобов'язань, протоколи засідань комітету, презентації нашої

робочої програми³⁵, консультації з Конференцією голів комітетів³⁶, контакти з окремими євродепутатами тощо. Ми беремо до уваги всі ці пропозиції, поряд з іншими нашими пріоритетами, коли приймаємо рішення щодо своєї робочої програми, і, зокрема, тем спеціальних аудитів.

8) Рівень і частота контактів

Голова і члени РП підтримують регулярні контакти з комітетами ЄП, зокрема з КБК. Щорічно голова РП бере участь у засіданнях КБК, щоб представити річну робочу програму і річні звіти, а також у пленарних засіданнях ЄП, щоб представити річні звіти і взяти участь у дебатах про звільнення. Голова РП також має регулярні контакти з Конференцією голів комітетів, як описано вище.

Крім того, співпраця між КБК та іншими членами комітету і членом РП, відповідальним за інституційні стосунки, розвивається, поглиблюється і посилюється з моменту його призначення в квітні 2014 року. Це допомагає визначити можливості для кращого представлення і застосування результатів нашої роботи, а отже, і посилення її впливовості.

У складі Директорату головування в ЄС була створена цільова група з міжінституційних зв'язків для координації, консолідації і зміцнення стосунків з КБК та іншими парламентськими комітетами. Група сприяє повсякденним контактам із секретаріатом КБК і щодалі інтенсивнішим контактам із секретаріатами інших комітетів. Група координує і відвідує всі засідання КБК та інших відповідних зустрічей в ЄП, а також забезпечує швидкий зворотний зв'язок із членами РП і керівництвом.

Щорічно європарламентарії КБК і персонал секретаріату КБК проводять зустрічі з членами РП і допоміжним персоналом для обговорення питань, що становлять спільний інтерес, з метою покращення співпраці.

9) Передовий досвід

Приклади стосуються такого:

- призначення члена РП, відповідального за інституційні стосунки, яке сприяло покращенню наших стосунків з іншими інституціями ЄС на стратегічному рівні і визначенню можливостей для підвищення впливовості нашої аудиторської роботи;
- заохочення комітетів ЄП до внесення пропозицій для розгляду при формуванні нашої робочої програми стосовно пріоритетних для них сфер і тем;
- співпраця РП з іншими органами ЄП (Генеральним директором з внутрішньої політики та парламентською дослідницькою службою ЄС), яка дає змогу ширшій аудиторії знайомитися і краще використовувати тематичні звіти РП. Вона також спрямована на створення мережі обміну інформацією і надання суттєвого внеску для обох сторін, коли йдеться щодо політики й оцінки ризиків, визначення ефективності і доданої вартості та оцінки впливовості;
- створення потужної бази даних і пов'язаної системи управління (надсилання і протоколювання) нашим спілкуванням із зацікавленими сторонами. Це дозволяє нам цільове надсилання аудиторських звітів та інформації особам та установам відповідно до їхніх конкретних інтересів.

³⁵ Презентація робочої програми на 2016 рік Комітету з бюджетного контролю ЄП, Брюссель, 11 січня 2016 року, http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/Speech_WP2016/speech-WP2016-EN.pdf

³⁶ Конференція голів комітетів (КГК) є політичним органом, який координує роботу комітетів і забезпечує належну співпрацю між ними. Вона складається з голів усіх постійних і тематичних комітетів і збирається щомісяця

10) Перспективи

Протягом останніх трьох років наша установа приділила багато часу і зусиль розширенню співпраці і нашої присутності в ЄП. Це стало результатом комплексної стратегії комунікації і стосунків із зацікавленими сторонами, яку ми підготували у 2013 році. У подальшому ми зосереджуватимемося на нарощуванні нашої присутності в тематичних комітетах, на поглибленні обізнаності про потреби ЄП і на покращенні реагування на запити ЄП. Ми робитимемо це задля обстоювання нашої незалежності як установи зовнішнього аудиту ЄС.

ФРАНЦІЯ

Рахункова палата

1) Правова основа

Відповідне законодавство переважно визначається наступним:

- Розділ 47-2 Конституції Франції, прийнятої в липні 2008 року: «Рахункова палата допомагає парламенту контролювати дії уряду. Вона допомагає парламенту й уряду контролювати дотримання фінансових законів і законів про фінансування соціального забезпечення та оцінювати державну політику. За допомогою публічних звітів вона сприяє інформуванню громадян».
- У серпні 2001 року було прийнято інституційний закон про фінансові закони, зокрема його розділ 58 із переліком звітів, що їх Рахункова палата подає до парламенту на запит або на щорічній основі.
- Кодекс фінансової юрисдикції, який визначає стосунки між палатами парламенту і Рахунковою палатою.

2) Практика звітності ВОА

До парламенту надсилаються звіти двох типів: регулярний звіт та про аудит на запит.

1. Регулярні звіти з кінцевими термінами

Рахункова палата передає до парламенту:

- щорічний звіт (голови Палати представників), який також надається Президенту Республіки;
- звіт про дотримання закону про фінансування соціального страхування (головам обох палат);
- річний звіт про фінанси органів місцевого самоврядування (головам обох палат);
- щорічний аудит фінансової заяви держави і те ж саме стосовно соціального забезпечення (головам постійних комітетів з бюджету і соціальних питань);
- звіт про фіскальний баланс і дотримання фінансового законодавства (головам постійних комітетів з бюджету);
- звіт про стан і перспективи державних фінансів (головам постійних комітетів з бюджету).

Графік подання доповідей визначається законами та інституційними актами і призначений для надання депутатам інформації, інструментів та аналітики для розгляду фінансових законопроєктів.

Також до парламенту надсилаються тематичні публічні звіти Палати (понад 20 на рік) та її зауваження з питань державної політики, адресовані уряду.

2. Звіти на запит

Інституційний закон про фінансові акти від серпня 2001 року дозволяє постійним бюджетним комітетам обох палат (тобто, Національної асамблеї і Сенату) просити надавати звіти з певної тематики. Рахункова палата має дев'ять місяців, щоб надіслати звіт. Цей термін може бути

перенесений за погодженням з постійним комітетом. Рахункова палата надсилає п'ять звітів кожній законодавчій палаті на рік.

Така ж можливість (використовується приблизно раз на рік для кожної з палат) існує для постійного комітету із соціальних питань.

У звітах можуть розглядатися будь-які теми, пов'язані з державною політикою. Вони завжди адресуються голові постійного комітету, звідки надходить запит.

Порядок надсилання звітів парламенту

Кожен проведений на запит аудит Палата доповідає на публічних слуханнях у постійному комітеті.

Річний звіт у півциклі доповідає перший голова.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	1	2	4		1	15	
Кількість обговорених парламентом	1	2	4		1	15	
Подано спікеру	ТАК	ТАК	ТАК		ТАК	НІ	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	ТАК	ТАК	ТАК		ТАК	ТАК	
У копії іншим причетним комітетам	ТАК	ТАК	ТАК		ТАК	НІ	
Організовано брифінги для парламентського комітету	ТАК	ТАК	ТАК		ТАК	ТАК	
Резюме подано до парламенту	ТАК	ТАК	ТАК		ТАК	ТАК	

3) Парламентські процедури звітів ВОА

Звіти узгоджуються між Палатою і постійним комітетом, зокрема для визначення теми і розкладу.

Постійний бюджетний комітет і постійний комітет з фінансів подають запити на проведення аудиту. Голова постійного бюджетного комітету був членом опозиції з 2007 року в Національних зборах, а з 2012 року – в Сенаті. Такий принцип відповідає традиції.

Доповідач призначається для кожної доповіді.

Попередні слухання проводяться між доповідачем і відповідальним за звіт персоналом. Громадські слухання для презентації проводяться після надсилання звіту комітету.

Випадків запрошення незалежних зовнішніх експертів для розгляду звітів не було.

Дебати щодо звітів ВОА проводяться в комітетах, а іноді і на пленарних засіданнях, не рідше одного разу на рік, зокрема у випадку річного звіту.

Інші комітети також можуть вивчати звіти ВОА, навіть коли їхня тематика є дуже конкретною.

Комітет дає дозвіл на публікування звіту шляхом голосування наприкінці слухання. Офіційної процедури звільнення від подальших зобов'язань немає.

Кадрове забезпечення

У кожному бюджетному комітеті є близько 15 співробітників і по 10 у кожному комітеті з соціальних питань. Вони відповідають за перелічені нижче завдання. За статусом вони рівні з персоналом ВОА.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Рівень представництва Палати на слуханнях дуже високий (голова або перший голова). Виголошується промова, депутати ставлять запитання.

ВОА офіційно презентує звіти для комітету, а раз на рік (йдеться про річний звіт) – для парламенту у повному складі. Парламент може порушувати будь-які питання стосовно звіту. Роль ВОА полягає у наданні звіту і відповідях на запитання депутатів. ВОА не готує запитання до слухань уряду, навіть якщо вони впливають із його звітів.

4) Звіти ВОА

У своїх повідомленнях до парламенту ВОА зосереджується на принципових/системних проблемах і рекомендаціях.

Створення і функціонування систем внутрішнього контролю не є темою, яка висвітлюється у звітах ВОА, оскільки внутрішній контроль, як правило, не цікавить депутатів.

Усі аудиторські звіти містять чіткі підсумки та аудиторські висновки.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Це питання стосується не лише парламенту.

Палата дуже прискіпливо наглядає за впровадженням рекомендацій будь-якого звіту, включно зі звітами перед парламентом. Річний публічний звіт містить аналіз результатів. Заходи контролю зазвичай використовуються як доробок депутатів, особливо під час бюджетних дебатів.

6) Аудит на запит парламенту

Інституційний закон, що стосується фінансових законів (серпень 2001 р.), дозволяє постійним бюджетним комітетам обох палат (Національні Збори і Сенат) витребувати звіти з певної теми. Рахункова палата має 9 місяців, щоб надіслати звіт. Цей термін може бути перенесений за погодженням із постійним комітетом. Рахункова палата надсилає п'ять звітів кожній законодавчій палаті на рік.

Така можливість також існує для постійного комітету з соціальних питань. Вона використовується приблизно раз на рік для кожної палати парламенту.

7) Робоча програма

Конституційний суд не зобов'язує Палату надсилати до парламенту свою робочу програму, оскільки Палата є окремою юрисдикцією. Як наслідок, програма Палати розробляється без тиску і пропозицій з боку парламенту.

8) Рівень і частота контактів

Частоту контактів майже неможливо описати, зокрема тому, що вони неформальні. Щороку за запитом парламенту проводиться від 40 до 50 відкритих чи закритих слухань. Одна особа відповідає за стосунки між Палатою і парламентом, але не у формі повної зайнятості.

9) Передовий досвід

Вплив звітів Палати залежить лише від бажання депутатів виконувати її рекомендації. Як наслідок, конкретне завдання полягає в тому, щоб переконатися, що звіти написані чітко, і щоб рекомендації могли використовуватися парламентом. Персонал усвідомлює це, адже нагляд за втіленням рекомендацій є частиною його роботи.

10) Перспективи

Стосунки ґрунтуються на доволі нових законах, для достатнього розуміння яких і Палаті, і парламенту потрібен час. Колишній перший голова Палати, який був ще і головою Нижньої палати, говорив, що Палата має стояти «лише між парламентом і урядом».

Отже, стосунки вже є чудовими і не можуть змінитися у близькому майбутньому, оскільки правовий статус Палати не дозволяє більшого зближення.

КОЛИШНЯ ЮГОСЛАВСЬКА РЕСПУБЛІКА МАКЕДОНІЯ

Державна служба аудиту

1) Правова основа

Комунікація з парламентом регулюється законом про державний аудит (ЗДА), тобто, річний звіт державної служби аудиту (ДСА) і всі підсумкові аудиторські звіти надсилаються парламенту. План роботи ДСА вноситься на розгляд парламенту. Регламент ДСА щодо ініціювання аудитів дозволяє їй вносити до річної програми (внутрішній акт ДСА) пропозиції щодо аудиту на запит парламенту.

2) Практика звітності ВОА

ДСА подає до парламенту всі підсумкові аудиторські звіти, незалежно від їхнього типу (аудит звичайний чи ефективності). Звіти надсилаються голові парламенту Республіки Македонія.

Стаття 33 (ЗДВ):

1. Державна служба аудиту складає річний звіт про проведені нею перевірки і свою діяльність.
2. Державна служба аудиту подає звіт з пункту (1) цієї статті для розгляду парламенту Республіки Македонія не пізніше 30 червня за попередній рік.
3. Парламент Республіки Македонія розглядає звіт з пункту (1) цієї статті та ухвалює відповідні висновки.
4. Остаточні аудиторські звіти, зазначені в частині (3) статті 30 цього закону, подаються парламенту Республіки Македонія.

Порядок надсилання звітів парламенту

ДСА подає парламенту всі підсумкові аудиторські звіти. Копії річного звіту ДСА надсилаються кожному депутату. Генеральний аудитор (ГА) бере участь у засіданні комітету парламенту з бюджету і фінансів під час розгляду річного звіту і дає роз'яснення щодо нього. Такий саме порядок стосується пленарного засідання парламенту, коли розглядається річний звіт та ухвалюються висновки.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	43*	43*	18+13*	1	1		
Кількість обговорених парламентом					1		
Подано спікеру	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК		
Подано на розгляд голови спеціального комітету	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ		
У копії іншим причетним комітетам	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ		
Організовано брифінги для парламентського комітету	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ		
Резюме подано до парламенту	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ		

43* Усі фінансові перевірки охоплюють перевірку на відповідність вимогам і правилам.

13* Це є перевітками ефективності, пов'язані з управлінням фінансами і контролем, внутрішнім аудитом та їхньою гармонізацією.

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

У парламенті немає окремого комітету для розгляду звітів ДСА. Комітет з бюджету і фінансів призначений для роботи зі звітами ДСА. Відповідно до процедури цей комітет зазвичай очолює член опозиційної партії.

На практиці кожний окремий аудиторський звіт в парламенті не обговорювався.

У червні 2013 року Державна служба аудиту підписала меморандум про співпрацю з парламентом Республіки Македонія, що регулює сфери і методи співпраці сторін.

Кадрове забезпечення

Кілька співробітників обслуговують комітет з бюджету і фінансів. Їхня роль визначена в регламенті парламенту та інших його актах, тому ДСА не може реагувати у зручний спосіб. ДСА уповноважила одного службовця спілкуватися з парламентом. Парламент зробив те ж саме, уповноваживши їх спілкуватися за потреби.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

ГА бере участь у пленарних засіданнях парламенту, коли розглядається річний звіт ДСА. ГА коротко представляє зміст річного звіту і дає відповіді на поставлені запитання. На пленарних засіданнях також можуть виникати питання щодо окремих аудиторських звітів, які подаються до парламенту. В такому випадку ГА надає можливі пояснення.

4) Звіти ВОА

У щорічній доповіді, яка надсилається до парламенту, ДПУ зосереджується на загальних/системних проблемах і рекомендаціях;

ДСА вважає питання створення і функціонування систем внутрішнього контролю вкрай важливим, тому ця тема висвітлюється в її аудиторських звітах. У зв'язку з цим питанням у 2015 році ДСА провела 13 аудитів ефективності фінансового управління і контролю, внутрішній аудит та їхнє узагальнення.

Усі аудиторські звіти ДСА містять висновки, рекомендації та аудиторську оцінку.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

ДСА за допомогою програми SAPRI відстежує висновки і рекомендації, прийняті об'єктами аудиту. Контрольні перевірки та огляди проводяться на початку кожного календарного року для визначення ступеня виконання рекомендацій підсумкових аудиторських звітів, реалізованих за попередній рік.

Уряд Македонії зобов'язаний звітувати про виконання рекомендацій ДСА.

6) Аудит на запит парламенту

Парламент може просити провести аудит відповідно до правил щодо пропонування аудитів для річної програми ДСА (внутрішній акт ДСА). Жодного запиту ще не було подано.

7) Робоча програма

ДСА є незалежною у виборі об'єктів, які підлягають аудиту.

8) Рівень і частота контактів

Між ГА і головою парламенту, а також головою парламентського комітету з бюджету і фінансів відбувається спілкування, особливо під час підготовчої фази пленарного засідання, коли на порядку денному стоїть річний звіт ДСА.

Зв'язок між ДСА і парламентом часто відбувається через призначених для спілкування співробітників обох установ.

9) Передовий досвід

ДСА завжди прагне покращити співпрацю з парламентом. У співпраці з Рахунковим судом Нідерландів було розроблено посібник «Вступ до аудиторських звітів», призначений для депутатів, щоб полегшити правильне розуміння ними аудиторських звітів.

10) Перспективи

Парламент має створити умови для розгляду аудиторських звітів (шляхом створення профільного комітету чи в рамках чинних парламентських комітетів), залучивши достатню кількість підготовлених експертів, здатних розуміти й аналізувати аудиторські звіти. ДСА завжди готова надати в цьому необхідну допомогу шляхом проведення брифінгів та робочих засідань.

НІМЕЧЧИНА

Федеральний орган аудиту

1) Правова основа

Стаття 114.2 Конституції Німеччини (основний закон) гарантує існування німецького ВОА і юридичну незалежність його членів. Конституція передбачає, що аудиту підлягає бюджет і капітальні рахунки, управління федеральними фінансами і виконання бюджету шляхом формулювання критеріїв аудиту щодо регулярності, відповідності та ефективності. Закон також вимагає від німецького ВОА принаймні щорічно звітувати перед обома палатами парламенту і федеральним урядом.

Закон про Федеральний орган аудиту містить детальні положення про статус ВОА як незалежної інституції державного аудиту, що діє лише на підставі закону, статусу її членів і колегіальних процедур ухвалення рішень.

Додаткові положення щодо функцій німецького ВОА, предметів, критеріїв і процедури аудиту, звітності і належного управління містяться у федеральних фінансових нормах, федеральному бюджетному кодексі (ст. 88 і подальші) та у законі про бюджетні принципи (ст. 54 і подальші).

2) Практика звітності ВОА

В аудиторських звітах німецького ВОА не розрізняють фінансовий аудит, аудит відповідності й ефективності. Зазвичай це всебічні аудиторські звіти, які певною мірою охоплюють усі аспекти із наголосом на перевірці ефективності.

Щороку німецький ВОА проводить близько 1300 аудитів і повідомляє аудиторськими листами про відповідні висновки об'єктам аудиту, тобто, головним чином департаментам (міністерствам) федерального уряду, надаючи об'єктам аудиту можливість завчасно прокоментувати ці звіти. Річний звіт складається з основних висновків аудиту і рекомендацій аудиту, розроблених у ході аудитів. Він надсилається обом палатам парламенту і федеральному уряду (ст. 97.1 федерального бюджетного кодексу) в останньому кварталі кожного року.

Річний звіт містить підсумковий розділ про виконання ВОА свого мандату. Німецький ВОА також може будь-коли видавати спеціальні звіти для інформування законодавчих органів та уряду про питання особливої ваги (ст. 99 федерального бюджетного кодексу). Річний звіт і тематичні звіти публікуються як парламентські документи і здебільшого розглядаються комітетом з державних рахунків (КДР) бюджетного комітету Бундестагу (палата німецького парламенту, куди обрання відбувається на прямих виборах). КДР підтримує більшість висновків і рекомендацій ВОА.

Дані, висновки і рекомендації кожного аудиту вносять до управлінського листа. Голова німецького ВОА за посадою виконує функції федерального уповноваженого з ефективності. Як такий він/вона може проводити аудити. Їхні результати публікуються у серії аудиторських висновків. Такі перевірки часто проводяться за горизонтальним принципом.

Німецький ВОА має дорадчу функцію. ВОА може готувати консультативні звіти, коли вивчає якесь питання за власним вибором, і консультувати уряд і парламент з актуальних питань. ВОА також може надавати поради щодо бюджетного процесу.

Порядок надсилання звітів парламенту

Німецький ВОА надає інформацію КДР щодо результатів аудиту, щоб мати підтримку КДР.

При розгляді питань ВОА на власний вибір видає консультативні звіти чи консулює уряд і парламент на актуальні теми. ВОА також може надавати консультації в рамках бюджетного циклу.

Усі факти і цифри ретельно перевіряються перед випуском остаточного звіту. Орган аудиту отримує проєкт аудиторського звіту і може його прокоментувати. Таким чином, будь-які суперечності з приводу висновків аудиту можуть бути усунуті заздалегідь.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань							
Кількість обговорених парламентом							
Подано спікеру	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	
У копії іншим причетним комітетам							
Організовано брифінги для парламентського комітету	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	
Резюме подано до парламенту*							

* Кожному річному звіту і спеціальному звіту передує резюме.

3) Парламентські процедури звітів ВОА

Річний звіт для парламенту затверджується правлінням німецького ВОА, з тим голова ВОА доправляє його головам (спікерам) обох палат парламенту і федеральному уряду.

Бундестаг (палата німецького парламенту, що обирається безпосередньо) передає річний звіт німецького ВОА бюджетному комітету парламенту, який надалі передає його КДР.

КДР обирає доповідачів і визначає порядок обговорення річного звіту німецького ВОА.

КДР обговорює кожен пункт річного звіту та ухвалює резолюції з вимогою до міністерств вжити заходи, щоб переконатися у виконанні рекомендацій німецького ВОА. КДР зобов'язує протягом шести місяців звітувати про вжиті міністерством заходи. Нарешті, КДР оцінює загальний підсумок своїх обговорень і приймає рішення про заходи, які слід рекомендувати у зв'язку з наданням звільнення федеральному уряду від подальших зобов'язань. Звіт КДР і проєкт резолюції виносяться на пленум Бундестагу. Цей звіт є основою для звільнення федерального уряду (ст. 114, параграф 1 Конституції Німеччини, ст. 114 федерального бюджетного кодексу).

Кадрове забезпечення

Бюджетна комісія складається із 41 члена. Вони обговорюють і вносять резолюцію щодо річного бюджетного закону і бюджету (також щодо бюджету ВОА) та пропозицію резолюції щодо звільнення (на основі обговорень КДР), обговорюють усі проєкти, що стосуються бюджету, надлишкові і надзвичайні видатки, а також питання розблокування коштів. Їх підтримує група доповідача (1 головний доповідач і 4 співдоповідача).

КДР - це постійний комітет із 17 членами. Всі вони є членами бюджетного комітету. Склад КДР відображає становище депутатських груп. В ньому обговорюються і вирішуються всі питання, пов'язані з аудитом, річний звіт ВОА, який є основою для звільнення федерального уряду, та інші звіти ВОА. Він проводить обговорення згідно з процедурою доповідача, коли окремі депутати відповідають за певні міністерства або предметні сфери виконавчої влади, і готує рішення всього складу КДР. Він збирається 8-10 разів на рік із фіксованим порядком денним під час сесії парламенту. До його обговорень залучаються по одному постійному представнику (рівень державного секретаря) міністерства фінансів і ВОА та профільного міністерства і комісії ВОА, відповідальної за звіт.

Усі депутати і парламентські комітети можуть розраховувати на підтримку служб дослідження і документації Бундестагу. Детальну інформацію про кількість співробітників, призначених до бюджетного комітету Бундестагу і КДР, можна отримати лише в адміністрації Бундестагу.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Рекомендації з аудиту обговорюються КДР, і зазвичай більшість із них комітет підтримує.

Бундестаг і, насамперед, його бюджетний комітет і КДР покладаються на експертні поради німецького ВОА, особливо у зв'язку з великими урядовими проєктами і програмами, які становлять високий ризик у сенсі співвідношення ціни та якості. На засіданнях КДР завжди присутні члени ВОА, яким зазвичай надається можливість висловитися з відповідних питань. Також загальноприйнятою є практика, коли члени ВОА інформують бюджетний комітет і КДР. Вони також інформують його членів на етапі підготовки бюджету та, за необхідності, інформують інші парламентські комітети.

4) Звіти ВОА

Німецький ВОА може вибрати таку аудиторську роботу, яку вважає за потрібне. Все вищезазначене може бути враховано в аудиторських звітах. Як правило, всі аудиторські звіти містять висновки і рекомендації.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Для посилення впливу аудиту німецький ВОА контролює виконання рекомендації аудиту. Він запитує об'єкт аудиту про те, які дії той вжив у відповідь на рекомендації, і, за необхідності, вимагає належні докази. Отримані дані можуть спонукати звітувати перед парламентом чи провести контрольний аудит. Компетентна комісія членів ВОА приймає рішення стосовно виконання, характеру і термінів здійснення контролю. Як зазначалося, ВОА підтримується КДР, який може встановити терміни виконання рекомендацій. ВОА також діє як експерт-консультант при підготовці бюджету.

6) Аудит на запит парламенту

З огляду на конституційне положення про незалежність німецького ВОА, парламент може просити, але не наказувати, ВОА перевірити якусь конкретну справу і відповідно звітувати. ВОА зазвичай погоджується на такі запити не лише із ввічливості, а й тому, що парламент часто є союзником у вимогах реагувати на висновки і рекомендації аудиту ВОА. Запити на парламентський аудит можуть відхилятися, але лише у випадку існування ризику того, що висновки і рекомендації аудиту спричинять «політичний футбол», або є підозри, що запит може зашкодити аудиторській роботі ВОА на інших нагальних напрямках.

7) Робоча програма

Німецький ВОА формує свої робочі програми цілком незалежно і може вільно обирати теми аудиту, як вважає за потрібне. Однак він може брати до уваги і запити парламенту, і чинні чи очікувані дебати з важливих питань.

8) Рівень і частота контактів

Здійснюються регулярні офіційні і неформальні контакти між членами ВОА і депутатами бюджетного комітету, КДР та, за необхідності, інших парламентських комітетів, зокрема шляхом обговорень між представниками ВОА і членами комітетів – доповідачами.

Наші працівники (члени ВОА) знайомляться зі «своїм» доповідачем і пропонують свою допомогу. Наш голова і його заступник особисто звертаються до нових голів і представників робочих груп кожної депутатської фракції.

9) Передовий досвід

ВОА бере активну участь у парламентських і міжміністерських обговореннях, які проводяться на етапі підготовки бюджету.

ВОА також може проводити аудит за видатковими програмами у режимі реального часу, приміром щодо будівництва доріг. ВОА може супроводжувати такі проєкти і проводити аудит кожного етапу, щойно приймається рішення про його наступну фазу. Таким чином ВОА може допомогти скоротити видатки, поки програма ще триває.

10) Перспективи

Ніякі недоліки ВОА не відомі.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

Наразі ВОА не відомо про жодні такі особливості.

ГРЕЦІЯ

Грецький суд аудиту

1) Правова основа

Правові засади зобов'язань Суду перед парламентом Греції, як це визначено в Конституції, кодексі законів про Грецький суд аудиту (L. 4129/2013) і законі про органічний бюджет (L. 4270/2014), передбачає два звіти:

Річний звіт із даними, які фіксують результати діяльності Суду, та його зауваженнями і пропозиціями щодо вдосконалення механізмів і законодавства.

Річна декларація, включно з висновками Суду щодо річної фінансової заяви і балансу держави.

2) Практика звітності ВОА

Пленум Грецького суду аудиту (ГСА), взявши до уваги звіти судових уповноважених, на основі даних, отриманих завдяки їхній роботі, подає річний звіт такого змісту:

- Звіт про результати аудиторських заходів і спостережень.
- Зауваження щодо виявлених порушень адміністративно-фінансових правил і бюджету.
- Пропозиції щодо заходів із запобігання повторенню порушень.
- Пропозиції заходів із реформування і вдосконалення законодавства про юрисдикцію ВГА.

Такий звіт передається об'єктам аудиту (міністрам) через міністра фінансів. Коментарі об'єктів аудиту залучаються до спільного документа і доводяться до ГСА міністром фінансів протягом двох місяців.

Річний звіт складається з таких частин:

Частина I Стислий опис діяльності ГСА за відповідний рік (аудити, судові рішення, участь у міжнародних заходах тощо), а також стислі підсумки проведених спеціальних аудитів.

Частина II Загальні спостереження за державними видатками.

Частина III Аналіз найбільш значущих даних аудиту (залежно від порогового значення, погодженого для відповідного року). Такі дані розглядаються як допоміжна інформація для спостережень, наведених у частині II. Поряд із тим, є окремий розділ, присвячений державним закупівлям, зокрема передконтрактним аудитам.

Частина IV Пропозиції.

Спільна тема Коментарі об'єктів аудиту.

Голова ГСА подає щорічний звіт голові парламенту. Звіт обговорюється на пленарному засіданні парламенту в рамках парламентського контролю. Річний звіт публікується в Державному віснику і розміщується на веб-сайті Суду, а відтак є відкритим для громадськості.

Практика звітності для щорічної декларації Суду є такою. Щороку до кінця червня річний звіт про виконання бюджету і баланс держави подається міністерством фінансів разом з іншими фінансовими звітами до компетентного апарату уповноваженого ГСА, який, перевіривши їхню правильність і достовірність, протягом двох місяців повертає їх разом зі звітом до головної державної рахункової палати. Протягом 20 днів з моменту відправлення міністр фінансів подає до Суду свої думки і коментарі до звіту.

ГСА на пленумі, з урахуванням звіту компетентного апарату уповноваженого і думок міністра, приймає рішення про правильність і достовірність річного звіту стосовно виконання бюджету, балансу та іншої фінансової звітності держави та викладає це у своєму звіті (декларації), який подається до міністерства фінансів до кінця жовтня відповідного року.

Річний звіт про виконання бюджету, баланс та інші фінансові документи центрального уряду разом із декларацією ГСА вносяться до парламенту для ратифікації за ініціатииви міністра фінансів щороку не пізніше кінця листопада і, у будь-якому випадку, до подання до парламенту державного бюджету на наступний рік.

Порядок надсилання звітів парламенту

Брифінги і презентації ГСА перед парламентськими комітетами (комітет з фінансової звітності і балансу, комітет з фінансових питань) проходили нещодавно (2013-2014 рр.) на неінституційній основі.

3) Парламентські процедури звітів ВОА

Чинні парламентські правила не передбачають проведення слухань у парламентських комітетах із залученням ГСА.

Як було згадано, у 2014 р. два тематичних аудиторських звіти було представлено й обговорено у профільних парламентських комітетах («Комітет з фінансової звітності, загального балансу і виконання державного бюджету», «Постійний комітет з фінансової звітності, загального балансу та виконання державного бюджету», «Постійний комітет з культури й освіти» і «Постійний комітет із соціальних справ»).

Кадрове забезпечення

Відомості про працівників парламенту, які займаються звітами ВОА і допомагають у роботі комітетам, не надаються.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Як зазначалося, голова ГСА подає щорічний звіт голові парламенту. Участь у профільних дебатах ще не унормована.

4) Звіти ВОА

У комунікаціях із парламентом ВОА зосереджується на загальних/системних проблемах і рекомендаціях

Створення і функціонування систем внутрішнього контролю не є темою звітів ВОА.

Усі аудиторські звіти містять чіткі висновки та аудиторські погляди.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Висновки і рекомендації, які не виконані об'єктами аудиту, повторюються в наступному звіті.

Контроль за проведеними аудитами внесений до річної програми аудиту на 2016 рік.

6) Аудит на запит парламенту

ГСА надає висновки щодо законопроектів, які регулюють важливі аспекти фінансового управління об'єктів державного управління та які подає міністр фінансів (стаття 1 закону № 4129/2013), а також щодо законопроектів, які стосуються пенсійного забезпечення, якщо останнє здійснюється за рахунок коштів державного бюджету відповідно до частини 2 статті 73 Конституції.

7) Робоча програма

З урахуванням правових засад роботи Суду, рішення щодо річної програми аудиту приймаються пленумом Суду незалежно від консультацій з парламентом чи його пропозицій.

8) Рівень і частота контактів

Крім згаданих вище, жодних регулярних контактів не встановлено.

9) Перспектива

Інституціоналізація може покращити стосунки між ГСА і парламентом, якщо повністю дотримується правовий статус першого.

УГОРЩИНА

Державна служба аудиту Угорщини

1) Правова основа

Державна аудиторська служба Угорщини (ДСАУ) є вищим органом фінансово-економічного аудиту Національної асамблеї і підзвітна Національній асамблеї. Своїми даними, рекомендаціями і порадами, які базуються на власному досвіді аудиту, ДСАУ допомагає Національній асамблеї, її комітетам і роботі об'єктів аудиту, тим самим сприяючи добрій керованості державного управління.

ДСАУ працює на основі плану аудиту, затвердженого його головою. Голова ДСАУ інформує Національну асамблею про план аудиту і зміни в ньому. У межах своєї статутної компетенції ДСАУ проводить аудити за рішеннями Національної асамблеї та може їх проводити на звернення уряду. Періодичність аудиту, що виконується ДСАУ, визначається законом або, за відсутності відповідних законодавчих положень, головою ДСАУ.

Відповідно до положень законодавства, ДСАУ проводить аудит із питань: фінансовий менеджмент політичних партій; використання внесків, наданих Національною асамблеєю для груп членів парламенту, що представляють кожну політичну партію; використання нормативних субсидій і субсидій на певні цілі, що виділяються з державної скарбниці церквам та установам і організаціям, що утримуються і керуються церквами; дані про використання бюджету на спеціальні операційні видатки служб національної безпеки.

2) Практика звітності ВОА

Голова ДСАУ організовує подання Національній асамблеї щорічного звіту ДСАУ і звіту про центральний бюджет та його виконання (підсумкові рахунки). Звіти надсилаються голові Національної асамблеї.

Національна асамблея обговорює законопроект про центральний бюджет разом із висновками ДСАУ і фіскальної ради. Уряд подає законопроект про підсумковий звіт до Національної асамблеї не пізніше восьми місяців після закінчення бюджетного року. Законопроект про підсумкові рахунки доправляється до ДСАУ за два місяці до його внесення до Національної асамблеї. Національна асамблея обговорює законопроект про підсумкові рахунки разом із висновком ДСАУ.

У річному звіті, підготовленому для Національної асамблеї, голова ДСАУ надає інформацію про аудиторську роботу та діяльність і фінансове управління установи за попередній рік, а також про заходи, вжиті на підставі висновків аудиту.

Порядок надсилання звітів парламенту

Річний звіт ДСАУ затверджується Національною асамблеєю. Голова ДСАУ робить вступну промову під час спільних загальних дебатів стосовно звіту про вжиті заходи і діяльність ДСАУ.

Звіти про центральний бюджет і його виконання (підсумкові рахунки) обговорюються того ж дня, що і відповідні законопроекти. Голова ДСАУ також робить вступну доповідь з цієї нагоди.

Кількість і види звітів

Усі звіти ДСАУ в електронному вигляді надсилаються депутатам і службовцям Національної асамблеї.

У 2015 році ДСАУ офіційно подала до Національної асамблеї три звіти. Інформаційні документи з підсумками перевірок також подано у вигляді листів на 1-2 сторінки.

План аудиту голова ДСАУ передав особисто, але це не є звітом.

Надані аналізи не є звітами, тому юридичного зобов'язання їх подавати не було. Їх надіслали лише в інформаційних цілях, а це означає, що вони не зареєстровані в Національній асамблеї і не вносяться до порядку денного для обговорення.

Якщо будь-який із комітетів вирішить обговорити одну із доповідей ДСАУ, то у ДСАУ просять надати відповідну інформацію. На пленарному засіданні такі звіти не обговорюються і не реєструються. Комітети мають право вирішувати, що саме внести до свого порядку денного.

3) Парламентські процедури звітів ВОА

Річний звіт ДСАУ обговорюється профільним парламентським комітетом, вноситься пропозиція щодо прийняття відповідного рішення. Ця пропозиція обговорюється в ході загальних дебатів, а голова ДСАУ присутній для відповідей на запитання. Після ухвалення звіту своє рішення приймає парламент. Комітет також може залучати зовнішніх експертів, але це не є загальною практикою. Дебати щодо звітів ДСАУ можуть проводитися як у комітетах, так і/або на пленарних засіданнях. Відповідно до регламенту Національної асамблеї, комітети мають право обговорювати будь-які звіти. Зазвичай їх інформують про листи-попередження ДСАУ та інші причетні питання. Діяльності депутатів сприяє інформація ДСАУ щодо обговорюваних тем, перевірених ДСАУ. Усі звіти ДСАУ в електронному вигляді поширюються серед депутатів Національної асамблеї. Депутати також мають право звертатися із запитаннями до голови ДСАУ безпосередньо, або через Національну асамблею. Відповідь на них надійде протягом 15 днів.

Кадрове забезпечення

Лише один комітет із 17 обговорює всі три звіти, які ДСАУ має подавати. Протоколи дебатів веде службовець Національної асамблеї.

Кілька співробітників ДСАУ беруть участь у співпраці з парламентом на різних рівнях. У професійній роботі комітетів беруть участь голова (за його відсутності – заступник) ДСАУ, а також інші її відповідальні працівники. Колеги з юридичного відділу контролюють питання порядку денного і готують письмову документацію стосовно законопроектів. Голова ДСАУ має право будь-коли приєднатися до дебатів. Організацію комунікації з Національною асамблеєю доручено одному з працівників. До підготовки профільних публікацій угорською та іноземними мовами залучаються працівники комунікаційного і міжнародного відділів.

4) Звіти ВОА

ДСАУ не зосереджується на загальних/системних проблемах і рекомендаціях у своїх повідомленнях до Національної асамблеї. Однак під час аудиту органів місцевого самоврядування головним виявилось питання системи внутрішнього контролю. Дослідження з цієї проблематики було опубліковано в січні 2015 року.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

ДСАУ направляє свій звіт про результати аудиту керівнику об'єкта аудиту. Керівник об'єкта аудиту розробляє план дій за висновками звіту. У разі ненадання керівником об'єкта аудиту плану дій у встановлені терміни, або ж подання неприйнятного плану дій, голова ДСАУ може ініціювати кримінальне провадження чи притягнення такого керівника об'єкта аудиту до дисциплінарної відповідальності. Голова також може запропонувати призупинення виплати субсидій чи інших надбавок об'єкту аудиту за певною статтею державного фінансування, а також про можливість отримання частини застави у розмірі 1% податку на доходи фізичної особи. ДСАУ може перевірити виконання заходів, що містяться в плані дій, при здійсненні контрольного аудиту. Якщо заходи виявилися неефективними, або вжиття таких заходів було неможливим чи така ситуація обґрунтовується характером або вагою даного питання, голова ДСАУ може ініціювати обговорення звіту і причетної інформації профільним комітетом Національної асамблеї та заслухати керівника об'єкта аудиту.

Уряд не зобов'язаний звітувати про виконання рекомендацій ДСАУ.

6) Аудит на запит парламенту

У межах своєї статутної компетенції ДСАУ може проводити аудит на вимогу уряду.

На практиці голова ДСАУ подає Національній асамблеї три звіти, підготовлених на основі юридичних зобов'язань і зареєстрованих Національною асамблеєю, а саме: річний звіт ДСАУ, висновок до проєкту бюджету і звіт про аудит виконання бюджету (підсумковий звіт). Це відбувається тричі на рік. Річний звіт ДСАУ подається навесні року, наступного за відповідним. Подання звітів щодо проєкту бюджету і підсумкових рахунків залежить від часу, коли уряд подає відповідні законопроєкти. Уряд має внести проєкт закону про виконання бюджету до Національної асамблеї не пізніше 31 серпня. Законопроєкти про бюджет і про виконання бюджету обговорюються разом із відповідним висновком/звітом ДСАУ.

7) Робоча програма

ДСАУ працює на основі плану аудиту (річного плану роботи), затвердженого його головою. Голова ДСАУ інформує Національну асамблею про план аудиту і будь-які зміни до нього. Попередні консультації не проводяться.

8) Рівень і частота контактів

Між офісом Національної асамблеї і секретаріатом голови та адміністративним департаментом ДСАУ відбуваються регулярні щоденні контакти. Одному із працівників за посадою доручено організувати всю взаємодію з Національною асамблеєю.

ДСАУ є вищою установою Національної асамблеї з фінансово-економічного аудиту. Тому велика увага приділяється використанню результатів нашої роботи. Національна асамблея відіграє провідну роль у використанні звітів ДСАУ. Наша головна мета полягає в тому, щоб висновки і рекомендації були максимально використані в законодавчих процесах. ДСАУ вважає вкрай важливим, аби законодавці могли бути в потрібний час і достатньо змістовно поінформовані про довгострокові соціально-економічні наслідки і бюджетно-грошовий контекст цих частин законодавства. Факти, причинно-наслідкові зв'язки та рекомендації, викладені у звітах, допомагають законотворцям приймати рішення на основі інформації, підтвердженої аудитом.

Для підтримання зв'язку між ДСАУ і Національною асамблеєю ДСАУ розбудувала співпрацю з офісом Національної асамблеї. Угода про таку співпрацю підлягає постійному оновленню відповідно до організаційних змін у двох установах. Завдяки такому співробітництву ДСАУ і надає, і отримує різноманітну та достовірну інформацію. Ми постійно отримуємо документи пленарних засідань, а також запрошення на засідання комітетів (подеколи разом із довідковими матеріалами).

Щоразу, коли публікується звіт ДСАУ, він автоматично надсилається голові Національної асамблеї, а також головам і заступникам голів комітетів з аудиту і бюджету. Співробітників Національної асамблеї і депутатів інформують електронною поштою про наявність звітів ДСАУ і дайджестів. Звіти ДСАУ також можна завантажити безпосередньо з веб-сайту Національної асамблеї. Робота Національної асамблеї щоденно відстежується, оцінюється і використовується в ДСАУ.

9) Передовий досвід

Головне прагнення ДСАУ як вищої фінансово-економічної аудиторської установи Національної асамблеї полягає в тому, щоб її аудиторські перевірки і висновки, сформульовані у звітах, якомога ширше використовувалися в законодавчих процедурах. Тому ДСАУ регулярно формулює рекомендації до законотворчої програми Національної асамблеї як на осінню, так і на весняну сесії.

У своїх рекомендаціях, підготовлених і надісланих до Національної асамблеї, щодо законотворчої програми на весну 2016 року ДСАУ звернула увагу на свої звіти, які вже були опубліковані у зв'язку з законопроектами, що мають бути подані, а також на свої перевірки, вже внесені до плану аудиту і підлягають проведенню у першому півріччі.

Для досягнення своїх стратегічних цілей ДСАУ доправила свої рекомендації спікеру, віце-спікерам і керівникам груп Національної асамблеї. У своєму листі керівникам 11 комітетів і восьми підкомітетів, що діють спільно із комітетами, ДСАУ окремо звернула увагу на такі теми, які можуть бути цікавими для даного комітету. У рамках співпраці між ДСАУ і Національною асамблеєю рекомендація також доступна на веб-сайті Національної асамблеї.

У межах своєї компетенції ДСАУ може готувати аналізи і дослідження. Відповідно до своїх обов'язків, голова ДСАУ готує аналізи і дослідження, щоб допомогти бюджетній раді у виконанні покладених на неї завдань.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

Більше уваги було приділено діяльності ДСАУ зі сприяння Національній асамблеї. Для ДСАУ надзвичайно важливо, щоб законодавці могли бути поінформовані про довгострокові соціально-економічні наслідки і бюджетно-фінансовий контекст певних законодавчих актів у потрібний час і в належних деталях. Відповідно зросла кількість інформаційних напрацювань, досліджень та аналізів.

ІРЛАНДІЯ

Канцелярія контролера і генерального ревізора

1) Правова основа

Контролер і генеральний аудитор (КГА) є конституційним чиновником, який обіймає посаду відповідно до статті 33 Конституції Ірландії 1937 року.

Законодавство, яке регулює діяльність контролера і генерального аудитора та секретаріату ВОА, переважно міститься в законі про контролера і генерального аудитора (з поправками) 1993 року.

Результати аудиторської діяльності доводяться до парламенту двома основними шляхами:

Через аудиторські довідки або звіти, які містять аудиторський висновок про достовірність фінансових звітів/рахунків.

Через звіти про фінансове управління окремими об'єктами та про інші питання, які можуть викликати занепокоєння парламенту.

Комітет з державних рахунків (КДР), який є постійним парламентським комітетом, теж відіграє особливу роль у процесі публічної звітності. КГА ВОА відвідує засідання КДР як постійний спостерігач. Результати незалежної експертизи КГА створюють міцну основу для запитів КДР. Ефективність комітету підвищується завдяки тому, що відповідним пунктом для нього слугують звіти КГА. У свою чергу, ретельний контроль з боку КГА значно підвищує впливовість та ефективність, оскільки звіти розглядає і виконує КДР.

КДР аналізує, а опісля звітує перед парламентом про перегляд рахунків, перевірених КГА, і звітів щодо них. Сюди входять рахунки асигнувань державних установ і закладів, рахунки наглядових рад органів охорони здоров'я і комітету професійної освіти (КПО), а також фінансові звіти некомерційних організацій, що фінансуються державою.

КДР також вивчає інші статутні звіти КГА, а саме:

Звіти КГА про експертизу оцінки ощадливості, дбайливості та ефективності (ціна – якість).

Інші звіти, зроблені КГА відповідно до закону про контролера і генерального аудитора (з поправками) 1993 року.

2) Практика звітності ВОА

ВОА надсилає звіти про фінансовий аудит та аудит ефективності постійному комітету з державних рахунків парламенту.

ВОА окремо звітує з приводу конкретних аудитів. Він також готує комплексні звіти з питань, що позначаються на кількох департаментах або галузях, наприклад освітній.

ВОА розміщує щорічний узагальнений звіт на власному веб-сайті, який містить статистику ефективності його аудиторської роботи.

Кожне державне відомство, яке перевіряється, зобов'язане подавати свої звіти для аудиту ВОА до 31 березня, а ВОА повинен завершити аудит до встановленого законом терміну – 30 вересня щорічно.

Кадрове забезпечення

Посадовець ВОА, відряджений до секретаріату парламенту, надає КДР довідкові матеріали перед розглядом рахунків уряду і державних органів, чи щодо будь-яких пов'язаних звітів про роботу.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	42	-	32	-	-	-	
Кількість обговорених парламентом							
Подано спікеру	ТАК	-	ТАК	-	-	-	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	ТАК	-	ТАК	-	-	-	
У копії іншим причетним комітетам	НІ	-	НІ	-	-	-	
Організовано брифінги для парламентського комітету	ТАК	-	ТАК	-	-	-	
Резюме подано до парламенту	ТАК	-	ТАК	-	-	-	

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

КДР є постійним парламентським комітетом. Його роль є провідною стосовно процесу підзвітності державних органів.

КГА ВОА відвідує засідання КДР як постійний спостерігач. Результати незалежної експертизи КГА забезпечують міцну основу для потреб КДР. Ефективність комітету підвищується завдяки тому, що він має звіти КГА як відправну точку, і, у свою чергу, ретельний контроль з боку КГА значно посилюється у сенсі впливовості та ефективності, оскільки звіти розглядаються і виконуються КДР.

КДР опрацьовує звіти і доповідає перед парламентом про аудит рахунків, перевірених КГА, і звітів щодо них. Це охоплює рахунки асигнувань державних установ і служб, рахунки правлінь органів

охорони здоров'я і КПО, а також фінансові заяви некомерційних організацій, що фінансуються державою.

Кадрове забезпечення

ВОА призначає посадову особу на термін повноважень комітету з державних рахунків. Такий службовець підтримує зв'язок між комітетом і ВОА. Напередодні засідань він надає членам комітету довідкові матеріали та інформацію з питань, що виникають.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

КГА ВОА відвідує засідання КДР як постійний спостерігач, де відповідає на різні запитання КДР та свідків у справах щодо звітів із даними про перевірку.

4) Звіти ВОА

У своїх повідомленнях до парламенту ВОА зосереджується на загальних/системних проблемах і рекомендаціях.

Створення і функціонування систем внутрішнього контролю є темою, яка висвітлюється у звітах ВОА.

Усі аудиторські звіти містять чіткі підсумки та аудиторські висновки.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

ВОА забезпечує внутрішню цифровізацію усіх своїх рекомендацій і термінів їхнього впровадження. Вони можуть бути предметом контрольних звітів.

Після кожного слухання КДР передає рекомендації до фінансового департаменту. КДР складає звіт про результати виконання рекомендацій.

6) Аудит на запит парламенту

КГА ВОА має широкі повноваження відповідно до Конституції і законодавства, зокрема згідно із законом про контролера і генерального аудитора (із поправками) 1993 року. КГА наділений широкими конституційними повноваженнями і правовим захистом і не підлягає контролю чи наказам будь-якого іншого органу, а сам має право звітувати перед парламентом з будь-якого питання, пов'язаного з аудитом. КГА має особливі повноваження проводити фінансовий аудит, аудит відповідності та ефективності; повноваження проводити аудит усіх урядових фондів; доступ до документації і приміщень органів аудиту; а також право та обов'язок звітувати перед парламентом, коли він вважає це за необхідне.

Поради парламенту можуть братися до уваги, але лише ВОА має право вирішувати, які аудити і звіти проводити відповідно до встановлених законом повноважень.

КГА ВОА має виняткові повноваження вирішувати, які питання ефективності розглядати в рамках його повноважень. КДР і парламент не можуть змусити чи вплинути на нього у плані проведення аудиту ефективності. Парламент/КДР не можуть пропонувати теми аудиту. Якщо трапляється таке, що КДР просить ВОА провести аудит з певної теми, наприклад, через появу суперечливих повідомлень у медіа, КГА розглядає запит відповідно до компетенції ВОА. Зважуватимуться і робоча програма, і важливість теми, але рішення проводити аудит, чи ні, належить лише ВОА.

7) Робоча програма

Річна робоча програма визначається виключно ВОА. КДР використовує результати річної робочої програми ВОА для формування порядку денного роботи комітету на наступний рік. Дивіться також попередню відповідь.

8) Рівень і частота контактів

Комітет ВОА і КДР офіційно збираються щотижня для аналізу звітів. Неофіційні питання можуть обговорюватися перед зустрічами.

9) Передовий досвід

Призначення ВОА особи зі зв'язків із КДР сприяє безперебійному веденню поточних справ, оскільки члени комітету повністю поінформовані і можуть ставити запитання до початку офіційних засідань комітету за участі запрошених осіб.

10) Перспективи

Суттєвих недоліків не помічено.

КОСОВО *

Офіс генерального аудитора

1) Правова основа

В статті 138 Конституції щодо звітів генерального аудитора (ГА) Косова сказано наступне:

1. Генеральний аудитор Косова звертається до Асамблеї:
 - а) для звітування про виконання державного бюджету;
 - б) для надання висновку щодо звіту уряду про видатки за попередній рік до його затвердження Асамблеєю;
 - с) для інформування Асамблеї про висновки аудитів, коли це вимагається.
2. ГА Косова подає Асамблеї щорічний звіт про діяльність Служби.

Закон про генерального аудитора і Національну аудиторську службу (НАС) Республіки Косова 05/ L-055, статті 20 і 23:

- 20.1. ГА затверджує трирічний стратегічний план аудиту, який оновлюється щорічно;
- 20.2. ГА щорічно затверджує план аудиту і до 31 жовтня подає його до Комітету з нагляду за публічними фінансами (КНПФ);
- 20.3. На письмовий запит Асамблеї або уряду ГА може проводити додаткові перевірки.
- 23.2. При звітуванні щодо регулярності проведення обов'язкових аудитів Національна аудиторська служба подає остаточні звіти кожному об'єкту аудиту й Асамблеї не пізніше ніж через 90 днів після подання остаточного фінансового звіту бюджетною організацією. Коли об'єктом аудиту є муніципалітет, остаточний звіт подається відповідними муніципальними зборами.
- 23.3. Для перевірки річного звіту уряду про виконання бюджету Косова Національна аудиторська служба подає Асамблеї річний звіт про аудит у строки, встановлені законом про управління державними фінансами і підзвітність.
- 23.7. ГА щорічно представляє річний звіт про аудит на пленарній сесії Асамблеї;
- 23.8. ГА може будь-коли звернутися до Асамблеї з будь-якого питання в межах мандату Національної аудиторської служби.

* Це позначення не зачіпає позицій щодо статусу і відповідає Резолюції 1244/99 Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй і Консультативному висновку Міжнародного Суду щодо проголошення незалежності Косова.

2) Практика звітності ВОА

НАС окремо надсилає до парламенту звіти з аудиту законності і звіти про аудит ефективності, річний аудиторський звіт державного бюджету і річний звіт про ефективність. На письмовий запит Асамблеї чи уряду ГА може провести аудит законності або ефективності будь-якої з установ чи організацій, як це регулюється законом.

Кожен аудиторський звіт адресується голові і членам КНДФ, тоді як річний аудиторський звіт і річний звіт ефективності адресуються генеральному секретареві Асамблеї і голові КНДФ та у копіях – Службі зв'язку з незалежними установами та агентствами у складі Асамблеї.

Деякі звіти мають кінцеві терміни.

- ГА на підставі закону про управління державними фінансами і підзвітність 03/L-048 готує і подає Асамблеї звіт про фінансові заяви бюджетних організацій і державних підприємств за попередній фінансовий рік. Якщо бюджетною організацією є муніципалітет, звіт також надається відповідним муніципальним зборам. Він містить висновки ГА щодо того, чи дають фінансові заяви правдиве і достовірне уявлення про фінансовий стан таких бюджетних організацій і державних підприємств. Звіт подається до 31 липня після закінчення фінансового року, якого стосується звіт.
- ГА надає Асамблеї щорічний аудиторський звіт про річні фінансові заяви (РФЗ) бюджету Косова не пізніше 31 серпня наступного року.
- Щорічно протягом трьох місяців після закінчення звітного року ГА надає Асамблеї річний звіт про свою аудиторську діяльність. Такий звіт містить у собі звіт незалежного аудиту рахунків НАС Косова.

ГА може будь-коли провести перевірку ефективності будь-якої установи чи організації. Підсумковий звіт подається Асамблеї.

ГА готує свій річний робочий план для подання у встановлені законодавством терміни. На початку періоду аудиту він представляється КНДФ.

Копії аудиторських звітів ГА надаються об'єкту аудиту, його також роблять загальнодоступним.

Порядок надсилання звітів парламенту

Дивіться попередні відповіді стосовно процедури надсилання звітів парламенту.

Аудиторська група готує для депутатів комітету брифінги аудиторських звітів для розгляду на відкритих слуханнях. У разі потреби, звіти і брифінги обговорюються з депутатами на підготовчій нараді, яка зазвичай проводиться за день до відкритих слухань.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	100		14		1		Всього 114
Кількість обговорених парламентом	50		4		3		Обидва річні аудиторські звіти за 2013 і 2014 роки були переглянуті у 2015 році через вибори і нове законодавство, яке діяло протягом 2014 року.
Подано спікеру	НІ	НІ	НІ		НІ		Звіти НАС адресуються парламенту
Подано на розгляд голови спеціального комітету	ТАК	ТАК	ТАК		ТАК		
У копії іншим причетним комітетам	НІ	НІ	НІ		ТАК		
Організовано брифінги для парламентського комітету	ТАК	ТАК	ТАК		ТАК		
Резюме подано до парламенту							

3) Парламентські процедури звітів ВОА

Правила внутрішнього розпорядку КНДФ регулюють процедури роботи зі звітами ГА, встановлені в парламенті.

КНДФ опрацьовує всі звіти НАС Косова. Його очолює представник опозиції. КНДФ також опрацьовує такі аудиторські звіти (підготовлені не ГА), як річний звіт про функціонування системи державного внутрішнього фінансового контролю (ДВФК) у державному секторі Косова.

КНДФ не призначає доповідача.

На публічні слухання КНДФ запрошують вищу відповідальну особу (міністр, виконавчі директори) бюджетної організації для надання додаткової інформації щодо звіту, який розглядається.

На підставі фінансових і процедурних керівних принципів Асамблеї КНДФ може використовувати незалежних зовнішніх експертів для розгляду окремих питань.

На комітетах і пленарних засіданнях КНДФ розглядає річний звіт про роботу НАС і надсилає звіт із рекомендаціями для пленарного засідання протягом трьох тижнів з дати надходження звіту. КНДФ розглядає аудиторські звіти НАС. Пріоритет визначається голосуванням. КНДФ шляхом голосування вирішує, які звіти мають бути надіслані для розгляду на пленарному засіданні, якщо відсутній відповідний регламент. КНДФ розглядає річний аудиторський звіт НАС і надсилає звіт із рекомендаціями Асамблеї не пізніше 1 жовтня кожного року³⁷.

Подєколи інші, ніж КНДФ, комітети можуть розглядати аудиторські звіти.

На відкритих слуханнях КНДФ вимагає від об'єкту аудиту надсилати звіти про вжиті ним за рекомендаціями ГА заходи. Терміни подання таких звітів зазвичай три місяці. Ці звіти не публікуються

Кадрове забезпечення

Допоміжний персонал КНДФ – це дві людини з юридичним та економічним досвідом роботи. Вони здійснюють письмові дослідження, аналіз чи брифінги при підготовці до дебатів щодо звітів ВОА, працюють над питаннями для КНДФ до їхнього заслуховування, готують проекти звітів та інші продукти КНДФ.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

НАС готує брифінги, які за потреби проводяться для депутатів на підготовчих нарадах.

Представники НАС завжди відвідують засідання парламенту, коли обговорюються аудиторські звіти. Рівень представників залежить від порядку денного засідання та аудиторського звіту, що розглядається. Подєколи запрошується ГА. У засіданні бере участь хтось із вищого керівництва чи директор конкретного відділу, причетного до аудиторського звіту, що стоїть на порядку денному.

Контактна особа з питань парламенту спостерігає за всіма слуханнями КНДФ, а за потреби – і за пленарними засіданнями і слуханнями в інших комітетах.

4) Звіти ВОА

У своїй комунікації з парламентом ВОА зосереджується на загальних/системних проблемах і рекомендаціях.

Створення і функціонування систем внутрішнього контролю є темою, яка висвітлюється у звітах ВОА.

³⁷ Окрім особливих випадків

Усі аудиторські звіти містять чіткі висновки та аудиторські думки.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

ВОА відстежує висновки і рекомендації, прийняті об'єктами аудиту.

Парламент приділяє увагу виконанню рекомендацій ВОА, наданих в аудиторських звітах.

Контроль над тим, наскільки були реалізовані наші минулорічні рекомендації, є невід'ємною частиною нашого аудиту. Кількість невиконаних рекомендацій викликає занепокоєння. Для виправлення цієї ситуації необхідні ефективні заходи. У зв'язку з цим КНДФ вимагає звітувати про те, як були реалізовані рекомендації ГА.

Тоді як окремі об'єкти аудиту готують плани дій і звіти щодо виконання рекомендацій, наданих ГА в окремих звітах, власне уряд не займається річним аудиторським звітом. Звіти ВОА не розглядаються як доробок на щорічних дебатах щодо проєктів бюджетів.

6) Аудит на запит парламенту

У статті 20.3. закону про ГА і НАС 05/L-055 сказано:

3.7 На письмовий запит Асамблеї чи уряду ГА може проводити додаткові перевірки.

У 2015 р. парламент попросив ГА провести аудит радіо і телебачення Косова. Однак питання проведення аудиту залишається на розсуд ГА.

7) Робоча програма

НАС готує свій річний робочий план аудитів і представляє його КНДФ. Хоча аудит законності є обов'язковим для об'єктів, які перебувають у державній власності більше ніж на 50%, чи отримують фінансування з бюджету Косова або ж приносять йому дивіденди, обговорення стосується саме аудиту ефективності, відтак можуть виникнути певні пропозиції. Однак рішення щодо остаточного плану приймає ГА.

8) Рівень і частота контактів

ГА або призначена ним особа з числа вищого керівництва присутня майже на всіх засіданнях КНДФ (принаймні двічі на місяць). За потреби, з його головою підтримується неформальний контакт.

За необхідності, контакти здійснюються на повсякденному робочому рівні.

Службовець із питань комунікацій є контактною особою з парламентом. Заступнику ГА доручено стосунки з парламентом у цілому.

9) Передовий досвід

За рекомендацією ОГА (тепер НАС) протягом 2015 року КНДФ провів кілька слухань для перегляду звіту з аудиту ефективності технічного обслуговування і ремонту службових транспортних засобів, а також п'яти звітів з аудиту професійності установ, які попали в коло перевірок цього аудиту ефективності, шляхом їхнього порівняння між собою. На слухання було запрошено вищу відповідальну особу цих установ, а КНДФ надав їм рекомендації відповідно до звітів.

10) Перспективи

У співпраці з КНДФ ми розглядаємо можливість посилення механізмів, покликаних збільшити відсоток виконання рекомендацій, наданих ГА.

Для підвищення дієвості комунікації між ВОА і парламентом НАС розглядає можливість призначення постійної контактної особи/аудитора в парламенті. Це обговорення все ще перебуває на початковій стадії, і всі за і проти оцінюються.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

Ми вважаємо, що стосунки між ВОА Косова і парламентом є сталими і постійно розвиваються. Парламент підтримує ГА у виконанні його завдань, а роль ВОА Косова високо цінується.

ЛАТВІЯ

Державна служба аудиту

1) Правова основа

Державна служба аудиту (ДСА Латвії) згідно із законом зобов'язана подавати звіт і висновок аудиторів щодо річного звіту Латвійської Республіки про виконання державного бюджету і бюджетів органів місцевого самоврядування.

Щороку ДСА Латвії зобов'язана подавати спікеру парламенту висновки із застереженнями щодо точності і достовірності річної фінансової звітності міністерств і центральних державних установ.

ДСА Латвії має подавати до парламенту і Кабінету міністрів звіти про фінансові перевірки об'єктів аудиту, де були виявлені порушення або зробити висновок виявилось неможливим. Парламент також має бути поінформований про всі перевірки ефективності і відповідності, проведені ДСА Латвії, з будь-якими іншими подібними даними.

2) Практика звітності ВОА

ДСА Латвії, згідно із законом, зобов'язана надати звіт і висновок аудиторів щодо річного звіту Латвійської Республіки про виконання державного бюджету і бюджетів органів місцевого самоврядування (до 15 вересня). ДСА Латвії подає до парламенту висновки із застереженнями щодо міністерств і центральних державних установ, а також звіти про аудит ефективності і відповідності. ДСА Латвії надсилає огляд виконання рекомендацій у сфері аудиту не більше ніж за три роки.

ДСА Латвії звітує окремо з приводу кожного аудиту. Звіт про річний звіт Латвійської Республіки адресується керівникам міністерства фінансів і парламенту, а інші звіти – причетним міністерствам і в копії комітету державних закупівель і аудиту (КДЗА) та, за потреби, іншим причетним комітетам.

Після отримання аудиторського висновку КДЗА встановлює дату отримання від об'єкту аудиту відповіді на висновки аудиту і виявлені порушення, а також план дій щодо їхнього усунення. Затим ДСА Латвії надає додаткові коментарі до отриманих відповідей. Потім КДЗА проводить зустрічі із представниками причетних установ.

ДСА Латвії має право отримувати проекти законодавчих актів парламенту і висловлювати свою думку з приводу ймовірності впливу запропонованих законів на податкові надходження і видатки державного та місцевих бюджетів, або на операції із державною власністю, фінансовими ресурсами ЄС чи іншого органу міжнародного походження, що врешті є частиною державного бюджету або бюджетів муніципалітетів.

Порядок надсилання звітів парламенту

Немає конкретних процедур надсилання звітів до парламенту. ДСА Латвії проводить у парламенті презентації для КДЗА.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності*	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	27		18	24	1	-	
Кількість обговорених парламентом**	27		18	24	1	-	
Подано спікеру	27	-	5	-	-	-	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	27	-	18	24	1	-	
У копії іншим причетним комітетам	1	-	4	Не застосовується	-	-	
Брифінги для парламентського комітету	47 (загалом)						
Резюме подано до парламенту	2***	-	18	24	1	-	

* Аудити відповідності є частиною аудитів відповідності / ефективності

** КДЗА парламенту

*** Підсумки фінансового аудиту складаються з двох зведених звітів: підсумкового звіту про річний звіт Латвійської Республіки і пакетного зведення звітів про фінансовий аудит щодо точності і достовірності річної фінансової звітності за 2014 рік 26 державних установ.

3) Парламентські процедури звітів ВОА

Наразі в парламенті немає конкретних фіксованих процедур для роботи зі звітами ДСА Латвії.

Існує профільний комітет з опрацювання звітів ДСА Латвії – Комітет з державних видатків та аудиту, який очолює узгоджена особа. Процедура відбору кандидата на посаду голови комітету здійснюється шляхом політичних домовленостей.

Комітет не призначає доповідача.

Проводяться слухання, на які запрошуються об'єкти аудиту та інші причетні особи для надання роз'яснень щодо викладених даних і ходу виконання рекомендацій аудиту.

Комітет може використовувати незалежних зовнішніх експертів для розгляду звітів, якщо вважатиме за необхідне. Зазвичай представники громадськості, зовнішні організації, які за формою є недержавними, запрошуються поділитися своїми думками стосовно відповідного аудиту. Комітет

може вимагати від відповідальних державних службовців надання додаткової інформації чи роз'яснень.

Дебати щодо звітів ДСА Латвії проводяться лише в комітеті з державних видатків та аудиту.

У результаті обговорення звіту ДСА Латвії парламент може визнати неправомірну поведінку або неефективність (якщо такі є) і викликати представників відповідального об'єкту аудиту для надання роз'яснень, а також вимагати вжиття певних заходів.

ДСА Латвії не впливає на процедуру звільнення від виконання додаткових зобов'язань, яка застосовується парламентом.

Кадрове забезпечення

Відповідно до внутрішніх регламентів, забезпечення діяльності парламентського комітету покладається на двох консультантів і старшого консультанта. Допоміжний персонал проводить поглиблені дослідження та аналіз і забезпечує інструктаж перед слуханнями. Функція підтримки також охоплює моніторинг виконання рекомендацій аудиту і подальший контроль. У разі перевищення термінів виконання рекомендацій допоміжний персонал від імені комітету спілкується письмово, або проводить виїзні зустрічі з представниками зацікавленого об'єкту аудиту.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

ДСА Латвії бере участь у процесі підготовки комітету чи парламенту до слухань. ДСА Латвії часто проводить зустрічі з членами комітету з державних видатків та аудиту перед слуханнями для започаткування обговорення останніх висновків аудиту або аудиторських звітів, які незабаром мають бути представлені. ДСА Латвії може бути присутнім під час зустрічей і слухань та підвищувати розуміння зібраних даних і виявлених проблем, які обговорюються за звітами ДСА Латвії.

4) Звіти ВОА

ДСА Латвії зосереджується як на загальних/системних проблемах, так і на виявлених поодиноких випадках. Якщо під час аудиту виявляють недоліки системи внутрішнього контролю, то про це повідомляється у звітах ДСА Латвії. Кожен звіт містить чіткі аудиторські підсумки і висновки.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

ДСА Латвії регулярно (кожен квартал) спілкується з об'єктом аудиту, щоб переконатися, що рекомендації аудиту насправді виконуються. Якщо необхідні заходи не вживаються, то відповідні питання виносяться на розгляд парламенту. Для виконання рекомендацій аудиту діє належна система і створені робочі процедури.

Парламент відстежує процес впровадження шляхом забезпечення контролю через письмові та інші форми комунікації з відповідальними об'єктами аудиту й іншими причетними відповідальними органами.

ДСА Латвії щопівроку видає звіт про виконання/невиконання рекомендацій аудиту, щоб відстежувати поточний стан справ. Рекомендації аудиту враховуються міністерством фінансів при складанні річного державного бюджету.

6) Аудит на запит парламенту

Таких законодавчих положень немає. ДСА Латвії є повністю незалежною установою, зокрема щодо власної діяльності з планування і виконання плану аудиту. Парламент не звертається до ДСА Латвії з приводу проведення конкретних перевірок.

7) Робоча програма

ДСА Латвії не консультується з парламентом щодо своєї річної робочої програми аудитів. Однак ДСА Латвії щороку дізнається у парламенту щодо сфер аудиту, які становлять для нього інтерес. Пропозиції парламенту враховуються при складанні річного плану аудиту.

8) Рівень і частота контактів

ДСА Латвії узгоджує графік звітності з комітетами парламенту. Зустрічі між ДСА Латвії і парламентом відбуваються на регулярній основі. Додаткові заходи можуть проводитися у зв'язку з виявленням надзвичайних обставин чи іншою необхідністю для консультацій з парламентом. Наразі в ДСА Латвії немає спеціального персоналу, якому доручено підтримувати такі стосунки.

9) Передовий досвід

Нещодавно ДСА Латвії спілкувалася з членами парламенту щодо бюджетної системи для з'ясування проблем, з якими стикається парламент в роботі над бюджетними питаннями.

10) Перспективи

Часто принципово значущі висновки аудиту не обговорюються на пленарних засіданнях парламенту, та і зворотний зв'язок загалом відсутній.

Ще одна проблема – відсутність комунікації з депутатами деяких політичних партій, які входять до комітету з державних видатків та аудиту. Без належної звітності перед відповідними фракціями депутати, які не входять до комітету з державних видатків та аудиту, можуть не володіти повнотою картини і масштабів поточної ситуації і фактів, виявлених ДСА Латвії.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

За останні п'ять років загальна практика комунікації з комітетами парламенту набула відчутного розвитку. ДСА Латвії може звертатися до відповідальних комітетів парламенту, якщо під час аудитів, які входять до сфери компетенції комітету, виявлено значні порушення.

ЛИТВА

Національна служба аудиту

1) Правова основа

Конституція Литовської Республіки

Контроль за законністю володіння і користування державним майном та виконання державного бюджету здійснює Національна служба аудиту.

Генеральний аудитор подає висновок до Сейму (литовський парламент) про звіт щодо виконання річного бюджету (стаття 134).

Закон про Національну службу аудиту

Фінансовий аудит Національної служби аудиту здійснює ревізійний орган, який призначається постановою Сейму (стаття 8).

Національна служба аудиту щорічно подає до Сейму:

- a) висновок та аудиторський звіт щодо комплексу консолідованої звітності держави;
- b) висновок та аудиторський висновок щодо комплексу консолідованої звітності Фонду обов'язкового медичного страхування;
- c) висновок та аудиторський висновок щодо комплексу зведеної звітності Фонду державного соціального страхування;
- d) висновок і ревізійний звіт про комплекти звітів державних грошових фондів, кошторис яких затверджує Сейм;
- e) висновок та аудиторський звіт щодо національного комплексу фінансових заяв, який містить звіт про державний борг;
- f) річний звіт Національної служби аудиту (стаття 9).

Для ефективного виконання своїх функцій Національна служба аудиту встановлює коло об'єктів державного аудиту. Національна служба аудиту щорічно встановлює обсяг державного аудиту в програмах державного аудиту. Ці програми затверджуються генеральним ревізором після оцінки рекомендацій аудиторським комітетом Сейму.

Сейм своєю постановою може доручити Національній службі аудиту провести аудит органу державної влади в межах її компетенції (стаття 14.)

2) Практика звітності ВОА

Статут Сейму Литовської Республіки (статут Сейму)

1. Уряд готує і до 10 жовтня затверджує і подає до Сейму такі пакети заяв:

- a) пакет зведених заяв держави, що містить звіт про виконання державного бюджету і зведення фінансових заяв;
 - b) пакет зведених заяв Фонду державного соціального страхування, що містить звіт про виконання бюджету Фонду державного соціального страхування і його зведену фінансові заяви;
 - c) пакет зведених заяв Фонду обов'язкового медичного страхування, що складається зі звіту про виконання бюджету Фонду обов'язкового медичного страхування і його зведених фінансових заяв;
 - d) річні пакети заяв інших грошових фондів держави, кошториси яких затверджує Сейм, якщо до таких пакетів входять повідомлення про звіти стосовно виконання бюджету і фінансові заяви;
 - e) національний пакет фінансових заяв.
2. Генеральний аудитор повинен до 10 жовтня подати до Сейму висновок та аудиторський звіт щодо пакетів заяв, зазначених у пункті 1 цієї статті.
 3. Після отримання висновку генерального аудитора, зазначеного у частині другій цієї статті, і представлення урядом проєктів постанов Сейму щодо затвердження пакетів заяв, зазначених у частині першій цієї статті, уряд звітує про пакети заяв, зазначені у частині першій цієї статті. Додаткові звіти генерального аудитора заслуховуються на наступному засіданні Сейму.
 4. Після заслуховування на засіданнях Сейму звітів, зазначених у частині 3 цієї статті, комітети розглядають пакети звітів, зазначених у частині першій цієї статті, і готують висновки (стаття 225).

Керівники державних установ, які призначаються Сеймом чи призначення яких підлягає затвердженню Сеймом, подають (як правило, до 1 березня) річний звіт про діяльність установи. Після отримання такого звіту голова Сейму інформує про це парламент, який ухвалює рішення про те, щоб уповноважений комітет розглянув поданий звіт. Після розгляду звіту комітет готує висновок і проєкт постанови, які підлягають обговоренню на засіданні Сейму разом зі звітом керівника державної установи. Сейм затверджує постанову про звіт керівника установи і її діяльність (стаття 206).

Закон про державну аудиторську службу

У разі, якщо посадові особи Національної аудиторської служби надають висновок із застереженнями чи негативний висновок, або відмовляються від оцінювання ситуації із фінансовими рахунками, генеральний аудитор не пізніше п'яти робочих днів з опрацювання документів аудиту державного органу подає аудиторському комітету Сейму звіти про аудит ефективності і звіти про фінансовий (регулярний) аудит разом із висновками (стаття 10).

ВОА також подає:

- Звіт про виконання рекомендацій публічного аудиту.
- Інші звіти, за потреби, і тематичні матеріали, які готуються на основі окремих аудитів і становлять інтерес для Сейму.

Зазвичай аудиторські звіти адресуються голові профільного комітету (комітет аудиту).

Порядок надсилання звітів парламенту

У разі, якщо посадові особи Національної аудиторської служби надають висновок із застереженнями чи негативний висновок, або відмовляються від оцінювання ситуації із фінансовими рахунками, генеральний аудитор не пізніше п'яти робочих днів з опрацювання документів аудиту державного органу подає аудиторському комітету Сейму звіти про аудит ефективності і звіти про фінансовий (регулярний) аудит разом із висновками (стаття 10 закону про державну аудиторську службу).

Усі аудиторські звіти, за винятком обов'язкових висновків і річного звіту про діяльність ВОА, які вручаються безпосередньо голові Сейму, подаються до аудиторського комітету. Зазвичай цей комітет готує слухання щодо звітів, під час яких викладаються основні висновки аудиту. В окремих випадках може бути організовано спеціальний розгляд результатів аудиту, коли об'єкт аудиту запрошується до аудиторського комітету для обговорення з ВОА актуальної ситуації і подальших заходів. Аудиторський комітет за результатами аудиту може ухвалити рішення, яке зобов'язує об'єкт аудиту вчинити обов'язкові дії з виконання рекомендацій.

Роздільний розгляд аудиторських звітів організується в окремих комітетах, до яких звіти подає аудиторський комітет. Обов'язкові висновки, подані ВОА, розглядаються також на пленарному засіданні.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	32	-	21	3	1	-	ВОА також надав 8 обов'язкових висновків
Кількість обговорених парламентом	13	-	27*	1	1	-	8
Подано спікеру	-	-	-	-	1	-	8
Подано на розгляд голови спеціального комітету	23	-	20	3	-	-	-
У копії іншим причетним комітетам	13	-	22	-	-	-	-
Брифінги** для парламентського комітету	13	-	27	1	-	-	-
Резюме*** подані до парламенту	-	-	-	-	-	-	-

* 14 аудитів проведено у 2015 році, 13 аудитів попередніх років.

** Під час обговорення звітів у парламенті доповідають щодо них представники Національної служби аудиту.

*** ВОА подає повні звіти до Сейму і його комітетів. Усі наші звіти містять резюме.

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

До компетенції аудиторського комітету входить розгляд звітів про публічний аудит і висновків, поданих Національною службою аудиту до Сейму та/або його комітетів (стаття 591 статуту Сейму).

Для роботи зі звітами ВОА існує профільний комітет. Його очолює член урядової партії/партій. У попередньому Сеймі (2008-2012 рр.) його очолював представник опозиції. Це є предметом політичних домовленостей.

Презентації щодо звітів публічного аудиту зазвичай робить представник ВОА.

Існують слухання, на які запрошуються об'єкт аудиту або інші причетні особи для надання роз'яснень і додаткової інформації.

Дебати щодо звітів ВОА проводяться в комітеті(-ах).

Інші комітети, крім будь-якого спеціального комітету, також розглядають звіти ВОА (якщо інший комітет прийме таке рішення на вимогу профільного комітету).

Рішення комітету може бути ухвалене як результат обговорення звіту ВОА. Рішення комітету зобов'язує уряд, міністерство чи державну установу виконувати рекомендації звіту ВОА та інформувати комітет з цього питання. Рішення комітету розміщується на його веб-сайті, а також може бути опубліковане в парламентському прес-релізі.

Кадрове забезпечення

Немає спеціального парламентського персоналу, який би сприяв комітету(-ам), що займається звітами ВОА. Звітами ВОА може займатися будь-який співробітник комітету. Цей співробітник зазвичай готує стисле резюме звіту ВОА й опрацьовує деякі запитання, які може порушити комітет. Як уже зазначалося, комітет може видати своє рішення або (і) прес-реліз парламенту.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

ВОА зобов'язується представляти аудиторські звіти перед парламентським комітетом, якщо останній вирішить їх розглянути. Зазвичай генеральний аудитор відвідує парламентські засідання аудиторського комітету, коли обговорюються звіти ВОА. Презентацію аудиторських звітів здійснює директор департаменту ВОА, відповідальний за обговорюване питання, а керівник аудиторської групи з цього питання бере участь у зустрічі.

4) Звіти ВОА

ВОА у комунікації із Сеймом зосереджується на загальних/системних проблемах і рекомендаціях.

Це особливо актуально при розгляді звітів про аудит ефективності, які спрямовані на подолання системних і стратегічних проблем національного рівня та надають інформацію Сейму. Двічі на рік ВОА готує і подає до аудиторського комітету звіт про виконання своїх рекомендацій. У звіті висвітлюються найважливіші рекомендації, які мають найбільший вплив на перевірені сфери державного управління, але тривалий час залишаються невиконаними.

На основі цих звітів аудиторський комітет приймає адресовані уряду рішення, заохочує його докладати зусилля для забезпечення виконання рекомендацій ВОА. Аудиторський комітет подає звіт про виконання рекомендацій на розгляд спеціальних комітетів.

Створення і функціонування систем внутрішнього контролю може бути темою звітів ВОА. Оцінка внутрішнього контролю є особливо важливою та актуальною у фінансових (регулярних) аудитах. Під час аудиту ефективності внутрішній контроль оцінюється настільки, наскільки це необхідно для досягнення мети аудиту. Згідно з програмою аудиту на 2016 р., ВОА планує провести аудит, який стосуватиметься впровадження системи внутрішнього контролю в усьому державному секторі задля виявлення системних проблем і надання допомоги у їхньому вирішенні.

Усі аудиторські звіти містять чіткі висновки і рекомендації. Висновок фінансового (регулярного) аудиту містить чітку аудиторську позицію.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

З 2008 року ВОА контролює виконання рекомендацій кожного аудиторського звіту. ВОА відстежує висновки і рекомендації, прийняті об'єктами аудиту, за допомогою власної інформаційної системи. Система відстежує стан виконання до завершення впровадження. Нещодавно систему оснастили новим інструментом, який дає можливість будь-кому ззовні перевірити стан виконання кожної рекомендації.

Аудиторський комітет звертає увагу на виконання рекомендацій аудиторських звітів ВОА і просить ВОА звітувати про це двічі на рік. ВОА повідомляє, насамперед, про випадки невиконання рекомендацій, у тому числі щодо створення і функціонування систем внутрішнього контролю. У деяких випадках це стимулює контрольну роботу парламенту. Міністерства і державні установи зобов'язані звітувати про виконання рекомендацій ВОА. Висновок та аудиторський звіт ВОА щодо пакету консолідованих заяв держави (охоплює звіт про виконання державного бюджету і консолідовані фінансові заяви держави) і національного пакету фінансових заяв використовуються як дані для щорічних дебатів щодо проектів бюджетів.

6) Аудит на запит парламенту

Сейм своєю постановою може доручити Національній службі аудиту проведення аудиту в межах її компетенції (стаття 14 закону про Національну службу аудиту).

На практиці таке відбувається у виняткових випадках, зазвичай раз на рік або і рідше.

7) Робоча програма

Національна служба аудиту щорічно встановлює обсяг державного аудиту в програмах державного аудиту. Ці програми затверджуються генеральним аудитором після оцінки рекомендацій аудиторського комітету Сейму (стаття 14 закону про Національну службу аудиту).

На практиці аудиторський комітет Сейму збирає пропозиції від усіх комітетів і надсилає їх до ВОА. Отримана інформація враховується при проведенні стратегічного аналізу і рейтингу ризиків у державному секторі, за якими спостерігають аудитори при напрацюванні річної програми аудиту.

8) Рівень і частота контактів

Відбуваються регулярні (майже щотижневі) контакти (зокрема неформальні) між головою ВОА і головою профільного комітету парламенту.

Департамент правового і кадрового забезпечення ВОА (директор департаменту і консультант юридичного відділу) відповідають за повсякденні зв'язки з парламентом.

9) Передовий досвід

Між ВОА й аудиторським комітетом Сейму проводяться двосторонні консультації, включно з періодичними консультаціями з його персоналом.

ВОА надає актуальну інформацію щодо аудиту на запити депутатів та офісу аудиторського комітету.

ВОА висловлює свої думки щодо проектів нормативно-правових актів стосовно діяльності ВОА, таких як виконання державного бюджету, управління державним майном, державні закупівлі.

ВОА проводить спільні заходи, як-от презентацію річної програми аудиту для аудиторського комітету і голів інших комітетів та керівників депутатських фракцій. Він також організовує конференції з тематичних питань (таких як фіскальна дисципліна).

10) Перспективи

Подколи членів Сейму не цікавлять аудиторські звіти ВОА. Це питання обговорюється під час двосторонніх консультацій з метою пошуку способів зробити презентації цікавішими. Це все ще є довгостроковою метою.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

ВОА вважає Сейм і його аудиторський комітет своїми стратегічними партнерами у справі підвищення впливовості рекомендацій аудиту. Тому ми приділяємо особливу увагу підтримці професійних стосунків, як офіційних, так і неформальних. Кожного разу, коли обирається новий парламент і формується новий склад аудиторського комітету, ВОА організовує зустрічі з його членами, під час яких пояснює важливість мандату ВОА, особливості проведення аудиту органів державної влади і позитивний вплив його результатів для змін у державному секторі.

Представники ВОА беруть участь у слуханнях аудиторського комітету навіть у випадках, коли конкретні аудиторські звіти не розглядаються. Призначені контактні особи постійно працюють з офісом аудиторського комітету. Експерти ВОА намагаються брати участь у всіх засіданнях парламентських комітетів і підкомітетів, на яких розглядаються конкретні питання, пов'язані з результатами аудиту чи системними проблемами державного сектору.

Департамент права і персоналу ВОА постійно контролює інформацію про розгляд проєктів нормативно-правових актів і надає аудиторам належну інформацію. Якщо проєкт нормативно-правового акту, що розглядається, стосується виконання рекомендацій аудиту, то в окремих випадках узагальнена інформація про результати аудиту надається повторно (наприклад, у разі підготовки закону про державні закупівлі), що, на нашу думку, може бути актуальним при розгляді законопроєкту або внесенні змін до нього. Організуються спільні з аудиторським комітетом Сейму та іншими парламентськими комітетами конференції на взаємно важливі теми, щоб на національному рівні привернути увагу парламенту й інших установ до системних проблем.

ЛЮКСЕМБУРГ

Рахункова палата

1) Правова основа

Законодавча база щодо зобов'язань ВОА перед парламентом визначена законом зі змінами від 8 червня 1999 року про організацію Рахункової палати.

Конституція і закон про бюджет не містять жодних посилань на обов'язки ВОА перед парламентом.

Згідно зі статтею 4 вказаного закону ВОА зобов'язаний інформувати парламент у разі виявлення шахрайських дій об'єктів аудиту.

У статті 5 закону зазначено, що Палата має надсилати свої тематичні аудиторські звіти (разом із заявою органу, що перевіряється) до парламенту.

У статті 6 зазначено, що парламент може попросити ВОА дати висновок щодо проєкту державного бюджету. Парламент може попросити ВОА дати висновок щодо запланованого до ухвалення законодавства, яке матиме значний вплив на державний бюджет.

2) Практика звітності ВОА

ВОА Великого Герцогства Люксембурзького регулярно представляє парламенту тематичні звіти, які є поєднанням фінансового аудиту та аудиту ефективності з певної тематики.

Крім того, він надсилає до парламенту щорічні звіти, в яких згруповані періодичні фінансові аудити державних установ.

Нарешті, він представляє парламенту свій річний висновок щодо проєкту державного бюджету, а також річний висновок щодо рахунків уряду.

Він також подає до парламенту свій щорічний звіт про діяльність.

Як зазначено, тематичні звіти стосуються окремих аудитів, тоді як у річних групують кілька послідовних фінансових аудитів, що проводяться на регулярних засадах.

Звіти адресуються голові парламенту.

Кінцевого терміну подання звітів до парламенту немає.

Порядок надсилання звітів парламенту

Відповідно до регламенту, як ВОА, так і парламенту, усі звіти мають подаватися голові парламенту.

Звіти доповідаються усно перед профільним парламентським комітетом (відповідальний консультант/член Палати). Після презентації звіт надсилається всім депутатам і оприлюднюється через вебсайт ВОА. Після презентації випускається прес-реліз.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	1 (річний звіт, який містить фінансові перевірки 13 різних державних органів).	1 (так само, як і для фінансового аудиту)	1	2	1	0	
Кількість обговорених парламентом	6						Охоплює звіти, подані за роки до 2015 року.
Подано спікеру							Усі звіти подаються голові парламенту.
Подано на розгляд голови спеціального комітету							Див. вище.
У копії іншим причетним комітетам							
Організовано брифінги для парламентського комітету							
Резюме подано до парламенту							

3) Парламентські процедури звітів ВОА

Процедури закріплені в регламенті парламенту, в якому зазначено, що повідомлення звітів ВОА необхідно адресувати голові парламенту.

Офіційного комітету для роботи зі звітами ВОА не існує. Проте на практиці вони розглядаються комітетом з контролю за виконанням бюджету. Його очолює член опозиційної партії, що ґрунтується на традиції.

Комітет призначає доповідачів для звітів ВОА.

На слухання для надання роз'яснень можуть бути запрошені об'єкт аудиту, відповідальний міністр, або інші причетні особи, а також члени ВОА.

Відсутні фіксовані процедури щодо незалежних зовнішніх експертів. Відтак зовнішні експерти, як правило, не використовуються, за винятком випадків, коли комітет вирішує продовжити вивчення питання. В такому випадку вони можуть затребувати зовнішніх експертів для незалежного аудиту.

Дебати щодо звітів ВОА проводяться у комітеті.

Інші комітети, як правило, не розглядають звіти ВОА.

Кадрове забезпечення

Є один член адміністративного персоналу, відповідальний за звіти ВОА. Головним його завданням є складання звітів про засідання комітетів. Проте його можуть попросити провести мозкову атаку при підготовці до дебатів.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

ВОА не бере участі в підготовці комітету до слухань.

Відповідальний член Палати відвідує засідання парламенту для представлення звіту і може бути присутнім під час його обговорення. Він може відповідати на запитання і надати додаткові роз'яснення щодо звітів.

4) Звіти ВОА

ВОА, серед інших питань, у поданих до парламенту звітах акцентує увагу на системних ризиках. Система внутрішнього контролю завжди висвітлюється у звітах ВОА і зазвичай є одним із головних центрів взаємодії. Усі аудиторські звіти містять чіткі висновки і рекомендації.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

ВОА неофіційно відстежує висновки і рекомендації, прийняті об'єктами аудиту. Він може проводити контрольні аудити.

Парламент обговорює виконання рекомендацій ВОА і контролює їх на своїх слуханнях.

6) Аудит на запит парламенту

Відповідно до згаданого вище закону, парламент може просити ВОА провести аудит. На практиці парламент просить про проведення таких аудитів приблизно кожні два роки.

7) Робоча програма

ВОА не консультується з парламентом щодо своєї робочої програми, щоб захистити незалежність ВОА.

8) Рівень і частота контактів

Підтримуються регулярні контакти між парламентом і ВОА. Парламент інформує ВОА про свою діяльність електронною поштою, як правило, щотижня.

На практиці за стосунки з парламентом відповідає одна особа.

МАЛЬТА

Національна служба аудиту

1) Правова основа

Конституція Мальти передбачає, що рахунки всіх департаментів і служб уряду Мальти й інших державних органів або органів, які використовують державні кошти, генеральний аудитор (ГА) має щорічно перевіряти і звітувати про це перед Палатою представників. Закон про генерального аудитора і Національну службу аудиту (стаття 396 законів Мальти) визначає, що щорічний аудиторський звіт про державні рахунки (охоплює аудит відповідності і фінансовий аудит, включно з аудитом звітів про фінансові заяви уряду) подається голові Палати представників не пізніше ніж через 12 місяців після закінчення фінансового року, про який повідомляється, а після його отримання голова подає кожен звіт до Палати представників для слухань на наступному її засіданні.

Місцеве законодавство про аудит також визначає, що ГА через спікера може презентувати тематичні звіти перед Палатою представників з будь-якого питання, що є нагальним чи невідкладним, або стосується аудиту співвідношення ціни та якості. Спікер подає кожен звіт до Палати на наступному засіданні після його отримання.

Закон про державний аудит також дозволяє ГА надсилати запити особисто або через Національну службу аудиту (НСА) Мальти і звітувати про будь-які питання, що стосуються державних фінансів, майна чи фондів сфери відповідальності державних міністерств, відомств та організацій. ГА може також вивчати діяльність компаній та інших організацій, в яких уряд Мальти володіє не менше ніж 51% акцій, а також з будь-яких інших питань, які можуть бути передбачені згідно із законом. Ці тематичні звіти, які подаються голові Палати представників на її наступному засіданні, готуються або за ініціативою АГ, або на вимогу міністра, відповідального за фінанси. Принаймні три члени Комітету державних рахунків (КДР) також можуть вимагати подати тематичний звіт. КДР є постійним парламентським комітетом, якому доручено розглядати звіти НСА та отримувати аудиторські свідчення. Запити парламенту ГА не зобов'язаний брати до виконання (хоча від нього цього чекають).

Закон також передбачає, що кожен поданий аудиторський звіт має привертати увагу до всього, що ГА вважає важливим, і бути такого характеру, щоб бути доведеним до відома Палати представників. Ці риси звіту мають висвітлювати такі моменти: відсутність належного обліку; недосконалі правила і процедури захисту державного майна; неефективний контроль за оцінюванням, збиранням і розподілом доходів; несанкціоновані видатки; випадки надмірного, недбалого та неефективного витрачання державних коштів; насамкінець, відсутність задовільних процедур для заміру і звітування про ефективність видаткових програм.

Закон про державний аудит також вимагає від ГА щорічно звітувати перед Палатою представників про роботу і діяльність НСА Мальти, а також про те, чи отримав він всю необхідну для його роботи інформацію і пояснення. Річний звіт про роботу і проведені НСА Мальти заходи подається спікеру Палати представників не пізніше, ніж через 12 місяців після закінчення фінансового року, про який повідомляється. Після отримання звіту спікер подає його до Палати для заслуховування на наступній сесії.

Законодавча база не вимагає від НСА Мальти повідомляти свій план роботи парламенту чи іншим зацікавленим сторонам.

2) Практика звітності ВОА

НСА Мальти надсилає до парламенту свої фінансові звіти і звіти з аудиту відповідності, звіти про аудит ефективності, звіти про тематичні аудити і розслідування, звіти з аудиту ІТ, а також звіт про свою роботу і вжиті заходи за кожен рік. Для фінансового аудиту й аудиту відповідності результати кількох аудитів об'єднуються в звіт, який називають річним звітом ГА. Стосовно аудитів ефективності, тематичних аудитів і розслідувань, а також ІТ-аудитів НСА Мальти звітує окремо по кожному. Звіт про роботу і вжиті НСА Мальти заходи готується щорічно та охоплює весь попередній рік.

Усі звіти адресуються голові Палати представників, який передає їх Палаті для заслуховування на наступному засіданні. Аудиторські звіти також можуть розглядатися КДР.

Як зазначалося раніше, чинне законодавство передбачає, що звіт ГА, а також звіт про роботу і вжиті НСА Мальти заходи мають готуватися щорічно і подаватися спікеру Палати представників не пізніше ніж через 12 місяців після закінчення фінансового року, про який звітується.

Звіти з аудиту ефективності, звіти про тематичні аудити і розслідування, а також звіти з ІТ-аудиту надаються спікеру Палати представників за їхньої готовності.

Порядок надсилання звітів парламенту

Кожен підготовлений ГА звіт представляється спікеру Палати представників. Для кращого розуміння аудиторський звіт містить резюме, в якому викладено основні цілі і результати конкретного аудиторського звіту. Кожен аудиторський звіт супроводжується прес-релізом зі стислим викладом охоплених ним основних питань і висновків.

Аудиторські звіти НСА Мальти також можуть бути переглянуті КДР. Останній докладно вивчає аудиторські звіти, підготовлені ГА, і проводить відповідні слухання. Вищі посадові особи об'єктів аудиту запрошуються до участі у цих засіданнях, щоб надати будь-яку інформацію чи пояснення, які можуть знадобитися Комітету. Таким чином, КДР приділяє належну увагу висновкам і рекомендаціям НСА Мальти.

ГА активно залучається до засідань Комітету для надання відповідей на запитання, які можуть бути поставлені членами Комітету. Інші його співробітники, які брали участь в аудиті, допомагають йому за потреби.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	1*	1*	3	4	1	5	Звіти на запит парламенту є звітами про тематичні аудити і розслідування. Інші звіти – це два тематичних аудити і звіти про розслідування, а також два звіти щодо ІТ-аудиту.* Є один річний аудиторський звіт, який містить як фінансовий аудит, так і аудит відповідності.
Кількість обговорених парламентом	1	1	Ні	Ні	Ні	Ні	Аудиторські звіти, які обговорював КДР протягом 2015 року, стосувалися звітів попередніх років. Комітет також розглянув укладений урядом договір. Звіт щодо фінансового аудиту й аудиту відповідності, поданий у 2015 році, розглядається

							КДР у 2016 році.
Подано спікеру	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	
У копії іншим причетним комітетам	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні	
Організовано брифінги для парламентського комітету	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні	
Резюме подано до парламенту	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	Звіти, включно із резюме, узагальнюють і передають всім депутатам парламенту.

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Регламент 120Е Палати представників стосується повноважень і складу КДР. До його повноважень належить, зокрема, розслідування справ, пов'язаних із державними рахунками, переданими йому Палатою представників, міністром або ГА, а також справ із державними видатками. КДР також перевіряє звіти і пов'язані документи, складені ГА. КДР складається із семи членів – чотирьох від уряду і трьох від опозиції. Голова Комітету є високопоставленим членом опозиції і призначається лідером опозиції після консультацій з керівником Палати представників.

Звіти НСА Мальти обговорюються не на пленарних засіданнях парламенту, а під час засідань КДР. КДР може уважно вивчати звіти НСА Мальти, подані до Палати представників під час її засідань. Він має право витребувати свідчення у вищих посадових осіб міністерств і відомств або інших державних установ, таких як постійні секретарі і керівники департаментів. ГА відвідує засідання КДР і бере активну участь у процедурах розгляду.

Інші парламентські комітети не вдаються до переглядів звітів НСА Мальти, хоча їм це не забороняється.

Як зазначалося, Комітет, принаймні через трьох своїх членів, може просити ГА згідно з мандатом НСА Мальти провести розслідування чи дізнання стосовно пов'язаних справ.

КДР не призначає доповідачів і не залучає експертів. Проте представники ЗМІ можуть бути присутніми на сесіях КДР. Стенограми і протоколи засідань КДР готуються і завантажуються на веб-сайт КДР, а сесії транслюються на тому самому сайті.

Зазвичай, оприлюднені дебати вважаються офіційними звітами Комітету. Однак останнім часом один аналітик-розслідувач допомагав працівнику КДР у складанні звітів.

Парламент не має фіксованої процедури звільнення від подальших зобов'язань, але КДР може попросити НСА Мальти здійснити контрольні заходи стосовно звітів НСА Мальти, які раніше обговорювалися Комітетом.

Кадрове забезпечення

Єдиним співробітником КДР є його службовець, роль якого полягає в координації засідань, розробці порядку денного, веденні протоколів, редагуванні і публікації стенограми дебатів, виконанні запитів його членів під час засідання та оновленні сторінки КДР на сайті парламенту. Витяг про діяльність Комітету входить до річного звіту парламенту.

Нещодавно Комітет постановив, що коли КДР не обговорює звіт НСА Мальти, де рекомендації вже були зроблені, Комітет видає звіт зі своїми власними рекомендаціями.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Співробітники НАО, особливо ті, хто працював над конкретним аудитом, що перевірявся, готові надати довідкову інформацію, яку КДР вважає необхідною, якщо і коли це буде потрібно.

ГА, його заступник та інші старші службовці НАО, а також аудиторські групи, які беруть участь у проведенні відповідних аудитів, відвідують парламентські засідання, коли обговорюються звіти з аудиту ВОА. Вони беруть активну участь, відповідаючи на запити членів КДР щодо аудиторського звіту, який розглядається Комітетом.

4) Звіти ВОА

НСА Мальти у своїх повідомленнях до парламенту зосереджується переважно на загальних і системних проблемах і рекомендаціях, однак повідомляє парламенту про суттєві помилки, які не мають системного характеру.

Створення і функціонування систем внутрішнього контролю є темою, яка висвітлюється у звітах ВОА.

Усі аудиторські звіти містять чіткі підсумки та аудиторські висновки.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Основна мета контролю за виконанням аудиторських звітів полягає у вчасному наданні Палаті представників інформації про просування в справі усунення недоліків, вказаних в аудиторських звітах. Подальші заходи (зокрема для фінансового аудиту та аудиту відповідності) є такі:

- своєчасний і систематичний огляд дій керівництва з приводу рекомендацій аудиту НСА Мальти і зобов'язань, які керівник департаменту під час слухань в КДР погодився виконувати/опрацювати;

- оцінка того, чи вжиті заходи виправили чи, ймовірно, виправлять проблеми, виявлені під час аудиту;
- оцінка того, чи були враховані рекомендації первинного звіту;
- звіт, що підсумовує результати контролю за виконанням;
- ретельне визначення того, чи слід робити додаткові кроки у формі подальшого контролю за ситуацією, або ж ще одного аудиту.

Як мінімум, виконання аудиторських звітів контролюється за таких обставин:

- виявлені проблеми регулярно повторюються;
- певне питання стосується вагомих порушень;
- КДР дізнається про поліпшення ситуації або надає рекомендації з приводу проблеми.

Проблеми можуть перебувати на контролі, доки НСА Мальти не переконається, що їхні причини належним чином усунені. Також враховується сталість у застосуванні саме первинних рекомендацій.

НСА Мальти відстежує висновки і рекомендації, прийняті об'єктами аудиту, шляхом звітування про прийняття об'єктом аудиту чи неприйняття висновків і рекомендацій аудиторського звіту.

Парламент в аудиторських звітах звертає увагу на виконання рекомендацій ВОА шляхом опитування об'єктів аудиту про виконання рекомендацій ВОА. Якщо вони цього ще не зробили, від об'єкта вимагають повідомити терміни, необхідні йому для впровадження заходів.

При здійсненні процесу контролю ВОА звітує саме про виконання/невиконання рекомендацій, у тому числі щодо створення і функціонування систем внутрішнього контролю. Подальші заходи провадяться за ініціативою ВОА або за запитом КДР. Сам КДР не займається питаннями контролю.

Уряд не зобов'язаний звітувати про виконання рекомендацій ВОА. Звіти ВОА не слугують постійною основою для щорічних дебатів щодо проєктів бюджетів.

6) Аудит на запит парламенту

Закон визначає, що ГА може на запит принаймні трьох (із семи) членів КДР подавати запити і звітувати про таке:

- I. будь-які питання державних фінансів, майна чи коштів, якими розпоряджаються чи які контролюють урядові департаменти, установи чи органи, чиї рахунки підлягають його аудиту;
- II. рахунки і фінансові звіти, які на підставі чи відповідно до будь-якого закону подаються на розгляд Палати представників;
- III. рахунки тих державних органів або органів, які керують, утримують або використовують кошти, що прямо чи опосередковано належать уряду Мальти;
- IV. діяльність компаній або інших організацій, в яких уряд Мальти володіє не менше ніж 51 відсотком акцій;

V. будь-яке інше питання, яке може бути передбачено будь-яким законом.

На практиці члени КДР вимагають проведення аудиту через таке: ймовірні порушення урядового курсу чи норм, або інших встановлених процедур; підозри у поганому управлінні і порушеннях; припущення щодо недбайливого і неефективного використання ресурсів; ймовірність зловживань становищем. Наприклад, у 2015 році було опубліковано інформацію про п'ять спеціальних ревізій і звіти про розслідування за запитами цього Комітету щодо розслідування справ у деяких міністерствах і відомствах центрального уряду, а також у державних установах.

НСА Мальти створила спеціальний відділ для проведення тематичних аудитів і розслідувань. Завдяки своїй незалежності НСА Мальти може не реагувати на запити КДР на розслідування. На практиці спеціальний відділ аудитів і розслідувань надає пріоритет розслідуванням на запит КДР. При проведенні всіх аудитів, зокрема спеціальних аудитів і розслідувань, дотримуються належна професійна виваженість і відповідність етичним вимогам, у т.ч. і конфіденційність.

7) Робоча програма

ВОА не консультується з парламентом (парламентськими комітетами, спікером парламенту та іншими парламентськими органами) щодо своєї річної (багаторічної) робочої програми аудитів.

8) Рівень і частота контактів

Зустрічі між НСА Мальти і КДР для обговорення програми засідань КДР на конкретний рік проводяться один-два рази на рік. За потреби можуть проводитися інші зустрічі, що стосуються КДР.

Повсякденних зустрічей на робочому рівні немає.

Стосунки з ВОА і парламентом підпорядковуються принципу актуальності.

9) Передовий досвід

Стосунки між НСА Мальти і КДР є співпрацею і ніяк не шкодять незалежності НСА Мальти.

Три члени КДР можуть попросити НСА Мальти провести тематичні перевірки і розслідування. Останніми роками такі запити на розслідування були досить частими, що потягло за собою розслідування великих державних проєктів і організацій. Результати деяких із цих спеціальних аудитів і розслідувань широко обговорювалися КДР.

Якщо у депутата, який є членом КДР, виникає конфлікт інтересів у зв'язку з аудиторським звітом, що обговорюється на засіданні КДР, його замінює інший депутат.

Повноваження і функції КДР, викладені в законодавстві і регламенті парламенту, мали на меті привести НСА Мальти до тісніших стосунків з КДР.

10) Перспективи

КДР не розглядає і не проводить засідання щодо всіх звітів НСА Мальти.

Слід заохочувати більш структурований/гармонізований підхід до аналізу КДР звітів НСА Мальти.

Вважається також, що КДР Мальти не має достатньої організаційної спроможності і відповідних ресурсів, а також підготовки персоналу і доступу до належних експертно-консультативних ресурсів для оптимального виконання вищезазначених обов'язків.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

Між НСА Мальти і КДР підтримується співпраця. Значна кількість аудиторських звітів НСА Мальти розглядається КДР.

Один великий тематичний аудит і розслідування НСА Мальта щодо закупівлі палива всебічно обговорювалися КДР. Як наслідок, низка інших аудиторських звітів НСА Мальти не могла бути ефективно обговорена. НСА Мальти вважає, що порядок денний комітету, хоча і присвячує все більше засідань вагомим фактам з аудиторських звітів НСА Мальти, має все ж забезпечити обговорення всіх аудиторських звітів НСА Мальти в розумні терміни.

Під час сесій КДР обговорювалися й інші питання, що стосуються державних коштів, наприклад, щодо низки контрактів/угод, укладених урядом, а також монетарної політики Центрального банку.

Оскільки Мальта є членом ЄС, у КДР обговорюються щорічний аудиторський звіт щодо бюджету ЄС, підготовлений Європейською рахунковою палатою, а також робота члена Суду від Мальти.

НСА Мальти відвідує всі засідання КДР, навіть ті, які не стосуються перегляду її аудиторських звітів.

ЧОРНОГОРІЯ

Державна аудиторська установа

1) Правова основа

Конституція Чорногорії, стаття 144: державна аудиторська установа подає парламенту щорічний звіт.

Закон про державну аудиторську устанovu, стаття 6: при ухваленні бюджету Чорногорії та остаточних бюджетних рахунків Чорногорії установа подає до парламенту Чорногорії огляд своїх висновків щодо бюджету і стану майна, де вказує причини і наслідки виявлених недоліків і порушень і пропонує заходи щодо їхнього усунення.

Закон про державну аудиторську устанovu, стаття 15: установа звітує перед парламентом та урядом, як правило, після висловлення об'єктом аудиту свого ставлення до підсумків аудиту. Установа може звітувати перед парламентом або урядом до того, як об'єкт аудиту висловить свою думку, у випадках, коли несвоєчасне подання звіту завдає шкоду, або інформація передчасно оприлюднюється, або якщо об'єкт аудиту не висловив свою думку у встановлений термін.

Закон про державну аудиторську устанovu, стаття 18: установа звітує перед парламентом та урядом у такий спосіб: 1) шляхом подання річного звіту; 2) шляхом подання спеціальних звітів; 3) шляхом надання консультацій на основі висновків, отриманих у результаті аудиту.

Закон про державну аудиторську устанovu, стаття 19: річний звіт подається до парламенту й уряду до кінця жовтня. Президенту Чорногорії, голові парламенту і прем'єр-міністру повідомляють про обставини конфіденційного характеру, які завдали чи здатні завдати значної фінансової чи іншої шкоди.

Закон про державну аудиторську устанovu, стаття 20: установа інформує парламент і уряд з особливо важливих питань за допомогою тематичних звітів.

Закон про державну аудиторську устанovu, стаття 21: на підставі отриманих в ході аудиту даних установа може консультувати парламент і уряд щодо фінансово значущих заходів і важливих проєктів. Установа може дати рекомендації щодо змін деяких законів, якщо виявить, що чинні закони породжують чи можуть мати негативні наслідки, або що вони не приводять до очікуваних результатів.

Закон про державну аудиторську устанovu, стаття 22: установа інформує парламент та уряд про причини відкликання позову про відшкодування збитків.

Закон про державну аудиторську устанovu, стаття 26: під час ухвалення підсумкових бюджетних рахунків Чорногорії установа звітує перед парламентом про аудит підсумкових бюджетних рахунків. На підставі істотних фактів та обставин, зазначених у річному звіті установи, парламент приймає рішення стосовно запропонованих заходів і строків їхнього виконання. Парламент може вимагати від установи додаткових роз'яснень конкретних фактів та обставин.

Закон про бюджет і фінансову відповідальність, стаття 26: державна аудиторська установа оцінює застосування критеріїв фінансової відповідальності як складову річного звіту, який подається до парламенту. На підставі оцінки державної аудиторської установи міністерство фінансів пропонує

уряду, а уряд парламенту план відновлення численних обмежень, які відповідно до цього закону виявилися перевищеними.

Закон про бюджет і фінансову відповідальність, стаття 67: уряд ухвалює запропонований закон про підсумкові звіти державного бюджету до кінця червня і подає його до державної аудиторської установи, яка до 15 жовтня поточного року подає до парламенту звіт про перевірку рахунків бюджету за попередній фінансовий рік.

2) Практика звітності ВОА

Державна аудиторська установа (ДАУ) подає до парламенту аудиторський звіт про виконання державного бюджету і річний аудиторський звіт ДАУ, який містить таке: аудиторський звіт про виконання державного бюджету; звіт про оцінку критеріїв фінансової відповідальності; звіт про виконання рекомендацій аудиторського звіту про виконання державного бюджету за попередній фінансовий рік; резюме підсумкових індивідуальних аудиторських звітів з найважливішими фактами і рекомендаціями, а також огляд інших видів діяльності ДАУ (співпраця з парламентом, міжнародне співробітництво, виконання стратегічного плану розвитку, людські ресурси, навчання, реалізація проектів, виконання рекомендацій ЄС з огляду на переговори про вступ з Чорногорією тощо).

ДАУ подає до парламентських комітетів окремі звіти про фінансовий і періодичний аудит, а також аудит ефективності, якщо аудиторська група вважає це необхідним і зазначає це в аудиторських звітах.

ДАУ подає свої фінансові звіти щорічно, коли Сенат подає проєкт бюджету установи до компетентного парламентського комітету з питань фінансів.

Порядок надсилання звітів парламенту

Немає письмових процедур для ДАУ щодо надсилання звітів до парламенту.

Голова ДАУ бере участь у засіданні парламентського комітету з економіки, фінансів і бюджету під час обговорення аудиторського звіту про виконання державного бюджету. Голова ДАУ разом із членом Сенату також бере участь у пленарному засіданні під час презентації річного аудиторського звіту установи.

Для окремих аудиторських звітів аудиторська група з даного аудиту може брати участь у засіданні причетних парламентських комітетів під час обговорення даного аудиторського звіту.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	6	6 ³⁸	3	1	1		
Кількість обговорених парламентом	6	6	3	1	1 ³⁹		
Подано спікеру	НІ ⁴⁰	НІ	НІ	ТАК ⁴¹	ТАК		
Подано на розгляд голови спеціального комітету	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК	ТАК		
У копії іншим причетним комітетам	НІ	НІ	ТАК	НІ	НІ		
Організовано брифінги для парламентського комітету	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ		
Резюме подано до парламенту	НІ	НІ	НІ	НІ	НІ		

3) Парламентські процедури звітів ДАУ

Регламент парламенту не визначає порядок роботи зі звітами ДАУ. Парламентські комітети використовують аудиторські звіти ДАУ як вихідні дані для проведення консультацій, слухань та інших тематичних обговорень.

Регламент парламенту не передбачає створення спеціального парламентського комітету, єдиним обов'язком якого є обробка звітів ДАУ за результатами аудиту. Комітет з економіки, фінансів і бюджету головним чином відповідає за опрацювання звітів ДАУ.

Комітет з економіки, фінансів і бюджету очолює депутат від парламентської меншості. Це є усталеною практикою.

³⁸ Перевірка відповідності проводиться в рамках фінансового аудиту.

³⁹ Річний аудиторський звіт складається із підсумків усіх перевірок, проведених з жовтня попереднього року по жовтень поточного року.

⁴⁰ Із шести фінансових (щодо відповідності) аудитів ДАУ надала голові парламенту лише аудиторський звіт про виконання державного бюджету.

⁴¹ Йдеться про звіт про оцінку виконання критеріїв фінансової відповідальності, який є невід'ємною частиною річного аудиторського звіту.

Регламент парламенту передбачає можливість залучення комітетом незалежних експертів-фахівців. Комітет може запитати додаткову інформацію, пов'язану з певною темою, у тих, хто бере участь у засіданні. Зазвичай це відбувається, коли саме комітет організовує слухання. Допоміжний персонал комітету аналізує подані матеріали та інформацію і передає все для ознайомлення членам комітету.

Об'єкти аудиту і причетні особи запрошуються на слухання для надання роз'яснень чи додаткової інформації.

Дебати щодо звітів ДАУ проводяться як у комітеті(-ах), так і на пленарних засіданнях.

Інші комітети, окрім комітету з економіки, фінансів і бюджету, також розглядають індивідуальні звіти ДАУ, якщо вони охоплюють питання, що належать до їхньої компетенції (наприклад, звіт про аудит міністерства оборони обговорювався в комітеті парламенту з безпеки й оборони).

Парламент складає звіт (протокол) або висновок про проведені дебати. Ці звіти (протоколи) і висновки розміщуються на веб-сайті парламенту. Парламент ухвалює висновки, які містять важливі рекомендації аудиторського звіту про виконання державного бюджету, а висновки публікуються в Офіційному віснику Чорногорії. Такі висновки пропонує комітет парламенту з економіки, фінансів і бюджету, а парламент затверджує їх як власні висновки.

Кадрове забезпечення

Членів парламентського комітету з економіки, фінансів і бюджету забезпечує його секретаріат. Наразі у секретаріаті працює п'ять старших консультантів.

Секретаріат комітету відповідає за підготовку брифінгів, аналізів і проєктів висновків до розгляду комітетом звітів ДАУ. Окрім аналізу законопроєктів, секретаріат відповідає за надання аналізів аудиту ДАУ щодо виконання державного бюджету, коротких аналізів річного звіту ДАУ про проведені перевірки і резюме щодо виконання висновків парламенту стосовно рекомендацій, наданих під час попереднього аудиту виконання державного бюджету.

Залучення ДАУ до розгляду звітів парламентом

Голова ДАУ у супроводі компетентного депутата Сенату або керівника підрозділу аудиту відвідує засідання парламенту, коли обговорюються звіти ДАУ, і представляє основні висновки аудиту і рекомендації аудиторських звітів. ДАУ може надавати додаткову інформацію парламентським комітетам до і після слухань.

4) Звіти ДАУ

Звіти з фінансового аудиту та аудиту регулярності стосуються функціонування систем внутрішнього контролю об'єктів перевірок, і ця сфера чітко висвітлюється у звітах ДАУ.

Оскільки ДАУ зазвичай проводить об'єднаний фінансовий аудит і регулярний аудит в рамках одного аудиторського звіту, він дає два аудиторські висновки, один з яких стосується фінансової звітності, а інший – щодо відповідності встановленим критеріям, законам і підзаконним актам).

Якщо регулярний аудит проводиться як індивідуальний, ДАУ також дає чіткий аудиторський висновок.

Усі аудиторські звіти містять чіткі висновки.

5) Контроль за виконанням звітів ДАУ

ДАУ веде облік висновків і рекомендацій, наданих об'єкту аудиту. Вони зберігаються у файлі word/excel.

За рекомендаціями, наданими в аудиторському звіті про виконання державного бюджету, ДАУ подає парламенту звіт про виконання рекомендацій, наданих у попередньому фінансовому році. Механізм контролю за виконанням рекомендацій щодо аудиту виконання державного бюджету існує і функціонує в ДАУ належним чином. Оскільки ці рекомендації містяться у формі парламентських висновків (опублікованих в Офіційному віснику Чорногорії), парламентський комітет з економіки, фінансів і бюджету безперешкодно стежить за виконанням рекомендацій.

Парламент вимагав від уряду план заходів, щоб діяти за рекомендаціями ДАУ і звітувати перед парламентом про виконання. Це означало створення координаційної групи з числа міністрів і керівників державних органів для контролю за виконанням плану дій. Об'єкти аудиту, на які поширюється звіт про виконання державного бюджету, надають звіти про виконання наданих рекомендацій, а уряд готує щоквартальні звіти для парламенту.

Якщо парламентський комітет з економіки, фінансів і бюджету проводить слухання, він, як правило, ухвалює власний висновок, на підставі якого об'єкт(-и) аудиту надає(-ють) звіт про виконання рекомендацій.

Цей механізм моніторингу також добре функціонує у цілях контролю за виконанням рекомендацій аудиторських звітів річної консолідованої фінансової звітності політичних партій, які проводяться кожного фінансового року.

Законом про ДАУ щодо індивідуальних аудиторських звітів передбачено, що об'єкт аудиту зобов'язаний надати звіт про виконання рекомендацій, наведених в аудиторському звіті, у строки, встановлені ДАУ. Об'єкти перевірки регулярно подають звітність. Голова аудиторської групи може вимагати від державного аудитора перевірити достовірність інформації, наведеної у звіті про виконання рекомендацій за підсумками аудиту, і скласти окремий протокол аудиту. Якщо об'єкт перевірки не виконав рекомендації, наведені в аудиторському звіті, керівник відповідальної аудиторської групи вчиняє таке: 1) у разі часткового виконання рекомендацій аудиту або у випадку менш значущих рекомендацій він може встановити новий строк їхнього виконання; 2) за великої кількості невиконаних або частково виконаних рекомендацій аудиту, або рекомендацій особливої ваги, він може запропонувати внести контрольний аудит до щорічного плану аудиту ДАУ.

Звіти ДАУ, як правило, використовуються для обговорення під час пленарних засідань, особливо для тих об'єктів перевірки, що пройшли його із негативним висновком аудиту або із застереженнями.

6) Аудит на запит парламенту

Закон про ДАУ наголошує, що ДАУ самостійно вирішує питання про об'єкти аудиту, у тому числі щодо предмету, обсягу і виду аудиту, а також часу і способу його проведення, якщо інше не передбачено цим законом. ДАУ зобов'язана проводити аудит остаточних бюджетних рахунків Чорногорії раз на рік. Закон про бюджет і фінансову відповідальність встановлює обов'язок ДАУ проводити оцінку дотримання критеріїв фінансової відповідальності. Закон про фінансування політичних партій встановлює обов'язок ДАУ проводити аудит річної фінансової звітності політичних партій, які мають дохід у понад 10 000 євро.

Немає законодавчого положення про те, щоб парламент звертався за проведенням аудиту.

Парламентський комітет з економіки, фінансів і бюджету висловлює свою думку під час дебатів щодо необхідності проведення аудиту за окремими предметами. Сенат ДАУ враховує такі думки, а в деяких випадках ДАУ вносить такі перевірки до річного плану аудиту.

7) Робоча програма

До кінця поточного року Сенат затверджує річний план аудиту на наступний рік. Порядок складання річного плану аудиту чітко викладений в інструкції про порядок проведення фінансового аудиту й регулярного аудиту.

Процедура внесення пропозиції і відбору аудитів до річного плану аудиту ДАУ базується на різних критеріях. Сюди входить таке: чи проводився раніше аудит об'єкту; обсяг державних ресурсів, використаних суб'єктом господарювання; результати попередніх аудитів і рівень виконання рекомендацій аудиту. Інформація про роботу об'єкта аудиту від парламенту, уряду чи інших державних органів, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів вказує на необхідність контролю за об'єктом аудиту, так само як і інформація з інших джерел, таких як публічна інформація, громадянський сектор, листи від громадськості. Також розглядається значущість теми аудиту з погляду на суспільні інтереси.

Річний план аудиту є комерційною таємницею ДАУ, але об'єкти попереджають про початок аудиту.

8) Рівень і частота контактів

Сенат ДАУ підтримує регулярні контакти на робочому рівні з головою парламентського комітету з економіки, фінансів і бюджету. Існує підрозділ ДАУ, який займається міжнародним співробітництвом і зв'язками з парламентом, урядом і ЗМІ. Між працівниками ДАУ і допоміжним персоналом парламентського комітету з економіки, фінансів і бюджету існує регулярний контакт.

Частота таких контактів залежить від потреб ДАУ і парламенту.

9) Передовий досвід

Рекомендації, надані в ході аудиту щодо виконання державного бюджету, парламент приймає у вигляді власних висновків. Висновки парламенту публікуються в Офіційному віснику Чорногорії.

10) Перспективи

Відсутні письмові процедури роботи з аудиторськими звітами.

Відсутній механізм контролю за виконанням рекомендацій аудиту, наведених в окремих аудиторських звітах.

ПОЛЬЩА

Вища контрольна палата (ВКП)

1) Правова основа

Обов'язки ВКП перед парламентом (наприклад, повідомлення про план роботи ВКП, зобов'язання ВКП щодо звітності і необхідності розгляду аудитів на запит парламенту) викладені в Конституції Республіки Польща і законі про вищу службу аудиту парламенту від 23 грудня 1994 року.

2) Практика звітності ВКП

ВКП подає до парламенту такі звіти: звіти про фінансовий аудит (6 у 2015 р.), звіти з аудиту відповідності (39 у 2015 р.), звіти про аудит ефективності (87 у 2015 р.), звіти про виконання держбюджету різних частин бюджету (92 у 2015 р.), аналізи виконання державного бюджету за попередній рік (1 у 2015 р.) і річний звіт про діяльність (1 у 2015 р.).

Порядок надсилання звітів парламенту

Річний звіт про діяльність ВКП і річний план роботи подаються на затвердження Державного комітету з аудиту після обговорення. Результати аудиту подаються парламенту.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	6	39	87	92 (виконання різних частин держбюджету) 1 (аналіз виконання державного бюджету за рік)	1	Не застосовується	
Кількість обговорених парламентом			59	86	1		Загалом парламент та його комітети розглянули 146 звітів ВКП
Подано спікеру	Так	Так	Так	Так	Так	Так	
Подано на розгляд голови	Так	Так	Так	Так	Так	Так	

спеціального комітету							
У копії іншим причетним комітетам	Так	Так	Так	Так	Так	Так	
Організовано брифінги для парламентського комітету	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Результати аудиту були представлені під час засідань профільних парламентських комітетів
Резюме подано до парламенту	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні	

3) Парламентські процедури звітів ВКП

Процедури звітування ВКП регулюються регламентом парламенту:

- Існує комітет державного аудиту, який очолює представник опозиції чи урядової партії (це впливає з паритету розподілу у парламенті).
- Комітет не призначає доповідача.
- Відбуваються слухання в комітеті, під час яких розглядаються звіти. Після обговорення комітет готує висновки і рекомендації уряду щодо усунення порушень.
- Інші комітети також аналізують та обговорюють подані звіти.

Парламент має фіксовану процедуру звільнення від виконання подальших зобов'язань. Це регулюється розділами Конституції, в яких парламент видає розпорядження щодо виконання державного бюджету за попередній рік разом із аналізом ВКП виконання державного бюджету.

Кадрове забезпечення

До складу комітету державного аудиту входить 17 депутатів, у тому числі один голова і три заступники.

Залучення ВКП до розгляду звітів парламентом

До роботи у комітеті залучаються голова і члени правління ВКП. Вони відвідують засідання, під час яких обговорюються звіти ВКП.

4) Звіти ВКП

ВКП у своїх аудиторських звітах зосереджується на загальних і системних рекомендаціях, які також подаються до парламенту. У звітах також часто йдеться про системи внутрішнього контролю. Усі звіти містять висновки ВКП і вичерпні рекомендації, які мають бути реалізовані для усунення порушень, виявлених під час аудиту.

5) Контроль за виконанням звітів ВКП

ВКП контролює виконання рекомендацій, наприклад, шляхом проведення контрольних аудитів, за яких перевіряють, чи були впроваджені необхідні зміни.

6) Аудит на запит парламенту

Регламент парламенту і закон про вищий контрольний орган дають змогу парламенту вимагати проведення аудиту.

7) Робоча програма

Під час засідання комітету державного аудиту ВКП презентує річний план роботи. За результатами обговорень, роз'яснень і поданих пропозицій комітет приймає та затверджує план роботи. Запити парламенту на проведення аудиту приймаються, якщо подібний об'єкт раніше не перевірявся.

8) Рівень і частота контактів

Проводяться регулярні офіційні і неформальні контакти з парламентськими комітетами. Двоє працівників відділу корпоративних послуг ВКП відповідають за постійний зв'язок з парламентом.

9) Передовий досвід

ВКП готує адаптовані нормативно-правові акти і пропонує, як змінити закон так, щоб реалізувати його висновки і рекомендації. Юридичний відділ ВКП розробляє проекти поправок і контролює їхнє проходження через парламент.

10) Перспективи

Немає обов'язкових нормативних актів, які б зобов'язували парламент впроваджувати пропозиції ВКП щодо нового законодавства.

ПОРТУГАЛІЯ

Суд аудиторів

1) Правова основа

У Конституції Португалії зазначено, що Суд аудиторів (Tribunal de Contas) є суверенним органом. Тому Суд є незалежним від парламенту і будь-якої іншої установи.

Тим не менше, існують певні форми співпраці між двома установами.

Відповідно до Конституції, голова парламенту отримує інформацію про загальний державний рахунок разом зі звітом і висновком Суду аудиторів про нього від голови Суду.

Закон про організацію і процедуру Суду аудиторів визначає, що парламент може вимагати від Суду проведення аудиту конкретних об'єктів або питань, а також доправляти йому наявні аудиторські звіти.

Парламент може вимагати від Суду інформацію, отриману в ході моніторингу виконання державного бюджету, звіти про результати цього контролю і роз'яснення, необхідні для оцінки державного бюджету і загальнодержавного рахунку.

Річний звіт про діяльність Суду надсилається президенту Республіки, парламенту, уряду й органам управління автономних регіонів Мадейра та Азорські острови.

До компетенції Суду належить затвердження юридичних висновків на запит парламенту чи уряду щодо законопроектів з фінансових питань.

Суд надає парламенту свій висновок щодо річного звіту. Суд надсилає свій річний звіт до парламенту для ознайомлення.

Примітка: слід зазначити, що Суд оприлюднює всі свої звіти кількома способами.

2) Практика звітності ВКП

Суд може надсилати до парламенту всі види звітів.

Парламент може вимагати від Суду будь-які аудиторські звіти. Як зазначалося, щорічний звіт про діяльність Суду надсилається до парламенту, а також президенту Республіки, уряду та органам управління автономних регіонів Мадейра та Азорські острови.

Звіти надаються голові парламенту та/або головам причетних комітетів. Надіслані звіти стосуються результатів окремих перевірок.

Немає визначеної тривалості чи кінцевих термінів надсилання звітів до парламенту.

Порядок надсилання звітів парламенту

Існують спеціальні процедури, які є гнучкими.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань							24 (в цілому)
Кількість обговорених парламентом							Суд представляє (а не обговорює) свої звіти у профільних комітетах. Звіти Суду враховуються парламентом
Подано спікеру							Так
Подано на розгляд голови спеціального комітету							Так
У копії іншим причетним комітетам							Так
Організовано брифінги для парламентського комітету							–
Резюме подано до парламенту							Звіти містять резюме

3) Парламентські процедури звітів ВОА

Звіти Суду мають на меті інформувати і допомагати парламенту в оцінці та обговоренні питань, що стосуються об'єктів або питань, що перевіряються.

Немає фіксованих процедур опрацювання звітів ВОА, закріплених у регламенті парламенту.

Немає спеціального комітету для опрацювання звітів ВОА. Більшість звітів надсилається до бюджетно-фінансового комітету.

Немає жодних слухань за участю об'єкта аудиту чи інших причетних осіб, запрошуваних для надання роз'яснень чи додаткової інформації.

Можливо, що і в інших комітетах, окрім спеціального профільного комітету, теж розглядають звіти Суду.

Відповідно до Конституції, парламент звільняє загальнодержавний рахунок, зважаючи на дані аудиторського звіту і висновки Суду аудиторів.

Зазвичай акти португальського Суду аудиторів, включно із аудиторськими звітами, не підлягають обговоренню в парламенті або будь-якому з його комітетів. Однак що стосується звіту і висновку Суду щодо загального державного рахунку, то доповідач призначається для підготовки звіту про документи Суду, який враховується під час його обговорення в бюджетно-фінансовому комітеті до затвердження рахунку у парламенті.

Кадрове забезпечення

Діяльності парламентських комітетів сприяють експерти. Для бюджетно-фінансового комітету існує спеціальний підрозділ технічної підтримки.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Коли обговорюються питання, пов'язані зі змістом аудиторських звітів, парламент зазвичай просить Суд аудиторів взяти участь у засіданнях.

4) Звіти ВОА

Як правило, системи внутрішнього контролю ретельно перевіряються та оцінюються в ході Судових аудитів. Аудиторські звіти містять чіткі підсумки та аудиторські висновки.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Суд аудиторів систематично спостерігає за прийняттям його рекомендацій і шляхами їхнього виконання, а його звіт і висновок щодо загального державного рахунку, згадані вище, містять розділ, присвячений результатам цієї діяльності. Під час кожного аудиту об'єкта, якому були надані рекомендації щодо попередніх звітів, завжди перевіряється відповідність рекомендаціям.

Звіти Суду не використовуються як вихідні дані для щорічних дебатів щодо проєктів бюджетів.

Інший специфічний вид контролю, характерний для такого Суду, полягає в тому, що коли виявляють незаконність або факти, що дозволяють притягнення до відповідальності, юридична палата Суду має повноваження притягати до суду керівників.

6) Аудит на запит парламенту

У законі є положення, які дозволяють парламенту вимагати у Суду звіти про аудит, а також проводити аудит окремих об'єктів або з певних питань. Частота запитів парламенту залежить від потреби в такій підтримці, а тому є різною. Суд за законом зобов'язаний проводити дві перевірки на рік. Якщо надходять інші запити, Суд аналізує їх у контексті своєї річної програми аудиту. Зазвичай суд намагається задовольнити клопотання.

7) Робоча програма

Суд не консультується з парламентом щодо своєї річної робочої програми аудитів.

8) Рівень і частота контактів

Контакти між Судом і парламентом відбуваються щоразу, коли виникають питання, які підлягають вирішенню без наявності певного графіка. Робочі стосунки підтримуються на рівні компетентних відділів Суду за координації з боку голови і генерального директора.

9) Передовий досвід

Ми вважаємо, що наші стосунки з парламентом є відносно формальними, оскільки ми особливо турбуємося про захист незалежності Суду. Водночас вони є стосунками плідної взаємодії.

РУМУНІЯ

Рахунковий суд

1) Правова основа

Рахунковий суд Румунії є автономним спеціалізованим центральним органом, діяльність якого регулюється розділом IV Конституції Румунії, переглянутої і опублікованої в 2003 році. У статті 140 Конституції зазначено:

1. Рахунковий суд здійснює контроль за формуванням, управлінням і використанням фінансових ресурсів держави і державного сектору. За умовами органічного закону, спори, що виникають у зв'язку з діяльністю Рахункового суду, вирішуються спеціалізованими судами.
2. Рахунковий суд щорічно звітує перед парламентом про управління державним бюджетом за останній повний бюджетний рік, зокрема про випадки безгосподарності.
3. На вимогу Палати депутатів чи Сенату Рахунковий суд перевіряє управління державними ресурсами і звітує про отримані дані.
4. Консультанти рахунків призначаються парламентом на 9 років. Ці терміни не можуть бути продовжені чи поновлені. Члени Рахункового суду є незалежними при виконанні своїх повноважень і незмінними протягом усього свого терміну. На них поширюється принцип несумісності, передбачений законом для суддів.
5. Рахунковий суд кожні 3 роки поновлюється на одну третину рахункових консультантів, призначених парламентом на умовах, передбачених органічним законом про Суд.
6. Парламент має право відкликати членів Рахункового суду у випадках і на умовах, передбачених законом.

Правова основа діяльності цієї установи встановлена законом № 94/1992 про організацію і функціонування Рахункового суду, опублікованим з відповідними змінами і доповненнями.

Згідно із законом, основні обов'язки Рахункового суду перед парламентом є такі:

- Рахунковий суд щорічно подає парламенту звіт про рахунки з управління державним бюджетом за закритим бюджетом, де вказуються виявлені порушення (пункт 1 статті 4).
- Рахунковий суд може подавати парламенту або (за посередництва окружних рахункових судів) дорадчим органам державної влади адміністративно-територіальних одиниць звіти у сферах, що належать до його юрисдикції, коли Суд вважатиме це за необхідне (ст. 40).
- Коли Рахунковий суд вважатиме це за необхідне, він подає до парламенту і – через рахункові палати округу і муніципалітету Бухареста – місцевим, окружним і муніципальним радам Бухареста звіти у сферах його юрисдикції (стаття 4, пункт 3).
- Схваленню Рахунковою палатою за запитом Сенату чи Палати депутатів підлягає проєкт державного бюджету і проєкти законів у сфері державних фінансів і бухгалтерського обліку,

або ті, при виконанні яких можуть скорочуватися затверджені законом про бюджет надходження чи відбуватися максималізація видатків, (ст. 41).

- За запитом Палати депутатів або Сенату Рахунковий суд перевіряє управління державними ресурсами і звітує про результати (пункт 2 статті 4).
- Контроль з боку Рахункового суду розпочинається *ex officio* і може бути припинений лише парламентом і лише у разі перевищення повноважень, встановлених законом (пункт 2 статті 3).
- Рішення Палати депутатів або Сенату з вимогою до Рахункового суду провести перевірку в межах його повноважень є обов'язковими. Жоден державний орган не може вимагати від Суду так вчинити (пункт 3 статті 3).
- Виконання бюджетів Палати депутатів, Сенату, адміністрації президента, уряду, Вищого касаційного суду та юстиції, Конституційного суду, Законодавчої ради та омбудсмена контролює виключно Рахунковий суд (ст. 25).
- Бюджет Рахункового суду контролюється комісією, створеною для цього обома палатами парламенту (пункт 2 статті 25).

У законі № 500/2002 про державні фінанси зі змінами і доповненнями в частині 5 статті 56 зазначено: «Річний загальний звіт про виконання державного бюджету, бюджет державного соціального страхування та інші річні звіти про виконання затверджуються законом після їхньої перевірки Рахунковим судом».

2) Практика звітності БОА

Згідно зі статтею № 140 Конституції Румунії Рахунковий суд щорічно звітує перед парламентом про управління рахунками державного бюджету за останній повний бюджетний рік, включно із випадками безгосподарності.

У законі № 94/1992 зазначено:

- Рахунковий суд щорічно подає парламенту звіт про управління рахунками державного бюджету за підсумками закритого бюджету, в якому також визначаються виявлені порушення (пункт 1 статті 4).
- Рахунковий суд може подавати до парламенту або (за посередництва окружних рахункових судів) до дорадчих органів державної влади адміністративно-територіальних одиниць звіти в сферах, що належать до його юрисдикції, коли Суд вважатиме це за необхідне (стаття 40).
- Якщо Рахунковий суд вважатиме це за необхідне, він подає парламенту та – через рахункові палати округу і муніципалітету Бухареста – місцевим, окружним і муніципальним радам Бухареста звіти в сферах його юрисдикції (стаття 4, параграф 3).
- За запитом Палати депутатів чи Сенату Рахунковий суд перевіряє управління державними ресурсами і звітує про результати (пункт 2 статті 4).
- Рішення Палати депутатів чи Сенату з вимогою до Рахункового суду провести перевірку в межах його повноважень є обов'язковими. Жоден інший державний орган не може вимагати від Суду так вчинити (пункт 3 статті 3).

- Протягом 6 місяців з дня отримання рахунків, передбачених ст. 26 від органів, уповноважених їх формувати і зберігати для подальшого надсилання, Рахунковий суд складає річний публічний звіт і подає його до парламенту (пункт 1 статті 38).
- Річний публічний звіт містить: зауваження Рахункового суду щодо рахунків виконання бюджетів, що підлягають його контролю; висновки за результатами перевірок, призначених Палатою депутатів чи Сенатом, або проведених щодо автономних органів управління, комерційних компаній із повним або мажоритарним державним капіталом та інших юридичних осіб, які підконтрольні Суду; виявлені порушення законодавства і вжиті заходи щодо притягнення винних осіб; інші питання, які Суд визнає необхідними (стаття 39).

Як зазначалося, найважливішим звітом, що подається Рахунковим судом до парламенту, є щорічний публічний звіт про управління державними бюджетними рахунками закритого бюджету. Цей звіт здебільшого містить результати великої кількості фінансових аудитів державних рахунків, а також перевірку заходів контролю (відповідність) та аудит ефективності. Він надсилається до парламенту протягом 6 місяців з дня отримання звітів, передбачених статтею 26 Закону, від відповідальних за них органів і зберігається для пересилання.

Рахункова палата може подавати до парламенту для інформації звіти в сферах, що належать до його юрисдикції, коли Суд вважає це за необхідне. Суд подає до парламенту:

- резюме перевірок ефективності і спеціальні аудиторські звіти з різних тем;
- резюме окремих фінансових аудитів відповідних головних розпорядників коштів;
- зведення звітів фінансового аудиту про виконання рахунків бюджетів, підпорядкованих автономним органам управління.

Річний публічний звіт подається спікерам двох палат парламенту, головам постійних комітетів з бюджету, фінансів і банків Сенату і Палати депутатів, членам цих комітетів і всім членам парламенту. Річний публічний звіт надсилається до парламенту разом із річним звітом про діяльність Рахункового суду.

Відповідальні за цей звіт органи надсилають його до парламенту протягом 6 місяців з дня отримання даних про рахунки, передбачені статтею 26 закону.

Порядок надсилання звітів парламенту

Рахунковий суд має особливу процедуру надсилання своїх звітів до парламенту, починаючи зі статті 58 закону № 94/1992, яка говорить:

«Пленум Рахункового суду має такі повноваження та обов'язки:
 m) затвердження звітів, які подаються до парламенту;

Рахунковий суд затвердив правила внутрішнього розпорядку, що встановлюють процедуру складання річного публічного звіту та інших звітів, які подаються до парламенту і дорадчих органів державної влади адміністративно-територіальних одиниць.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
--	----------------------------	------------------------------	------------------------------	-------------------------	----------------------------	---------------------------	------------

Кількість подань	5	-	6	1 публічний звіт за 2014 рік + 1 спеціальний звіт	1	-	
Кількість обговорених парламентом	-	-	-	-	-	-	
Подано спікеру	5	-	6	1 публічний звіт за 2014 рік + 1 спеціальний	1	-	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	5	-	6	1 публічний звіт за 2014 рік + 1 спеціальний	1	-	
У копії іншим причетним комітетам	5	-	6	1 публічний звіт за 2014 рік + 1 спеціальний	1	-	
Організовано брифінги для парламентського комітету	-	-	-	-	-	-	
Резюме подано до парламенту	5	-	6	1 публічний звіт за 2014 рік + 1 спеціальний	-	-	

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Положення парламенту [про спільну діяльність Палати депутатів і Сенату](#) у статті 13 містить деякі положення про Рахунковий суд:

«Палата депутатів і Сенат збираються на спільні засідання для:

2. затвердження державного бюджету і бюджету державного соціального страхування, внесення змін до законів, затвердження даних рахунку виконання бюджету;
7. аналізу звітів Вищої ради національної оборони і Рахункового суду;
20. призначення членів Рахункового суду».

Парламентські комітети є робочими органами палат парламенту. Вони відіграють важливу роль у підготовці засідань, а також у виконанні парламентських функцій, зокрема законодавчих і контрольних.

У румунській парламентській системі, відповідно до Конституції, палати можуть створювати постійні комітети, тимчасові слідчі групи та інші спеціальні органи. Так само можуть бути створені і спільні для

Палати депутатів і Сенату комітети. Усі ці комітети формуються відповідно до політичної конфігурації кожної палати.

При Палаті депутатів діє постійний комітет з бюджету, фінансів і банків за такими напрямками діяльності: державний бюджет і виконання бюджету; бюджет державного соціального страхування і його виконання; фінансова політика системи податків і зборів, страхування і перестраховування; грошовий баланс, грошовий обіг, кредити і кредитна система, відсотки, дисконт; фондові і комерційні папери; зовнішні позики держави або гарантовані державою позики; інвестиції за рахунок бюджетних кредитів. Цей комітет налічує 33 члени (депутати).

У Сенаті є аналогічний постійний комітет з бюджету, фінансів і банків з 11 сенаторами.

Ці два постійні комітети розглядають річний публічний звіт на спільних засіданнях, обговорюють проекти законів про виконання річного державного бюджету і бюджет державного соціального страхування (вносяться урядом на затвердження парламентом). Комітети можуть окремо аналізувати інші звіти, отримані від Рахункового суду.

Закон № 94/1992 надає такі повноваження цим двом постійним комітетам:

- Стаття 46, пункт 1: члени Рахункового суду призначаються парламентом за пропозицією постійних комітетів з бюджету, фінансів і банків двох палат на дев'ятирічний термін, який не може бути подовженим або поновленим;
- Пункт 3 статті 50: відкликання членів Рахункового суду здійснюється парламентом за поданням спеціалізованих комісій, передбачених пунктом 1 статті 46.

Склад бюро двох бюджетних, фінансових і банківських комітетів у парламенті визначається в кожному випадку окремо, залежно від політичної конфігурації відповідної палати і від переговорів між представниками депутатських груп.

Два постійних комітети з бюджету, фінансів і банків вносять на пленум парламенту спільний звіт про проекти законів стосовно виконання річного державного бюджету і бюджету державного соціального страхування з використанням щорічного публічного звіту Рахункового суду відповідно до закону № 500/2002 про державні фінанси, пункт 5 статті 56 «Річний загальний звіт про виконання державного бюджету, бюджет державного соціального страхування та інші річні звіти про виконання затверджуються законом після їхньої перевірки Рахунковим судом». Об'єднаний звіт є результатом роботи двох комітетів, а не окремих доповідачів (членів парламенту).

Рахунковий суд подає до парламенту щорічний публічний звіт про рахунки з управління національним державним бюджетом стосовно закритого бюджету.

Рахунковий суд може подавати до парламенту для інформації звіти у сферах, що належать до його юрисдикції, коли Суд вважає це за необхідне.

Якщо постійні комітети двох палат парламенту вважають це корисним, вони можуть запросити представників Суду надати роз'яснення або додаткову інформацію щодо відповідних резюме.

Річний публічний звіт представляється на пленарному засіданні парламенту під час обговорення законопроектів про затвердження державного бюджету і бюджету рахунків виконання державного соціального страхування відповідно до статті 13 [положення парламенту про спільну діяльність Палати депутатів і Сенату](#) :

«Палата депутатів і Сенат збираються на спільних засіданнях для:

2. затвердження державного бюджету і бюджету державного соціального страхування, внесення змін до законів і затвердження рахунку виконання бюджету;
7. розгляд звітів Вищої ради національної оборони і Рахункового суду».

Звіти Рахункового суду, подані до Палати депутатів чи Сенату відповідно до пункту 3 статті 140 Конституції⁴² і статті 4 пункту 2 закону 94/1992⁴³, обговорюються на пленарному засіданні палати парламенту, яка подала запит на аудит.

Підсумкові звіти надсилаються постійним комітетам для ознайомлення, здебільшого – комітетам з бюджету, фінансів і банків двох палат парламенту, відповідно до пункту 3 статті 4 закону № 94/1992⁴⁴, наприклад: резюме аудиту ефективності і спеціальних аудиторських звітів за різними темами; резюме окремих фінансових аудитів відповідних головних розпорядників коштів; резюме звітів фінансового аудиту про виконання рахунків бюджетів, підпорядкованих органам автономного управління, та інші звіти, які аналізуються окремо в цих двох комітетах.

Рахунковий суд, поряд із наданням звітів постійним комітетам з бюджету, фінансів і банків, надсилає зведені звіти іншим постійним комітетам для ознайомлення, залежно від предметів і сфер, що належать до компетенції цих комітетів. Усі ці зведені звіти аналізуються лише в постійних комітетах, а не на пленарних засіданнях Палати депутатів чи Сенату.

Проекти законопроектів чи законодавчих пропозицій виносяться на обговорення Палати депутатів чи Сенату. Такий же порядок обговорення діє на спільних засіданнях Палати депутатів і Сенату для затвердження обох проєктів: про виконання рахунку державного бюджету і про бюджет державного соціального страхування.

Після того, як обидва законопроекти були отримані від уряду і зареєстровані, об'єднане постійне бюро Палати депутатів і Сенату поширює їх серед парламентаріїв і передає для отримання консультативного висновку до постійного комітету з бюджету, фінансів і банків для розгляду на спільних засіданнях.

Для підготовки спільних звітів до пленарного засідання парламенту постійні комітети з бюджету, фінансів і банків мають проаналізувати щорічний публічний звіт Рахункового суду.

У спільних звітах згадуються висновки і дані річного звіту Рахункового суду, а саме: нагляд за рахунками виконання бюджетів, що підлягають його контролю; висновки за результатами перевірок, призначених Палатою депутатів чи Сенатом, або проведених для органів автономного управління, комерційних компаній із повним або мажоритарним державним капіталом та інших юридичних осіб, що знаходяться у сфері компетенції суду; виявлені порушення законодавства і вжиті заходи щодо притягнення винних осіб; інші питання, які Суд вважає необхідними.

⁴² « На вимогу Палати депутатів чи Сенату Рахунковий суд перевіряє стан управління державними ресурсами та звітує про виявлені ним факти».

⁴³ « На вимогу Палати депутатів чи Сенату Рахунковий суд перевіряє стан управління державними ресурсами та звітує про виявлені ним факти».

⁴⁴ «Якщо Рахунковий суд вважає це за необхідне, він подає парламенту та – через рахункові палати округу і муніципалітету Бухареста – місцевим, окружним і муніципальним радам свої звіти в сферах, що належать до його юрисдикції».

Після доопрацювання спільних звітів на пленарному засіданні обговорюються для затвердження два законопроекти: про виконання рахунку державного бюджету і бюджету соціального державного страхування.

Спільні звіти двох постійних комітетів з бюджету, фінансів і банків публікуються на сайті парламенту.

Проекти законів, щодо яких у профільних комітетах складено спільні звіти, вносяться до порядку денного парламенту.

Якщо законопроекти ухвалені, їх підписують голови двох палат парламенту і надсилають президенту Румунії для подальшого оприлюднення.

Закони набувають чинності через три дні після опублікування в Офіційному віснику Румунії.

Кадрове забезпечення

Штат кожного постійного комітету двох палат парламенту складається з державних службовців парламенту, які відповідно до внутрішньої організаційної структури входять до складу генерального секретаріату. Порядок функціонування постійного комітету і кількість держслужбовців, які працюють у кожному з них, визначаються внутрішніми положеннями комітетів, які не оприлюднюються.

Постійні комітети від імені окремих органів державної влади чи інших спеціалізованих установ можуть запрошувати для участі у своїх засіданнях зацікавлених осіб та фахівців.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Рахунковий суд не бере участі в підготовці комітетів чи парламентів до слухань.

Річний публічний звіт подається для дебатів на пленарному засіданні парламенту щодо законопроектів про затвердження державного бюджету і бюджету рахунків виконання державного соціального страхування відповідно до статті 13 [положення парламенту про спільну діяльність Палати депутатів і Сенату](#). З цього приводу Рахунковий суд представлений на найвищому рівні головою або його заступником, який представляє підсумок щорічного публічного звіту на пленарному засіданні.

Коли підсумкові звіти надсилаються до постійних комітетів для ознайомлення, переважно до постійних комітетів з бюджету, фінансів і банків двох палат парламенту, голови комітетів можуть запросити голову Суду чи його заступників або консультантів з рахунків (членів пленуму Суду) для представлення результатів проведеної Судом роботи. Інші можуть бути присутніми на засіданнях, у тому числі вище керівництво Суду, директори та інші керівники, які спеціалізуються на тематиці, представлений у підсумкових звітах.

4) Звіти ВОА

Відповідно до статті 39 закону № 94/1992, у річному публічному звіті Рахунковий суд має висвітлювати такі питання: зауваження Рахункового суду щодо виконання бюджетів, підконтрольних йому; висновки за результатами перевірок, призначених Палатою депутатів або Сенатом, або проведених для органів автономного управління, комерційних компаній із повним або мажоритарним державним капіталом та інших юридичних осіб за компетенцією Суду; виявлені правопорушення і вжиті для притягнення винних осіб заходи; інші питання, які Суд визнає необхідними.

Також у річному публічному звіті є розділ, що висвітлює оцінку системи внутрішнього контролю/управління в державному секторі. Цей розділ містить основні дані про те, як юридичні вимоги до внутрішнього/управлінського контролю були дотримані керівниками державних установ, які несуть за це відповідальність.

Згідно з пунктом 2 статті 32 закону № 94/1992, зовнішні державні аудитори, призначені для аудиту рахунків, а також інших видів діяльності у компетенції Рахункового суду, складають звіти з переліком підсумків і висновків, дають рекомендації щодо заходів, які необхідно вжити, і висловлюються щодо них відповідно до порядку, встановленого положенням, затвердженим на основі частини другої статті 11⁴⁵.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Рахунковий суд здійснює свою діяльність самостійно і проводить три види аудиту: фінансовий, ефективності і відповідності (тематичний контроль), про що докладно йдеться у річному публічному звіті.

У статті № 33 закону 94/1992 зазначено, що «Подальші перевірки аудиторських звітів здійснюються згідно з положенням, затвердженим відповідно до статті 11 абзац 2⁴⁶. У разі встановлення правильності рахунків, видається сертифікат відповідності, про що повідомляється об'єкту аудиту. У разі виявлення відхилень від законності і нормальності, що завдало збитки, про це повідомляється керівництву державного об'єкта аудиту. Керівництво об'єкту аудиту відповідає за визначення розміру збитків і видання розпорядження щодо їх відшкодування. Якщо в актах аудиту виявлено ознаки порушення кримінального законодавства, керівник відділу повідомляє про це відповідні органи для забезпечення подальшого контролю за виявленими фактами і повідомляє про це об'єкту аудиту. Якщо складання аудиторського звіту є неможливим, об'єкту аудиту має бути наказано заповнити та/або повторно скласти перевірені бухгалтерські звіти».

Відповідно до статті 35 «Об'єкт аудиту може протягом 15 днів з дня отримання звіту висловити письмові заперечення щодо висновків, що містяться у звітах зовнішніх державних аудиторів. Заперечення подаються голові аудиторської установи і розглядаються в ході контрольних заходів».

Основним інструментом оцінки впливу роботи Рахункового суду на якість управління державними коштами і власністю є звіт про контроль за виконанням. Він складається з метою перевірки того, як об'єкти аудиту:

- виконали заходи, передбачені рішеннями Рахункового суду;
- виконали рекомендації, надані за підсумками перевірки ефективності.

Парламент не приділяє уваги виконанню рекомендацій ВОА в аудиторських звітах, а також механізмам, які використовуються для цього.

У річному публічному звіті є розділ «Оцінка системи внутрішнього контролю/управління» у державному секторі. Цей розділ містить основні висновки щодо того, як запроваджуються юридичні

⁴⁵ Пункт (2) статті 11: «Організація та розвиток діяльності Рахункового суду, а також контроль за документами, що впливають із цієї діяльності, здійснюються відповідно до положення, затвердженого пленумом Рахункового суду відповідно до цього закону».

⁴⁶ Положення про організацію та розвиток діяльності Рахункового суду, а також контроль за документами, що впливають із цієї діяльності.

вимоги у сфері внутрішнього/управлінського контролю відповідальними керівниками державних установ.

Звіти ВОО не використовуються регулярно як вихідні дані для щорічних дебатів щодо проєктів бюджетів.

6) Аудит на запит парламенту

Два законодавчі положення дозволяють парламенту вимагати проведення аудиту.

У Конституції Румунії, стаття 140, параграф 3 йдеться: «На запит Палати депутатів чи Сенату Рахунковий суд перевіряє управління державними ресурсами і звітує про свої висновки».

Стаття 4 пункт 2 і стаття закону № 94/1992 стосуються того ж самого. У пункті 2 статті 4 зазначено, що «на запит Палати депутатів чи Сенату Рахунковий суд перевіряє управління державними ресурсами і звітує про результати». Пункт 3 статті 3 зазначає, що «рішення Палати депутатів чи Сенату щодо звернення до Рахункового суду з проханням провести перевірку в межах своїх повноважень є обов'язковими. Жоден інший державний орган не може вимагати від Суду це зробити».

Останній запит надійшов у 2009 році від Палати депутатів: перевірити суми, витрачені міністерством туризму для просування іміджу і туризму в Румунії.

Останній запит Сенату був у 2012 році з проханням внести до програми діяльності на 2012 рік фінансові аудити шести адміністративно-територіальних одиниць.

7) Робоча програма

Згідно зі статтею 3 закону № 94/1992: «Рахунковий суд самостійно визначає програму своєї діяльності. Ревізії Рахункового суду проводяться *ex officio* і можуть бути припинені лише парламентом і лише у разі перевищення повноважень, встановлених законом. Рішення Палати депутатів чи Сенату з вимогою до Рахункового суду провести перевірку в межах його повноважень є обов'язковими. Жоден інший державний орган не може вимагати від Суду це зробити».

8) Рівень і частота контактів

Існують регулярні контакти між головою Суду, головою парламенту, головами бюджетного і фінансового комітетів. У разі потреби підтримуються також контакти з головами відповідних парламентських комітетів. Жорсткого правила щодо того, коли проводити зустрічі, немає. При представленні щорічного публічного звіту перед парламентом стає очевидним, що неформальні контакти розвиваються, але існують й інші приводи для таких неформальних стосунків. Нинішній голова Суду має вагомий парламентський досвід (був спікером Сенату, вищої палати нашого парламенту, протягом восьми років). Тому його стосунки з членами парламенту є особливо сприятливими.

На робочому рівні ми маємо контакти з відповідними працівниками парламенту, але жоден конкретний підрозділ Суду не має такого завдання. Здебільшого ці контакти розвиває директор офісу голови та керівник відділу міжнародних зв'язків.

9) Передовий досвід

Загалом передовий досвід вимагає існування спеціального КДР для роботи виключно зі звітами/висновками ВОА. У Румунії ми ще не створили такого комітету. За потреби звертаємося до причетних комітетів Сенату і Палати депутатів.

10) Перспективи

Суд вважає, що створення КДР найближчим часом покращить наші стосунки з парламентом. Останнім часом Суд уже кілька разів обговорював це з парламентом, і ми очікуємо на позитивні результати.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

Ми вважаємо, що стосунки між Судом і Парламентом постійно покращуються, а роль ВОА в Румунії високо цінується депутатами.

СЕРБІЯ

Державна аудиторська установа

1) Правова основа

У статті 96 Конституції Республіки Сербія сказано:

«Державна аудиторська установа (ДАУ) є вищим державним органом з аудиту державних фінансів Республіки Сербія. Вона є незалежною і підлягає нагляду з боку Національних Зборів, яким вона підзвітна у своїй роботі. Буде ухвалено закон про державну аудиторську устанovu».

Це підтверджує самостійність і незалежність ДАУ, що підлягає нагляду Національних Зборів, перед якими ДАУ зобов'язана звітувати.

У законі про державну аудиторську устанovu ДАУ визначається як вищий у Республіці Сербія державний орган з аудиту державних коштів, як незалежний орган, який підпорядковується і у своїй діяльності підлягає нагляду з боку законодавчого органу, Національних Зборів відповідно до їхньої компетенції.

Частина 5 Закону про ДАУ стосується звітності, а саме:

Доповідає Зборам (стаття 43):

Установа інформує Збори шляхом подання:

1. річного звіту про діяльність;
2. тематичних звітів протягом року;
3. аудиторського звіту щодо річного балансу бюджету Республіки, річних балансів фінансових планів організацій обов'язкового страхування і зведеної фінансової звітності Республіки.

Зміст звітів, передбачених частиною першою цієї статті, більш детально визначається регламентом.

Звітність перед місцевим зборами і самоврядуванням (стаття 44):

Установа звітує перед місцевими зборами про перевірки, що стосуються аудиту і належать до їхньої компетенції.

Звіти відповідно до пункту 1 цієї статті подаються Зборам одночасно.

Річні звіти про діяльність Установи (стаття 45):

До 31 березня Установа подає Зборам річний звіт про свою діяльність за попередній рік.

Спеціальні звіти (стаття 46):

Установа може протягом року представляти Зборам спеціальні звіти з особливо важливих або невідкладних питань, які, на думку Ради, не слід відкладати до наступного чергового звіту.

Установа, на вимогу Зборів та відповідно до законодавства, подає звіти, що містять запитовану інформацію і дані.

Стаття 47 охоплює звіти про аудит підсумкових рахунків республіканського бюджету, річних балансів фінансових планів організацій обов'язкового соціального страхування і консолідованих фінансових звітів Республіки Сербія.

У порядку складання підсумкової звітності Республіки Установа звітує перед Зборами про результати перевірки підсумкових рахунків республіканського бюджету, річних балансів фінансових планів організації загальнообов'язкового соціального страхування і зведеної фінансової звітності бюджету Республіки відповідно до закону, що регулює бюджетну сферу.

Розгляд звіту (стаття 48):

Компетентний орган Зборів після розгляду звіту Установи подає висновки і рекомендації Зборів у вигляді звіту.

На основі суттєвих фактів та обставин, зазначених у звітах згідно з пунктом 1 цієї статті, Збори приймають рішення щодо запропонованих рекомендацій, заходів і строків їхнього виконання.

Збори можуть вимагати від Установи додаткових роз'яснень окремих фактів та обставин.

Гласність роботи (стаття 49):

Робота Установи є публічною і відповідає законодавству та внутрішньому регламенту.

Установа подає на розгляд Зборів звіт про свою діяльність не рідше одного разу на рік.

Закон про бюджетну систему (ЗБС) визначає зовнішній аудит у статті 92:

Річна фінансова звітність Республіки Сербія і річна фінансова звітність організацій обов'язкового соціального страхування підлягають зовнішньому аудиту відповідно до положень закону, що регулює юрисдикцію Вищої аудиторської установи.

Зовнішньому аудиту підлягає також річна фінансова звітність бюджетів місцевого самоврядування.

Перевірку, зазначену у частині другій цієї статті, здійснює Вища аудиторська установа відповідно до закону, що регулює юрисдикцію Вищої аудиторської установи.

Попри пункт 3 цієї статті, зовнішній аудит бюджетів місцевого самоврядування може здійснюватися також за згодою Вищої аудиторської установи на підставі рішення зборів місцевого самоврядування особою, яка відповідає вимогам проведення аудиту фінансової звітності, передбаченим законодавством, що регулює облік і аудит.

Закон про фінансування політичних партій у статті 34 визначає контроль з боку ДАУ таким чином:

Агентство (антикорупційне) після проведення перевірки фінансової звітності політичного об'єкта може доправити запит до ДАУ для перевірки цих звітів відповідно до законодавства, що регулює компетенцію ДАУ.

2) Практика звітності ДАУ

ДАУ Сербії надсилає до парламенту (Національних Зборів) фінансовий аудит, аудит відповідності, аудит ефективності і річні звіти (про діяльність).

Одного разу, на підставі висновку Національної Зборів, після розгляду звіту про діяльність ДАУ за 2012 рік, ДАУ подала до Національних Зборів окремий звіт про виконання рекомендацій аудиторських звітів за 2011 рік. Цей звіт містив огляд виконання, який контролювався ДАУ протягом 2013 року і до 25 вересня 2013 року.

ДАУ окремо звітує про кожну перевірку.

Звіти адресуються Національним Зборам в цілому.

Щороку до 31 березня ДАУ подає Асамблеї річний звіт про свою діяльність за попередній рік.

Порядок надсилання звітів парламенту

Після подання всіх аудиторських звітів до Національних Зборів за конкретний рік ДАУ інформує голову спеціального комітету (комітет з фінансів, державного бюджету і контролю за державними видатками) офіційним листом про те, що річну програму аудиту ДАУ завершено, і просить голову призначити засідання комітету, щоб ДАУ могла представити депутатам основні показники аудиторських звітів.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	157	159	1	14	1	0	
Кількість обговорених парламентом			1				Обговорено спеціальним комітетом (з Програми аудиту на 2014 рік)
Подано спікеру							Звіти подаються до Національних Зборів
Подано на розгляд голови спеціального комітету							
У копії іншим причетним комітетам							Так, коли це вважається актуальним
Організовано брифінги для парламентського комітету							Проводяться зустрічі між членами підкомітету і керівниками всіх секторів аудиту для обговорення подальших кроків щодо моніторингу виконання рекомендацій ДАУ
Резюме подано до парламенту							У 2014 році ДАУ запровадила нову структуру аудиторського звіту. Див. розділ 4

3) Парламентські процедури щодо звітів ДАУ

Регламент Національних Зборів встановлює для ДАУ наступне:

Стаття 55:

Комітет з фінансів, державного бюджету і контролю за державними видатками розглядає законопроекти і пропозиції інших загальних законів та інші питання за напрямками:

- система фінансування функцій держави, податків, зборів та інших державних надходжень;
- державний бюджет і фінансові плани організацій обов'язкового соціального страхування;
- бюджетна фінансова звітність, підсумкові фінансові заяви щодо фінансових планів організацій обов'язкового соціального страхування, аудит підсумкової фінансової звітності;
- позики, гарантії і лотереї;
- державний борг і фінансові активи Республіки Сербія,
- державні закупівлі;
- грошово-кредитна, банківська, валютна і митна системи;
- страхування майна і фізичних осіб;
- право власності та експропріація;
- платежі і платіжні операції, цінні папери і грошовий ринок;
- запобігання відмиванню коштів і боротьба з корупцією;
- облік і аудит;
- інші питання у сфері фінансів.

Комітет має

- розглядати звіти ДАУ і подавати Національним Зборам звіт із висновками та рекомендаціями;
- контролювати виконання державного бюджету і супровідних фінансових планів у контексті законності, цілеспрямованості й ефективності державних видатків і подавати до Національних Зборів звіт із рекомендаціями щодо вжиття заходів.

Комітет виконує інші завдання відповідно до закону і цього регламенту.

Комітет складається із 17 членів.

Стаття 177:

Компетентний комітет розглядає пропозиції щодо остаточних фінансових заяв і звіт ДАУ про аудит фінансових заяв Республіки Сербія, фінансових заяв фінансових планів організацій обов'язкового соціального страхування і консолідованих фінансових звітів Республіки Сербія та подає звіт Національним Зборам відповідно до закону, що регулює діяльність ДАУ.

Стаття 203:

Пропозиції щодо обрання і звільнення голови Національного банку Сербії, членів правління Національного банку Сербії, омбудсмана, уповноваженого з інформації суспільного значення і голови, заступника голови і членів ради ДАУ та інших посадових осіб, згідно із законом, разом із обґрунтуваннями подають до Національних Зборів уповноважені особи.

Якщо уповноважений суб'єкт з обрання посадової особи, відповідно до пункту 1 цієї статті, обраний Національними Зборами, а таке не передбачено законом, то таку пропозицію слід передати від компетентного комітету Національним Зборам.

Відповідно до пункту 1 цієї статті, перед обранням посадових осіб, висунутих компетентним комітетом Національних Зборів, з кандидатами проводяться співбесіди до заслуховування у компетентному комітеті Національних Зборів.

Окрім комітету з фінансів, державного бюджету і контролю за державними видатками, у лютому 2015 року було створено підкомітет з розгляду звітів про аудити, проведені ДАУ. Члени новоствореного підкомітету вперше відвідали ДАУ. Вони налагодили тісну співпрацю задля ефективнішого нагляду за витрачанням державних коштів. Було погоджено, що ДАУ і підкомітет спільно створять систему моніторингу заходів, вжитих за рекомендаціями ДАУ і Національних Зборів, з метою покращення системи фінансування і підзвітності в Республіці Сербія. Без шкоди для своєї незалежності ДАУ готовий допомагати комітету з фінансів, державного бюджету і контролю за державними видатками, а також новоствореному підкомітету краще розуміти важливість висновків аудиту і пошуку дієвих коригувальних механізмів.

На скликаннях Національних Зборів (станом на 14 лютого 2007 р. і 11 червня 2008 р.) головами фінансового комітету були члени опозиційних партій, тоді як на скликаннях Національних Зборів (станом на 31 травня 2012 р. і нинішнього року) головами фінансового комітету були члени правлячих партій.

Комітет взагалі не призначає доповідачів.

Не було жодних слухань, на які об'єкт аудиту чи його представники були запрошені для надання роз'яснень чи додаткової інформації.

У 2011-2015 роках дебати щодо аудиторських звітів ДАУ проводилися в комітетах. Щороку в комітеті проводилися дебати щодо річних звітів про діяльність ДАУ. Дебати щодо річних звітів про діяльність ДАУ проводилися на пленарних засіданнях щороку, крім 2015 року. Комітет з фінансів, державного бюджету і контролю за державними видатками Національних Зборів Республіки Сербія на сесії, що відбулася 18 травня 2015 року, обговорював питання за 2014 рік. Річний звіт про діяльність ДАУ і пропозиція висновку (для обговорення на пленарному засіданні) щодо річного звіту про діяльність ДАУ за 2014 рік опрацьовувалася на окремих наступних сесіях.

Аудиторські звіти ДАУ розглядалися в комітеті з контролю за службою безпеки (аудиторський звіт щодо Агенції інформаційної безпеки).

Відповідно до регламенту Національних зборів, профільний стосовно ДАУ комітет розглядає звіти ДАУ і подає до Національних Зборів звіт із висновками та рекомендаціями.

Регламент Національних Зборів (статті 171-178) визначає процедуру ухвалення бюджету Республіки Сербія та підсумкові фінансові заяви. Закон про підсумкові рахунки бюджету Республіки Сербія не був прийнятий з 2002 року.

Профільний комітет щодо ДАУ розглядає пропозицію стосовно підсумкових фінансових заяв і звіт ДАУ про аудит фінансових заяв Республіки Сербія, фінансових заяв щодо фінансових планів організацій обов'язкового соціального страхування і консолідованих фінансових звітів Республіки Сербія, та подає звіт до Національних зборів відповідно до закону, що регулює діяльність ДАУ.

Обсяг аудиту ДАУ визначено статтею 92 закону про бюджет з урахуванням деталізованих положень, викладених у законі про ДАУ. Вимога додавати аудиторський звіт до фінансових заяв передбачена статтею 79. Проте закон про бюджет не встановлює кінцевий термін подання фінансових заяв до ДАУ, попри те, що в статті 78 передбачено кінцевий термін (15 липня) для подання фінансових заяв (з аудиторським звітом) до Національних Зборів. За відсутності такого терміну, час, наданий ДАУ для перевірки фінансових заяв республіканського бюджету на момент їхнього подання уряду (20 червня), ДАУ вважає недостатнім.

Аудиторські звіти, як правило, виявляють проблеми невідповідності закону про бюджет, нецільового використання коштів або шахрайства. Справи щодо нецільового використання коштів і шахрайства вирішуються через суди, тоді як питання невідповідності часто мають системний характер і вимагають від уряду вжиття коригувальних заходів. Хоча невідкладні питання переважно вирішуються під час проведення аудиту і до завершення аудиторського звіту, часто існує низка невирішених проблем, розв'язання яких вимагає більш тривалих зусиль з боку уряду. Вони мають бути враховані Національними Зборами під час розгляду фінансових заяв та аудиторського звіту, що потім має втілитися в офіційні письмові відповіді уряду стосовно запланованих дій з подолання недоліків і часових рамок, необхідних для цього. Цей формальний процес має бути відображений у законі про бюджет. Необхідно також уточнити терміни для фінансової звітності та аудиту.

Для дотримання з боку ДАУ вимоги щодо того, щоб підсумкові рахунки супроводжувалися аудиторським звітом, кінцевим терміном офіційного подання фінансових заяв ДАУ має бути 30 квітня, а кінцевий термін подання аудиторського звіту (що супроводжує фінансові заяви) Національним Зборам має бути 30 вересня. Після статті 92 слід вставити додаткову статтю, яка б регулювала процес і терміни розгляду підсумкового рахунку й аудиторського звіту Національними Зборами, включно із зобов'язаннями уряду реалізовувати невиконані рекомендації аудиту.

Кадрове забезпечення

Комітет і підкомітет забезпечують два працівника апарату парламенту.

Залучення ДАУ до розгляду звітів парламентом

ДАУ відвідує парламентські засідання під час обговорення звітів ДАУ. Зазвичай на цих засіданнях присутні генеральний аудитор і вищі державні аудитори разом із секретарем і керівником офісу голови ДАУ. Представники ДАУ презентують висновки і відповідають на запитання депутатів.

4) Звіти ДАУ

У 2014 році ДАУ запровадила нову структуру аудиторських звітів. Стосовно кожної проведеної перевірки складається базовий документ. Він містить висновок генерального аудитора щодо фінансових заяв та аудиту відповідності. Висновкам передують окремі підрозділи, які стосуються відповідальності керівництва за підготовку фінансових заяв і відповідність проведених операцій, а також за обґрунтованість висновків, включно з виявленими порушеннями.

Додаток 1 містить головні порушення, виявлені в процесі аудиту, зокрема щодо фінансового аудиту та аудиту відповідності. Складаються рекомендації щодо усунення виявлених порушень та наголошується на інших заходах із покращення діяльності, вжитих керівництвом об'єкта аудиту.

У Додатку 2 є примітки до аудиторського звіту. У цій частині докладно висвітлюються всі виявлені порушення.

Додаток 3 містить фінансові заяви об'єкту аудиту.

Кожен звіт щодо аудиту ефективності містить сторінку з основними моментами, на якій є назва звіту, вказано мотиви проведення аудиту, а також що ДАУ виявила і що рекомендує.

Кожен звіт ДАУ містить детальну інформацію про стан систем внутрішнього контролю, а також чіткі підсумки та аудиторські висновки.

5) Контроль виконання звітів ДАУ

ДАУ веде облік своїх рекомендацій у власній базі даних. Існує завдання створити публічну базу даних з рекомендаціями за результатами аудиту, що полегшить виявлення системних проблем і покращить інформаційну базу для парламентського контролю над виконавчою владою.

Річний звіт про діяльність ДАУ містить підсумок наданих висновків, виявлених порушень, наслідків аудиту і рекомендацій об'єктам аудиту, а також перелік вжитих заходів. В одному випадку на підставі висновку Національних Зборів стосовно звіту про діяльність ДАУ за 2012 рік ДАУ подала до Національних Зборів окремий звіт про виконання рекомендацій, наданих в аудиторських звітах за 2011 рік. Цей звіт містив огляд, який протягом 2013 року контролювався ДАУ.

Ефективності роботи ДАУ шкодить відсутність конкретних процедур і термінів перевірки аудиторських звітів комітетом з фінансів, державного бюджету і контролю за державними видатками. На сьогодні не було проведено жодних слухань щодо висновків, зафіксованих у звітах ДАУ, про необхідність притягнення до відповідальності представників виконавчої влади. Підкомітет з розгляду звітів про аудит, проведений ДАУ, було створено у лютому 2015 року. ДАУ інформувала членів підкомітету про системні недоліки, виявлені в ході аудитів, з тим щоб члени підкомітету розглянули їх найближчим часом і вжили необхідні заходи.

Уряд в цілому не зобов'язаний звітувати про виконання рекомендацій ДАУ. Натомість кожен об'єкт аудиту зобов'язаний подавати ДАУ звіт про виконання її рекомендацій.

Поточна практика подання перевірених підсумкових звітів (грудень) обмежує корисність інформації аудиторського звіту при розгляді парламентом бюджетної пропозиції. Необхідно забезпечити виконання конституційних і статутних зобов'язань Національних Зборів щодо перегляду і затвердження остаточних рахунків бюджету Республіки Сербія як важливої ланки процедури підзвітності. Без додаткового контролю за бюджетом Національні Збори не можуть притягувати виконавчу владу до відповідальності за використання виділених ресурсів і сприяти вдосконаленню способу управління ними. Сучасна практика обмежує можливості Національних Зборів перевіряти остаточні рахунки на достовірність, точність, повноту і відповідність нормам. Це також перешкоджає змістовному обговоренню того, наскільки бюджет був використаний на цілі, зазначені в затвердженому бюджеті.

6) Аудит на запит парламенту

Немає норми права, що чітко дозволяла б (забороняла) парламенту вимагати проведення аудиту.

В одному випадку на засіданні комітету з контролю за службами безпеки голова комітету запропонував ДАУ ініціювати фінансовий аудит Агенції інформаційної безпеки, який дійсно був проведений наступного року.

7) Робоча програма

Під час розробки стратегічного плану на 2016–2020 роки ДАУ опитала депутатів комітету і підкомітету щодо їхніх очікувань від ДАУ у наступному стратегічному періоді. ДАУ дбайливо врахувала цей доробок.

8) Рівень і частота контактів

Між головою ДАУ і головою компетентного комітету парламенту щомісяця відбуваються ділові контакти. Існують щоденні робочі контакти на рівні секретарів комітету і підкомітету та керівника офісу голови ДАУ.

9) Передовий досвід

ДАУ організувала декілька семінарів, круглих столів, конференцій і навчальних візитів з метою зміцнення стосунків з парламентом.

У рамках проекту Євросоюзу Twinning «Посилення спроможності державної аудиторської установи Республіки Сербія» підготовлено рекомендації щодо стосунків з парламентом, об'єктами аудиту і засобами масової інформації.

10) Перспективи

Як складову програми реформування управління державними фінансами на 2016–2020 роки планується покращити систематичний контроль за виконанням рекомендацій аудиту. Така діяльність передбачає створення бази даних рекомендацій за підсумками аудиту, полегшення виявлення системних проблем і покращення інформаційної бази для парламентського нагляду за виконавчою владою. Вона також забезпечить належний рівень парламентського нагляду, зокрема полягатиме в запровадженні необхідних організаційних заходів для охоплення роботи зовнішнього аудиту і встановлення чітких письмових процедур для обговорення аудиторських звітів, включно із термінами обговорення і заходами комітету з фінансів, державного бюджету і контролю за державними видатками. Також вона охоплюватиме організацію засідань комітету з фінансів, державного бюджету і контролю за державними видатками для обговорення аудиторських звітів.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ДАУ і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

10 червня 2015 року голова ДАУ, віце-спікер Національних Зборів, голова комітету з фінансів, державного бюджету і контролю за державними видатками підписали меморандум про взаєморозуміння між комітетом і ДАУ.

СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА

Вища служба аудиту

1) Правова основа

Конституція Словацької Республіки:

Стаття 62:

Вища служба аудиту подає звіти про результати своєї аудиторської діяльності до Національної Ради Словацької Республіки не рідше одного разу на рік, а також за запитом Національної ради Словацької Республіки.

Закон про Вищу службу аудиту Словацької Республіки:

Стаття 5:

(1) Служба розробляє свій висновок щодо пропозицій до державного бюджету Словацької Республіки, в якому дає оцінку бюджетної пропозиції уряду, а також робить висновок з приводу пропозиції стосовно остаточного державного рахунку Словацької Республіки. Служба подає Національній раді Словацької Республіки свій висновок щодо пропозиції до державного бюджету Словацької Республіки у строк, визначений спеціальним регламентом. 1e) Служба подає свій висновок щодо пропозиції остаточного державного рахунку Словацької Республіки Національній раді Словацької Республіки протягом 30 днів після відповідного рішення уряду.

(2) Служба виконує завдання органу, який видає повідомлення про припинення допомоги, наданої за структурними фондами 1f) і завдання органу, що видає повідомлення про припинення допомоги, наданої за структурними фондами 1g); вона несе відповідальність за зміст таких повідомлень і подає їх компетентним органам.

(3) Служба виконує завдання органу сертифікації для Європейського фонду орієнтування і гарантування сільського господарства – Секція гарантій. 1h).

(4) На підставі постанови Національної ради Словацької Республіки Служба проводить аудит у межах своєї компетенції для цілей Національної ради Словацької Республіки.

(5) Не пізніше кінця березня наступного року Служба подає Національній раді Словацької Республіки зведений звіт про результати аудиторської діяльності за попередній календарний рік. Звіт про результати аудиторської діяльності подається за запитом Національної ради Словацької Республіки.

Стаття 8:

(1) Службу як статутний орган очолює голова. Голову заступає призначений заступник голови.

(2) Голова і два його заступника обираються і відкликаються Національною радою Словацької Республіки шляхом таємного голосування.

(3) Строк повноважень голови і двох його заступників становить сім років.

(4) Голова і два його заступника можуть бути обрані на посади не більше ніж на два терміни поспіль.

(5) Голова залишається на своїй посаді після завершення його або її повноважень, доки нового голову не буде обрано Національною радою Словацької Республіки.

Стаття 12:

(1) Голову і заступників голови звільняють з посади за таких умов:

а) закінчення офіційного строку, якщо інше не передбачено цим законом;

б) відставка;

с) відкликання з посади.

(2) Голову і заступників голови відкликає з посади Національна рада Словацької Республіки, якщо:

а) він (вона) був законно засуджений за умисний злочин;

б) він (вона) під час обіймання посади вчиняв діяльність, несумісну з посадою голови чи заступника голови згідно зі статтею 10;

с) він (вона) не виконує обов'язки, передбачені цим законом.

(3) Національна рада Словацької Республіки може відкликати голову чи заступника голови, якщо він (вона) не виконував свої обов'язки протягом понад шести календарних місяців поспіль.

Стаття 13:

(1) Голова інформує Національну раду Словацької Республіки та інші причетні органи про важливі висновки та інформацію, що впливає з компетенції Служби.

Стаття 14:

Голова має право бути присутнім на засіданнях Національної ради Словацької Республіки та її органів.

Стаття 20:

У разі невиконання урядом своїх зобов'язань згідно з пунктом 2, голова консультується з цього приводу з прем'єр-міністром. Якщо вони не можуть дійти згоди, голова передає це питання до Національної ради Словацької Республіки.

Стаття 21а:

(1) Бюджет Служби прописаний окремим бюджетним розділом державного бюджету Словацької Республіки.

(2) Служба подає проєкт розділу бюджету на затвердження компетентному комітету Національної ради Словацької Республіки. Компетентний комітет Національної ради Словацької Республіки до 30 червня поточного року подає затверджений проєкт розділу бюджету до урядового апарату. Уряд приймає рішення щодо проєкту розділу бюджету Служби. Якщо уряд вносить будь-які зміни до

проекту розділу бюджету Служби, він повинен пояснити причини таких змін під час подання законопроєкту про державний бюджет до Національної ради Словацької Республіки.

(3) Служба підзвітна Національній раді Словацької Республіки за управління коштами державного бюджету відповідно до розділу бюджету Служби.

(4) Національна рада Словацької Республіки контролює управління державним майном, у тому числі коштами державного бюджету згідно з розділом бюджету Служби.

2) Практика звітності ВОА

Вища служба аудиту (ВСА) подає звіти про кожну перевірку окремо відповідним комітетам парламенту. Іншими видами звітів Національній раді Словацької Республіки є такі:

- зведений звіт про результати аудиторської діяльності за попередній календарний рік не пізніше кінця березня;
- висновок на пропозицію до державного бюджету Словацької Республіки у строк, визначений спеціальним регламентом;
- висновок щодо пропозиції остаточного державного рахунку Словацької Республіки до Національної ради Словацької Республіки протягом 30 днів після рішення уряду.

Порядок надсилання звітів парламенту

Немає конкретних процедур для надсилання аудиторських звітів парламенту. Зауваження щодо пропозиції до державного бюджету і пропозиції остаточного державного рахунку представляються безпосередньо бюджетному комітету парламенту, та на завершення голова ВСА представляє їх на пленарному засіданні парламенту.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	30			2	1		
Кількість обговорених парламентом				2	1		
Подано спікеру							
Подано на розгляд голови спеціального комітету							
У копії іншим причетним комітетам	30						
Організовано брифінги для парламентського комітету							
Резюме подано до парламенту							

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Існують фіксовані процедури опрацювання звітів ВОА, викладені в регламенті парламенту. Однак ці процедури такі самі, як і для будь-яких інших звітів, поданих до парламенту. Немає спеціального профільного комітету для роботи з аудиторськими звітами ВОА. Зазвичай ВСА подає усі звіти щодо окремих аудитів до відповідного парламентського комітету, залежно від предмета аудиту.

Рідко трапляються слухання, на які запрошуються об'єкти аудиту або інші причетні особи для надання роз'яснень чи додаткової інформації, і лише у дуже важливих випадках. Ця практика не є нормальною.

Постанова парламенту видається з відповідним висновком, залежно від конкретного питання.

Кадрове забезпечення

Немає спеціального парламентського комітету, який би займався аудиторськими звітами. Кожен комітет налічує близько 12 членів. Працівники парламенту надають комітетам лише адміністративну

допомогу. Проте кожен депутат має зовнішніх консультантів для надання фахової допомоги і підтримки.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

ВСА завжди відвідує парламентські засідання бюджетного комітету для представлення висновку щодо пропозицій до державного бюджету і висновку щодо пропозиції остаточного державного рахунку. Профільним комітетом з цього питання є бюджетний комітет парламенту. ВСА зазвичай представлений заступником голови і генеральним директором, відповідальним за висновок.

4) Звіти ВОА

ВСА у своїх повідомленнях до парламенту зосереджується на загальних/системних проблемах і рекомендаціях.

Створення і функціонування систем внутрішнього контролю є темою, яка висвітлюється у звітах ВСА.

Усі аудиторські звіти містять чіткі підсумки та аудиторські висновки.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Закон про ВСА зобов'язує об'єкти аудиту інформувати ВСА про заходи щодо виправлення ситуації і звітувати про реалізовані заходи з усунення недоліків по кожному аудиту в узгоджені терміни, як це занотовано в протоколі закриття кожного аудиту.

Підхід ВСА до контролю полягає в тому, щоб у ході аудиту на місці розглянути коригувальні заходи і рекомендації, якщо це можливо. Окремі аудити зосереджуються саме на контролі здійснених заходів, а моніторинг виконання заходів і рекомендацій щодо виправлення ситуації здійснюється за допомогою інформаційних систем аудиту.

6) Аудит на запит парламенту

На підставі рішення Національної ради Словацької Республіки ВСА може проводити аудит у межах своєї компетенції на запит Національної ради Словацької Республіки. Такі випадки виникають дуже рідко, можливо 1-2 рази на 2-3 роки.

7) Робоча програма

ВСА не консультується щодо свого річного плану аудиту з парламентом. ВСА уважно оцінює всі доступні громадські ініціативи і пропозиції, у тому числі ідеї парламенту, під час процесу річного планування. Ініціативи і пропозиції парламенту не є обов'язковими, але ми їх розглядаємо.

8) Рівень і частота контактів

Немає регулярних контактів між головою офісу і головами комітетів парламенту. Офіційні контакти впливають із встановлених законом зобов'язань ВСА щодо подання звітів. В офісі ВСА немає працівників чи підрозділів, які були б спеціально уповноважені або мали завдання підтримувати стосунки з парламентом.

9) Передовий досвід

ВСА не бажає ні на чому наголошувати.

10) Перспективи

Пріоритет ВСА на майбутнє полягає в активізації контактів з відповідними комітетами словацького парламенту – Національної ради Словацької Республіки. Окрім офіційних зустрічей, ми хотіли б запровадити неформальні зустрічі з метою обговорення тем, що хвилюють обидві сторони.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

Протягом останніх п'яти років стосунки між словацькою ВСА і словацьким парламентом були хорошими. ВСА провела кілька аудитів на запит словацького парламенту.

СЛОВЕНІЯ

Рахунковий суд

1) Правова основа

Конституція Республіки Словенія містить дві статті про Рахунковий суд (РС): статті 150 і 151. Вона визначає РС як незалежну у виконанні своїх обов'язків установу, засновану на Конституції і законах (параграф 3 статті 150), в яких йдеться про те, що члени РС призначаються Національними зборами (стаття 151).

Зобов'язання РС перед парламентом (Офіційний вісник Республіки Словенія, № 11/01 і 109/12) передбачає таке:

- Не рідше одного разу на рік Рахунковий суд подає на розгляд Національних зборів звіт про свою роботу (пункт 2 статті 5). Звіт, зазначений у частині другій статті 5 цього закону, повинен містити:
 - перелік усіх аудиторських пропозицій, зроблених депутатами і робочими органами Національних зборів;
 - чіткі свідчення врахування пропозицій в аудиторських перевірках (пункт 3 статті 25).
- При визначенні переліку перевірок, що мають бути проведені у певному календарному році, Рахунковий суд розглядає пропозиції депутатів і робочих органів Національних зборів, уряду, міністерств і органів місцевого самоврядування. Вони мають розглянути не менше п'яти пропозицій Національних зборів, з яких щонайменше дві мають бути подані депутатами від опозиції і дві – робочими органами Національних зборів (пункт 2 статті 25).
- Після завершення процесу аудиту відповідний звіт надається:
 - об'єкту аудиту;
 - посадовій особі об'єкта аудиту, яка була відповідальною у період проведення аудиту;
 - Національним зборам;
 - іншим органам, які, на думку голови Рахункового суду, повинні бути поінформовані за умов розкриття аудиторської інформації (пункт 16 статті 28).
- У післяревізійному процесі, у разі серйозного порушення вимог щодо діяльності, Рахунковий суд повідомляє про порушення Національні збори. (пункт 8 статті 29).

2) Практика звітності ВОА

РС зобов'язаний надавати аудиторські звіти Національним зборам після їх підготовки. Це стосується всіх типів аудиторських звітів (фінансових, відповідності, ефективності, постаудиторських). Національні збори отримують саме оригінал аудиторського звіту, без особливих доповнень чи резюме, які б спеціально склалися для них.

Звіти адресуються Національним зборам загалом, а не конкретній особі чи органу. Оскільки всі звіти мають бути подані Національним зборам після їх підготовки, вони одразу ж надсилаються їм одночасно з об'єктом аудиту.

Щороку РС також надсилає Національним зборам свій річний звіт. Зазвичай він публікується наприкінці лютого, і кінцевого терміну для його надсилання до Національних зборів не встановлено. Звіт, як правило, особисто вручається головою РС голові Національних зборів.

Порядок надсилання звітів парламенту

Спеціальних процедур немає. Копія звіту про аудит надсилається Національним зборам і об'єкту аудиту одночасно.

РС не провадить жодної іншої діяльності, окрім як на запрошення Національних зборів чи їхніх органів.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	30 (45%)	16 (25%)	18 (28%)	1 (узагальнений звіт)	1	Не застосовується	
Кількість обговорених парламентом	3	5	12	0	Не застосовується	Не застосовується	
Подано спікеру	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	
Подано на розгляд голови спеціального комітету	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	
У копії іншим причетним комітетам	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	
Організовано брифінги для парламентського комітету	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	РС відвідує брифінги, організовані Національними зборами
Резюме подано до парламенту	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується	Резюме аудиторського звіту є частиною опублікованого аудиторського звіту

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Коли аудиторський звіт готовий, він публікується та одночасно надсилається об'єкту(-ам) аудиту і Національним зборам. Немає конкретних правил поводження зі звітами ВОА. Однак після отримання Національними зборами звіти передаються Комісії з контролю за державними фінансами (ККДФ). Комісія є постійним робочим органом у складі дев'яти членів, який очолює представник опозиції. Повноваження, завдання і склад ККДФ регулюються регламентом Національних зборів (стаття 39).

ККДФ організовує слухання і може запросити РС і об'єктів аудиту, коли обговорюється звіт про аудит, для роз'яснень чи надання додаткової інформації. Комісія також може залучати зовнішніх експертів, якщо вбачає у цьому потребу. Однак такі експертизи не є і не можуть вважатися наглядом за аудиторськими звітами РС.

Дебати щодо звітів ВОА зазвичай проводяться з Комісією, але також можуть проводитися на пленарному засіданні. Останній варіант розглядається як особливий механізм.

Крім ККДФ, аудиторські звіти РС можуть і розглядаються іншими комісіями, наприклад комісією у справах ЄС, сільського господарства та інфраструктури тощо. РС подеколи запрошується при розгляді аудиторських звітів на спеціальних сесіях Комісії, зокрема коли йдеться про конкретну тему, яка має особливе значення для Національних зборів.

ККДФ публікує протокол кожної сесії, де містяться висновки та звернення про вжиття заходів. Такі звернення можуть адресуватися об'єктам аудиту чи різним установам, але не РС.

Роль Національних зборів Словенії стосовно процедури звільнення від подальших зобов'язань полягає в тому, що вона приймає щорічний звіт про виконання бюджету. РС не відіграє в цій процедурі ніякої ролі.

Кадрове забезпечення

Жоден працівник парламенту не надає Комісії підтримку у роботі зі звітами ВОА.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

РС не бере участі в підготовці комітету до слухань.

РС відвідує засідання, коли звіти обговорюються лише на запрошення Комісії/Зборів. Запрошення надсилається голові РС, який зазвичай відвідує зустрічі разом з іншими членами РС (залежно від теми аудиту та обговорюваного предмета) – заступником (чи обома заступниками), керівниками відділів аудиту (вищих державних аудиторів), менеджерами чи консультантами з аудиту.

Внесок представників РС обмежується проведеннями аудитів. Лише коли загальне обговорення є відкритим, члени РС (голова, його перший і другий заступники) можуть ділитися своїми думками на основі даних інших подібних аудитів, які стосуються обговорюваних питань чи стратегії.

4) Звіти ВОА

РС зосереджується на загальних/системних проблемах і дає рекомендації, які не є обов'язковими для об'єкта(-ів) аудиту. Вони є лише відображенням поглядів РС на конкретну справу.

Налагодження і функціонування внутрішнього контролю не є темою підвищеної уваги у звітах. Однак РС дає рекомендації щодо внутрішнього контролю (особливо з приводу виявлення ризиків і порушень).

Чіткий висновок і формулювання аудиторського висновку є обов'язковим для всіх видів аудиту в Словенії. У статті 20 закону про РС зазначено:

1. РС здійснює перевірку господарської діяльності користувачів державних коштів:

а) він може проводити аудит регулярності та ефективності;

б) він може перевіряти будь-який акт щодо попередніх операцій, а також будь-який акт про заплановану господарську діяльність будь-якого користувача державних коштів.

2. Згідно з цим законом, аудит господарської діяльності – це отримання належних і достатніх даних для висловлення думки про господарську діяльність об'єкта аудиту:

а) Аудит регулярності надає належні і достатні дані для того, щоб можна було висловити думку про відповідність діяльності нормам та інструкціям, яких будь-який користувач державних коштів зобов'язаний дотримуватися у своїй господарській діяльності;

Аудит ефективності надає належні і достатні дані, щоб можна було висловити думку про ощадливість, дбайливість та ефективність господарської діяльності.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

РС ретельно відстежує висновки і рекомендації, прийняті об'єктами аудиту, оскільки в Словенії РС має повноваження видавати не лише необов'язкові рекомендації, але й вимагати дій, які є обов'язковими для об'єкта аудиту. Їхнє виконання перевіряється за постаудиторською процедурою шляхом складання звіту про реагування, в якому об'єкт аудиту має повідомити про вчинені дії.

Оскільки постаудиторська процедура має на меті посилити прихильність об'єкта(-ів) аудиту до вимог вчинити певні дії, ККДФ звертає увагу на реакцію об'єкта(ів) аудиту на аудиторський звіт.

Уряд має такий самий статус, як і будь-який інший об'єкт аудиту, і такою ж мірою зобов'язаний подавати звіти про реагування на подані йому в аудиторському звіті вимоги щодо дій.

РС не може оцінювати, як використовуються рекомендації РС, і робити свій внесок до щорічних дебатів щодо проекту бюджету.

6) Аудит на запит парламенту

Національні збори мають право пропонувати й ініціювати проведення РС аудиту, але вони позбавлені права вимагати або наказувати йому. РС є повністю незалежним у складанні плану аудиту, однак має рахуватися з ініціативами і вносити їх до свого плану.

Закон про Рахунковий суд надає Національним зборам право вносити пропозиції до параграфів 2 і 3 статті 25:

(1) У межах, визначених законом, Рахунковий суд самостійно вирішує, які перевірки проводитиме у певний проміжок часу.

(2) При визначенні перевірок, які мають бути проведені у конкретному календарному році, Рахунковий суд розглядає пропозиції депутатів і робочих органів Національних зборів, уряду, міністерств та органів місцевого самоврядування. РС має розглянути не менше п'яти пропозицій Національних зборів, з яких щонайменше дві мають надійти від опозиційних депутатів, а ще дві – від робочих органів Національних зборів.

(3) Звіт, зазначений у частині другій статті 5 цього закону, повинен містити:

1. перелік усіх пропозицій щодо аудиту, внесених депутатами і робочими органами Національних зборів;
2. чіткі свідчення того, які саме аудиторські перевірки враховані згідно з пропозиціями.

У 2015 році до РС від Національних зборів надійшло 10 пропозицій: 1 від пленуму, шість від ККДФ і три від окремих депутатів і груп депутатів. Вони були охоплені діяльністю РС на різних етапах аудиторських процедур і в окремих частинах річного плану. Рішення щодо врахування якихось ініціатив у річному плані аудиту приймає особисто голова РС.

7) Робоча програма

Див. попередній розділ.

8) Рівень і частота контактів

Існує регулярний контакт між головою РС і головою ККДФ, хоча переважно після заходів ККДФ із опублікування аудиторських звітів, але також на більш неформальному рівні під час обговорення питань державних фінансів та управління.

9) Передовий досвід

Оскільки РС надсилає кожен звіт Національним зборам при його оприлюдненні, ККДФ перебуває в курсі роботи РС і може застосовувати інформацію, питання і проблеми, про які йдеться у звітах, на своїх сесіях і пленарних засіданнях.

Іншим хорошим прикладом є вручення річного звіту РС голові парламенту, коли голова РС і спікер Національних зборів обговорюють питання впливовості роботи РС, виділяють сфери спільних інтересів і визначають можливі теми подальшої співпраці.

10) Перспективи

РС вважає, що має хороші регулярні робочі стосунки з Національними зборами, а це дає змогу обидвом установам і надалі спільно розвивати різні напрямки співпраці, вирішувати актуальні проблеми з часовими рамками і задіювати потенціал одна одної для вирішення питань державного фінансування та управління на користь словенського суспільства.

ІСПАНІЯ

Суд аудиторів

1) Правова основа

Tribunal de Cuentas (CA – BOA Іспанії) підпорядковується безпосередньо іспанському парламенту і підтримує з ним постійні зв'язки через [Спільний комітет Конгресу і Сенату зі стосунків із CA](#).

Іспанський парламент має законне право вимагати від CA проводити певні аудити за рішеннями Спільного комітету зі стосунків із CA. Суд повинен вносити такі ініціативи до своєї [програми аудиту](#), беручи до уваги наявність у нього ресурсів. Дивіться також [розділ 136 Конституції Іспанії](#).

CA щороку на сесії у повному складі затверджує програму аудиту і надсилає її до Спільного комітету зі стосунків із CA.

Результати аудиторської роботи вносять у звіти, меморандуми, клопотання і записки, затверджені сесією CA у повному складі, які надсилаються до іспанського парламенту.

Голова CA регулярно представляє парламенту звіти, затверджені і видані CA протягом року. Ці звіти затверджуються сесією у повному складі на регулярних засіданнях. Також подається річний звіт.

Після заслуховування голови CA Спільний комітет Конгресу і Сенату зі стосунків із CA обговорює кожен зі звітів, меморандумів, клопотань і записок та приймає відповідні рішення (за додатковою інформацією див. [органічний закон](#) і закон про функціонування CA).

2) Практика звітності BOA

CA надсилає до парламенту всі схвалені і видані звіти, будь то фінансові звіти, звіти про відповідність, звіти про перевірку ефективності чи меморандуми, пропозиції і записки.

CA звітує окремо про кожен аудит, але також звітує про загальні державні рахунки, де йдеться про аудиторську роботу, пов'язану з багатьма установами.

Іспанський CA затверджує і надсилає до парламенту щорічний звіт про свою діяльність. Звіти адресуються головам Конгресу і Сенату.

Річна програма аудиту адресується голові Спільного комітету.

У статті 132 закону про загальний бюджет (вивчення і перевірка загальних державних рахунків) зазначається, що за дорученням парламенту CA розглядає і перевіряє загальний рахунок держави протягом шести місяців після його отримання. Суд після заслуховування прокурора ухвалює остаточну декларацію, як вважає за потрібне, і надсилає звіт до парламенту зі своїми пропозиціями, одночасно інформуючи уряд.

Загальний державний рахунок складає генеральний державний контролер, після чого він надсилається до іспанського CA до 31 жовтня наступного року.

Інші аудиторські звіти не мають стандартних термінів надсилання, але внутрішні терміни встановлені в технічних параметрах конкретних аудитів.

Порядок надсилання звітів парламенту

СА не має конкретних процедур для надсилання своїх звітів до парламенту.

Голова подає всі звіти до парламентського комітету. За попередній рік було подано 19 аудиторських звітів, а 23 обговорено парламентом.

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Існують фіксовані процедури опрацювання звітів СА, викладені в двох регламентах Спільного комітету. Також корисно ознайомитися з [регламентом Конгресу](#).

Спільний комітет зазвичай очолює депутат від правлячої партії, здебільшого як результат політичних домовленостей.

Комітет не призначає доповідача. Об'єкти аудиту та інші причетні особи не запрошуються для надання роз'яснень чи додаткової інформації. Комітет не використовує незалежних зовнішніх експертів для розгляду звітів, запиту додаткової інформації чи роз'яснень з боку причетних осіб.

Дебати щодо звітів СА проводяться у Спільному комітеті. Інші комітети звіти СА зазвичай не розглядають.

Після закінчення обговорення аудиторського звіту в офіційному віснику публікується резолюція разом зі звітом.

Кадрове забезпечення

Спільний комітет підтримується одним співробітником з юридичним досвідом. Під час підготовки до дебатів щодо звітів СА письмові довідки, аналізи чи брифінги не надаються.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Голова СА регулярно представляє парламенту звіти, схвалені і видані Судом протягом року, оскільки ці звіти затверджуються сесією у повному складі на її регулярних засіданнях.

СА не бере участі в підготовці комітетів чи парламентів до слухань. Голова СА, керівник кабінету голови і директор із комунікацій беруть участь у відповідних слуханнях.

4) Звіти ВОА

СА у своїх повідомленнях до парламенту зосереджується як на загальних/системних проблемах, так і на рекомендаціях, залежно від обсягів і завдань, визначених у річній програмі аудиту і технічних рекомендаціях з аудиту, затверджених для кожного звіту. Система внутрішнього контролю може бути темою, яку висвітлюють у звітах ВОА.

Насамкінець, аудиторські звіти мають спільну структуру та містять чіткі підсумки й аудиторські висновки.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Контроль щодо висновків і рекомендацій попередніх аудиторських звітів можна запланувати в наступних річних програмах аудиту. СА відстежує висновки і рекомендації, прийняті об'єктом аудиту. Парламент звертає увагу на виконання рекомендацій аудиторських звітів.

СА, передусім, повідомляє про виконання/невиконання рекомендацій, у тому числі щодо створення і функціонування систем внутрішнього контролю, і це заохочує парламент стежити за їх виконанням.

Уряд не зобов'язаний звітувати про виконання рекомендацій СА.

Звіти СА не використовуються регулярно як вихідні дані для щорічних дебатів щодо проєктів бюджетів.

6) Аудит на запит парламенту

Згідно зі статтею 45 органічного закону, процедури здійснення аудиторської функції мають починатися *ex officio* на всіх етапах. Розгляд може бути ініційований власне СА, парламентом і, в межах їхньої відповідальності, регіональними законодавчими зборами.

7) Робоча програма

СА не консультиється з парламентом щодо своєї річної робочої програми аудитів.

8) Рівень і частота контактів

Зазвичай, офіційні контакти відбуваються у ході слухань. Можливі незаплановані контакти між процедурними комітетами Суду та Спільним комітетом.

Існують неформальні контакти між керівником кабінету голови Суду та юристом Спільного комітету. Керівник кабінету відповідає за парламентські зв'язки.

9) Передовий досвід

Аудиторські звіти публікуються на веб-сайті СА. Прес-релізи про звіти видає СА.

10) Перспективи

Подеколи трапляються затримки з представленням звітів через порядок денний парламенту, визначений Спільним комітетом, а також у зв'язку із моніторингом парламентом власних резолюцій.

ШВЕЦІЯ

Національна служба аудиту

1) Правова основа

Обсяг і спрямованість аудиту регулюються законом про аудит державної діяльності і законом, що містить інструкції для шведської національної служби аудиту.

Інструмент уряду (розділ 13):

«Національна аудиторська служба є органом, підпорядкованим Риксдагу (парламенту), функцією якого є перевірка діяльності держави. Закон містить положення про те, що аудит національної служби аудиту поширюється на діяльність, відмінну від діяльності держави».

«Керівництво Національною аудиторською службою здійснюють три генеральних аудитори, які обираються Риксдагом. Риксдаг може звільнити генерального аудитора з посади лише за умови, що генеральний аудитор більше не відповідає вимогам до посади або виявився винним у грубій недбалості. Генеральні аудитори самостійно та на підставі встановлених законодавством правил вирішують, які види діяльності підлягають перевірці. Вони окремо і незалежно визначають спосіб проведення аудиту і на основі свого аудиту роблять власні висновки».

2) Практика звітності БОА

Результатом фінансового аудиту є звіти аудитора щодо фінансових заяв, які шведська національна служба аудиту (ШНСА) подає уряду та органу, що перевіряється. ШНСА також звітує усно перед зацікавленими органами влади і міністерствами.

Результатом аудиту ефективності є звіти, що подаються Риксдагу, який, своєю чергою, подає їх уряду. Упродовж чотирьох місяців уряд зобов'язаний звітувати про заходи, які він вжив або має намір вжити. Потім відповідний комітет розглядає цей документ, а Риксдаг приймає рішення у справі.

ШНСА подає свій річний звіт Риксдагу разом із фінансовим звітом. У річному звіті дається комплексна оцінка діяльності ШНСА і поставлених цілей. Найважливіші зауваження також вміщені у річному звіті генеральних аудиторів.

У контрольному звіті ШНСА щорічно відображає нагляд за діями, вжитими відповідно до висновків і рекомендацій, вказаних у звітах про аудит.

Порядок надсилання звітів парламенту

На кожен термін повноважень парламент призначає парламентську раду для ШНСА. У раді представлено по одному депутату від кожної партії. Парламентська рада працює над забезпеченням прозорості діяльності ШНСА. Рада спостерігає за діяльністю ШНСА, яка своєю чергою представляє Раді свої аудиторські заходи і результати діяльності.

ШНСА також представляє звіти з перевірки ефективності зацікавленим комітетам на їхні запити.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	3	Не застосовується	25	3	1	Не застосовується	Про фінансовий аудит переважно звітує уряд
Кількість обговорених парламентом	3	Не застосовується	25		1	Не застосовується	
Подано спікеру	НІ	Не застосовується	ТАК	НІ	ТАК	Не застосовується	Спікеру, а потім профільному комітету
Подано на розгляд голови спеціального комітету	3	Не застосовується	25	ТАК	ТАК	Не застосовується	Як зазначено вище
У копії іншим причетним комітетам	НІ	Не застосовується	ТАК	НІ	ТАК	Не застосовується	
Організовано брифінги для парламентського комітету	ТАК	Не застосовується	ТАК	ТАК	ТАК	Не застосовується	За зверненням. Комітет звертається до ШНСА, коли вважає за необхідне.
Резюме подано до парламенту	НІ	Не застосовується	ТАК	НІ	НІ	Не застосовується	

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Процедури значною мірою врегульовані законодавством. Проте в межах регламенту постійні комітети мають різноманітні можливості для роботи зі звітами.

Звіти опрацьовуються відповідними постійними комітетами залежно від того, яку тему чи сферу політики охоплює звіт.

Слухання можуть відбуватися без об'єктів аудиту. Іноді ШНСА бере участь.

Дебати можуть проводитися як у постійному комітеті, так і на пленарному засіданні.

Відповідальний за розгляд звіту комітет може запросити інші постійні комітети прокоментувати звіт.

Парламент надсилає звіт уряду. Уряд відповідає парламенту щодо звіту. Звіт ШНСА додається до письмового повідомлення. Письмове повідомлення обговорюється у постійному комітеті. Комітет складає звіт із пропозиціями щодо того, яке рішення має ухвалити Палата з цього питання. Пізніше відбувається обговорення на пленарному засіданні і приймається рішення.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

ШНСА не бере участі в підготовці.

Зазвичай генерального аудитора просять звітувати перед Комітетом. Генерального аудитора супроводжує керівник проєкту. Це не означає, що ШНСА бере участь в обговоренні/підготовці звіту.

4) Звіти ВОА

ШНСА звітує про будь-які висновки, зроблені під час аудиту. Системи внутрішнього контролю можуть бути одним із аспектів.

Звіти містять висновки, а більшість із них і рекомендації.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Щодо фінансового аудиту, то відповідні дані аналізуються в рамках аудиту наступного року.

Що стосується аудиту ефективності, ШНСА не несе прямої відповідальності за відстеження вжитих дій. Натомість уряд зобов'язаний звітувати перед парламентом про вжиті заходи.

ШНСА подає щорічний звіт з приводу контролю, який охоплює дії, вжиті відповідно до низки звітів.

6) Аудит на запит парламенту

ШНСА не отримує запити від парламенту.

ШНСА має різноманітні контакти з парламентом, постійними комітетами і парламентською радою ВОА. У цих контактах ШНСА, як правило, порушує цікаві для аудиту питання. Однак завжди генеральні аудитори визначають предмет проведення аудиту.

7) Робоча програма

Будь ласка, дивіться вище. ШНСА зобов'язана інформувати парламентську раду про річний план аудиту до його прийняття.

8) Рівень і частота контактів

Є контакти на всіх організаційних рівнях.

Є службовець, який координує контакти між ШНСА і парламентом.

9) Передовий досвід

Після кожних загальних виборів (кожен четвертий рік) ШНСА запрошує всі постійні комітети на презентацію ШНСА. Це сприяє загальному розумінню парламентаріями ролі ШНСА, а також полегшує їм особистий доступ до ШНСА.

Працівники ШНСА інколи відряджаються до постійних комітетів з метою поліпшення взаєморозуміння.

10) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

Взаємодія і співпраця з парламентом покращує знання та розуміння наших сфер діяльності. Наприклад, запрошення парламентаріїв після кожних виборів стало тією ініціативою, яка вельми вітається.

ТУРЕЧЧИНА

Рахунковий суд

1) Правова основа

1. Аудит і звітність

Як зазначено в Конституції, Рахунковий суд Туреччини (РСТ) перевіряє фінансову діяльність, рішення та операції державних органів для забезпечення підзвітності і подає точну, достатню, своєчасну інформацію та звіти Великим національним зборам Туреччини (ВНЗТ) щодо результатів цих аудитів.

РСТ провадить аудиторську діяльність від імені ВНЗТ. Аудит проводиться з метою надання достовірної і достатньої інформації ВЗНТ і громадськості про результати діяльності державних органів, як того вимагає контроль над бюджетом. У цьому контексті РСТ зобов'язана подавати свої звіти до ВНЗТ, за винятком звітів про місцеве врядування.

2. Повідомлення про план роботи ВОА

РСТ готує свої стратегічні плани аудиту і щорічні програми аудиту відповідно до аналізу ризиків з урахуванням очікувань ВНЗТ, громадськості і державних органів, які підлягають аудиту.

3. Аудиторські вимоги від ВНЗТ

За рішенням комітетів з досліджень, розслідувань і галузей ВНЗТ, якщо аудит обмежується заданим предметом, керівництво ВНЗТ може вимагати від РСТ аудиту рахунків та операцій усіх державних установ та організацій, незалежно від того, чи підлягають вони аудиту. Це стосується приватизації, стимулювання, позик і реалізації кредитів. Також це стосується рахунків та операцій будь-якої установи, організації, фонду, підприємства, компанії, кооперативу, спілки, фундації, асоціації чи подібного підприємства, що використовує державні ресурси. Результати перевірок подаються керівництву ВЗНТ. Пріоритетними є аудити на вимогу ВНЗТ.

2) Практика звітності ВОА

РСТ надсилає ВНЗТ переважно звіти двох типів:

А) Загальні звіти

- 1) Заява про загальну відповідність - це звіт про оцінку достовірності і точності фінансових таблиць і документів, що входять до проекту підсумкової звітності, який готує міністерство фінансів. У ньому порівнюються результати виконання закону про державний бюджет, внесеного до проекту закону про підсумковий бюджет, з результатами, отриманими на підставі рахунків державних установ. Цей звіт передається офісу спікера ВНЗТ для подальшого розгляду у комітеті з планування і бюджету. Кінцевий термін подання цього звіту – 13 вересня.
- 2) Звіт про загальну оцінку зовнішнього аудиту – це звіт з питань, які вважаються суттєвими, або є загальними в аудиторських звітах, підготовлених наприкінці аудиту державних установ. Він також містить загальну інформацію про проведені перевірки та інші питання, які вважаються доцільними для висвітлення у частині щодо фінансових питань. Цей звіт передається спікеру ВНЗТ для обговорення у комітеті з планування і бюджету. Кінцевий термін подання цього звіту – 13 вересня.

- 3) Звіт про загальну оцінку фінансової відповідальності готується РСТ з оцінкою звітів про відповідальність, надісланих державними органами, загального звіту про відповідальність місцевого самоврядування, підготовленого міністерством внутрішніх справ, і загального звіту про відповідальність, підготовленого міністерством фінансів, з урахуванням результатів аудиту. Звіт про загальну оцінку відповідальності готується РСТ. Цей звіт передається спікеру ВНЗТ для обговорення в комітеті з планування і бюджету. Кінцевий термін подання цього звіту – 13 вересня.
- 4) Звіт про оцінку фінансової статистики готується за результатами оцінки фінансової статистики, опублікованої міністерством фінансів за конкретний рік, з огляду на підготовку, публікацію, дотримання точності, достовірності і відповідності заздалегідь визначеним критеріям.

Цей звіт передається спікеру ВНЗТ для обговорення в комітеті з планування і бюджету. Кінцевий термін подання цього звіту – 13 вересня.

- 5) Загальний звіт державних суб'єктів господарювання – це звіт, у якому розглядаються всі перевірені державні підприємства з позиції їхніх річних результатів діяльності, місця в турецькій економіці, ситуації із зайнятістю, фінансового стану, підприємницької діяльності, інвестицій і стану дочірніх компаній, а також їхні загальні і спільні проблеми у відповідному секторі. Цей звіт передається спікеру ВНЗТ для обговорення в комітеті з державного підприємництва.
- В) Звіти з інституційного аудиту складаються на основі щорічних інституційних аудитів, що проводяться РСТ.*

Вони охоплюють регулярні аудити (фінансовий аудит і аудит відповідності) та у деяких випадках – аудит ефективності (аудит показників ефективності). Ці окремі звіти, за винятком звітів стосовно місцевого самоврядування, передаються на розгляд спікеру ВНЗТ для обговорення в комітеті з планування і бюджету. Ці звіти розглядаються в ході переговорів у ВНЗТ щодо бюджету державних установ.

Порядок надсилання звітів парламенту

Щорічно голова РСТ відвідує спікера парламенту, щоб надати звіти РСТ та окремо – інформацію про діяльність і звіти РСТ. Усі звіти РСТ розміщуються на його веб-сайті.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	545*			74**	5***		
Кількість обговорених парламентом	211			74	5		
Подано спікеру	211			74	5		
Подано на розгляд голови спеціального комітету	211			74	5		
У копії іншим причетним комітетам							
Організовано брифінги для парламентського комітету							
Резюме подано до парламенту							

* Звіти РСТ з аудиту регулярності охоплюють результати аудиту показників ефективності.

** Звіти державних підприємств.

*** Звіт про загальну оцінку зовнішнього аудиту, звіт про загальну оцінку звітності, звіт про оцінку фінансової статистики, заява щодо загальної відповідності, загальний звіт державного підприємництва.

3) Парламентські процедури щодо звітів ВОА

Принципи і процедури, що регулюють обговорення звітів РСТ у ВНЗТ, роз'яснюються у внутрішньому регламенті ВНЗТ. Відповідно до статті 20 внутрішнього регламенту ВНЗТ, комітет з планування і бюджету розглядає та оцінює звіти, надіслані РСТ. У жодних документах, включно з правилами внутрішнього розпорядку, процедури оцінки не визначені.

У ВНЗТ є два комітети для обговорення звітів РСТ. Комітет з планування і бюджету розглядає звіти про регулярні аудити (фінансовий аудит і аудит відповідності) усіх державних установ, які перевіряє ТКА, за винятком органів місцевого самоврядування. Його очолює член правлячої партії. Комітет з державного підприємництва розглядає аудиторські звіти державних підприємств. Його очолює член правлячої партії. Узгодження процедури складає основу діяльності цих комітетів.

У складі комітету з державного підприємництва є підкомітет з достатньою для нього кількістю експертів і персоналу. Його головна відповідальність полягає у підготовці порядку денного для

комітету з державного підприємництва і звітів за підсумками його сесій. Цей підкомітет виконує функції доповідача для комітету з державного підприємництва.

Звіти інституційного аудиту розглядаються планово-бюджетним комітетом у ході переговорів щодо бюджету державних установ. Тому на засіданнях комітету присутні керівники державних установ.

У засіданнях з обговорення звітів про державне підприємництво беруть участь голова і члени правління державних підприємств.

Комітет із державного підприємництва має право вимагати від причетних осіб додаткову інформацію чи роз'яснення.

Дебати щодо звітів РСТ проводяться на засіданнях комітетів. Інші комітети, окрім профільних, не мають повноважень на розгляд звітів РСТ.

Звіти комітету, включно зі всіма протоколами його засідань, готуються і розміщуються на веб-сайтах ВЗНТ.

Кадрове забезпечення

Бюджетний відділ відповідає за підтримку комітету з планування і бюджету, який працює зі звітами РСТ. Однак у цього відділу є й інші обов'язки, наприклад, проведення первинної експертизи законопроекту. У цьому відділі працює 13 експертів і 7 адміністративних службовців.

Для планово-бюджетного комітету можуть формулюватися питання, які комітет порушить на слуханнях.

Комітету з державного підприємництва (через вищезгаданий підкомітет) можна надавати письмові довідки, аналізи або брифінги з метою підготовки до дебатів щодо звітів РСТ, розробляти питання, які комітет порушуватиме на слуханнях, а також проекти звітів та інші матеріали.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Під час розгляду бюджету РСТ голова РСТ відвідує слухання комітету з планування і бюджету для інформування його членів про загальну діяльність і звіти РСТ. Під час обговорення звітів РСТ присутні голови палати, керівник відділу, який відповідає за адміністрування РСТ, і достатня кількість аудиторів, які готували цей аудиторський звіт, щоб за необхідності надати потрібну інформацію. Як правило, якщо член комітету ставить якесь запитання стосовно змісту звіту, представник РСТ відповідає на нього.

При обговоренні звіту РСТ у комітеті з державного підприємництва присутні на ньому керівник відділу, відповідальний за адміністрування РСТ, керівник відповідної аудиторської групи і достатня кількість аудиторів, за потреби, надають необхідну інформацію.

4) Звіти ВОА

РСТ зосереджується як на загальних, так і на системних проблемах і рекомендаціях у своїх комунікаціях з парламентом.

Створення і функціонування систем внутрішнього контролю є основною темою, яка висвітлюється у звітах РСТ.

Звіти з фінансового аудиту містять аудиторські висновки. РСТ прагне надавати чіткі висновки в аудиторських звітах.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

У зв'язку зі звітами комітету з планування і бюджету про державні установи, відповідно до закону про державний бюджет, аудиторські групи відстежують висновки та рекомендації, прийняті об'єктами аудиту, а дані про прогрес повідомляють у звіті про аудит за відповідний рік. Парламент не має механізму впровадження рекомендацій РСТ у випадку аудиторських звітів такого типу.

У зв'язку зі звітами комітету з державного підприємництва стосовно державних підприємств профільні аудиторські групи відстежують висновки і рекомендації, прийняті об'єктами аудиту. Заходи контролю містяться в аудиторському звіті як окрема його частина. Якщо це визнається необхідним, то комітет з державного підприємництва ретельно стежить за звітами.

6) Аудит на запит парламенту

За рішенням комітетів з досліджень, розслідувань і спеціалізації ВНЗТ, якщо аудит обмежується запитуваним предметом, голова ВНЗТ може вимагати від РСТ аудиту рахунків та операцій усіх державних установ та організацій незалежно від того, чи підлягають вони аудиту, включно з питаннями приватизації, стимулювання, позик і використання кредитів. Це також стосується рахунків та операцій будь-якої установи, організації, фонду, підприємства, компанії, кооперативу, спілки, фонду, асоціації чи подібного підприємства, що використовує державні ресурси. Результати перевірок подаються голові ВЗНТ. Пріоритетними є вимоги аудиту ВНЗТ.

Попередній розгляд запитів на проведення аудиту на підставі рішення комітетів з досліджень, розслідувань і спеціалізації ВНЗТ здійснюється відповідною групою підтримки, яка призначається головою ВНЗТ. Після такого попереднього розгляду відповідна група підтримки протягом 10 робочих днів подає свою оцінку і висновок голові. Попередня перевірка визначає, як рахунки та операції пов'язані із запитом на аудит, і як це відповідає принципам і процедурі аудиту, термінам і бюджетним можливостям, що чітко прописані в законі про ВОА та інших актах законодавства.

7) Робоча програма

РСТ готує свою робочу програму незалежно від будь-якої організації, включно з ВНЗТ і об'єктами аудиту. Він має повноваження визначати об'єкти і предмети аудиту. Це є необхідною умовою незалежності РСТ, тому РСТ ніколи не консультується з жодною організацією щодо своєї робочої програми. Однак вимогам ВНЗТ щодо аудиту надається пріоритет при підготовці робочої програми.

8) Рівень і частота контактів

Під час підготовки бюджету відбуваються контакти із планово-бюджетним комітетом. Група РСТ, яка зацікавлена в загальній відповідності, присутня під час переговорів щодо бюджету в комітеті і на загальних зборах парламенту. Голова РСТ принаймні двічі на рік інформує про діяльність РСТ комітет з планування і бюджету ВНЗТ, а за необхідності і причетні комітети. Аудиторська група з РСТ завжди присутня в ВНЗТ для здійснення аудиторських заходів.

Згідно із процедурами, з комітетом із державного підприємництва підтримуються регулярні контакти, які ефективно налагоджені на рівні робочої групи.

9) Передовий досвід

РСТ підготував комунікаційну стратегію для ВНЗТ, щоб зробити крок вперед у стосунках між ВНЗТ і РСТ. У цьому документі РСТ роз'яснює заходи, необхідні для зміцнення стосунків між установами.

Щодо звітів про державні підприємства, профільний комітет приділяє особливу увагу регулярному контролю за встановленими аудитором фактами і за виконанням рекомендацій.

10) Перспективи

Оскільки до ВНЗТ подається значна кількість аудиторських звітів, існують певні труднощі з їх оцінюванням. Якби робочі підгрупи спочатку детально обговорили звіти, а потім подали звіти з коментарями до комітету з планування і бюджету, цей комітет міг би більш ефективно їх розглядати і вживати необхідні заходи.

СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО

Національна аудиторська служба

1) Правова основа

Національна аудиторська служба (НАС) забезпечує функцію парламенту з контролю витрат державних коштів урядом і сприяння покращенню механізмів надання державних послуг. Її основна роль – ретельно перевіряти державні видатки для парламенту.

НАС не залежить від уряду. Головою НАС є контролер і генеральний аудитор (КГА), який є службовцем Палати громад і призначається на посаду королевою.

Правова основа НАС ґрунтується на низці законів, згідно з якими:

- НАС перевіряє фінансові звіти всіх центральних державних установ, агенцій та інших державних органів і звітує про результати перед парламентом.
- НАС готує звіти про співвідношення ціни та якості (ефективність), в яких йдеться про ефективність, дбайливість та ощадливість державних видатків.

За законом, КГА має повну свободу дії у виконанні своїх функцій і, зокрема, у визначенні того, чи проводити будь-які експертизи щодо співвідношення ціни та якості. Вирішуючи, чи проводити таку перевірку, КГА має «брати до уваги всі пропозиції комітету з державних рахунків» - парламентського комітету, який отримує від НАС більшу частину його напрацювань.

Щорічно КГА також зобов'язаний згідно із законом готувати оцінку використання ресурсів НАС для затвердження парламентом.

2) Практика звітності ВОА

Звіти можна подавати до парламенту лише під час його засідання. Відповідно до цієї основної вимоги:

- Результати роботи НАС із фінансового аудиту окремо подаються парламенту у вигляді висновку, який публікується разом із річними фінансовими заявами кожним органом та, якщо КГА вважає за необхідне, у супровідному звіті. Звіти про фінансовий аудит мають бути опубліковані до 31 січня, після закінчення фінансового року (який триває до 31 березня). На практиці більшість фінансових звітів публікується протягом чотирьох місяців після закінчення фінансового року. НАС не складає окремих звітів про відповідність законам та правилам, оскільки відповідність відображається як частина фінансового аудиту.
- НАС звітує про результати аудиту співвідношення ціни та якості окремо перед парламентом на свій розсуд. Вони адресуються Палаті громад у цілому, а не спікеру чи іншій особі, або одному із комітетів палати. Усі звіти НАС про співвідношення ціни та якості (і звіти про фінансові заяви) публікуються. Перед їхньою публікацією НАС електронною поштою надає із заборonoю для поширення копії всіх своїх звітів (і супровідних прес-релізів) голові і членам Комітету державних рахунків. НАС також надає із заборonoю до поширення копії тим членам Палати громад, які попросили копії всіх його доповідей (або тих, що стосуються окремих тем), а також членам інших комітетів Палати, яких зацікавив предмет звіту.
- НАС надає низку письмових повідомлень, як офіційних, так і неформальних, іншим парламентським комітетам з конкретних питань, щодо яких НАС має докладні відомості.

Деякі з них подаються безпосередньо у вигляді пам'ятки до відповідного комітету. Інші, такі як 17 коротких посібників, НАС підготувала для відібраних галузевих комітетів; вони містять доступний опис кожного з департаментів, для яких існує відповідний комітет. НАС публікує їх самостійно, не представляючи до парламенту офіційно.

- НАС складає і подає до парламенту свій річний і фінансовий звіти. НАС також публікує щорічний стратегічний документ, у якому викладає свої плани на подальші 3 роки. Копії обох цих документів надсилаються комісії з державних рахунків (КДР, статутний орган депутатів, відповідальний за перевірку і затвердження бюджету) і комітету з державних рахунків.

У деяких випадках НАС, а не власне орган, звітує про результати своєї роботи з фінансового аудиту перед парламентом.

Порядок надсилання звітів парламенту

Звіти, які НАС офіційно подає до парламенту, реєструються Палатою громад (і отримують номер Палати громад, який наноситься на обкладинку звіту). Процедура вимагає від нас надати Палаті два друкованих примірники звіту із супровідним листом.

Як зазначалося, НАС надсилає електронною поштою із заборонаю для поширення копії всіх своїх звітів (і супровідних прес-релізів) голові і членам комітету державних рахунків, тим членам Палати громад, які попросили надати копії його звітів, і членам інших комітетів Палати, яких зацікавив предмет звіту.

Більшість звітів НАС про співвідношення ціни та якості розглядається комітетом з державних рахунків. Нижче описані процедури інформування цього комітету. На запит НАС інформує щодо своїх звітів інші парламентські комітети й окремих членів парламенту.

Кількість і види звітів

	Звіти про фінансовий аудит	Звіти з аудиту відповідності	Звіти про аудит ефективності	Інші звіти чи документи	Річні звіти про діяльність	Звіти на запит парламенту	Зауваження
Кількість подань	368	не застосовується	60	0	2	0	Усі цифри стосуються 2015-16 фінансового року
Кількість обговорених парламентом	0	не застосовується	31	0	2	0	
Подано спікеру	Звіти адресуються Палаті громад в цілому, а не спікеру чи іншій особі чи будь-якому комітету Палати.						
Подано на розгляд голови спеціального комітету	Як зазначено вище						

У копії іншим причетним комітетам	Невідомо	не застосовується	Невідомо	0	2	0	НАС не обліковує це детально
Організовано брифінги для парламентського комітету	Невідомо	не застосовується	Принаймні 31	0	0	0	НАС не обліковує це детально
Резюме подано до парламенту	НАС не подає парламенту резюме своїх звітів						

3) Парламентські процедури звітів ВОА

У правилах щодо процедур парламенту (регламент) не зазначені фіксовані процедури чи комітети, призначені для роботи зі звітами НАС. Однак на практиці цю роль виконує комітет з державних рахунків (КДР), призначений Палатою громад для перевірки «рахунків..., поданих на розгляд парламенту...».

КДР, що складається з 15 членів, за звичаєм очолює член опозиції, який відповідно до регламенту обирається Палатою громад. Відповідно до регламенту комітет має повноваження викликати до себе осіб, вимагати документи й архівні матеріали, призначати спеціалістів-консультантів для надання інформації, що не є одразу доступною, або для роз'яснення складних питань в межах повноважень комітету.

КДР, зазвичай, призначає одного зі своїх членів доповідачем, коли комітету публічно заслуховує представників певної установи (або інших свідків-експертів) щодо кожного звіту про співвідношення ціни та якості, який він вирішив перевірити. Доповідач, як правило, бере на себе провідну роль у опитуванні свідків, але голова та інші члени також ставлять їм запитання. Після отримання свідчень комітет, зазвичай, публікує власний звіт із рекомендаціями щодо розслідуваної справи. Комітет, як правило, публікує близько 50 звітів на рік. Згідно з правилами, уряд має дати відповідь на ці рекомендації протягом двох місяців після опублікування.

Оскільки звіти НАС подаються до власне Палати (а не до окремого комітету) і публікуються, будь-який комітет може вирішити їх розглянути. На практиці у своїх запитах комітети часто беруть за основу матеріали звітів НАС і посилаються на них у Палаті представників. Інші ж комітети рідко проводять окремі сесії стосовно свідчень, викладених в якихось звітах.

Спеціальні дебати щодо роботи НАС чи КДР не проводяться.

Існує фіксована процедура звільнення від виконання подальших зобов'язань. НАС звітує про обставини, які призвели до якихось бюджетних порушень департаментами, що потягло за собою висновок із застереженням щодо аудиту фінансової звітності. Такі речі часто називають перевищенням ваги голосів, оскільки урядовий департамент перевищив ресурси або певний сегмент ресурсів у порівнянні з тим, за який проголосував парламент. Згідно з регламентом, КДР зобов'язаний розглянути причини надмірного використання окремими установами виділених їм ресурсів і звернутися до Палати з тим, щоб з'ясувати, чи немає в неї заперечень щодо суми відшкодування, необхідної для погашення виявлених надлишкових видатків. Деталі звіту комітету складають основу заяви про надлишкові видатки, підготовленої міністерством фінансів її Величності, яка подається парламенту для законодавчого врегулювання. Питання з пропозицією про

затвердження запитуваних сум виноситься на розгляд Палати без обговорення, якщо комітет погодився із необхідністю виділення затребуваної суми коштів.

Кадрове забезпечення

КДР має шість співробітників, серед яких два службовці, три помічники і один відповідальний за ЗМІ. Вони надають комітету консультації з процедур та адміністративну підтримку, включно з веденням кореспонденції комітету, організацією засідань з питань свідчень, публікацією звітів комітету і розглядом запитів ЗМІ.

КГА є постійним свідком на сесіях КДР з заслуховування свідчень і разом зі співробітниками НАС проводить брифінги щодо кожного запиту комітету та допомагає у підготовці комітетом власних звітів.

Залучення ВОА до розгляду звітів парламентом

Напередодні кожної сесії КДР з приводу надання свідчень НАС розсилає письмові брифінги, що включають запропоновані запитання. Як вже зазначалося, КГА і співробітники НАС відвідують кожну сесію з приводу свідчень, щоб поінформувати комітет і прояснити будь-які питання, що обговорюються під час сесії. НАС готує перший проект звіту комітету для його розгляду. Після цього голова, а згодом і комітет у повному складі мають розглянути проект, вносячи до нього потрібні зміни, перш ніж погодити його публікацію.

4) Звіти ВОА

Розгляд парламентом звітів

НАС виробляє широкий спектр матеріалів. Хоча системи внутрішнього контролю не є предметом його звітів, НАС приділяє їм увагу як частині своєї роботи з фінансового аудиту, який, своєю чергою, охоплює ширше коло тем. Серед цих тем – перевірка запитів на гранти, огляд ІТ-систем чи підтвердження заощаджень, поставлених під сумнів міністерствами.

Програма НАС щодо співвідношення ціни та якості стосується досліджень загальних/системних проблем і звітів, які спираються на порівняння в державному секторі. НАС зосереджується на проведенні роботи в сферах парламентського пріоритету і проводить розслідування, в ході яких реагує на ознаки шахрайства, зловживання та на системні недоліки. Звіт про співвідношення ціни та якості при реалізації певної програми чи стратегії може зосереджуватися на системах внутрішнього контролю, залежно від конкретних тем та обставин.

Більшість звітів НАС містять чіткі підсумки та аудиторські висновки. Однак розслідування НАС є більш сконцентрованими, ніж його інші дослідження співвідношення ціни та якості, що уможливлює оперативніше і швидше усунення підозр і вирішення проблем, які стали відомі НАС. Розслідування приносять конкретні дані про стан надання державних послуг, хоча і не обов'язково містять позиції і висновки аудиту.

5) Контроль за виконанням звітів ВОА

Уряд має зреагувати на рекомендації звіту КДР протягом двох місяців після його публікування. Зазвичай він кожні місяць-два публікує протокол державної скарбниці у відповідь на пакет звітів КДР. НАС відстежує ці відповіді і консультує комітет щодо потреби у подальших діях. Комітет щороку проводить низку сесій для заслуховування доказів, щоб притягнути до відповідальності ті установи,

реагування яких на рекомендації комітету чи прогрес у їхньому виконанні видаються незадовільними.

Перевірені установи не зобов'язані публікувати відповіді на звіти НАС. Водночас НАС контролює та обговорює з департаментами стан виконання всіх своїх рекомендацій як неформально, так і шляхом офіційного відвідування ревізійних комітетів міністерств та установ. Це один із чинників, на які НАС покладається при складанні своєї робочої пошукової програми на майбутнє.

6) Аудит на запит парламенту

Немає жодного розділу законодавства, який би дозволяв парламенту вимагати проведення аудиту. За законом КГА має повну свободу дій у виконанні своїх функцій.

Члени парламенту і комітети звертаються до нас із проханням проконсультувати чи здійснити оцінку співвідношення ціни і якості з певних питань.

НАС завжди прагне конструктивно реагувати на порушені питання, і часом наслідком цього стають повноцінні розслідування, а затим і звіти.

7) Робоча програма

За законом КГА має «брати до уваги будь-які пропозиції комітету з державних рахунків» при вирішенні питання, чи проводити перевірки співвідношення ціни та якості. Як наслідок, НАС регулярно обговорює з комітетом свою подальшу програму. Проте комітет може будь-коли вносити пропозиції щодо запитів. Будь-які зміни чи нові пропозиції розглядаються дуже ретельно і зазвичай враховуються.

8) Рівень і частота контактів

Як постійний свідок на сесіях КДР, КГА відвідує комітет двічі на тиждень, коли засідає парламент. Це доповнюється неформальними зустрічами, зокрема з головою, які проводяться регулярно упродовж року. КГА також зустрічається з головами інших комітетів і членами парламенту для обговорення питань, що становлять спільний інтерес.

На робочому рівні відбуваються щоденні контакти з комітетом і його персоналом.

НАС має спеціальну команду зі зв'язків з парламентом, яка складається з приблизно 7,5 осіб, що працюють на засадах повної зайнятості. Керівник групи постійно контактує з головою КДР, оскільки є одним із членів команди, яка безпосередньо підтримує голову перед сесіями з питань свідчень і консультує стосовно подальших дій із вивчення ситуації.

9) Передовий досвід

Див. нижче відповіді до пп. 10 і 11.

10) Перспективи

НАС прагне бути авторитетним для парламенту джерелом інформації і порад, щоб більш ефективно сприяти відповідальності уряду. НАС розширює свою присутність у парламенті шляхом поліпшення своєї комунікації і приділення більшої уваги налагодженню стосунків з членами парламенту, їхніми помічниками і відповідальними співробітниками апарату парламенту.

Комітет з державних рахунків є основним клієнтом НАС, який тісно співпрацює з комітетом стосовно питань підготовки програми його роботи. НАС також розширює свою роботу з парламентом шляхом нарощування підтримки обох палат парламенту і підвищення своєї значущості для окремих комітетів і депутатів загалом.

НАС планує тісніше співпрацювати з парламентом, щоб допомогти адаптувати свої напрацювання і підтримку відповідно до потреб депутатів. Для цього НАС поглиблює своє розуміння потреб Палати громад шляхом відряджень і працевлаштування. Його нові директори з парламентських зв'язків і зовнішніх зв'язків мають великий досвід роботи в парламенті. НАС вдається до обмінів відрядженнями з провідними комітетами і персоналом Палати громад, а також налагоджує тісніші стосунки з парламентською бібліотекою.

11) Чи є ще якісь важливі особливості нинішніх стосунків між ВОА і парламентом, які ви хотіли б виділити, і як вони змінювалися за останні п'ять років?

Протягом останніх років завдяки виділенню додаткових ресурсів для ширшої підтримки парламенту НАС зміцнив зв'язки з окремими іншими комітетами і підтримує їх різними способами, включно з проведенням письмових та усних брифінгів, відрядженнями персоналу і короткостроковим залученням до роботи в комітетах, а також відвідуючи комітети для надання офіційних усних свідчень. Ця робота проводиться за цілковитої підтримки з боку і Комітету, і Комісії з державних рахунків та схвалюється міністерствами.

ПРОГРАМА SIGMA

SIGMA (Підтримка покращення управління і менеджменту) — це спільна ініціатива ОЕСР та ЄС, яка в основному фінансується ЄС. Протягом 25 років SIGMA працює з різними країнами задля зміцнення систем державного управління і потенціалу державних органів.

У партнерстві з Генеральним директором Європейської Комісії (ЕК) з сусідства і переговорів про розширення (DG NEAR) ми працюємо з такими країнами, як:

- Албанія, Боснія і Герцеговина, колишня югославська Республіка Македонія, Косово, Чорногорія, Сербія і Туреччина як країнами-кандидатами і потенційними кандидатами на вступ в ЄС
- Алжир, Вірменія, Азербайджан, Єгипет, Грузія, Йорданія, Ліван, Молдова, Марокко, Туніс та Україна як країнами-сусідами ЄС

SIGMA надає допомогу в шести основних сферах:

1. Стратегічні засади реформування державного управління
 - a) Розробка і координація стратегії
 - b) Державна служба та управління людськими ресурсами
 - c) Підзвітність
 - d) Надання послуг
 - e) Управління державними фінансами, державні закупівлі і зовнішній аудит

SIGMA розглядає і надає відгуки щодо:

- Системи та інститутів управління
- Правової бази
- Стратегії і планів дій щодо реформ
- Прогрес у здійсненні реформ

SIGMA надає:

- Поради щодо розробки і визначення пріоритетів реформ
- Рекомендації щодо методології та інструментарію підтримки впровадження реформ
- Рекомендації щодо вдосконалення законодавства та управлінських механізмів
- Можливості обміну передовим досвідом з широким колом країн, включно з регіональними заходами
- Програмні документи і міжнародні порівняльні дослідження.

Для отримання додаткової інформації про SIGMA відвідайте наш веб-сайт:

www.sigmaweb.org

© OECD 2017

Оскільки SIGMA є частиною Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), то й умови використання її публікацій є такими ж самими: <http://www.oecd.org/termsandconditions>.